

NAVSARI AGRICULTURAL UNIVERSITY

नवसारी कृषि युनिवर्सिटी

भेडूतोपयोगी संशोधन मलामणो

वर्ष : २००४ थी २०१४

: संकलन :

डॉ. ज.बी. कालरीया • प्रो. वी.पी. वेजपरा • प्रो. एस.डी. कवाड

: प्रकाशक :

डॉ. ज.आर. पटेल

विस्तरण शिक्षण नियामक

विस्तरण शिक्षण नियामकनी कयेरी

नवसारी कृषि युनिवर्सिटी, नवसारी - ३८६ ४५०

ખેડૂતોપયોગી સંશોધનની ભલામણો

વર્ષ : ૨૦૦૪ થી ૨૦૧૪

પ્રકાશન વર્ષ : ૨૦૧૫

પ્રત : ૧૦૦૦

પ્રકાશક : ડૉ.જી.આર.પટેલ
વિસ્તરણ શિક્ષણ નિયામક
નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી
નવસારી-૩૮૬ ૪૫૦
ફોન : (૦૨૬૩૭) ૨૮૨૦૨૬
કેશ : (૦૨૬૩૭) ૨૮૨૭૦૬

મુદ્રક : એશિયન પ્રિન્ટરી
ભૂતની આંબલી પાસે, તલાટી હોલ સામે
રાયપુર, અમદાવાદ-૧
ફોન : (૦૭૯) ૨૨૧૪૮૮૨૬

શ્રી બાબુભાઈ બોખીરીયા

સત્યમેવ જયતે

જળ સંપત્તિ (કલ્પસર સિવાય),
કૃષિ, સહકાર, પશુપાલન, મત્સ્યોદ્યોગ,
ગૌ સંવર્ધન
ગુજરાત રાજ્ય, ગાંધીનગર
પહેલો માળ, સ્વર્ણિમ સંકુલ-૧,
નવા સચિવાલય,
ગાંધીનગર

: શુભેચ્છા સંદેશ :

કૃષિ એ આપણા દેશના વિકાસનો આધાર સ્તંભ છે. ગુજરાત રાજ્ય કૃષિ અને તેને સંલગ્ન ક્ષેત્રો નોંધપાત્ર પ્રગતિ કરી રહ્યું છે. રાજ્યના અને દેશના વિકાસ માટે કૃષિ અને તેની સંલગ્ન સેવાઓનો વિકાસ અનિવાર્ય છે. આદિકાળથી ભારત એ કૃષિ પ્રધાન દેશ છે. કૃષિ વિજ્ઞાનના વિકાસ સાથે કૃષિ ક્ષેત્રનો પણ વિકાસ થયો છે. વધુ ઉત્પાદન આપતી નવી જાતો, પાક સંરક્ષણ, સુધારેલ ખેત ઓજારો, જૈવિક ખાતરો અને આધુનિક ખેત પદ્ધતિ માટે અનેક સંશોધનો થયા છે. આ સંશોધનો આધારિત માહિતી સરળ ભાષામાં ખેડૂત મિત્રો સુધી પહોંચે તે ખુબજ અગત્યનું છે. આ માટે નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી, નવસારી અસ્તિત્ત્વમાં આવી ત્યારથી એટલે કે છેલ્લા અગિયાર વર્ષમાં થયેલ સંશોધનો "ખેડૂતોપયોગી સંશોધનની ભલામણો (વર્ષ ૨૦૦૪ થી ૨૦૧૪)" નામની પુસ્તિકા સ્વરૂપે પ્રસિધ્ધ કરેલ છે જે પ્રસંશનીય અને અભિનંદનીય છે.

આ પુસ્તિકામાં સમાવિષ્ટ ભલામણો દક્ષિણ ગુજરાતના ખેડૂતોના જ્ઞાનમાં વધારો કરીને તેઓની ખેતીને વધુ સમૃદ્ધ બનાવશે તેવી મને શ્રદ્ધા છે.

પુસ્તિકામાં સહયોગી નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટીના તમામ વૈજ્ઞાનિકોને મારા હાર્દિક અભિનંદન પાઠવું છું.

(બાબુભાઈ બોખીરીયા)

શ્રી જશાભાઈ બારડ

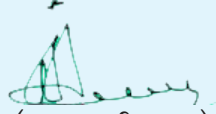
સત્યમેવ જયતે

કૃષિ, નાગરિક ઉડયન વિભાગ
ગુજરાત રાજ્ય, ગાંધીનગર
બીજોમાળ સ્વર્ણિમ સંકુલ-૨,
નવા સચિવાલય, ગાંધીનગર

: શુભેચ્છા સંદેશ :

ગુજરાત રાજ્યમાં કૃષિ અને તેને સંલગ્ન અનેક વિવિધ વ્યવસાયોનો વિકાસ થઈ રહ્યો છે. ગુજરાતમાં કૃષિને લગતા જુદા જુદા સંશોધનો કરવામાં આવે છે. આ સંશોધનો ખેડૂતો સુધી ખૂબજ ઝડપથી પહોંચે તે માટે સરકારશ્રી દ્વારા અસરકારક વ્યવસ્થાતંત્ર ગોઠવવામાં આવ્યું છે. ઘણા ખેડૂતમિત્રો પડોશી ખેડૂત કે સગા સંબંધીની સલાહને અનુસરતા હોય છે. અલબત્ત આજે જ્યારે કૃષિ સંશોધનોનો ખૂબ વિકાસ થયો છે, ત્યારે ખેડૂતો પાસે નવા સંશોધનોની જાણકારી હોવી ખૂબ જરૂરી બને છે જે પ્રયાસના ભાગરૂપે નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી, નવસારી દ્વારા છેલ્લા અગિયાર વર્ષમાં થયેલ સંશોધનો "ખેડૂતોપયોગી સંશોધન ભલામણો (વર્ષ ૨૦૦૪ થી ૨૦૧૪)" નામની પુસ્તિકા સ્વરૂપે પ્રસિધ્ધ કરેલ છે ત્યારે મને વિશ્વાસ છે કે, આ પુસ્તિકા ખેતી સાથે સંકળાયેલા સૌ કોઈને માર્ગદર્શક બનશે.

વૈજ્ઞાનિક તથ્યો પર આધારિત આધુનિક તજજ્ઞતા એકત્રિત કરી ખેડૂત સમુદાય માટે વ્યવસ્થિત રીતે તૈયાર કરવા નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટીના અધિકારીશ્રીઓ/વૈજ્ઞાનિકશ્રીઓ/કર્મચારીઓને પ્રસંશનીય કામગીરી બદલ હું અભિનંદન આપુ છું.

(જશાભાઈ બારડ)

કુલપતિ
નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી,
નવસારી - ૩૮૬ ૪૫૦

: આમુખ :

સંશોધન એ કોઈપણ ક્ષેત્રના વિકાસ માટે અતિ આવશ્યક બાબત ગણાય છે. આ માટે નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટીમાં કૃષિ અને તેને સંલગ્ન વ્યવસાયોના વિકાસ માટે સંશોધન પ્રક્રિયા અવિરતપણે વિવિધ વિભાગો દ્વારા સતત ચાલુ રહે છે. વર્તમાન સમયનું સંશોધન આવનાર ભવિષ્યની માંગને કારણે જૂનું થઈ જાય છે. યુનિવર્સિટીના વિવિધ સંશોધન કેન્દ્રો દ્વારા હાથ ધરાયેલ સંશોધનોને ખેડૂતો સમજી શકે તેવી સીધી સાદી ગુજરાતી ભાષામાં ખેડૂતોપયોગી સંશોધનની ભલામણો પુસ્તિકા સ્વરૂપે દર વર્ષે બહાર પાડવામાં આવે છે. દક્ષિણ ગુજરાતના ખેડૂતોના લાભાર્થે નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટીની સ્થાપનાથી આજ દિન સુધી એટલે કે વર્ષ ૨૦૦૪ થી ૨૦૧૪ સુધીની સંશોધન ભલામણો એકત્રિત કરીને પાકવાર સંકલિત માહિતી ઉપલબ્ધ થાય તે હેતુથી " ખેડૂતોપયોગી સંશોધન ભલામણો (વર્ષ ૨૦૦૪ થી ૨૦૧૪)" પુસ્તક પ્રકાશિત કરેલ છે. જે બદલ હું આનંદ અને ગર્વની લાગણી અનુભવું છું. આ ખેડૂતોપયોગી સંશોધનની ભલામણોની પુસ્તિકા અને તેમાં સંકલિત કરેલ ટેકનોલોજીની ભલામણો ખેડૂતો ઉપરાંત સમગ્ર રાજ્યમાં કાર્યરત કૃષિ સંલગ્ન વિભાગો અને સ્વૈચ્છિક સંસ્થાઓને પણ ઉપયોગી અને માર્ગદર્શક બની રહેશે. આમ થવાથી રાષ્ટ્રના ખેત ઉત્પાદન તેમજ આવકમાં વધારો થશે.

વિસ્તરણ શિક્ષણ નિયામકશ્રીની કચેરી દ્વારા પ્રકાશિત થઈ રહેલ આ ખેડૂતોપયોગી પુસ્તિકા તૈયાર કરવા બદલ સંલગ્ન તમામ વૈજ્ઞાનિકો તેમજ માહિતી સુવ્યવસ્થિત રીતે સંકલન કરનાર ડૉ.જી.બી.કાલરીયા પ્રો.વી.પી.વેજપરા અને પ્રો. એસ. ડી. કવાડને મારા અભિનંદન પાઠવું છું.

(સી. જે. ડાંગરીયા)
કુલપતિ

સંશોધન નિયામક
નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી,
નવસારી - ૩૮૬ ૪૫૦

: આમુખ :

આપણે સહુ જાણીએ છીએ કે કોઈપણ ક્ષેત્રનો વિકાસ તે ક્ષેત્રમાં થયેલ સંશોધન ઉપર આધારિત હોય છે. તે પ્રમાણે કૃષિ અને તેને સંલગ્ન વ્યવસાયોનાં વિકાસ માટે સંશોધન કાર્ય ખુબ જ જરૂરી છે. નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટીના કાર્યક્ષેત્રના સાત જિલ્લા નવસારી, વલસાડ, આહવા ડાંગ, તાપી, સુરત, ભરૂચ અને નર્મદા જિલ્લાઓનો સમાવેશ કરવામાં આવેલ છે. આ સાત જિલ્લા ખાતે કાર્યરત વિવિધ સંશોધન કેન્દ્ર ખેતી અને તેને સંલગ્ન ક્ષેત્રોને આવરી લઈ વિવિધ પ્રકારના સંશોધનના અખતરાઓ ગોઠવી વિવિધ સંશોધનો હાથ ધરે છે. આ સંશોધન કાર્ય ચાર થી પાંચ વર્ષ સુધી ચાલેલ અખતરાઓના સફળ પરિણામો અલગ તારવી તેની સમીક્ષા કરવા સંશોધનોની પેટા સમિતિઓની બેઠકમાં ચર્ચા કરવામાં આવે છે. ચર્ચાના અંતે ખેડૂતોને ઉપયોગી થાય તેનાં તારણો અલગ તારવી કાઢવામાં આવે છે. આ સફળ તારણોને ખેડૂતોના ઉપયોગ સારું દર વર્ષ પુસ્તિકા સ્વરૂપે પ્રકાશિત કરવામાં આવે છે.

નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટીની દ્વારા સદર ભલામણો દક્ષિણ ગુજરાત અને સમગ્ર ગુજરાતના ખેડૂતોના લાભાર્થે સ્થાપનાથી આજ દિન સુધી એટલેકે વર્ષ ૨૦૦૪ થી ૨૦૧૪ સુધીના સંશોધન ભલામણો એકત્રીત કરી પાકવાર સંકલિત માહિતી ઉપલબ્ધ થાય તે હેતુથી "ખેડૂતોપયોગી સંશોધનની ભલામણો (વર્ષ ૨૦૦૪ થી ૨૦૧૪)" પુસ્તક પ્રકાશિત કરેલ છે. આ પુસ્તક ખેડૂતો ઉપરાંત સમગ્ર રાજ્યમાં કાર્યરત કૃષિ સંલગ્ન વિભાગ અને સ્વૈચ્છિક સંસ્થાઓને પણ ઉપયોગી અને માર્ગદર્શક બની રહેશે.

આ ખેડૂતોપયોગી પુસ્તિકા તૈયાર કરવા બદલ સંલગ્ન તમામ વૈજ્ઞાનિકો તેમજ માહિતી સુવ્યવસ્થિત રીતે સંકલન કરનાર વિસ્તરણ શિક્ષણ નિયામકશ્રીની કચેરીની પ્રશંસનીય કામગીરીને બિરદાવું છું.

(એ. એન. સાબલપરા)
સંશોધન નિયામક

વિસ્તરણ શિક્ષણ નિયામક
નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી,
નવસારી - ૩૮૬ ૪૫૦

: પ્રસ્તાવના :

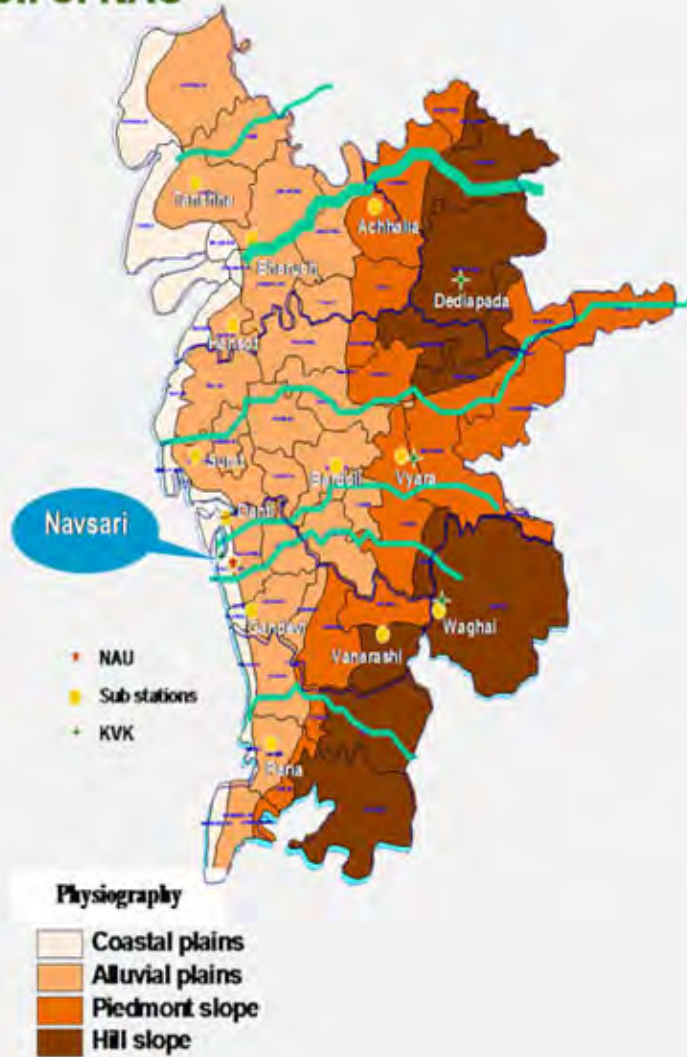
નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટીમાં ઉત્પાદન, મૂલ્યવૃદ્ધિ અને બજારલક્ષી પ્રક્રિયાઓ અને ખેતી કાર્યોને લક્ષમાં લઈ કૃષિ સંશોધન માટે યુનિવર્સિટીના વિવિધ વિભાગો અને કેન્દ્રો કાર્યરત છે. યુનિવર્સિટીના કાર્યક્ષેત્રમાં સમાવિષ્ટ જિલ્લાઓના સ્થાનિક કૃષિ હવામાનના પરિબળો જેવા કે, તાપમાન, વરસાદ, જમીન અને કુદરતી સંસાધનોની ઉપલબ્ધતાને ધ્યાને લઈને દક્ષિણ ગુજરાતના મુખ્ય પાકોની ખેત પદ્ધતિ, મૂલ્યવર્ધન અને પશુપાલન માટેની વિવિધ તાંત્રિકતાઓ વિકસાવી સંશોધન ભલામણો તૈયાર કરવામાં આવે છે.

આ સંશોધન ભલામણોની તલસ્પર્શી માહિતી કૃષક સમાજનાં નાનામાં નાના ખેડૂત સુધી અને છેક છેવાડાના ખેડૂતો સુધી પહોંચે તે અતિ આવશ્યક અને જરૂરી છે. આ માટે યુનિવર્સિટી દ્વારા કરવામાં આવેલ સંશોધન ભલામણોને પુસ્તિકાના રૂપમાં પ્રસિધ્ધ કરવાથી ખેડૂતો જરૂરીયાતના સમયે તેનું વાંચન કરી શકે, સમજી શકે અને જ્યારે ખેતી વિષયક પ્રશ્નો ઉદ્ભવે ત્યારે તેનું નિરાકરણ મેળવી શકે, તે હેતુસર યુનિવર્સિટીના કૃષિ વૈજ્ઞાનિકોના અથાગ પરિશ્રમ અને પ્રયાસો દ્વારા વિવિધ પાકોમાં છેલ્લા અગિયાર વર્ષમાં વિકસાવવામાં આવેલ સંશોધન ભલામણોને ગ્રંથસ્થ કરતી પુસ્તિકા " ખેડૂતોપયોગી સંશોધન ભલામણો(વર્ષ ૨૦૦૪ થી ૨૦૧૪)" રજૂ કરતાં આનંદ સાથે ગર્વની લાગણી અનુભવું છું.

આ પુસ્તિકા પ્રસિધ્ધ કરવામાં ડૉ. જી. બી. કાલરીયા, પ્રો. વી. પી. વેજપરા અને પ્રો. એસ. ડી. કવાડએ આપેલ યોગદાનની સહર્ષ નોંધ લઈને તેઓને અભિનંદન આપું છું.

(જી.આર.પટેલ)

Jurisdiction of NAU

અનુક્રમણિકા

અ.નં.	વિગત	પાના નં.
૧	નવાસરી કૃષિ યુનિવર્સિટી-એક વિહંગાવલોકન	૧
૨	ધાન્યપાકો	૪
૨.૧	ડાંગર	૪
૨.૨	જુવાર	૨૨
૨.૩	ઘઉં	૨૪
૨.૪	નાગલી	૨૫
૨.૫	વરી	૨૮
૩	કઠોળ પાકો	૨૯
૩.૧	તુવેર	૨૯
૩.૨	સોયાબીન	૩૨
૩.૩	મગ	૩૨
૩.૪	ચણા	૩૪
૩.૫	વાલ	૩૪
૩.૬	પાપડી	૩૫
૪	તેલીભિયાં પાકો	૩૭
૪.૧	મગફળી	૩૭
૪.૨	તલ	૩૮
૪.૩	ખરસાણી	૩૮
૪.૪	રાઈ	૪૦
૪.૫	દિવેલા	૪૦
૪.૬	ઓઈલપામ	૪૬
૫	રોકડીયા પાકો	૪૮
૫.૧	કપાસ	૪૮
૫.૨	શેરડી	૫૬

અ.નં.	વિગત	પાના નં.
૬	ફળપાકો	૬૭
૬.૧	આંબો	૬૭
૬.૨	ચીકુ	૭૬
૬.૩	કેળ	૮૦
૬.૪	નાળિયેરી	૮૪
૬.૫	પપૈયા	૮૫
૬.૬	જમરૂખ	૧૦૦
૬.૭	કાજુ	૧૦૦
૬.૮	તડબૂચ	૧૦૧
૭	શાકભાજી	૧૦૨
૭.૧	રીંગણ	૧૦૨
૭.૨	ટમેટા	૧૦૪
૭.૩	ભીડા	૧૦૫
૭.૪	ડુંગળી	૧૦૭
૭.૫	કોબીજ	૧૧૧
૭.૬	પરવળ	૧૧૨
૭.૭	ગલકા	૧૧૪
૭.૮	દૂધી	૧૧૫
૭.૯	ટીડોળા	૧૧૫
૭.૧૦	ટીડા	૧૧૬
૭.૧૧	મરચા	૧૧૭
૭.૧૨	લસણ	૧૧૭
૭.૧૩	હળદર	૧૧૮
૭.૧૪	રતાળુ	૧૨૨

ખેડૂતોપયોગી સંશોધન ભલામણો-૨૦૦૪ થી ૨૦૧૪

અ.નં.	વિગત	પાના નં.
૭.૧૫	સુરણ	૧૨૨
૭.૧૬	પાંદડાંવાળા શાકભાજી	૧૨૩
૭.૧૭	મકાઈ(સ્વીટકોર્ન)	૧૨૪
૭.૧૮	સેલીકોર્નીયા	૧૨૬
૮	ફૂલપાકો	૧૨૮
૮.૧	ગુલાબ	૧૨૮
૮.૨	લીલી	૧૨૯
૮.૩	ગલગોટા	૧૩૦
૮.૪	રજનીગંધા	૧૩૧
૮.૫	ગોલડનરોડ	૧૩૧
૮.૬	ગ્લેડીયોલસ	૧૩૨
૮.૭	મોગરા	૧૩૪
૮.૮	ગુલછડી	૧૩૫
૮.૯	હેલિકોર્નિયા	૧૩૫
૮.૧૦	જર્બેરા	૧૩૬
૮.૧૧	સેવંતી	૧૩૭
૯	કૃષિ ઈજનેરી	૧૩૮
૧૦	ઘાસચારાના પાકો	૧૪૧

અ.નં.	વિગત	પાના નં.
૧૦.૧	જુવાર	૧૪૧
૧૦.૨	હાઈબ્રીડ નેપીયર	૧૪૨
૧૦.૩	ઓટ	૧૪૨
૧૦.૪	રજકો	૧૪૨
૧૦.૫	કાયરુ	૧૪૩
૧૦.૬	સુગરબીટ	૧૪૩
૧૧	વનીય પાકો	૧૪૪
૧૨	સુગંધીત પાક	૧૪૪
૧૩	કમ્પોસ્ટ ખાતર	૧૪૬
૧૩.૧	વર્મી કમ્પોસ્ટ	૧૪૬
૧૩.૨	કમ્પોસ્ટ	૧૪૭
૧૪	અન્ય	૧૪૯
૧૫	રેશમના કીડાનો ઉછેર	૧૫૦
૧૬	પશુપાલન	૧૫૧
૧૭	મત્સ્ય પાલન	૧૫૨
૧૮	રજીસ્ટ્રેશન માટે રદ કરવામાં આવેલ નિયંત્રિત ઉપયોગ કરવા માટે તેમના બાન મુકવામાં આવેલ જંતુ નાશક દવાઓ/રસાયણોની યાદી	૧૫૩

૧. નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી-એક વિહંગાવલોકન

ગુજરાત રાજ્યની વિધાનસભામાં વર્ષ ૨૦૦૪ દરમ્યાન પસાર થયેલ ગુજરાત કૃષિ યુનિવર્સિટીઓના એક્ટ નં. ૫, ૨૦૦૪ અન્વયે ગુજરાત કૃષિ યુનિવર્સિટીનું નવી ચાર કૃષિ યુનિવર્સિટીમાં વિભાજન થતાં ૧લી મે, ૨૦૦૪ના રોજથી નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી અસ્તિત્વમાં આવી. યુનિવર્સિટીના કાર્યક્ષેત્રમાં દક્ષિણ ગુજરાતના નર્મદા, ભરૂચ, સુરત, નવસારી, વલસાડ, તાપી અને ડાંગ એમ ૭(સાત) જિલ્લાનો સમાવેશ થાય છે. યુનિવર્સિટીનો મુખ્ય ઉદ્દેશ રાજ્યના ખેડૂતોની ખેતીમાં સુધારો લાવીને તેઓનો આર્થિક વિકાસ સાધવાનો છે. ખેતી અને ખેડૂતોના વિકાસ માટે યુનિવર્સિટી દ્વારા કૃષિ સબંધી શિક્ષણ, સંશોધન અને વિસ્તરણ શિક્ષણની બહુવિધ પ્રવૃત્તિઓ હાથ ધરવામાં આવે છે.

કૃષિ શિક્ષણ :

નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી હેઠળ કૃષિ, બાગાયત, પશુપાલન, એગ્રીબિઝનેસ મેનેજમેન્ટ, ફોરેસ્ટ્રી, કૃષિ ઈજનેરી, બાયોટેકનોલોજી, ફીશરીઝ વિ.માં સ્નાતક, અનુસ્નાતક, ડીપ્લોમા અને પ્રમાણપત્ર કક્ષાના નીચે દર્શાવ્યા મુજબના વિવિધ અભ્યાસક્રમોની સુવિધા ઉપલબ્ધ છે.

સ્નાતક/અનુસ્નાતક અભ્યાસક્રમ		ડીપ્લોમા અભ્યાસક્રમ	
●	કૃષિ કોલેજ - નવસારી/વઘઈ/ભરૂચ	●	કૃષિ પોલિટેકનીક - નવસારી/ભરૂચ/વ્યારા
●	બાગાયત કોલેજ- નવસારી	●	બાગાયત પોલિટેકનીક - નવસારી/પરીયા
●	ફોરેસ્ટ્રી કોલેજ - નવસારી	●	પશુપાલન પોલિટેકનીક - નવસારી
●	વેટરીનરી કોલેજ - નવસારી	●	કૃષિ ઈજનેરી પોલિટેકનીક - દેડીયાપાડા
●	એગ્રીબિઝનેસ મેનેજમેન્ટ ઈન્સ્ટીટ્યુટ - નવસારી	●	કૃષિ વિસ્તરણ સેવા (ઈનપુટ ડીલર્સ) - નવસારી
●	કૃષિ ઈજનેરી કોલેજ - દેડીયાપાડા	પ્રમાણપત્ર અભ્યાસક્રમ	
●	બાયોટેકનોલોજી ઈન્સ્ટીટ્યુટ - સુરત	●	બેકરીશાળા - નવસારી
●	ફીશરીઝ કોલેજ - નવસારી	●	લેન્ડ સ્કેપીંગ એન્ડ ગાર્ડનીંગ તાલીમ કેન્દ્ર - નવસારી

કૃષિ સંશોધન :

દક્ષિણ ગુજરાતના મહત્વના પાકો જેવા કે ડાંગર, શેરડી, કપાસ, જુવાર, હલકાં ધાન્ય પાકો, આંબા, ચીકુ, કેળ, તુવેર, ચણા, વાલ, મગ, અડદ, ચોળા વિ.માં સંશોધનની કામગીરી માટે કુલ ૧૪ જેટલા સંશોધન કેન્દ્રો હાલ કાર્યરત છે. દક્ષિણ ગુજરાતના જુદા જુદા કૃષિ આબોહવાકીય વિસ્તાર મુજબ વિવિધ પાકોની પરિસ્થિતિને અનુરૂપ

નીચે દર્શાવેલ કેન્દ્રો મારફતે સંશોધનની કામગીરી હાથ ધરવામાં આવે છે.

અ. નં.	સંશોધન કેન્દ્રનું નામ	પાકો અને સંશોધનની પ્રવૃત્તિઓ
૧	નવસારી	શેરડી, ડાંગર, પિયત વ્યવસ્થા, કઠોળ, ફળપાકો, શાકભાજી, પશુપાલન, તેલીબિયા, જૈવિક નિયંત્રણ
૨	ગણદેવી	ફળપાકો, કાળામરી
૩	પરીયા	આંબા, ચીકુ, ઓઈલપામ, કાજુ
૪	દાંતી-ઉભરાટ	ક્ષારીય જમીન નવસાધ્યકરણ, ડાંગર, ઘઉં
૫	વણારસી	ખરસાણી, મહુડો
૬	સુરત	કપાસ, જુવાર
૭	બારડોલી	ઘઉં
૮	વ્યારા	ડાંગર, સુરતી પાડીયા
૯	ભરૂચ	કપાસ, તુવેર
૧૦	હાંસોટ	કપાસ (સુકારા અંગે સંશોધન)
૧૧	તણછા	બિનપિયત ઘઉં, જુવાર, કઠોળ પાકો
૧૨	અછાલીયા	કપાસ (જાતોની ચકાસણી)
૧૩	વઘઈ	હલકા ધાન્યો, કંદમૂળ અને શાકભાજી
૧૪	માંગરોળ	જુવાર, ડાંગર, તુવેર, સોયાબિન

કૃષિ વિસ્તરણ શિક્ષણ :

કૃષિ સંશોધન કેન્દ્રો દ્વારા બહાર પાડવામાં આવતી નવીનતમ કૃષિ ટેકનોલોજી દક્ષિણ ગુજરાતના ખેડૂતો અપનાવે તે માટે તેઓને અભિપ્રેરિત કરવા તથા ખેડૂતોના ખેતરો સુધી તેને અસરકારક રીતે પહોંચતી કરવા માટે યુનિવર્સિટી હેઠળ ચાલતી વિવિધ વિસ્તરણ શિક્ષણ યોજનાઓ મારફતે ખેડૂતોપયોગી વિસ્તરણ શિક્ષણ પ્રવૃત્તિઓ હાથ ધરવામાં આવે છે.

વિસ્તરણ શિક્ષણ કેન્દ્રો :

૧.	સરદાર સ્મૃતિ કેન્દ્ર, નવસારી	૯.	એગ્રો આઈ.ટી.આઈ., નવસારી
૨.	તાલીમ અને મુલાકાત યોજના, નવસારી	૧૦.	એગ્રીકલ્ચર ટેકનોલોજી ઈન્ફોર્મેશન સેન્ટર (એટીક), નવસારી
૩.	કૃષિ શિક્ષણ પ્રદર્શનાલય, નવસારી	૧૧.	જળ અને જમીન વ્યવસ્થાપન તાલીમ કેન્દ્ર, નવસારી
૪.	કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્ર, નવસારી	૧૨.	મત્સ્યપાલન નિદર્શન-વ-તાલીમ કેન્દ્ર, નવસારી
૫.	કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્ર, વ્યારા	૧૩.	વિસ્તરણ પાંખ, નવસારી
૬.	કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્ર, વઘઈ	૧૪.	ફળ અને શાકભાજી નિદર્શન યોજના, પરીયા
૭.	કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્ર, દેડીયાપાડા	૧૫.	આદિજાતી મહિલા તાલીમ કેન્દ્ર, દેડીયાપાડા
૮.	કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્ર, સુરત	૧૬.	ખેત સલાહ સેવા યોજના, નવસારી

વિસ્તરણ શિક્ષણ પ્રવૃત્તિઓ :

૧.	કેન્દ્ર પરના ખેડૂત તાલીમ વર્ગ	૧૦.	ફિલ્ડટ્રીપ/પ્રેરણા પ્રવાસ-ખેડૂતો
૨.	કેન્દ્ર બહારના ખેડૂત તાલીમ વર્ગ	૧૧.	નિદાન ટીમ ખેડૂતોના ખેતરો પર
૩.	ખેડૂતદિન/ક્ષેત્રદિન	૧૨.	પશુ ચિકિત્સા કેમ્પ/પ્રદર્શન
૪.	કૃષિ પ્રદર્શન/કૃષિમેળો	૧૩.	તાલીમ/વર્કશોપ/ઈન્ટરફેઈસ-વિસ્ત.અધિ.માટે
૫.	ખેડૂત શિબિર/મહિલા શિબિર	૧૪.	વિડીયો ફીલ્મ શો
૬.	સેમિનાર/વર્કશોપ/પરિસંવાદ-ખેડૂતો માટે	૧૫.	ટેલિફોન/પત્ર દ્વારા માર્ગદર્શન
૭.	ખેડૂત મિટીંગ/કૃષિ ગોષ્ઠિ	૧૬.	દૈનિકપત્રોમાં કૃષિ લેખ/પ્રેસનોટ પ્રસિધ્ધી
૮.	અગ્ર હરોળના નિદર્શનો (FLD)	૧૭.	દૂરદર્શન/આકાશવાણી વાર્તાલાપ
૯.	ક્ષેત્રિય અખતરાં (OFT)	૧૮.	કૃષિ સાહિત્ય પ્રકાશન

૨. ધાન્ય પાકો

૨.૧ ડાંગર

જાત :

૨.૧.૧ ડાંગર : એન.એ.યુ.આર.-૧(એનવીએસઆર-૨૦)

ખરીફ ઋતુમાં આ જાતનું સરેરાશ ઉત્પાદન ૫૯૯૮ કિગ્રા/હેક્ટર છે અને ડાંગરની જી.આર.-૭ કરતાં ૨૧.૪૭ ટકા વધુ ઉત્પાદન આપે છે. આ જાતના મધ્યમ કદના દાણાની લંબાઈ ૯.૩૦ મિમી અને લંબાઈ પહોળાઈ નો ગુણોત્તર ૩.૪૮ છે. આ જાતના છોડના પર્ણ લીલા, દાંડી મજબુત અને ઢળી ન પડવાનો ગુણધર્મ ધરાવે છે. મોટા ભાગના રોગ-જીવાત સામે પ્રતિકારક શક્તિ ધરાવે છે. આ જાત દક્ષિણ ગુજરાત અને કાંઠાના વિસ્તાર માટે રોપાણ માટે ભલામણ કરવામાં આવે છે.

(ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૮, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, મુખ્ય ચોખા સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., નવસારી)

૨.૧.૨ ડાંગર જી.એન.આર-૨(એન.વી.એસ.આર.-૬૦૨૯)

ડાંગર જાત: જી.એન.આર-૨(એન.વી.એસ.આર.-૬૦૨૯)

ક્ષાર પ્રતિકારક, ઝીણા દાણાવાળી, મધ્યમ સ્લેન્ડર, મધ્યમ મોડી પાકતી, ક્ષારિય જમીનમાં જી.આર.-૧૧ કરતા ૨૩ ટકા વધુ ઉત્પાદન આપતી અને રોગ જીવાત સામે પ્રતિકારક શક્તિ ધરાવતી વધુ વરસાદ વાળા, દક્ષિણ ગુજરાત, ક્ષારગ્રસ્ત એરીયા માટે બહાર પાડવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ : ૨૦૧૦, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, એન.એ.આર.પી., ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૨.૧.૩ ડાંગર: જી.એન.આર.-૩

દક્ષિણ ગુજરાતમાં રોપાણ ડાંગરની ખેતી કરતાં ખેડૂતો માટે ડાંગરની નવી જાત જી.એન.આર.-૩ કે જે જી.આર.-૪ અને આઈ.આર.-૨૮નાં સંકરણથી પેદા કરવામાં આવેલ છે તે ખેડૂતો માટે બહાર પાડવામાં આવેલ

છે. સદર જાતે પિયત રોપાણ પરિસ્થિતિમાં ગુર્જરી કરતાં ૧૯.૪ ટકા જેટલું વધુ ઉત્પાદન તથા બિનપિયત રોપાણ પરિસ્થિતિમાં જી.આર.-૭ કરતાં ૨૯.૩ ટકા જેટલું વધુ ઉત્પાદન આપેલ છે. આ જાત ઝાળ તથા કરમોડી જેવા રોગો સામે પ્રતિકારક છે જ્યારે શીથ રોટ, ઝાંખા દાણાના રોગ તથા ગાભમારાની ઈયળ સામે મધ્યમ પ્રતિકારક શક્તિ ધરાવે છે.

(ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૨, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, મુખ્ય ચોખા સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., નવસારી)

ડાંગર જાત: જી.એન.આર.-૩

૨.૧.૪ ડાંગર: એન.એ.યુ.આર.-૧

દક્ષિણ ગુજરાતમાં પિયત ઓરાણ ડાંગરની ખેતી કરતાં ખેડૂતો માટે ડાંગરની જાત એન. એ.યુ.આર.-૧ જાતની ભલામણ કરવામાં આવે છે. આ જાતે પિયત ઓરાણ પરિસ્થિતિમાં સૌથી વધુ ઉત્પાદન ૪૧૨૧ કિગ્રા પ્રતિ હેક્ટર આપેલ છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૨, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, મુખ્ય ચોખા સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

ડાંગર જાત: એન.એ.યુ.આર.-૧

૨.૧.૫ ડાંગર: જી.એન.આર.-૪

એન.એ.યુ.આર.-૧ અને લાલ કડાના સમન્વયથી બનાવવામાં આવેલ વધુ લોહ તત્વ અને સુપાચ્ય રેસા ધરાવતી ડાંગરની બાયોફોર્ટીફાઈડ જાત જી.એન.આર.-૪ દક્ષિણ ગુજરાતના પિયત રોપાણ વિસ્તાર માટે ભલામણ કરવામાં આવેલ છે કે જેની ઉત્પાદન ક્ષમતા ૩૫૦૦ થી ૪૫૦૦ કિગ્રા પ્રતિ હેક્ટર છે. આ જાત ઝીણા અને લાલ દાણાવાળી કોલમ પ્રકારની, મધ્યમ મોડી પાકતી અને કુપોષણ દૂર કરે તેવી છે. આ જાત લાલ કડા કરતાં ૧૦૩ ટકા અને જી.આર.-૧૧ કરતાં ૧૧.૨ ટકા વધુ ઉત્પાદન આપતી તેમજ બેક્ટેરીયલ બ્લાઈટ અને ગલત આંજીયા સામે પ્રતિકારક તથા શીથ રોટ, ગ્રેઈન ડીસકલરેશન, ગાભમારાની ઈયળ, પાન વાળનારી ઈયળ તથા ગંધીબગ સામે મધ્યમ પ્રતિકારક શક્તિ ધરાવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૩, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, મુખ્ય ચોખા સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

ડાંગર જાત: જી.એન.આર.-૪

૨.૧.૬ ઓરાણ ડાંગર: પૂર્ણા

અન્નદા અને આર.આર.-૧૫૧-૩નાં સમન્વયથી બનાવવામાં આવેલ વહેલી પાકતી (૯૫ દિવસ), વધુ ઉત્પાદન આપતી તથા દાણાની સારી ગુણવત્તા ધરાવતી જાત પૂર્ણા દક્ષિણ ગુજરાતના ઓરાણ ડાંગર ઉગાડતા બિન પિયત વિસ્તાર માટે ભલામણ કરવામાં આવેલ છે. જેની ઉત્પાદન ક્ષમતા ૨૫૦૦ થી ૩૦૦૦ કિગ્રા પ્રતિ હેક્ટર છે. આ જાત આ વિસ્તારમાં ઉગાડાતી ઓરાણ ડાંગરની જાત જી.આર.૫ કરતા ૨૨ ટકા અને ઓરાણ ડાંગરની જાત જી.આર. ૯ કરતા ૮.૮ ટકા વધુ ઉત્પાદન આપે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૪, સહ સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, પ્રાદેશિક ચોખા સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ. વ્યારા]

ઓરાણ ડાંગર: પૂર્ણા

પૂર્ણા ડાંગરના દાણા

ખેતી પધ્ધતિ :

૨.૧.૭ ડેપોક પધ્ધતિ દ્વારા તૈયાર કરેલ ડાંગરની રોપણીમાં ચંત્રનો ઉપયોગ

આથી ભલામણ કરવામાં આવે છે કે માનવ ચલિત ૬ લાઈન એક સાથે રોપણી કરતું વિકસિત ડાંગર રોપણી યંત્રથી ડેપોક પધ્ધતિ દ્વારા તૈયાર કરેલ ઘરૂ ઉપયોગ કરી એક દિવસમાં ૦.૩૮ હેક્ટર રોપણી કરી શકાય છે. ખેડૂતો રોપણી ખર્ચમાં ૬૦ ટકા બચત કરી શકે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૪, પ્રાધ્યાપક અને વડા, જમીન અને પિયત ઈજનેરી વિભાગ ન.મ.કૃ.મ.,
ન.કૃ.યુ, નવસારી]

૨.૧.૮ વધુ વરસાદવાળા વિસ્તારમાં પાક પધ્ધતિની ભલામણ

દક્ષિણ ગુજરાતના વધુ વરસાદ વાળા વિસ્તાર(એ.ઈ.એસ.-૩)ના ખેડૂતોને વધુ નફાકારક ઉત્પાદન મેળવવા માટે ડાંગર(જી.આર.૩)- ઘઉં(જે.૩બલ્યુ.-૪૮૬)- મગ(કે-૮૫૧) અથવા ડાંગર(જી.આર.૩)- જુવાર (ઘાસચારાની)- મગફળી(જી.જી.૨) જેવી પાક પધ્ધતિ અપનાવવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ : ૨૦૦૪, પ્રાધ્યાપક અને વડા, સસ્ય વિજ્ઞાન વિભાગ, ન.મ. કૃ.મ., ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૨.૧.૯ ઉનાળુ ડાંગરના ધરુવાડિયા માટેનો યોગ્ય સમય ચકાસવો

દક્ષિણ ગુજરાત વધુ વરસાદ વાળા ખેત આબોહવાકીય વિસ્તાર -૩ના ઉનાળું રોપણ ડાંગર(ગુર્જરી અથવા જયા) વાવતા ખેડૂતોને ડાંગરનું વધુ ઉત્પાદન તથા આર્થિક વળતર મેળવવા માટે ડાંગરનું ધરુવાડિયું

નવેમ્બર માસના પ્રથમ અઠવાડિયાથી ૧૫મી ડીસેમ્બર માસ સુધી વાવણી કરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૫, સહ સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, (કૃષિ વન), પ્રાદેશિક ચોખા સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ, વ્યારા]

૨.૧.૧૦ સંગરના પાકમાં ખાતરની ભલામણ

દક્ષિણ ગુજરાત વધુ વરસાદ વાળા ખેત આબોહવાકીય ખેત વિસ્તાર-૧ના ઓરણ ડાંગર(જી.આર.-૮) વાવતાં ખેડૂતોને પ્રવર્તમાન ભલામણની સરખામણીમાં ૮૫% વધુ ચોખ્ખી આવક મેળવવા માટે હેક્ટરે ૬૫ કિલો યુરીયા+૩૦૦ કિલો લીબોળી ખોળ +૬૫ કિગ્રા માટી પાયામાં અને ૬૫ કિલો યુરીયા વાવણી પછી ૩૦ દિવસે અથવા ૬૨ ટકા વધારે ચોખ્ખી આવક મેળવવા માટે લીબોળી ખોળ ઉપલબ્ધ ન હોય તો હેક્ટર દીઠ ૩૦૦ કિ.ગ્રા. છાણીયું ખાતર પાયામાં અને ૬૫ કિગ્રા યુરીયા વાવણી પછી ૩૦ દિવસે આપવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે. ઉપરોક્ત મિશ્રણ આપવાના એક દિવસ અગાઉ તૈયાર કરવાનું રહેશે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૫, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, રાષ્ટ્રીય કૃષિ સંશોધન યોજના, ન.કૃ.યુ, નવસારી]

૨.૧.૧૧ ડાંગર-ડાંગર પાક પધ્ધતિમાં સુક્ષ્મતત્વોનો અભ્યાસ

દક્ષિણ ગુજરાતની ભારે વરસાદવાળી કૃષિ આબોહવા(એઈએસ-૩)માં ડાંગર-ડાંગર(જાત-જયા) કે ચોમાસુ-ઉનાળુ કે ઉનાળુ- ચોમાસુ પાક પધ્ધતિ અપનાવતા ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે, કે મધ્યમ લોહ તથા જસતની ઉણપ ધરાવતી જમીનમાં પાયાના ખાતર સાથે સુક્ષ્મતત્વોનું મિશ્રણ (લોહ ૨.૦%, મેંગેનીઝ ૦.૫ %, જસત ૫.૦ %, તાંબુ ૦.૨ %, બોરોન ૦.૫ %) કે જમીનમાં પુર્તિ માટેના ગર્વમેન્ટ નોટીફાઈડ ગ્રેડ-૫ બરાબર છે તેને ૨૦ કિગ્રા/હે મુજબ ફક્ત પ્રથમ પાકને આપવાથી ડાંગરનું વધુ ઉત્પાદન અને વધુ આવક મેળવી શકાય છે અથવા ડાંગરના ઉભા પાકમાં સુક્ષ્મ તત્વોનું મિશ્રણ (લોહ ૨.૦%, મેંગેનીઝ ૦.૫ %, જસત ૪.૦ %, તાંબુ ૦.૩ %, બોરોન ૦.૫ %) કે જે છંટકાવ માટે ગર્વમેન્ટ નોટીફાઈડ ગ્રેડ-૧ (જનરલ ગ્રેડ) બરાબર છે તેના ૧ ટકા દ્રાવણ રોપણી બાદ ૧૫, ૩૦, ૪૫ અને ૬૦ દિવસે છંટકાવ કરવાથી વધુ ઉત્પાદન અને વધુ આવક મેળવી શકાય છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૪, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, જમીન વિજ્ઞાન વિભાગ, ન.કૃ.યુ, નવસારી]

૨.૧.૧૨ ફેરોપણી માટે ધરૂની ઉંમર નક્કી કરવી

દક્ષિણ ગુજરાતના ભારે વરસાદવાળા દરીયાકાંઠાં વિસ્તારનાં (ખેત આબોહવા પરીસ્થિતી-૪) ખેડૂતોને ચોમાસું ડાંગરનું વધુ ઉત્પાદન મેળવવા માટે ડાંગરની જયા અને દાંડી જાતની ફેરોપણી માટે અનુક્રમે ૬ અને ૪ થી ૬ અઠવાડિયાનું ધરૂ પસંદ કરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૬, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, ક્ષારીય જમીન સુધારણા સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ, દાંતી, નવસારી]

૨.૧.૧૩ ઉનાળુ ડાંગર(જયા)ની ફેર રોપણીના સમયની ચકાસણી

દક્ષિણ ગુજરાતના ભારે વરસાદ વાળા આબોહવાકીય વિભાગ (એઈએસ-૩)માં ઉનાળુ ડાંગર (જયા)ની ફેર રોપણી કરતા ખેડૂતોને નવેમ્બરના પ્રથમ અઠવાડિયામાં ડાંગરના ઘરૂની વાવણી કરવાની ભલામણ છે. તેમજ વિપરીત સંજોગોમાં ઘરૂની વાવણી કરવામાં મોડા પરે તો ૩૦ થી ૪૫ દિવસમાં રોપણી લાયક ઘરૂ મેળવવા માટે અલ્ટ્રાવાયોલેટ સ્ટેબીલાઈઝર પોલીથીન ઉપયોગ કરવાની ભલામણ છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૬, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, રાષ્ટ્રીય કૃષિ સંશોધન યોજના, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૨.૧.૧૪ ખરીફ અને ઉનાળુ ડાંગર (જાત: જયા) ખાતરનો અભ્યાસ

દક્ષિણ ગુજરાતની વધુ વરસાદવાળી ખેત હવામાન પરિસ્થિતિ-૩ માં ખેડૂતોને ખરીફ અને ઉનાળુ ડાંગર જયાનું વધુ ઉત્પાદન તથા નફો મેળવવા માટે ૧૦૦ ટકા ભલામણ કરેલ ફોસ્ફરસ(૩૦ કિ/હે) અને હેક્ટરે ૧૦ ટન પ્રેસમડ ખરીફ અને ઉનાળુ બંને ઋતુમાં આપવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ : ૨૦૦૭, પ્રાધ્યાપક, સસ્ય વિજ્ઞાન અને કૃષિ રસાયણશાસ્ત્ર અને જમીન વિજ્ઞાન, ન.મ.કૃ.મ., નવસારી]

૨.૧.૧૫ ઓરાણ ડાંગરના પાકમાં તુવેરનો આંતરપાક અને ખાતરની બચત

દક્ષિણ ગુજરાતના ભારે વરસાદવાળા ખેત આબોહવાકીય વિભાગ (એઈએસ-૧)ના ઓરાણ ડાંગર (જી.આર.૫) વાવતા ખેડૂતોએ ૩૦ સેમીના અંતરે ડાંગરની વાવણી કરી ૬ હાર પછી તુવેરના આંતરપાકની વાવણી કરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે. આમ કરવાથી ૩૯ ટકા વધુ ચોખ્ખી આવકની સાથે સાથે ડાંગરના પાકને ભલામણ કરેલ નાઈટ્રોજન ખાતરના ૭૫ ટકા(૫૬ કિગ્રા/હે) ખાતર આપવાથી ૨૫ ટકા નાઈટ્રોજનની બચત પણ કરી શકાય છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૭, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, રાષ્ટ્રીય કૃષિ સંશોધન યોજના, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૨.૧.૧૬ ડાંગર(ચોમાસુ)-ડાંગર (ઉનાળુ) પાક શ્રેણીમાં જૈવિક ખાતરનો અભ્યાસ

દક્ષિણ ગુજરાતના ભારે વરસાદ વાળા ખેત આબોહવાકીય પરિસ્થિતિ-૩ વિસ્તારના ડાંગર (ચોમાસુ)-ડાંગર (ઉનાળુ) પાક શ્રેણી અપનાવતા ખેડૂતોને દરેક ડાંગર પાકને જમીન ચકાસણી અહેવાલને આધારે ખાતર આપવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે. જો દરેક પાક લેતા પહેલા જમીન ચકાસણી કરાવવી શક્ય ન હોય તો તેઓએ વધુ આર્થિક વળતર મેળવવા માટે ભલામણ કરેલ ૧૦૦ ટકા નાઈટ્રોજન તથા ૫૦ ટકા ફોસ્ફરસ સાથે ફોસ્ફેટ કલ્ચર આપવાની સલાહ છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૭, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, જમીન વિજ્ઞાન અને રાષ્ટ્રીય કૃષિ યોજના, નવસારી]

૨.૧.૧૭ ડાંગર પાક આધારિત પાક પધ્ધતિમાં ખાતર વ્યવસ્થા

દક્ષિણ ગુજરાતના વધુ વરસાદવાળા વિસ્તારના ખેડૂતોને ડાંગર પાક આધારિત પાક પધ્ધતિનું વધુ ઉત્પાદન અને આવક મેળવવા માટે નીચે મુજબ પોષક તત્વ વ્યવસ્થા અનુસરવા ભલામણ કરવામાં આવે છે.

પાક ફેરબદલીનો ફ્રમ

પોષક તત્વ વ્યવસ્થા

વિકલ્પ-૧ વધુ ઉત્પાદન અને આવક માટે

૧. ડાંગર-વાલ ડાંગર : ૧૨૦:૩૦:૦૦

વાલ : ૨૦:૪૦:૦૦ ના ફો.પો. કિ/હે

૨. ડાંગર-મગફળી ડાંગર : ૧૨૦:૩૦:૦૦

મગફળી : ૨૫:૫૦:૦૦ ના. ફો.પો. કિ/હે

વિકલ્પ-૨ જમીનની ફળદ્રુપતા સુધારવા માટે

૧. ડાંગર-વાલ :

ડાંગર : છાણિયું ખાતર ૬ ટન/હે + મરઘાનું ખાતર ૧.૫ ટન/હે + ૬૦ કિલો ના./હે

વાલ : છાણિયું ખાતર ૧.૦ ટન/હે + મરઘાનું ખાતર ૨૫૦ કિ./હે. + ૧૦ કિલો ના./હે

૨. ડાંગર-મગફળી :

ડાંગર : છાણિયું ખાતર ૬ ટન/હે + મરઘાનું ખાતર ૧.૫ ટન/હે. + ૬૦ કિલો ના./હે

મગફળી : છાણિયું ખાતર ૧.૨૫ ટન/હે + દિવેલીનો ખોળ ૧૫૦ કિ/હે + ૧૨.૫ કિલો ના./હે અથવા છાણિયું ખાતર ૫ ટન/હે

૩. દક્ષિણ ગુજરાતમાં વધુ વરસાદવાળા વિસ્તારમાં ડાંગર-ડાંગર પાક પધ્ધતિ અપનાવવા ખેડૂતોને જમીન ચકાસણીના આધારે બંને પાકોને રાસાયણિક ખાતર આપવાની સલાહ આપવામાં આવે છે.

અથવા

જમીન ચકાસણી શક્ય ન હોય તવા સંજોગોમાં બંને પાકોને ભલામણ કરેલ ખાતરના ૧૦૦ ટકા નાઈટ્રોજન અને ૫૦ ટકા ફોસ્ફરસ તથા વધુ આવક મેળવવા માટે ફોસ્ફરસ સોલ્યુબિલાઈઝીંગ બેક્ટેરીયાની માવજત આપવી.

અથવા

તેઓને ભલામણ કરેલ નાઈટ્રોજન, ફોસ્ફરસ અને પોટાશનો જથ્થો (૧૨૦-૩૦-૦ કિ/હે) અથવા છાણિયું ખાતર ૬ ટન/હે + મરઘાનું ખાતર ૧.૫ ટન/હે + ૬૦ કિલો નાઈટ્રોજન/હેક્ટરે બંને પાકો ખરીફ અને ઉનાળુ ડાંગરમાં આપવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ : ૨૦૦૭, પ્રાધ્યાપક અને વડા, સસ્ય વિજ્ઞાન વિભાગ, ન.મ. કૃષિ મહા વિદ્યાલય, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૨.૧.૧૮ ડાંગર(ચોમાસુ)-દિવેલા(૨વી) પાક પધ્ધતિની ભલામણ

દક્ષિણ ગુજરાતના વધુ વરસાદવાળા ખેત આબોહવાકીય પરિસ્થિતિ-૩માં ખેડૂતોને વધુ ચોખ્ખી આવક મેળવવા પૂરતી પિયત સુવિધા ધરાવતા ખેડૂતોને ડાંગર(ચોમાસુ)-મગફળી(ઉનાળુ) પાક પધ્ધતિ અપનાવવા જ્યારે પિયતની અપૂર્તિ સુવિધા ધરાવતા ખેડૂતોને ડાંગર(ચોમાસુ)-દિવેલા(૨વી) પાક પધ્ધતિ અપનાવવા ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૭, સહ સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, (કૃષિ વન), પ્રાદેશિક ચોખા સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., વ્યારા]

૨.૧.૧૯ ઉનાળુ ડાંગરમાં પાવર ટ્રીલરથી ઘાવલ

દક્ષિણ ગુજરાતના ભારે વરસાદવાળા ખેત આબોહવાકીય પરિસ્થિતિ-૩નાં ઉનાળુ ડાંગર પકવતા ખેડૂતને સલાહ આપવામાં આવે છે કે ક્યારીને પાવર ટ્રીલરથી ઘાવલ કર્યા પછી ડાંગરના પાકને પાણી જમીનમાં ઉતરી ગયા પછી ત્રણથી પાંચ દિવસે ફરીથી પાણી આપવાથી ખર્ચ નફાનો ગુણોત્તર વધુ મળે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૮, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, ક્ષારીય જમીન સુધારણા સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., દાંતી]

૨.૧.૨૦ એકમ વિસ્તારમાં વધુમાં વધુ ઉત્પાદન અને ચોખ્ખો નફો મેળવવા માટેનો અભ્યાસ

દક્ષિણ ગુજરાતના વધુ વરસાદવાળા વિસ્તાર(એ.આર.૫-૩)ના ખેડૂતોને હેક્ટરે વધુમાં વધુ ઉત્પાદન અને ચોખ્ખો નફો મેળવવા માટે વહેલી પાકતી ડાંગર (જીઆર-૩)-મેથી(ભાજી)-ભીડા(શાકભાજી) અથવા ડાંગર (જીઆર-૩)-ડુંગળી-ચોળી(શાકભાજી) પાક પધ્ધતિ અપનાવવાની સલાહ આપવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૮, પ્રાધ્યાપક અને વડા, સસ્ય વિજ્ઞાન વિભાગ, ન.મ.કૃ.મ., ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૨.૧.૨૧ રોપણ ડાંગર-ઉનાળું મગફળી પાક પધ્ધતિમાં હળની ઉંડી ખેડ

દક્ષિણ ગુજરાતના ભારે વરસાદીય વિસ્તારમાં રોપણ ડાંગર ઉનાળું મગફળી પાક પધ્ધતિ અપનાવતા ખેડૂતોને વધુ ઉત્પાદન અને નફો મેળવવા ડાંગર પાકની કાપણી પછી હળથી ૬ ઈંચ ઉંડી ખેડ કરવા સલાહ આપવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૮, સહ સંશોધન વૈજ્ઞાનિક(કૃષિ વન), પ્રાદેશિક ચોખા સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., વ્યારા]

૨.૧.૨૨ ડાંગર-શેરડી પાક પધ્ધતિ ડાંગરની રોપણી સમાર મારીને જમીન તૈયાર કરવાની ભલામણ

દક્ષિણ ગુજરાતનાં ભારે વરસાદવાળા ખેત આબોહવાકીય પરિસ્થિતિ-૩માં ચોમાસું ડાંગર-શેરડી પાક પધ્ધતિ અપનાવતા ખેડૂતોને શેરડીનું વધુ ઉત્પાદન અને આવક મેળવવા માટે ચોમાસા પહેલા ટ્રેક્ટર વડે કલ્ટીવેટરની બે ખેડ અને ડાંગરની રોપણી કરતા પહેલા ફક્ત સમાર મારીને જમીન તૈયાર કરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૮, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, જમીન વિજ્ઞાન વિભાગ અને સંશોધન વૈજ્ઞાનિક(શેરડી), ન.કૃ.યુ., નવસારી.]

૨.૧.૨૩ ડાંગર- શેરડી (બે વર્ષ) પાક પધ્ધતિમાં પોષકતત્વ વ્યવસ્થાપન

દક્ષિણ ગુજરાતના વધુ વરસાદવાળા વિસ્તારના ખેડૂતોને ડાંગર શેરડી (બે વર્ષ) પાક પધ્ધતિનું વધુ ઉત્પાદન અને આવક મેળવવા માટે નીચે મુજબ પોષકતત્વ વ્યવસ્થા અનુસરવા ભલામણ કરવામાં આવે છે.

પાક ફેરબદલીનો ફમ		પોષક તત્વ વ્યવસ્થા		
વિકલ્પ - ૧ જમીન પૃથ્થકરણ આધારિત વધુ ઉત્પાદન અને આવક માટે				
૧	ડાંગર-શેરડી ના.ફો.પો. કિ/હે	ડાંગર : ૧૧૦-૩૦-૦૦	શેરડી (રોપાણ) : ૨૮૦-૧૨૫-૪૫	શેરડી (લામ) : ૩૧૦-૧૨૫-૭૫
વિકલ્પ - ૨ જમીનની ફળદ્રુપતા સુધારવા માટે અને વધારે આવક માટે				
૧	ડાંગર - શેરડી	ડાંગર - છાણીયું ખાતર ૬ ટન/હે + મરઘાનું ખાતર ૧.૫ ટન/હે + ૬૦ કિ ના./હે		
		શેરડી (રોપાણ) - છાણીયું ખાતર ૧૨.૫ ટન/હે + મરઘાનું ખાતર ૩૧૨૫ કિ/હે + ૧૨૫ કિ ના./હે		
		શેરડી (લામ) - છાણીયું ખાતર ૧૫ ટન/હે + મરઘાનું ખાતર ૩૭૫૦ કિલો/હે + ૧૫૦ કિ ના./હે		

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૮, પ્રાધ્યાપક, સસ્ય વિજ્ઞાન વિભાગ અને પ્રાધ્યાપક, રસાયણશાસ્ત્ર વિભાગ, ન.મ.કૃ.મ., ન.કૃ.યુ., નવસારી.]

૨.૧.૨૪ ચોમાસુ ડાંગરમાં 'શ્રી' (SRI) પધ્ધતિની શક્યતા અંગેનો અભ્યાસ

દક્ષિણ ગુજરાતનાં વધુ વરસાદવાળા વિસ્તારનાં (ખે.આ.પ. -૩) ચોમાસુ ડાંગરની ખેતી કરતા ખેડૂતોનો ૧૦ દિવસના (ફણગાવ્યા બાદ) ઘરુની (૨-૩ પાન) ફેરોપણી ૨૦ × ૨૫ સેમીનાં અંતરે કરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૮, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, જળ અને જમીન વ્યવસ્થાપન સંશોધન એકમ, ન.કૃ.યુ., નવસારી.]

૨.૧.૨૫ ડાંગરની જુદી જુદી ખેતી પદ્ધતિઓની શિયાળુ ચણાંના પાક ઉત્પાદન પરથી અવશેષીય અસર ચકાસવી

દક્ષિણ ગુજરાતના ભારે વરસાદવાળા વિસ્તારમાં (ખેત આબોહવાકીય પરિસ્થિતિ-૩) ડાંગરની ખેતી કોઈ પણ પદ્ધતિથી કરવાથી શિયાળુ ચણાંના પાક ઉપર કોઈ અવળી અસર થતી નથી. (આ અંગે અગાઉ થયેલ ભલામણ યથાવત રહેશે)

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૦, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, એન.એ.આર.પી., ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૨.૧.૨૬ ડાંગરની ફણગાવેલ બીજની વાવણી પદ્ધતિ અથવા સીરા પદ્ધતિ

દક્ષિણ ગુજરાત ભારે વરસાદ વિસ્તાર (ખેત હવામાન આધારીત પરિસ્થિતિ-૩)ના ડાંગર ઉગાડતા ખેડૂતોને વધુ ઉત્પાદન અને ચોખ્ખો નફો મેળવવા ડાંગરની ભલામણ થયેલ ફણગાવેલ બીજની વાવણી પદ્ધતિ અથવા સીરા પદ્ધતિ (સાંવતની ચારસૂત્રીય પદ્ધતિ)

૧. ડાંગરનું ઘરુવાડીયું ડાંગરના કુંસકાની રાખ નાંખી બનાવવું.
૨. ફેરરોપણી કરતાં પહેલા ખેતરમાં ડાંગરના પૂળીયા (૨ ટન/હે) તથા ગ્લીસીરીસીડીયાના લીલા પાન (૫ ટન/હે) કાપી દબાવવા.
- ૩ . ડાંગરની રોપણી ચોરસ પદ્ધતિ (૧૫ સેમી × ૧૫ સેમી × ૧૫ સેમી) થી કરવી.
૪. પોષણ માટે યુરીયા-ડીએપીની ટીકડી (૬૦:૪૦) દરેક ચાર છોડ વચ્ચે ૭ થી ૧૦ સેમી ઉંડાઈએ દબાવવી) અપનાવવા સલાહ આપવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ : ૨૦૧૦, સહ સંશોધન વજ્ઞાનિક, પ્રાદેશિક યોખા સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.ય, વ્યારા]

૨.૧.૨૭ શ્રી પદ્ધતિએ ડાંગરની રોપણી

દક્ષિણ ગુજરાતના વધુ વરસાદવાળા(ખેત આબોહવાકીય વિસ્તાર-૩)નાં ડાંગર વાવતા ખેડૂતોને સલાહ આપવામાં આવે છે કે ડાંગરની શ્રી પદ્ધતિથી (૧૦-૧૨ દિવસનું એક-એક ઘરુ, ૨૫ × ૨૫ સેમીનાં અંતરે) રોપણી કરવાથી વધુ ચોખ્ખી આવક (૪૨,૩૮૩ રૂ./હે)ની સાથે વધુ ખર્ચ-નફાનો ગુણોત્તર ૧:૨.૪૭ મળે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૨, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, મુખ્ય યોખા સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

શ્રી પદ્ધતિએ ડાંગરની રોપણી

૨.૧.૨૮ એરોબીક (પિયત ઓરાણ)પદ્ધતિએ ડાંગરની વાવણી

ઉપરોક્ત પદ્ધતિની અવેજીમાં તેઓને સલાહ આપવામાં આવે છે કે, બે ચાસ વચ્ચે ૩૦ સેમીનાં અંતરે એરોબીક (પિયત-ઓરાણ) પદ્ધતિથી ડાંગરની વાવણી કરવાથી ચીલાચાલુ ડાંગરની પદ્ધતિ કરતાં વધુ ખર્ચ-નફાનો ગુણોત્તર (૧:૨.૩૬) મળવાની સાથે પાણીનો ૪૦ ટકા બચાવ થાય છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૨, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, મુખ્ય ચોખા સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

એરોબીક (પિયત ઓરાણ)પદ્ધતિએ ડાંગરની વાવણી

૨.૧.૨૯ ડાંગર-દિવેલા(રવિ) પાક પધ્ધતિમાં રાસાયણિક ખાતરની સાથે અને વગર સેન્દ્રીય ખાતરની અસર તપાસવી

દક્ષિણ ગુજરાતનાં દરિયાકાંઠાનાં ખેત આબોહવાકીય પરિસ્થિતિ-૪નાં ચોમાસુ ડાંગર-રવિ ઉનાળુ પાક પધ્ધતિ અપનાવતા ખેડૂતોને વધુ ચોખ્ખો નફો મેળવવા ચોમાસુ ડાંગર પહેલાં ઢીઢણનો લીલો પડવાશ કરી ફક્ત ડાંગર પાકને ભલામણ કરેલ ખાતરનાં ૭૫% (૮૦-૨૨.૫-૦૦ નાઈટ્રોજન, ફોસ્ફેટ, પોટેશીયમ કિ/હે) જથ્થો આપવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૩, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, જળ અને જમીન વ્યવસ્થાપન સંશોધન એકમ, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

ડાંગર - દિવેલા (રવિ) પાક પધ્ધતિ

૨.૧.૩૦ પિયત ઓરાણ ડાંગર (એરોબીક રાઈસ)માં નિંદણ નિયંત્રણ

દક્ષિણ ગુજરાતના વધુ વરસાદવાળા ખેત આબોહવાકીય વિસ્તાર-૩નાં પિયત ઓરાણ (એરોબીક રાઈસ) વાવતાં ખેડૂતોને સલાહ આપવામાં આવે છે કે, નિંદણના અસરકારક નિયંત્રણ માટે ડાંગરના ઉગાવા પહેલાં (વાવણી બાદ ૨-૩ દિવસે) પેન્ડીમીથાલીન ૧.૦ કિલો સક્રિય તત્વ/હેક્ટરના દરે આપવાથી અથવા વાવણી પછી ૨૦ અને ૪૦ દિવસે નિંદામણ કર્યા પછી આંતરખેડ કરવાથી અથવા બિસ્પીરીબેક સોડીયમ (૧૦% એસ.સી.) ૧૦ મિલિ/૧૦ લિટર પાણીમાં ભેળવી વાવણી બાદ ૨૦ દિવસે છંટકાવ કરવાથી અસરકારક નિંદણ નિયંત્રણની સાથે વધુ ચોખ્ખી આવક મળે છે.

પિયત ઓરાણ ડાંગર (એરોબીક રાઈસ)માં નિંદણ નિયંત્રણ

૨.૧.૩૧ પાક પધ્ધતિની ઓળખ/બદલાવ

દક્ષિણ ગુજરાતના ભારે વરસાદવાળા વિભાગ (કૃષિ આબોહવાકીય પરિસ્થિતી-૩)નાં ખેડૂતોને પ્રતિ હેક્ટર વધુ ઉત્પાદન અને ચોખ્ખો નફો મેળવવા માટે ડાંગર-જુવાર(દાણા)-લામ જુવાર(દાણા) અથવા ડાંગર-સ્વીટ કોર્ન-અડદ પાક પધ્ધતિ અપનાવવાની સલાહ આપવામાં આવે છે. આમ છતાં જમીનની તંદુરસ્તી અને વધુ ઉત્પાદન મેળવવા માટે ડાંગર-મગ-મગફળી પાક પધ્ધતિ અપનાવવાની સલાહ આપવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૩, પ્રાધ્યાપક અને વડા, સસ્ય વિજ્ઞાન વિભાગ, ન.મ.કૃ.મ., ન.કૃ.ય, નવસારી]

૨.૧.૩૨ પિયત ઓરાણ ડાંગર (એરોબીક રાઈસ)માં બીજનું પ્રમાણ અને વાવણી અંતરનો અભ્યાસ

દક્ષિણ ગુજરાતના વધુ વરસાદવાળા ખેત આબોહવાકીય વિસ્તાર- ૩નાં ખેડૂતોને એરોબીક રાઈસ (પિયત ઓરાણ)ની વાવણી કરવા માંગતા ખેડૂતોને ડાંગરની એન.એ.યુ.આર.-૧ જાતની પસંદગી કરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે. વધુમાં હેક્ટરે ૪૦ કિલો બીજદર રાખી બે ચાસ વચ્ચે ૩૦ સેમીના અંતરે વાવણી કરવાથી વધારે ઉત્પાદન અને ચોખ્ખી આવક મળે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૩, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, મુખ્ય ચોખા સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

પિયત ઓરાણ ડાંગરમાં બીજનું પ્રમાણ અને વાવણી અંતર

૨.૧.૩૩ દરિયાકાઠાનાં વિસ્તારમાં ખરીફ ડાંગર બાદ-પાક પધ્ધતિની શક્યતા અંગેનો અભ્યાસ

દક્ષિણ ગુજરાતનાં દરિયાકાઠાનાં ખેત આબોહવાકીય પરિસ્થિતિ-જનાં ખેડૂતોને ડાંગર(ખરીફ)-ઘઉં (રવિ) પાક પધ્ધતિ કરતા વધુ ઉત્પાદન અને વધુ ચોખ્ખો નફો મેળવવા ગાદી ક્યારા (૧.૮ મી ગાદી, ૩.૬મી ક્યારી) બનાવી ગાદી ઉપર ખરીફ-રવિ ઋતુ દરમ્યાન રીગણ અને ક્યારીમાં ખરીફ ઋતુમાં ડાંગર અને રવિ ઋતુમાં ઘઉં લેવાની અથવા ખરીફ-રવિ દરમ્યાન ગાદી ઉપર દિવેલા અને ક્યારીમાં ખરીફ ડાંગર અને રવિમાં ઘઉં અથવા સપાટ જમીનમાં (ગાદી ક્યારા બનાવ્યા સિવાય) ખરીફ-રવિ દરમ્યાન રીગણનો પાક લેવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૪, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, ક્ષારીય જમીન સુધારણા સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ, દાંતી, નવસારી]

ડાંગર અને ગાદી ઉપર દિવેલા

૨.૧.૩૪ વૃદ્ધિવર્ધક પદાર્થની ઉનાળુ ઋતુમાં ડાંગરની જાત એન.એ.યુ.આર-૧ની વૃદ્ધિ અને ઉત્પાદન ઉપર અસર

દક્ષિણ ગુજરાતના ખેત આબોહવાકીય પરિસ્થિતિ -૩નાં ઉનાળુ ડાંગર વાવતા ખેડૂતોને સલાહ આપવામાં આવે છે કે, ઘરૂ નાંખતા પહેલાં બિયારણને ૧૨ કલાક સુધી ૧૦૦૦ પી.પી.એમ. થાયોયુરીયાના દ્રાવણમાં (એક હેક્ટર માટે ૨૫ ગ્રામ/૨૫ લિટર પાણી) પલાળી વાવણી કરવી અને ઘરૂનું બીજું પાન નીકળે ત્યારે થાયોયુરીયાનું દ્રાવણ ૧૦૦૦ પી.પી.એમ. (૧ ગ્રામ/લિ)નો છંટકાવ કરવાથી ડાંગરનું વધુ ઉત્પાદન અને ચોખ્ખો નફો મેળવી શકાય છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૪, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, મુખ્ય ચોખા સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

વૃદ્ધિવર્ધક પદાર્થ થાયોયુરીયાના દ્રાવણની ડાંગરની જાત એન.એ.યુ.આર-૧ને માવજત

પાક સંરક્ષણ :

૨.૧.૩૫ ડાંગરના પાકોમાં 'રાઈસ ગંધી બગ'નું નિયંત્રણ

દક્ષિણ ગુજરાત ડાંગર ઉગાડતા ખેડૂતો ડાંગરની કંઠી નીકળતી વખતે 'રાઈસ ગંધી બગ' ના ઉપદ્રવની શરૂઆત તેના અસરકારક નિયંત્રણ માટે ક્લોરોપાયરીફોસ ૦.૦૫% (આઈ.સી.બી.આર.૧:૧૧.૮૬) અથવા એસીટામીપ્રીડ ૦.૦૦૪% (આઈ.સી.બી.આર.૧:૭.૮૨)ના છંટકાવની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૪, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, રાષ્ટ્રીય કૃષિ સંશોધન યોજના, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૨.૧.૩૬ ડાંગરના ધરુવાડિયામાં જીવાતોના નિયંત્રણ માટેના ઉપાયો

દક્ષિણ ગુજરાત ડાંગર ઉગાડતા ખેડૂતોને ધરુવાડિયામાં તથા ડાંગરની ફેરોપણી પછીના ૪૫ દિવસ સુધી જીવાતોના અસરકારક નિયંત્રણ માટે ધરુવાડિયામાં બીજની વાવણી વખતે પાયામાં લીબોળીનો પાવડર ૭૫ કિગન/૧૦૦૦ ચો.મી અને ત્યારબાદ ૧૫ દિવસ ટ્રાયજોફોસ ૩૫% + ડેલ્ટામેથીન ૧%(સ્પાર્ક ૨૩ ઈ.સી. ૧.૦૩૬%)

(સી.બી.આર. ૧:૧૧.૭૫)નો છંટકાવ કરવો અથવા કાબોફ્યુરાન ૩% દાણાદાર દવા ૧૦ કિગન/૧૦૦૦ ચો.મી (સી.બી.આર. ૧:૮.૬૦) વાવણીબાદ ૧૫ દિવસે ઘરુવાડિયામાં આપવાની ભલામણ છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૫, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, રાષ્ટ્રીય કૃષિ સંશોધન યોજના, ન.કૃ.યુ, નવસારી]

૨.૧.૩૭ ડાંગરની પાનવાળી ખાનારી ઈયળોનું નિયંત્રણ

દક્ષિણ ગુજરાતના ડાંગર ઉગાડતા ખેડૂતોને ડાંગરની પાનવાળી ખાનારી ઈયળોના અસરકારક નિયંત્રણ માટે થુમડાદીઠ 'બે' નુક્સાન થયેલ પાનની આર્થિક ક્ષમ્ય માત્રાને ધ્યાનમાં રાખી ડાયકલોરવોશ ૭૬ ઈ.સી. ૦.૦૩૬% (સી.બી.આર. ૧:૧૨.૩૩) અથવા પોલીટ્રીન ૪૪ ઈ.સી. ૦.૦૪૪% (સી.બી.આર. ૧:૮.૦૫) અથવા એન્ડોસલ્ફાન ૩૫ (સી.બી.આર. ૧:૫.૮૫) અથવા એસીફેટ ૭૫ એસ.પી. ૦.૦૭૫% (સી.બી.આર. ૧:૩.૪૬) જતુંનાશક દવાના છંટકાવની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ : ૨૦૦૫, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, રાષ્ટ્રીય કૃષિ સંશોધન યોજના, ન.કૃ.યુ, નવસારી]

૨.૧.૩૮ ડાંગર(મસુરી) પાકને ઢળી પડતો અટકાવવા માટેનો અભ્યાસ

દક્ષિણ ગુજરાત એ.ઈ.એસ.૩ ડાંગર(મસુરી) ઉગાડતા ખેડૂતોને પીલા વધારવા (૭૩.૭%) અને છોડની ઉંચાઈ ઘટાડવા તેમજ ઢળી પડતો અટકાવવા માટે રોપણી બાદ ૨૦ માં દિવસે પહેલો બુટ'ઝોલ (એ.આઈ. ૨૩) ૧૫ મિગ્રા/લિ (દા.ત. ૬.૫ મિલિ/૧૦૦ લિ) પાણીમાં મિશ્રણ કરી છંટકાવ કરવાની ભલામણો કરવામાં આવે છે. આમ કરવાથી ખેડૂતને ૩૮ % વધારે ઉત્પાદન તેમજ ૬૬ % વધારે આવક મળી શકે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૬, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, રાષ્ટ્રીય કૃષિ સંશોધન યોજના, ન.કૃ.યુ, નવસારી]

૨.૧.૩૯ ડાંગરના પર્યા આવરણના સડાના રોગનું નિયંત્રણ

દક્ષિણ ગુજરાતના ડાંગર ઉગાડતા ખેડૂતો ડાંગરના પર્યા આવરણના સડાના રોગના અસરકારક નિયંત્રણ અને વધુ ઉત્પાદન માટે મેન્કોઝેબ (૩ ગ્રામ/લિટર) અથવા પ્રોપીકોનાઝોલ (૧ મિલિ/લિટર)ના ૩ છંટકાવ કરવો. પહેલો છંટકાવ રોગની શરૂઆત થતા અને ત્યારબાદ બાકીના ૨ છંટકાવ ૧૦ દિવસોના સમય ગાળે કરવા.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૬, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, રાષ્ટ્રીય કૃષિ સંશોધન યોજના, ન.કૃ.યુ, નવસારી]

૨.૧.૪૦ ડાંગરની આવરક પર્યાતલની કથીરી(શીથ માઈટ)નું નિયંત્રણ

દક્ષિણ ગુજરાતમાં ડાંગરની આવરક પર્યાતલની કથીરી (શીથ માઈટ)ના અસરકારક નિયંત્રણ માટે ડાંગરમાં જીવ પડવાના સમયે પ્રોપરગાઈટ ૦.૦૫% ના બે છંટકાવ ૧૫ દિવસના અંતરે કરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ ૨૦૦૮, પ્રાધ્યાપક, કિટકશાસ્ત્ર વિભાગ, ન.મ.કૃ.મ., ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૨.૧.૪૧ ડાંગરમાં સંકલિત કિટ અને રોગ નિયંત્રણ

દક્ષિણ ગુજરાતના ડાંગર પકવતા ખેડૂતોને વધુ ઉત્પાદન મેળવવા માટે નીચે મુજબના સંકલિત કિટ અને રોગ નિયંત્રણ પગલાની ભલામણ છે (સી.બી.આર. ૧:૨૫.૭૫).

- ઘરૂમાંથી રોપણી પહેલાં મૃત પીલા દૂર કરવા.
- ઘરૂના મુળને ૧૫ મિનિટ સુધી એજોસ્પાયરીલમ (૨×૧૦^૮ સીએફયુ/ગ્રામ) ૨૦૦ ગ્રામ પ્રતિ ૨૦ લિટર પાણીના દ્રાવણમાં બોળી રોપણી કરવી.
- શેઢાપાળાને ચોખ્ખા રાખવા.
- શેઢાપાળા ઉપર ૬૦ કિલો પરાળના ૩૦ ઢગલા અને ૬૦ કિલો પરાળને ક્યારીમાં વેરવું (પ્રતિ હેક્ટર)
- ઘરૂવાડિયામાં ૧૫ દિવસ પછી કાર્બોફ્યુરાન ૩ ટકા દાણાદાર દાવા ૧૦ કિલો/૧૦૦૦ ચો. મીટર વિસ્તારમાં આપવી. ત્યાર બાદ રોપણી પછી ૧૫ અને ૪૦ દિવસે મોનોક્રોટોફોસ ૦.૦૩૬ ટકા અને ૬૫ માં દિવસે ઈમીડાકલોપ્રીડ ૦.૦૦૫ ટકા પ્રમાણે છંટકાવ કરવો.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૮, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક (કીટક) અને સંશોધન વૈજ્ઞાનિક (રોગ), એન.એ.આર.પી., ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૨.૧.૪૨ ડાંગરના પાકમાં જંતુનાશક દવાઓની ભલામણ

દક્ષિણ ગુજરાતના ડાંગર ઉગાડતા ખેડૂતોનો ડાંગરના પાકમાં ડાંગરની ગાભમારની ઈયળ, ભુરા કાંસિયા, ભુખરા અને બદામી ચુસીયા અને કંટીના ચુસીયાના અસરકારક નિયંત્રણ માટે નુકશાનવાળા અસરગ્રસ્ત મર્યાદિત વિસ્તારમાં ભલામણ કરેલ જંતુનાશક દવાઓ જેવી કે કાર્બોફ્યુરાન, મોનોક્રોટોફોસ, ઈમીડાકલોપ્રીડ (સબીઆર : ૧:૧૯.૪૬)નો છંટકાવ કરવા ભલામણ છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૮, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક (કીટક), એન.એ.આર.પી., ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૨.૧.૪૩ પર્ણતલની કથીર સામે ડાંગરની જુદી-જુદી જાતોનો અભ્યાસ

વહેલી પાકતી ડાંગરની ૮ જાતો (જીઆર-૩, જી.આર.-૪, જી.આર.-૫, જી.આર.-૬, જી.આર.-૭, આઈ.આર.-૨૧, આઈ.આર.-૨૮, આઈ.આર.-૫૦) અને મધ્યમ મોડી પાકતી ડાંગરની ૯ જાતો (જી.આર.-૧૧, જયા, ગુર્જરી, જી.આર.-૧૦, નર્મદા, જી.આર.-૧૦૧, જી.આર.-૧૦૨, જી.આર.-૧૦૩ મસુરી) પર્ણતલની કથીરી (શીથ માઈટ), સ્ટેનીયોતરસોનેમસ સ્પીકી સામે જુદી તારવવામાં આવેલ

છે. ડાંગરની આઈ.આર. ૫૦ અને મસુરી પ્રતિકારક જાતો છે. જ્યારે જી.આર. ૬, જયા અને ગુર્જરી ગ્રાહ્ય જાતો છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૮, પ્રાધ્યાપક, કિટકશાસ્ત્ર વિભાગ, ન.મ.કૃ.મ., ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૨.૧.૪૪ ડાંગરની પર્ણતલની કથીરી સામે પ્રતિકારક જાતની ભલામણ

દક્ષિણ ગુજરાત વિસ્તારમાં ડાંગરની વહેલી પાકતી જાતમાં આઈ.આર. ૫૦ અને મધ્યમ કે મોડી પાકતી જાતમાં મસુરી ડાંગરના આવર્તક પર્ણતલની કથીરી (શીથ માઈટ) સામે પ્રતિકારકતા ધરાવે છે. જ્યારે વહેલી પાકતી જાતમાં જીઆર-૬ બને મધ્યમ કે મોડી પાકતી જાતોમાં જયા અને ગુર્જરી ડાંગરના પર્ણ આવર્તક પર્ણ તલની કથીરી (શીથ માઈટ) સામે ગ્રાહ્ય માલુમ પડેલ છે. તો જે વિસ્તારમાં ડાંગરની શીથ માઈટનો ઉપદ્રવ થતો હોય ત્યાં ડાંગરની મસુરી અથવા આઈ.આર.-૫૦ જાતની રોપણી કરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૮, પ્રાધ્યાપક, કિટકશાસ્ત્ર વિભાગ, ન.મ.કૃ.મ., ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૨.૧.૪૫ ડાંગરના પાકમાં ઝાળ રોગનું નિયંત્રણ

ડાંગરની ઝાળ રોગગ્રાહ્ય જાતો ઉગાડતા ખેડૂતોએ સ્ટ્રેપ્ટોસાયક્લીન (૧ ગ્રામ) + કોપર ઓક્સીક્લોરાઈડ (૧૦ ગ્રામ/૨૦ લી.) અથવા કોપર હાઈડ્રોક્સાઈડ (૫૦ ગ્રામ/૨૦ લી.) પાણીમાં ભેળવી છાંટવાથી ઝાળ રોગગ્રસ્ત વિસ્તારમાં ઝાળ રોગનું નિયંત્રણ કરી વધુ ઉત્પાદન અને વધુ આવક મેળવી શકાશે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૮, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક (રોગ), એન.એ.આર.પી., ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૨.૧.૪૬ ડાંગરના કાળા દાણા અથવા ભૂખરા/બદામી દાણાના રોગનું અસરકારક નિયંત્રણ

દક્ષિણ ગુજરાતમાં ડાંગર ઉગાડતા ખેડૂતોને ડાંગરના કાળા દાણા અથવા ભૂખરા/બદામી દાણાના રોગના અસરકારક નિયંત્રણ અને વધુ તંદુરસ્ત દાણા સાથે વધુ ઉત્પાદન માટે કાર્બેન્ડેઝિમ ૧૨ ડબલ્યુ પી + મેન્કોઝેબ ૬૩ ડબલ્યુ પી (૧૫ ગ્રામ પ્રતિ ૧૦ લિટર) અથવા હેકઝાકોનેઝોલ ૫ ઈસી ૦.૦૧ % (૨૦ મિલિ પ્રતિ ૧૦ લિટર)ના ત્રણ છંટકાવ કરવા. પહેલો છંટકાવ ધ્વજ પર્ણદંડ અવસ્થાએ (બુટ લીફ સ્ટેજ) અને ત્યાર બાદ બાકીના બે છંટકાવ ૧૦ દિવસના સમય ગાળે કરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૦, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, વનસ્પતિ રોગશાસ્ત્ર, એન.એ.આર.પી., ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૨.૧.૪૭ ડાંગરની પાનવાળી ખાનારી ઈયળનું જંતુનાશક દવાથી નિયંત્રણ

દક્ષિણ ગુજરાતમાં ડાંગર ઉગાડતા ખેડૂતોને, ડાંગરની પાનવાળી ખાનારી ઈયળોના અસરકારક નિયંત્રણ માટે થુમડા દીઠ “બે” નુકશાન થયેલ પાનની ક્ષમ્યતાને ધ્યાનમાં રાખી સ્પીનોસાડ ૪૫ એસ.એલ. ૦.૦૦૨ %

અથવા પ્રોફેનોફોસ ૫૦ ઈસી ૦.૧ % અથવા ડીડીવીપી ૭૬ ઈસી ૦.૦૫ % જંતુનાશક દવાનો છંટકાવ કરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૧, પ્રાધ્યાપક, કિટકશાસ્ત્ર વિભાગ, ન.મ.કૃ.મ., ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૨.૧.૪૮ ડાંગરના પાકમાં શીથમાઈટનું નિયંત્રણ

દક્ષિણ ગુજરાતની ખેત આબોહવાકીય પરિસ્થિતિ ડાંગર પકવતા ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે ડાંગરની શીથ માઈટ અને ગ્રેઈન ડીસકલરેશનના અસરકારક નિયંત્રણ માટે શીથ માઈટનાં ઉપદ્રવની શરૂઆત થયે ઈથીઓન ૫૦ ઈસી, ૦.૦૫% + મેન્કોઝેબ ૭૫ ડબલ્યુ પી., ૦.૨૫% (૧૦ મિલિ ઈથીઓન + ૩૩ ગ્રામ મેન્કોઝેબ ૧૦ લિટર પાણી) નો છંટકાવ કરવાથી વધુ ઉત્પાદન અને ચોખ્ખો નફો મેળવી શકે છે.

ઈથીઓન ૫૦ ઈસી, ૦.૦૫% + મેન્કોઝેબ ૭૫ ડબલ્યુ પી., ૦.૨૫% ના છેલ્લા છંટકાવ અને કાપણી વચ્ચે ૪૨ દિવસનો સમયગાળો જાળવવો.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૨, મદદનીશ સંશોધન વૈજ્ઞાનિક(કિટકશાસ્ત્ર) એન.એ.આર.પી., ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૨.૨ જુવાર

જાતો :

૨.૨.૧ જુવાર : ગુજરાત જુવાર-૪૨ (એસ.આર. ૬૬૬-૧)

દક્ષિણ ગુજરાતનાં વધુ વરસાદવાળા આબોહવાકીય વિસ્તારના ઝોન-૧ અને ૨માં ગુજરાત જુવાર-૪૦ જાતના દાણાનું ઉત્પાદન ગુ. જુવાર-૩૮ કરતાં ૨૪.૮% અને ગુ. જુવાર-૪૦ કરતાં ૩૭.૪% વધુ આવેલ તેમજ સુકી કડબનું ઉત્પાદન પણ અનુક્રમે ૨૩.૦% અને ૫૦.૮% વધુ મળેલ છે. અખિલ ભારતીય સ્તર ઉપર પણ તેના દાણાનું સરેરાશ ઉત્પાદન રાષ્ટ્રીય ચેક સી.એસ.વી. ૧૫ કરતા ૬.૮ % વધુ મળેલ છે. વધુમાં સદર જાત ઢળી પડતી નથી, કણસલા પુરી રીતે નીકળે છે અને કણસલા મધ્યમ ખુલ્લા પ્રકારના હોય છે. વધુ વરસાદવાળા વિસ્તારમાં જ્યાં દાણા ફુગથી કાળા પડે છે, તેવા વિસ્તારમાં વધારે અનુકૂળ છે. દાણા મોતી જેવા સફેદ અને આકર્ષક છે. ઉપરોક્ત ખૂબીઓ જોતા સદર જાત જુવારની નવી સુધારેલ ગુ. જુવાર-૪૨ જાત તરીકે ભલામણ કરવામાં આવેલી છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૮, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, મુખ્ય જુવાર સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., અઠવા લાઈન્સ, સુરત]

૨.૨.૨ જુવાર બી.પી.-૫૩ અથવા બી.જે.-૩૮ જાત વાવવાની ભલામણ

દક્ષિણ ગુજરાતમાં ભારે વરસાદવાળા વિસ્તારમાં શિયાળુ જુવારની ખેતી કરતા ખેડૂતોને જુવાર

બી.પી.-૫૩ અથવા જી.જે.-૩૮ જાત વાવવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

જુવારનાં પાકને કુલ ૬ પિયતની જરૂરિયાત રહે છે. (૦.૬ બાષ્પીભવન ગુણોત્તર)

પિયત આપવાનો નિયત સમય :

- પ્રથમ પિયત વાવણી સમયે.
- બીજું પિયત વાવણી પછી ૮-૧૦ દિવસે અને ત્યાર બાદ
- બાકીનાં ચાર પિયત ૨૦-૨૪ દિવસનાં ગાળે આપવા.

[ભલામણ વર્ષ : ૨૦૦૮, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, જળ અને જમીન વ્યવસ્થાપન સંશોધન એકમ, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

પાક સંરક્ષણ :

૨.૨.૩ જુવારની સાંઠાની માખી અને ગાભમારાની ઈયળનું નિયંત્રણ

દક્ષિણ ગુજરાતમાં જુવાર ઉગાડતાં ખેડૂતોને સાંઠાની માખી અને ગાભમારાની ઈયળના નિયંત્રણ માટે જુવારના બીજને વાવણી પહેલા નીચે મુજબની કોઈ પણ એક માવજત આપવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

- (૧) એન્ડોસલ્ફાન ૦.૦૭% + કેલ્શીયમ ક્લોરાઈડ ૨% દ્વાવણમાં બીજને ૮ કલાક બોળી વાવણી કરવી.
- (૨) બીજને થાયોમીથોકઝામ ૭૦ ડબ્લ્યુ.એસ. - ૨ ગ્રામ સક્રિય તત્વનો પ્રતિ કિલો બીજ મુજબ પટ આપવો.
- (૩) બીજને થાયોમીથોકઝામ ૩૫ એફ.એસ. - ૨ ગ્રામ સક્રિય તત્વનો પ્રતિ કિલો બીજ મુજબ પટ આપવો.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૬, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, મુખ્ય જુવાર સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ, સુરત]

૨.૨.૪ જુવારના સાંઠાની માખી અને ગાભમારાની ઈયળનું નિયંત્રણ

દક્ષિણ ગુજરાતમાં જુવાર ઉગાડતાં ખેડૂતોને સાંઠાની માખી અને ગાભમારાની ઈયળના નિયંત્રણ માટે નીચે મુજબના કોઈ પણ એક આઈ.પી.એમ. મોડ્યુઅલની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

- (૧) સમયસર વાવણી વખતે ૮ કિલો/હે બીજનો દર + એન્ડોસલ્ફાન ૦.૦૭% + કેલ્શીયમ ક્લોરાઈડ ૨% દ્વાવણમાં બીજને ૮ કલાક બોળી વાવણી પ્રતિ હેક્ટર મુજબ ઉગાવાના ૩૦ દિવસ બાદ ભુંગળીમાં આપવી.
- (૨) મોડી વાવણી વખતે (૧૫ દિવસ મોડી) ૧૦ કિલો પ્રતિ બીજનો દર + એન્ડોસલ્ફાન ૦.૦૭% + કેલ્શીયમ ક્લોરાઈડ ૨% દ્વાવણમાં બીજને ૮ કલાક બોળી વાવણી કરવી + કાર્બોફ્યુરોન ૩ ટકા દાણાદાર ૭.૫૦ કિલો પ્રતિ હેક્ટર મુજબ ઉગાવાના ૩૦ દિવસ પછી ભુંગળીમાં આપવી.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૬, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, મુખ્ય જુવાર સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ, સુરત]

૨.૨.૫ જુવારના પાકમાં કથીરીનું નિયંત્રણ

દક્ષિણ ગુજરાતના જુવાર ઉગાડતા ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે કથીરીના નિયંત્રણ માટે પ્રોપરગાઈટ ૫૭ ઈસી, ૦.૦૫૭% (૧૦ મિલિ/૧૦ લિટર પાણી)નાં બે છંટકાવ ૧૫ દિવસનાં અંતરે કથીરીના ઉપદ્રવની શરૂઆત થયે કરવા. પ્રોપરગાઈટ ૫૭ ઈસી, ૦.૦૫૭% (૧૦ મિલિ/૧૦ લિટર પાણી)ના છેલ્લા છંટકાવ અને કાપણી વચ્ચે ૬૦ દિવસનો સમયગાળો જાળવવો.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૨, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, મુખ્ય જુવાર સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., અઠવા લાઈન્સ, સુરત]

૨.૩ ઘઉં

૨.૩.૧ ઘઉંમાં પિયત આપવાની ભલામણ

દક્ષિણ ગુજરાતના ભારે વરસાદવાળા આબોહવા પરિસ્થિત-૪ના ખેડૂતો ઘઉંનું(લોક-૧ અથવા જી.ડબલ્યુ.-૨૭૩ અથવા જી.ડબલ્યુ.-૧૭૩) વધારે ઉત્પાદન મેળવવા વાવણી, મુકુટ મુળ, ફુટ, બુટલીફ, ફુલ બેસવાની, દાણા ભરાવાની અને ડફ અવસ્થાએ પિયત આપવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે. જ્યાં પિયતના પાણીની અછત હોય ત્યાં લોક -૧ અથવા જી.ડબલ્યુ.-૨૭૩ જાતને પાંચ પિયત એટલે કે વાવણી, મુકુટ મુળ, બુટલીફ ફુટ બેસવાની અવસ્થાએ આપી અર્થક્ષમ ઉત્પાદન લઈ શકાય છે (રૂ. ૧૨૦૦૦ ચોખ્ખો નફો/હે તથા ૩૦ ટકા પાણીની બચત).

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૬, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, ક્ષારીય જમીન સુધારણા સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ, દાંતી, નવસારી]

૨.૩.૨ દિવેલા, જુવાર, ઘઉંની ખેતી ગાદી ક્યારા ઉપર

દક્ષિણ ગુજરાતના ભારે વરસાદવાળા વિસ્તારના ખેડૂતોને ચોમાસુ ડાંગર પછી ગાદી ક્યારા બનાવી રવિ પાકો (દિવેલા, જુવાર, ઘઉં) લેવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે. ગાદી ક્યારા ૧.૮ મીટર પહોળા બનાવી દરેક ક્યારા પછી ૨૫ સેમી પહોળી અને ૧૫ સેમી ઉડી નીક બનાવવી. વધુ ચોખ્ખો નફો મેળવવા દિવેલા (રૂ. ૨૮૭૭૦) અથવા જુવારનો પાક (રૂ. ૨૬૨૨૦/હે) પસંદ કરી ભલામણ કરેલ રાસાયણિક ખાતરના જથ્થા ઉપરાંત પ્રેસમડ ૬.૦૦ ટન/હે અથવા છાણિયું ખાતર ૧૦/હે આપવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે. પ્રેસમડ અથવા છાણિયુ ખાતર નાંખવાથી જમીનની ફળદ્રુપતામાં પણ સુધારો થાય છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૭, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, જળ અને જમીન વ્યવસ્થાપન સંશોધન એકમ, ન.કૃ.યુ, નવસારી]

૨.૩.૩ દક્ષિણ ગુજરાતના દરિયાકાંઠાની સાધારણ સુધારેલ જમીનમાં ઘઉંના પાકમાં સંકલિત પોષકતત્વો તેમજ જમીનની રૂપરેખા સહિતનું વ્યવસ્થાપન

દક્ષિણ ગુજરાતના દરિયાકાંઠાના ભારે વરસાદવાળા ખેત આબોહવાકીય પરિસ્થિતિ ૪નાં ખરીફ ડાંગર

પછી ઘઉં ઉગાડતા ખેડૂતોને ઘઉંની વાવણી ગાદી ક્યારા (૯૦ સેમી પહોળા ગાદી ક્યારા અને ૧૫ – ૨૦ સેમી ઉંડા ચાસ) ઉપર કરવા ભલામણ કરવામાં આવે છે. તથા તેઓને જમીનને ભરભરી બનાવવા તથા વધુ ઉત્પાદન અને વધુ ચોખ્ખો નફો મેળવવા ભલામણ કરેલ રાસાયણિક ખાતર (૧૮૦-૯૦-૦૦ ના.ફો.પો.કિગ્રા/હે) ઉપરાંત બાયોકમ્પોસ્ટ ૧૦ ટન પ્રતિ હેક્ટરે આપવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૧, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, જળ અને જમીન વ્યવસ્થાપન સંશોધન એકમ, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૨.૪ નાગલી

જાતો :

૨.૪.૧ સુધારેલ જાત ગુજરાત નાગલી-૪ની ભલામણ

આથી દક્ષિણ ગુજરાતના ભારે વરસાદ વાળા ખેત હવામાન વિભાગની આબોહવાકીય પરિસ્થિત-૧ અને ૨ માં નાગલીની જાત ગુજરાત નાગલી-૩ની જગાએ સુધારેલ જાત ગુજરાત નાગલી-૪ની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૬, સહસંશોધન વૈજ્ઞાનિક, હલકા ધાન્ય સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ, વઘઈ]

૨.૪.૨ નાગલી: ગુજરાત નાગલી-૫

નાગલીની ગુજરાત નાગલી-૫ જાત ડાંગ જિલ્લામાંથી સંગ્રહિત કરેલ સ્થાનિક જર્મપ્લાઝમ માંથી પસંદગી દ્વારા તૈયાર કરવામાં આવેલ છે. જે ગુ.ના.-૩ અને ગુ.ના.-૪ કરતાં અનુક્રમે ૨૪.૮૯% અને ૧૮.૯

૨% વધુ ઉત્પાદન આપે છે. સફેદ અને ભરાવદાર દાણા વાળી આ જાતનું પોષણ મૂલ્ય ઘણું સારું છે. આ જાત રોગ અને જીવાત સામે ઓછી ગ્રાહ્ય છે. આ જાત પાનના કરમોડી રોગ સામે મધ્યમ પ્રતિકારક તથા કંટી અને ડુંડીના કરમોડી રોગ સામે પ્રતિકારક જાત છે. ગજરાત નાગલી-૫ એ દક્ષિણ ગુજરાતના ડાંગ અને વલસાડ જિલ્લાના ડુંગરાળ વિસ્તાર માટે ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૯, સહ સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, હલકાં ધાન્ય સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ, વઘઈ]

૨.૪.૩ નાગલી (રાગી): ગુજરાત નવસારી નાગલી-૬ (જી.એન.એન.-૬)

આ જાત પસંદગી દ્વારા તૈયાર કરવામાં આવેલ છે. આ જાતમાં અન્ય જાતોની સરખામણી કરતાં ચરબી, કેલ્શીયમ, ફોસ્ફરસ જેવા પોષકતત્વો વધુ પ્રમાણમાં આવેલા છે. આ ઉપરાંત સારા પ્રમાણમાં પ્રોટીન, રેશા, કાર્બોહાઈડ્રેટસ અને મીનરલ્સ પણ આવેલા છે જે કુપોષણ દૂર કરવા માટે ઉપયોગી છે. મધ્યમ મોડી પાકતી, દાણાની સારી ગુણવત્તા ધરાવતી તથા થડના સડા અને કરમોડીના રોગ સામે મધ્યમ પ્રતિકારક નાગલી (રાગી, ફીગરમીલેટ)ની જાત જી.એન.એન.-૬ દક્ષિણ અને મધ્ય ગુજરાતના વરસાદ આધારિત સુકા, ડુંગરાળ તથા આદીવાસી વિસ્તાર માટે ભલામણ કરવામાં આવેલ છે કે જેની ઉત્પાદન ક્ષમતા ૨૫૦૦ થી ૨૮૦૦ કિગ્રા પ્રતિ હેક્ટરે છે. ઘેરા કથઈ રંગના મધ્યમ પ્રકારના દાણાની સાઈઝ ધરાવતી આ જાત નાગલીની સ્થાનિક જાત જી.એન.૪ કરતાં ૧૭.૭૮% અને રાષ્ટ્રીય કક્ષાની જાત વીઆર-૧૦૮ કરતાં ૩૦.૫૨% વધુ ઉત્પાદન આપે છે. આ જાત ચૂસીયાં, ગાભમારાની ઈયળ તથા કણસલાંની ઈયળ સામે મધ્યમ પ્રતિકારક શક્તિ ધરાવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૪, સહ સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, હલકાં ધાન્ય સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ, વઘઈ]

ગુજરાત નવસારી નાગલી-૬ (જી.એન.એન.-૬)

ખેતી પદ્ધતિ :

૨.૪.૪ નાગલી પાકમાં જૈવીક ખાતરનો અભ્યાસ

આથી દક્ષિણ ગુજરાતના ભારે વરસાદવાળા ખેત હવામાન વિભાગથી આબોહવાકીય પરિસ્થિત-૧માં નાગલી (ગુજરાત નાગલી-૩)ની ખેતી કરતાં ખેડૂતોને આશરે ૪૫ ટકા વધુ ચોખ્ખો નફો મેળવવા માટે ૪૦ કિલાગ્રામ નાઈટ્રોજન પ્રતિ હેક્ટરની સાથે સાથે જૈવિક ખાતરો ૪.૦ કિલાગ્રામ પ્રતિ હેક્ટર જમીનમાં (એઝોસ્પાઈરીલમ +ફોસ્ફોબેક્ટેરીયા અથવા એઝોસ્પાઈરીલમ અથવા ફોસ્ફોબેક્ટેરીયા) આપવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે. વધુમાં જે જમીનમાં લભ્ય ફોસ્ફરસની માત્રા પૂરતા પ્રમાણમાં હોય ત્યાં ફોસ્ફરસ આપવું ફાયદાકારક નથી.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૫, સહસંશોધન વૈજ્ઞાનિક, હલકાં ધાન્ય સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ, વઘઈ]

૨.૪.૫ વરસાદ આધારીત નાગલી(જી.એન.-૪)ની ખેતીમાં સંકલિત પોષણ વ્યવસ્થાપન

આથી દક્ષિણ ગુજરાતના ભારે વરસાદવાળા ખેત આબોહવાકીય પરિસ્થિતિ-૧માં નાગલી-૪ (૩બલ્યુ . એન. - ૨૨૮)ની ખેતી કરતા ખેડૂતોએ વધુ ઉત્પાદન મેળવવા માટે પાયામાં પ્રતિ હેક્ટરે ૨૦ કિલો ફોસ્ફરસ તથા પ્રતિ હેક્ટરે ૪૦ કિગ્રા નાઈટ્રોજન, ૧૦ ટન છાણિયું ખાતર તથા ૪ કિગ્રા જૈવિક ખાતર (એઝોબેક્ટર) આપવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૯, સહ સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, હલકાં ધાન્ય સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ, વઘઈ, પ્રાધ્યાપક, કૃષિરસાયણ વિભાગ, અને સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, જમીન વિજ્ઞાન વિભાગ, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૨.૪.૬ નાગલી પાકમાં જૈવિક ખાતર એઝોટોબેક્ટરની ભલામણ

દક્ષિણ ગુજરાતના ખેત આબોહવાકીય પરિસ્થિતિ -૧નાં નાગલી પકવતા ખેડૂતોને જણાવવાનું કે નાગલીનાં વધુ ઉત્પાદન તથા ૫૦% રાસાયણિક નાઈટ્રોજન યુક્ત ખાતરની બચત કરવા અને આર્થિક રીતે વધુ ફાયદો મેળવવા માટે ઘરૂ માવજતમાં નાગલીના ઘરૂને ૨૦૦ મિલિ/હેક્ટર પ્રવાહી એઝોટોબેક્ટર એબીએન-૧ (એન.એ.યુ.) (૧×૧૦^૮ જીવંત કોષો/ મિલિ) અથવા એ.એ.યુ. આણંદ પ્રજાતિ (૧×૧૦^૮ જીવંત કોષો/ મિલિ)ને ૧% ગોળના દ્રાવણમાં ૩૦ મિનિટ બોળી ફેરોપણી કરવી તથા જમીન માવજત માટે ૧૦૦૦ મિલિ/હે પ્રવાહી એઝોટોબેક્ટર (એબીએન-૧) અથવા એ.એ.યુ. આણંદ પ્રજાતિને ૨૦ કિલો/હેક્ટર ભરભરી માટી સાથે મિશ્ર કરી નાગલીના મૂળ વિસ્તારમાં આજુબાજુ આ મિશ્રણ ફેરોપણી કરતી વખતે આપવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૨, પ્રાધ્યાપક અને વડા, વનસ્પતિ રોગશાસ્ત્ર વિભાગ, ન.મ.કૃ.મ., ન.કૃ.યુ., નવસારી]

પાક સંરક્ષણ :

૨.૪.૭ નાગલીના પાકમાં કરમોડીનું રોગનિયંત્રણ

દક્ષિણ ગુજરાત ખેત આબોહવાકીય પરિસ્થિતિ-૧નાં નાગલી ઉગાડતા ખેડૂતોને નાગલીમાં આવતા કરમોડી રોગને અસરકારક અને પોષણક્ષમ રીતે નિયંત્રણ કરવા માટે સ્યુડોમોનાસ એરુજીનોસા રંભાસ) 2×10^6 જીવંત કોષો/મિલિ ૦.૬%, (૬૦ મિલિ/૧૦ લિટર પાણીમાં) અથવા સ્યુડોમોનાસ એરુજીનોસા નવસારી ૦.૬%, 2×10^6 જીવંત કોષો/ મિલિ (૬૦ મિલિ/૧૦ લિટર પાણીમાં)નાં ૧૫ દિવસના અંતરે ત્રણ છંટકાવ રોપણીનાં ૨૧ દિવસ પછી કરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૨, પ્રાધ્યાપક અને વડા, વનસ્પતિ રોગશાસ્ત્ર વિભાગ, ન.મ.કૃ.મ., ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૨.૪.૮ નાગલીમાં આવતા કરમોડીના રોગનું વ્યવસ્થાપન

દક્ષિણ ગુજરાતમાં નાગલીની ખેતી કરતાં ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે નાગલીના કરમોડી રોગના અસરકારક નિયંત્રણ માટે ટ્રાયસાઈકલાઝોલ ૭૫ વે.પા.નો ૦.૬ ગ્રામ/લિટર પ્રમાણે પ્રથમ છંટકાવ રોગની શરૂઆતમાં અને ત્યારબાદ ૧૫ દિવસના અંતરે બીજો છંટકાવ કરવો. આ ફૂગનાશક દવાનો છેલ્લો છંટકાવ અને કાપણી વચ્ચે ૩૫ દિવસનો સમય ગાળો જાળવવો.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૪, પ્રાધ્યાપક અને વડા, વનસ્પતિ રોગશાસ્ત્ર વિભાગ, ન.મ.કૃ.મ., ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૨.૫ વરી

૨.૫.૧ સુઘારેલ જાત ગુજરાત વરી-૨ની ભલામણ

આથી દક્ષિણ ગુજરાતના ભારે વરસાદવાળા ખેત હવામાન વિભાગની આબોહવાકીય પરિસ્થિતિ-૧માં વરીની જાત ગુજરાત વરી-૧ની જગ્યાએ સુઘારેલ જાત ગુજરાત વરી-૨ની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૬, સહસંશોધન વૈજ્ઞાનિક, હલકાં ધાન્ય સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., વઘઈ]

૩. કઠોળ પાકો

૩.૧ તુવેર

જાતો :

૩.૧.૧ દક્ષિણ ગુજરાતમાં તુવેરની જાત જી.ટી.-૧૦૨ની ભલામણ

તુવેરની અને તુવેરની બી.ડી.એન. ૨ તથા સી. ૧૧ કરતાં જાત જી.ટી.-૧૦૨ પંસદગીથી વિકસાવવામાં આવેલ છે. જેનું રવિ ઋતુમાં વાવેતર કરવાથી ૧૫૮૫ કિલો/હેક્ટર ઉત્પાદન મળે છે. તુવેરની અને બી.ડી.એન. ૨ તથા સી. ૧૧ કરતાં અનુક્રમે ૪૭.૮ અને ૧૬.૫ % વધુ ઉત્પાદન મળે છે. મોટા સફેદ દાણાવાળી આ જાત શાકભાજી તથા દાણા બંને માટે અનુકૂળ છે. દાળની રીકવરી વધુ જોવા મળે છે અને પંચરંગીયા રોગ સામે પ્રતિકારક જાત છે. આમ દક્ષિણ ગુજરાતમાં રવિ ઋતુમાં તુવેર જી.ટી.-૧૦૨ નું સંગ્રહિત ભેજમાં તથા પિયતથી વાવેતર કરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૬, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, કઠોળ સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૩.૧.૨ તુવેર પાકોમાં જાતોની ભલામણો

૧૨-૧૪ એપ્રિલ, ૨૦૦૭માં મળેલ કમ્બાઈન્ડ જોઈન્ટ એગ્રેસ્કો મીટીંગમાં ભલામણ થયેલ જાતો :-

અ.નં.	પાક	જાત	લક્ષણો
૨	તુવેર	વૈશાલી બી.એસ.એમ. આર.-૮૫૩	<ul style="list-style-type: none"> (ICP-7736×BDN-1)×BDN-2 માંથી બદનાપુર (મહારાષ્ટ્ર) દ્વારા વિકસાવેલી જાત છે. ગુજરાત રાજ્યના તુવેર વાવતા વિસ્તાર માટે ભલામણ કરવામાં આવેલી છે. ચોમાસામાં એકલો પાક લેવા માટે વધુ અનુકૂળ છે. તેનું ઉત્પાદન (૧૬૪૭ કિગ્રા/હે) દક્ષિણ ગુજરાતમાં BDN-2 જાત કરતાં ૧૮.૪૩ ટકા વધુ અને સમગ્ર ગુજરાતમાં ૧૦.૯૧ ટકા વધુ ઉત્પાદન આપે છે. સફેદ મોટા દાણા અને લાલ રંગના ફુલ ધરાવતી જાત છે. તેમાં જીવાતનો ઓછો ઉપદ્રવ જોવા મળે છે. તેની શીંગની ઉપરની બાજુએ કાળી લીટીઓ અને નીચેની બાજુ લીસી તથા લીલી હોય છે. BDN-2 જાત કરતા કરતાં વધુ દાળ બને છે અને ચડવામાં ઓછો સમય લાગે છે. સુકારો, SMD અને ફાયટોફેરા જેવા રોગ સામે રોગપ્રતિકારક છે.

૩	તુવેર	જીટી-૧૦૨	<ul style="list-style-type: none"> હાસોટ વિસ્તારમાંથી એકત્રિત કરેલ પસંદગીની રીતે તૈયાર કરેલ આ જાતને દક્ષિણ ગુજરાતના ભારે વરસાદવાળા વિસ્તાર માટે મોડા વાવેતર (ઓગસ્ટ-સપ્ટેમ્બર) માટે ભલામણ કરવામાં આવેલી છે. દક્ષિણ ગુજરાતની પરિસ્થિતિમાં રવિ વાવેતર માટે પણ અનુકૂળ જાત છે. તેનું ઉત્પાદન(૧૫૯૫ કિગ્રા/હે) C-11 જાત કરતાં ૨૭.૯૦ ટકા વધુ અને BDN-2 જાત કરતાં ૭૭.૮૦ ટકા વધુ છે. તે આડી ફેલાતી અને આછા લીલા પાન ધરાવે છે. તેની શીંગ ૪ થી ૫ દાણાવાળી અને લાલ જાંબુડીયા લીટીવાળી જાંબુડીયા રંગની છે. દાણા મોટા અને સફેદ છે. તેમજ C-11 અને BDN-2 જાતો કરતા વધુ દાળ (૮૭.૧૧ ટકા) મળે છે. વીલ્ટ તથા SMD રોગ સામે રોગ પ્રતિકારક શક્તિ ધરાવે છે.
---	-------	----------	---

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૭, સહ સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, કઠોળ સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

ખેતી પદ્ધતિ :

૩.૧.૩ ચોમાસું તુવેરના પાકમાં સંકલિત ખાતર વ્યવસ્થાનો અભ્યાસ

દક્ષિણ ગુજરાતના ભારે વરસાદવાળા ખેત આબોહવાકીય પરિસ્થિતિ-૩ની ભારે કાળી જમીનમાં ચોમાસું તુવેર ઉગાડતાં ખેડૂતોને વધુ આવક અને વધુ ચોખ્ખી નફો મેળવવા તુવેરનું પાળા ઉપર વાવેતર કરતા પહેલા ૧૦ ટન છાણિયુ ખાતર અથવા ૩ ટન/હે જીપ્સમ આપવું. (તુવેરની ચાર લાઈન પછી ૩૦ સેમી ઉંડી અને ૨૫ સેમી પહોળી નીક બનાવવી) અને બીજને રાઈઝોબીયમ કલ્ચરની માવજત આપવા ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૪, સહ સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, કઠોળ સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૩.૧.૪ તુવેર બીડીએન-૨ના પાકમાં ખાતરનો અભ્યાસ

દક્ષિણ ગુજરાતની ભારે વરસાદીય ખેત આબોહવામાન વિભાગ-૩ના પિયત રવિ તુવેર બીડીએન-૨ નું વાવેતર કરતાં ખેડૂતોને તુવેરનું વધુ ઉત્પાદન અને વધુ નફા માટે રાસાયણિક ખાતર ૧૮-૪૦-૨૦-૨૦ ના.ફો.પો.સલ્ફર સાથે સોડિયમ મોલીબ્ડેટ @ ૨ કિગ્રા/હેક્ટર આપવાની સલાહ આપવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૫, સહ સંશોધક વૈજ્ઞાનિક, કઠોળ સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

પાક સંરક્ષણ :

૩.૧.૫ તુવેર પાકમાં લીલી ઈયળ અને શીગ માખીનું અસરકારક નિયંત્રણ

દક્ષિણ ગુજરાતના (મધ્યમ વરસાદ એઈએસ-૫)ના તુવેર પકાવતા ખેડૂતોને લીલી ઈયળ અને શીગ માખીના અસરકારક નિયંત્રણ તેમજ વધુ ઉત્પાદન માટે નીચે દર્શાવ્યા પ્રમાણેની કોઈ પણ એક જંતુનાશક દવા લીલી ઈયળ તેની આર્થિક ક્ષમ્યમાત્રા (ફૂલ અવસ્થાએ ૨૦ ઈયળ/૨૦ છોડ અને શીગની બેઠક અવસ્થાએ ૧૦ ઈયળ/૨૦ છોડ) પાર કરે ત્યારે છંટકાવ કરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે. જંતુનાશક દવા જેવીકે ટ્રાયઝોફોસ ૩૦% + ડેલ્ટામેથ્રીન ૧% (સ્પાર્ક ૩૬ ઈસી) @ ૦.૦૩૬% (ખ.ન.ગુ.૧:૭:૬૮) અથવા પ્રોફેનોફોસ ૫૦ ઈસી @ ૦.૦૪% (ખ.ન.ગુ.૧:૬:૮૧) અથવા ક્લોરપાયરીફોસ ૫૦% ઈસી + સાયપરમેથ્રીન ૫% (ન્યુરેલડી ૫૫ ઈસી @ ૦.૦૫૫% (ખ.ન.ગુ.૧:૬:૧૮) અથવા પ્રોફેનોફોસ ૪૦% + સાયપરમેથ્રીન ૪% (પોલીટ્રીન સી ૪૪ ઈસી) @ ૦.૦૪૪% (ખ.ન.ગુ.૧:૫:૭૭)

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૫, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, એન.એ.આર.પી., ન.કૃ.યુ., ભરૂચ]

૩.૧.૬ તુવેરના પાકમાં મીલીબગ(ચીકટો)નું નિયંત્રણ

દક્ષિણ ગુજરાતની ખેત આબોહવાકીય પરિસ્થિતિ ૫ ના તુવેર ઉગાડતા ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે તુવેરમાં મીલીબગ (ચીકટો)ના અસરકારક અને અર્થક્ષમ નિયંત્રણ માટે ઉપદ્રવ શરૂ થયેથી પ્રોફેનોફોસ ૫૦ ઈસી, ૦.૦૬% (૧૨ મિલિ/૧૦ લિટર પાણી) અથવા ક્લોરપાયરીફોસ ૨૦ ઈસી, ૦.૦૫% (૨૫ મિલિ/૧૦ લિટર પાણી) અથવા એસીટામીપ્રીડ ૨૦ એસપી, ૦.૦૦૪% (૨ ગ્રામ/૧૦ લિટર પાણી)નો વારાફરતી ૧૫ દિવસનાં આંતરે બે છંટકાવ કરવા. વધુમાં આ દવાઓના અવેશો તુવેરના સૂકા દાણામાં જોવા મળેલ ન હતા.

પ્રોફેનોફોસ ૫૦ ઈસી, ૦.૦૬% (૧૨ મિલિ/૧૦ લિટર પાણી) ક્લોરપાયરીફોસ ૨૦ ઈસી, ૦.૦૫% (૨૫ મિલિ/૧૦ લિટર પાણી) અને એસીટામીપ્રીડ ૨૦ એસપી, ૦.૦૦૪% (૨ ગ્રામ/૧૦ લિટર પાણી)ના છેલ્લા છંટકાવ અને કાપણી વચ્ચે ક્રમશઃ ૨૦, ૪૨ અને ૨૦ દિવસનો સમયગાળો જાળવવો.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૨, મદદનીશ સંશોધન વૈજ્ઞાનિક(કિટકશાસ્ત્ર), એન.એ.આર.પી., ન.કૃ.યુ., ભરૂચ]

૩.૧.૭ તુવેરના પાકમાં લીલી ઈયળ તથા શીગમાખીનું નિયંત્રણ

દક્ષિણ ગુજરાતની ખેત આબોહવાકીય પરિસ્થિતિ ૫ ના તુવેર ઉગાડતા ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે તુવેરમાં લીલી ઈયળ અને શીગમાખીના અસરકારક નિયંત્રણ માટે ક્લોરએન્ટ્રાનીલીપ્રોલ ૧૮.૫ એસસી, ૦.૦૬% (૩ મિલિ/૧૦ લિટર પાણી) અથવા ફ્લુબેન્ડીએમાઈડ ૪૮ એસસી, ૦.૦૦૮૬% (૨ મિલિ/ ૧૦ લિટર પાણી)નાં બે છંટકાવ, પ્રથમ ૫૦% શીગ બેસવાની અવસ્થાએ કરવાથી વધુ ઉત્પાદન અને સાડ વળતર મળે છે. વધુ માં આ દવાઓના અવેશો તુવેરમાં સૂકા દાણામાં જોવા મળેલ ન હતા.

કલોરએન્ટ્રાનીલીપ્રોલ ૧૮.૫ એસસી, ૦.૦૬% (૩ મિલિ/૧૦ લિટર પાણી) અથવા ફ્લુબેન્ડીએમાઈડ ૪૮ એસસી, ૦.૦૦૯૬% (૨ મિલિ/૧૦ લિટર પાણી)નાં છેલ્લા છંટકાવ અને કાપણી વચ્ચે ક્રમશઃ ૪૭ અને ૩૦ દિવસનો સમયગાળો જાળવવો.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૨, મદદનીશ સંશોધન વૈજ્ઞાનિક(કિટકશાસ્ત્ર), એન.એ.આર.પી., ન.કૃ.યુ., ભરૂચ]

૩.૧.૮ તુવેરમાં લીલી ઈયળ અને શીગ માખીનું અસરકાર નિયંત્રણ

દક્ષિણ ગુજરાતનાં તુવેર ઉગાડતા ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે તુવેરમાં લીલી ઈયળ અને શીગ માખીનાં અસરકારક નિયંત્રણ માટે નીચે મુજબની જંતુનાશક દવાનાં બે છંટકાવ, પ્રથમ શીગ બેસવાની અવસ્થાએ અને બીજો પંદર દિવસના અંતરે કરવાથી વધુ ઉત્પાદન અને સારૂ વળતર મળે છે. વધુમાં આ દવાના અવશેષો તુવેરનાં સૂકા દાણામાં જોવા મળતા નથી.

- ફ્લુબેન્ડીએમાઈડ ૨૦ % ડબ્લ્યુ.ડી.જી. % ૫૦ ગ્રામ સક્રિય તત્વ/હેક્ટર (સીબીઆર ૧: ૫.૭૫)

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૩, પ્રાધ્યાપક અને વડા, કિટકશાસ્ત્ર વિભાગ, ન.મ.કૃ.મ., ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૩.૨ સોયાબીન

૩.૨.૧ સોયાબીન પાકની ખેતીમાં રાસાયણીક ખાતરનો અભ્યાસ

દક્ષિણ ગુજરાતનાં ભારે વરસાદવાળા વિસ્તારમાં (ખે.આ.પ.-૩) સોયાબીન ઉગાડતા ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે વધુ ઉત્પાદન અને ચોખ્ખો નફો મેળવવા માટે ૬૦ કિલો નાઈટ્રોજન અને ૩૦ કિલો ફોસ્ફરસ આપવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે. ૫૦% નાઈટ્રોજન અને ૧૦૦% ફોસ્ફરસ વાવણી વખતે અને બાકીનો ૫૦% નાઈટ્રોજનનો જથ્થો પાકના ઉગાવા પછી ૩૦ દિવસના અંતરે આપવો.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૮, સહ સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, ખરસાણી સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., વણારસી]

૩.૩ મગ

જાતો :

૩.૩.૧ મગ : જી.બી.એમ-૧ (આર.ટી.એમ.-૧૦)

આ જાતે ૯૩૦ કિલો/હેક્ટર દાણાનું ઉત્પાદન આપેલ છે. જે.સી.ઓ. ૪ જાત કરતા ૨૭.૭૫ ટકા વધુ ઉત્પાદન છે. આ જાત વહેલી પાકતી, મધ્યમ ઉંચી અને કાળા રંગના મોટા દાણા ધરાવે છે. તેમજ પીળો પચરં ગીયો રોગ, ભૂકી છારો અને મેક્રોફોમીના બ્લાયટ(સુકારો) રોગ સામે પ્રતિકારક જાત છે. તે સંગ્રહિત ભેજની પરિસ્થિતિમાં શિયાળુ(૨વી) વાવેતર માટે અનુકુળ છે. આ જાત દક્ષિણ ગુજરાતના વિસ્તારમાં વાવેતર કરવા ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૮, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, કઠોળ સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

ખેતી પધ્ધતિ :

૩.૩.૨ ઉનાળુ મગ-ચોમાસુ ડાંગર પાક પધ્ધતિમાં જૈવિક ખાતરનો અભ્યાસ

દક્ષિણ ગુજરાતના વધુ વરસાદવાળા વિભાગ(ખેત આબોહવાકીય પરિસ્થિતિ-૩)માં ઉનાળુ મગ-ચોમાસુ ડાંગર પાક પધ્ધતિ અનુસારના ખેડૂતોને ઉનાળુ મગના પાકને હેક્ટર દીઠ ૨૦ કિગ્રા ફોસ્ફરસ તથા ફોસ્ફરસ દ્રાવ્ય કરતાં જીવાણું (પીએસબી)નું કલ્ચર ૩૦ ગ્રામ પ્રતિ કિલોબીજ પ્રમાણે તેમજ ચોમાસુ ડાંગરમાં ભલામણ કરેલ રાસાયણિક ખાતરના ૩૫ ટકા (૭૫ કિગ્રા નાઈટ્રોજન + ૧૬.૪ કિગ્રા ફોસ્ફરસ પ્રતિ હેક્ટર) પ્રમાણે આપવા જેથી વધુ ઉત્પાદન તથા આર્થિક વળતર મળવાની સાથે લાંબા સમય સુધી જમીનની ફળદ્રુપતા જાળવી શકાય.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૫, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, વિભાગીય શેરડી સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૩.૩.૩ રવિ મગ (સી.ઓ.-૪)માં ખાતરનો અભ્યાસ

દક્ષિણ ગુજરાતની કૃષિ આબોહવાકીય પરિસ્થિતિ-૩માં રવિ મગ (સી.ઓ.-૪)નું વાવેતર કરતાં ખેડૂતોને વધુ ઉત્પાદન અને વધુ ચોખ્ખો નફો મેળવવા ૧૫મી ઓક્ટોબરની આસપાસ, ૨૦ કિલો ફોસ્ફરસ/હેક્ટર + પી.એસ.એમ. કલ્ચરની માવજત આપી ૬૦ સેમીના અંતરે વાવેતર કરવા ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૬, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, કઠોળ સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૩.૩.૪ શિયાળુ મગમાં નિંદામણ નિયંત્રણ

દક્ષિણ ગુજરાતના ભારે વરસાદવાળા વિસ્તાર (કૃષિ આબોહવાકીય પરિસ્થિતિ-૩)ના ખેડૂતોને શિયાળુ મગ (સીઓ-૪)માં નિંદામણ નિયંત્રણ કરી વધુ ઉત્પાદન મેળવવા પાકની વાવણી બાદ ૨૦ અને ૪૦ દિવસે હાથ નિંદામણ કરવા સલાહ આપવામાં આવે છે. મજુરની અછત હોય તો પાકના સ્ફૂરણ પહેલા પેન્ડીમીથેલીન નિંદામણનાશક પ્રતિ હેક્ટર ૦.૭૫ કિલો સક્રિય તત્વ પ્રમાણે છાંટી વાવણી બાદ ૪૦ દિવસે હાથ નિંદામણ અને કરબડીની ખેડ કરવા સલાહ આપવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૯, પ્રાધ્યાપક અને વડા, સસ્ય વિજ્ઞાન વિભાગ, ન.મ.કૃ.મ., ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૩.૩.૫ શિયાળુ મગ માટે જમીન તૈયાર કરવાની પધ્ધતિ અને ખાતર વ્યવસ્થા

દક્ષિણ ગુજરાતના ભારે વરસાદવાળા વિસ્તારની કૃષિ આબોહવાકીય પરિસ્થિતિ-૩માં ક્યારીની જમીનમાં શિયાળુ મગ(કો-૪) ઉગાડતા ખેડૂતોને મગનું વધુ ઉત્પાદન અને ચોખ્ખી આવક મેળવવા વાવેતરની ગાદી ક્યારા પધ્ધતિ અપનાવવા અને ભલામણ મુજબ ખાતર (૨૦-૪૦-૦૦ ના.ફો.પો. કિલો/હે) આપવાની સલાહ આપવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૪, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, કઠોળ સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૩.૪ ચણા

૩.૪.૧ ચણા(જીજી-૨)ના પાકમાં જૈવિક ખાતરનો અભ્યાસ

દક્ષિણ ગુજરાત ખેત આબોહવાકીય વિસ્તારમાં ચણા (જીજી-૨) ઉગાડતાં ખેડૂતોને વાવણી પહેલા ૧કિલો બીજને ૩૦ ગ્રામ (જેના પ્રત્યેક ગ્રામ દિઠ ૧૦^૯ જીવંત કોષ હોય) ફોસ્ફેટ સોલ્યુલાઈઝીંગ બેક્ટેરીયલ કલ્ચર પી.બી.એન. ૨ (સી.બી.આર. ૧:૪૭૪.૭૫)ની માવજત, ૪૦ કિગ્રામ/હેક્ટર ફોસ્ફરસ યુક્ત ખાતરના બચાવવા માટે ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૫, પ્રાધ્યાપાક અને વડા વનસ્પતિ રોગશાસ્ત્ર વિભાગ, ન.મ.કૃ.મ., ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૩.૪.૨ ચણાના પાકમાં પિયતની ભલામણ

નર્મદા પિયત વિસ્તારમાં આવેલ બારાપટ્ટીનાં ખેડૂતોને ચણાનું ૬૦% વધુ ઉત્પાદન લેવા માટે ડાળીઓ ફુટવાની અવસ્થાએ પિયત આપવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે(જીજી-૨)

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૫, કૃષિ સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., તણછા]

૩.૫ વાલ

જાતો :

૩.૫.૧ વાલ પાકોમાં જાતોની ભલામણો

૧૨-૧૪ એપ્રિલ, ૨૦૦૭માં મળેલ કમ્બાઈન્ડ જોઈન્ટ એગ્રેસ્કો મીટીંગમાં ભલામણ થયેલ જાતો :-

અ.નં.	પાક	જાત	લક્ષણો
૧	વાલ	ગુ.વાલ-૨	<ul style="list-style-type: none"> એનડબલ્યુ-૧૨૫-૩૬× કોકણ-૧ સંકરણમાંથી પસંદગી રીતે કઠોળ સંશોધન કેન્દ્ર, નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી, નવાસારી દ્વારા વિકસાવેલી જાત છે. દક્ષિણ ગુજરાતના ભારે વરસાદવાળા વિસ્તારમાં વાવેતર માટે ભલામણ કરવામાં આવેલ છે. દક્ષિણ ગુજરાતમાં રવિ વાવેતર માટે પણ અનુકૂળ છે. તેનું ઉત્પાદન (૧૪૩૪ કિગ્રા/હે એનડબલ્યુ-૧૨૫-૩૬ કરતાં ૫૮.૨૯ ટકા અને ગુ.વાલ-૧ કરતાં ૪૧.૨૮ ટકા વધારે છે. તે વહેલી પાકતી(૧૨૦ દિવસ) જાત છે. ઉભડી અને ડીટરમેન્ટ(એક સાથે પાકતા) પ્રકારનો છોડ થાય છે. મધ્યમ કદ અને ચોકલેટી સફેદ દાણા અન સફેદ ફુલ ધરાવે છે. રોગ અને જીવાતનો ઓછો ઉપદ્રવ જોવા મળે છે. વરસાદ આધારીત વાવેતરમાં પણ અનુકૂળતા ધરાવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૭, સહ સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, કઠોળ સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

ખેતી પધ્ધતિ :

૩.૫.૨ વાલ જાત ગુ.વાલ-૧માં પિયતનો અભ્યાસ

દક્ષિણ ગુજરાતના ભારે વરસાદીય ખેત આબોહવામાન વિભાગ-૩ના ખરીફ ડાંગર પછી પિયતથી વાલ કરતાં ખેડૂતોને આથી સલાહ આપવામાં આવે છે. વાલ જાત ગુ. વાલ-૧ પંસદ કરી, ૬૦×૧૫ સેમી અંતરે નવેમ્બર પહેલા વાવેતર કરવું. પ્રથમ પિયત વાવણી વખતે અને બીજું પિયત ફૂલ અવસ્થાએ (વાવણી બાદ ૭૫ દિવસે) આપવું.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૪, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, કઠોળ સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૩.૫.૩ વાલના પાકમાં જૈવીક ખાતરનો અભ્યાસ

દક્ષિણ ગુજરાતના ખેત આબોહવાકીય વિસ્તારમાં વાલ (ગુજરાત વાલ-૧) ઉગાડતાં ખેડૂતોને વાવણી પહેલા ૧ કિલો બીજને ૩૦ ગ્રામ (જેના પ્રત્યેક ગ્રામ દિઠ ૧૦^૯ જીવંત કોષ હોય) ફોસ્ફેટ સોલ્યુબલાઈઝીંગ બેક્ટેરીયલ કલ્ચર પી.બી.એન.૨ (સી.બી.આર.૧:૩૫૭)ની માવજત, ૪૦ કિલોગ્રામ/હેક્ટર ફોસ્ફરસ યુક્ત ખાતરનો બચાવ કરવા ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૫, પ્રાધ્યાપક અને વડા, વનસ્પતિ રોગશાસ્ત્ર વિભાગ, ન.મ.કૃ.મ., ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૩.૬ પાપડી

જાતો :

૩.૬.૧ પાપડી: એન.પી.એસ.-૧(જી.એન.આઈ.બી.-૧)

અરકા જય અને કતારગામ પાપડીના સમન્વયથી બનાવેલ છે. આ જાતમાં માત્ર ૪૫ દિવસમાં ફૂલ આવે છે, ઠીંગણી અને વેલા વગરની જાત હોવાથી તુવેર તથા શેરડી જેવા પહોળા પાટલે વવાતા પાકોમાં આંતરપાક તરીકે તથા એકલા પાક તરીકે પણ ભલામણ કરેલ છે. જેમાં શર્કરા અને પ્રોટીન કતારગામ જાત કરતા વધારે છે. પહેલી વીણી ૫૩ થી ૫૮ દિવસમાં મળે છે અને પાપડીની ૫ થી ૬ વીણી લઈ શકાય છે જે કતારગામ પાપડી કરતા ૧૦.૮% વધારે ઉત્પાદન આપે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૪, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, કઠોળ સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

પાપડી: એન.પી.એસ.-૧(જી.એન.આઈ.બી.-૧)

૪. તેલીભિયા પાકો

૪.૧ મગફળી

ખેતી પદ્ધતિ :

૪.૧.૧ મગફળીના પાકમાં નિંદામણ વ્યવસ્થાનો અભ્યાસ

દક્ષિણ ગુજરાતના વધુ વરસાદવાળા કૃષિ આબોહવાકીય વિસ્તારના ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે, ઉનાળું મગફળીનું વધુ નફાકારક ઉત્પાદન મેળવવા માટે તથા પાકને નિંદણ મુક્ત રાખવા માટે પાકની વાવણી બાદ અને નિંદણ ઉગતા પહેલા પેન્ડીમીથેલીન ૦.૭૫ લિટર/હે અથવા ઓકઝીકલોરફેન ૦.૧૫ લિ/હે ૫૦૦ લિ પાણીમાં છંટકાવ કરી વાવણી બાદ ૪૫ દિવસે હાથથી નિંદામણ કરવું.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૪, પ્રાધ્યાપક અને વડા, સસ્ય વિજ્ઞાન વિભાગ ન.મ.કૃ.મ., ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૪.૧.૨ ખરીફ ઋતુમાં ડાંગરનો પાક અને ઉનાળુ ઋતુમાં મગફળીના પાકમાં ખાતરનો અભ્યાસ

દક્ષિણ ગુજરાતના ખેત આબોહવાકીય વિસ્તારના ખેડૂતો કે જેઓ ખરીફ ઋતુમાં ડાંગરનો પાક અને ઉનાળુ ઋતુમાં મગફળીનાં પાકની ફેરબદલી કરવા માગતા હોય તેઓ મગફળીનાં પાકને ૧૫ કિલો/ફોસ્ફરસ સિંગલ સુપર ફોસ્ફેટ માંથી અને ૧૦.૦ કિલો/હે જુના પ્રેસમડ સાથે ૨.૫ કિલો ફોસ્ફરસ કલ્ચર હેક્ટરે આપવું. ત્યારપછી ખરીફ ઋતુમાં ડાંગરના પાકને ફક્ત ભલામણ કરેલ રાસાયણિક ખાતરના ૭૫ ટકા પ્રમાણે જ ખાતરો આપો (દા.ત. ૭૫ કિલો નાઈટ્રોજન અને ૨૨.૫ કિલો ફોસ્ફરસ/હે). આમ કરવાથી વધુમાં વધુ આર્થિક રીતે પોષણક્ષમ ઉત્પાદન સાથે જમીનની ફળદ્રુપતા પણ ટકાવી શકાય છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૬, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, વિભાગીય શેરડી સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૪.૧.૩ ઉનાળુ મગફળીમાં ખાતર વ્યવસ્થાપનનો અભ્યાસ

દક્ષિણ ગુજરાત ઝોન-૩ ભારે વરસાદ વાળા વિસ્તારમાં મગફળી ઉગાડતા ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે, મગફળીનું વધુ ઉત્પાદન અને ચોખ્ખો નફો મેળવવા માટે ભલામણ કરેલ રાસાયણિક ખાતરના જથ્થા (૨૫:૫૦:૦૦ ના.ફો.પો. કિલો/હે) સાથે જૈવિક ખાતર ૫ ટન/હેક્ટર અથવા છાણીયુ ખાતર ૧૦ ટન/હેક્ટર અથવા અળસિયાનું ખાતર ૨.૫ ટન/હેક્ટર આપવું.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૧, સહ સંશોધન વૈજ્ઞાનિક (કૃષિ વન), પ્રાદેશિક ચોખા સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.ય., વ્યારા]

૪.૨ તલ

૪.૨.૧ દક્ષિણ ગુજરાતમાં પિયત અને આવરણની ઉનાળુ તલના ઉત્પાદન પર અસરની ચકાસવી

દક્ષિણ ગુજરાત ભારે વરસાદ ખેત આબોહવાકીય વિભાગ-૧ નાં ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે, ઉનાળુ ડાંગરના બદલે ઉનાળુ તલનું વાવેતર બે હાર વચ્ચે ૪૫ સેમીનું અંતર રાખી કરવું અથવા ૬૦ સેમી પહોળાઈ અને ૧૫-૨૦ સેમી ઉંડાઈની નીક સાથેના ૧૨૦ સેમી પહોળાઈના ગાદી ક્યારા બનાવી તેના પર ૩૦ સેમીના અંતરે ચાર હારનું વાવેતર કરવું. તલ પાકને કુલ ૮-૯ પિયત ૧૦-૧૨ દિવસના અંતરે આપવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે. જો ઉનાળુ તલના પાકને ડાંગરના પરાળનું આવરણ કરવામાં આવે તો ઉત્પાદનમાં વધારો થાય છે. પણ આર્થિક દ્રષ્ટિએ પોષણક્ષમ નથી.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૪, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, જળ અને જમીન વ્યવસ્થાપન સંશોધન એકમ, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

પિયત અને આવરણની ઉનાળુ તલના ઉત્પાદન પર અસર

૪.૩ ખરસાણી

ખેતી પદ્ધતિ :

૪.૩.૧ શિયાળુ ખરસાણીના વાવેતરમાં પિયત અને ખાતરની ચકાસણી

દક્ષિણ ગુજરાતનાં ભારે વરસાદવાળા વિસ્તારમાં જે ખેડૂત શિયાળુ ખરસાણીનું વાવેતર કરવા માંગતા હોય તેમને વધુ ઉત્પાદન તથા ચોખ્ખો નફો મેળવવા માટે કુલ ચાર પિયત આપવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

- પ્રથમ પિયત - વાવણી સમયે.
- બીજું પિયત - વાવણી પછી ૧૮-૨૦ દિવસે.

– બાકીનાં બે પિયત – બીજા પિયત પછી ૨૪–૨૫ દિવસનાં ગાળે આપવા.

સાથે સાથે ભલામણ કરેલ ખાતર ૪૦:૨૦:૦૦ ના. ફો. પો. કિ/હે અથવા છા.ખા. ૫ ટન/હે + ૫૦ ટકા ભલામણ કરેલ રસાયણિક ખાતરનો જથ્થો આપવો. (૨૦:૧૦:૦૦ ના. ફો. પો. કિ/હે). વધુમાં ખરસાણી પછી ઉનાળુ મગનું વાવેતર કોઈ પણ પ્રકારનાં ખાતર આપ્યા વિના કરવાથી ખરસાણી–ઉનાળુ મગ પાક પધ્ધતિથી વધુ આવક થાય છે.

ખરસાણીમાં આપવામાં આવેલ ૫૦ ટકા ભલામણ કરેલ રસાયણિક ખાતર + ૫ ટન/હે છાણીયુ ખાતર આપવાથી જમીનની ફળદ્રુપતા જળવાઈ રહે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૮, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, જળ અને જમીન વ્યવસ્થાપન સંશોધન એકમ, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

પાક સંરક્ષણ :

૪.૩.૨ ખરસાણીના પાકમાં અલ્ટરનેરીયા અને સર્કોસ્પોરા પાનના ટપકાના રોગનું અસરકારક નિયંત્રણ

દક્ષિણ ગુજરાતમાં ખરસાણીની ખેતી કરતા ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે કાર્બેન્ડેઝીમ (૧૨%) મેન્કોઝેબ (૬૩%) ૭૫% વે.પા. ૨.૭ ગ્રામ/લિટરના દ્વાવણનો છંટકાવ રોગની શરૂઆત થયાથી અને ત્યારબાદ ૧૫ દિવસે બીજો છંટકાવ કરવાથી અલ્ટરનેરીયા અને સર્કોસ્પોરા પાનના ટપકાના રોગનું અસરકારક નિયંત્રણ મેળવી પાકનું વધુ ઉત્પાદન મેળવી શકાય છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૪, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, ખરસાણી સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., વણારસી]

અલ્ટરનેરીયા અને સર્કોસ્પોરા પાનના ટપકાના રોગનું અસરકારક નિયંત્રણ

૪.૪ રાઈ

૪.૪.૧ ક્ષારગ્રસ્ત જમીનમાં રાઈની ખેતીમાં પાણીની બચત

દક્ષિણ ગુજરાતનાં ભારે વરસાદવાળા વિસ્તારમાં આંશિક સુધારેલ દરિયાકાંઠાની ક્ષારગ્રસ્ત જમીન (ખેત આબોહવાકીય-૪)માં ખરીફ ડાંગરના પાક પછી રાઈની વાવણી કરતાં ખેડૂતોને ૧૫-૨૦ સેમી ઉડી અને ૨૫-૩૦ સેમી પહોળાઈની નીકો દર ત્રણ ચાસ પછી બનાવવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે. આમ કરવાથી ૨૦ ટકા પાણીની બચત સાથે ઉત્પાદન પર કોઈ માઠી અસર જોવા મળતી નથી.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૮, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, ક્ષારીય જમીન સુધારણા સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., દાંતી]

૪.૫ દિવેલા

ખેતી પદ્ધતિ :

૪.૫.૧ દિવેલા(જીએસપી-૫)ના પાકમાં પિયત સાથે કાળા પ્લાસ્ટીકના આવરણની ભલામણ

નર્મદા પિયત વિસ્તારમાં આવેલ બારાપટ્ટીનાં ખેડૂતોને ૫૧% વધુ ઉત્પાદન અને ૨૧% વધુ ચોખ્ખો નફો મેળવવા માટે ચોમાસામાં મોડા વાવેલ દિવેલા(જીએસપી-૫)ના પાકમાં એકાંતરા ચાસે પિયત આપવાની સાથે કાળું પ્લાસ્ટીક (૫૦ માર્ઈક્રોન)નું આવરણ કરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૫, સહ સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, કૃષિ સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., તણછા]

૪.૫.૨ દિવેલામાં પિયત અને શેરડીની રાળનું (૫.૦ ટન/હેક્ટર) આવરણ

દક્ષિણ ગુજરાતના ભારે વરસાદવાળા વિભાગમાં (એઈએસ-૩) શિયાળુ દિવેલાની ખેતી કરતા ખેડૂતોને ૬ પિયત આપવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે. જેમાં પહેલું પિયત વાવણી સમયે, બીજું વાવણી બાદ આઠથી દસ દિવસે અને બાકી રહેતા ચાર પિયત ૨૨ થી ૨૫ દિવસના ગાળે આપવા. વધુમાં શિયાળુ દિવેલાનું ૧૮% વધુ ઉત્પાદન અને ૨૭% વધુ ચોખ્ખો નફો મેળવવા માટે શેરડીના રાળનું (૫.૦ ટન/હે) આવરણ કરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે. પ્લાસ્ટિકના આવરણથી દિવેલાનું ઉત્પાદન વધુ આવતું હોવા છતાં પ્રવર્તમાન પ્લાસ્ટિકના ભાવ જોતાં દિવેલામાં પ્લાસ્ટિકનું આવરણ આર્થિક રીતે પોષણક્ષમ નથી.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૫, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, જળ અને જમીન વ્યવસ્થાપન સંશોધન એકમ, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૪.૫.૩ દિવેલાના પાકમાં પિયત અને ટપક સિંચાઈની ચકાસણી

દક્ષિણ ગુજરાત ભારે વરસાદવાળા વિસ્તારની ખેત આબોહવાકીય પરિસ્થિતિ-૩ના ખેડૂતોને ચોમાસુ ડાંગર પછી રવિ દિવેલાનો પાક લેવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે. વધુ ચોખ્ખો નફો મેળવવા દિવેલાના પાકને

કુલ ૮ પિયત આપવા. જે પૈકી પહેલા ચાર પિયત (૬૦ મિમિ ઉડાઈના) ૨૦ થી ૨૫ દિવસના ગાળે અને બાકીના ચાર પિયત ૧૨ થી ૧૮ દિવસના અંતર આપવા.

પાણીની અછતની પરિસ્થિતિમાં દિવેલાના પાકને જોડીયા હાર પધ્ધતિ (૬૦×૬૦×૧૨૦ સેમી)માં વાવેતર કરી ટપક સિંચાઈ પધ્ધતિ અપનાવવી. આ પધ્ધતિથી ૪૦ ટકા પાણી અને ખાતરની બચત થાય છે.

બે લેટરલ વચ્ચે ૧.૮ મી અને બે ટપકાણીયા (૮ લિ/કલાક) વચ્ચેનું ૧.૨ મીટર અંતર રાખી ટપક પધ્ધતિની ગોઠવણી કરી ૧.૨ કિ/ચો. સેમી દબાણથી નવેમ્બરથી જાન્યુઆરી દરમ્યાન ૪૦ થી ૬૦ મિનિટ અને ફેબ્રુઆરીથી પાકની લણણી સુધી ૬૦ થી ૧૦૦ મિનિટ એકાંતરે દિવસે ચલાવવી.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૭, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, જળ અને જમીન વ્યવસ્થાપન સંશોધન એકમ, નવસારી]

૪.૫.૪ દિવેલાની ખેતીમાં પિયતનો અભ્યાસ

દક્ષિણ ગુજરાતનાં ભારે વરસાદવાળા વિસ્તારમાં દરિયાકાંઠાની આંશિક સુધારેલ ક્ષારગ્રસ્ત જમીન (ખેત આબોહવાકીય પરિસ્થિતિ-૪)માં ચોમાસુ ડાંગર પછી શિયાળુ દિવેલાની ખેતી (વાવેતર ૧૫મી નવેમ્બર પહેલાં) કરતા ખેડૂતોને કુલ ૬ પિયત આપવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે. જેમાં પ્રથમ પિયત વાવણી સમયે અને બાકીનાં પાંચ પિયત ૨૦-૨૫ દિવસના ગાળે આપવા. સાથે સાથે પાકમાં ઘાસનું આવરણ ૫ ટન/હે નાં દરે કરવાથી ૧૨ ટકા વધુ ઉત્પાદન અને ૧૭ ટકા વધુ ચોખ્ખો નફો મળે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૮, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, જળ અને જમીન વ્યવસ્થાપન સંશોધન એકમ, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૪.૫.૫ દિવેલાના રવિ વાવેતર માટે યોગ્ય સમય

દક્ષિણ ગુજરાતના ભારે વરસાદવાળા વિસ્તારની કૃષિ આબોહવાકીય પરિસ્થિતિ-૩ના ડાંગર પછી દિવેલાનો પાક લેતા ખેડૂતોને દિવેલાનું વધુ ઉત્પાદન અને ચોખ્ખો નફો મેળવવા માટે દિવેલાની જીસીએચ-૫ જાતનું ઓકટોબરના બીજા પખવાડીયાથી નવેમ્બરના પ્રથમ પખવાડીયા દરમ્યાન વાવેતર કરવાની સલાહ આપવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૯, પ્રાધ્યાપક અને વડા, સસ્ય વિજ્ઞાન વિભાગ, ન.મ.કૃ.મ., ન.કૃ.ય, નવસારી]

૪.૫.૬ રવી દિવેલામાં પિયત અને વાવણીનું વ્યવસ્થાપન

દક્ષિણ ગુજરાત ઝોન-૨(ખેત આબોહવાકીય પરિસ્થિતિ-૧)નાં ખેડૂતોને રવી દિવેલાનું જોડીયા હાર પધ્ધતિ (૬૦ સેમી × ૬૦ સેમી × ૧૨૦ સેમી)થી વાવેતર કરવાની સલાહ આપવામાં આવે છે. ૩૯ % પાણીની બચત સાથે દિવેલા બીજનું વધારે ઉત્પાદન મેળવવા માટે કાળા પ્લાસ્ટીક(૫૬% આચ્છાદીત)નાં આચ્છાદન સાથે ટપક સિંચાઈ પધ્ધતિ તેઓએ અપનાવવી જોઈએ.

ટપક સિંચાઈ પદ્ધતિની વિગતો :-

બે લેટરલ વચ્ચેનું અંતર- ૧.૮ મીટર

બે ટપકણીયા વચ્ચેનું અંતર- ૧.૨ મીટર

ટપકણીયાની ક્ષમતા- ૮ લિટર/કલાક

ટપક પદ્ધતિ ચલાવવા માટેનું દબાણ- ૧.૨૦ કિગ્રા/સેમી^૨

ટપક પદ્ધતિ ચલાવવાનો સમય નવેમ્બર થી જાન્યુઆરી સુધી ૪૦ થી ૬૦ મિનિટ-એકાંતરે દિવસે, ફેબ્રુઆરી થી કાપણી સુધી, ૬૦ થી ૧૦૦ મિનિટ- એકાંતરે દિવસે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૯, સહ સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, કૃષિ સંશોધન કેન્દ્ર, અછાલીયા અને સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, જળ અને જમીન વ્યવસ્થાપન સંશોધન એકમ, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૪.૫.૭ દિવેલા પાકમાં ટપક સિંચાઈ પદ્ધતિ - તબક્કાવાર પાણીની ખેચ અંગેની ભલામણ (આવરણ સાથે અને આવરણ વિના)

દક્ષિણ ગુજરાતનાં વધુ વરસાદવાળા (ખેત આબોહવાકીય પરિસ્થિતિ-૩) વિસ્તારમાં શિયાળુ-દિવેલા(જી. સી.એચ.-૪)નું વાવેતર ટપક સિંચાઈ સાથે (એકાંતર દિવસે પિયત) કરતા ખેડૂતોને દિવેલા પાકમાં ૫૦ ટકા મુખ્ય માળ નિકળે ત્યારથી ૨૦ દિવસ સુધી ટપક પિયત પદ્ધતિ બંધ રાખવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે. પરંતુ જે ખેડૂતો ટપક પદ્ધતિ સાથે જમીનનાં આવરણ તરીકે કાળા પ્લાસ્ટીકનો ઉપયોગ કરે તેમણે- ૫૦ ટકા મુખ્ય માળ નિકળે ત્યારથી ૩૦ દિવસ સુધી ટપક પિયત પદ્ધતિ બંધ રાખવું જેનાંથી ખેડૂતોને વધારાનાં ખર્ચ સિવાય ૧૮ ટકા પાણીની બચત થાય છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૨, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, જળ અને જમીન વ્યવસ્થાપન સંશોધન એકમ, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

દિવેલા પાકમાં ટપક સિંચાઈ પદ્ધતિ

૪.૫.૮ શિયાળુ દિવેલા પાકમાં આંતર પાક

દક્ષિણ ગુજરાત ભારે વરસાદીય ખેત હવામાન વિભાગના કાંઠા વિસ્તારમાં (એ.ઈ.એસ.-૪) દિવેલાની ખેતી કરતા ખેડૂતોને ૮૦ × ૬૦ સેમીના અંતરે એકલા શિયાળુ દિવેલા અથવા તેમાં ડુંગળીનો આંતર પાક લેવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે. દિવેલાની બે હાર વચ્ચે ડુંગળીની ચાર હાર ૧૫ × ૧૦ સેમીના અંતરે રોપવી. બન્ને પાકમાં વિસ્તાર પ્રમાણે, દિવેલામાં (૮૦ : ૪૦ : ૦૦ ના.ફો.પો. કિલો/હે) તેમજ ડુંગળીમાં (૧૨૫ : ૫૦ : ૫૦ ના.ફો.પો. કિલો/હે) ભલામણ કરેલ ખાતરનો જથ્થો આપવો.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૨, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, જળ અને જમીન વ્યવસ્થાપન સંશોધન એકમ, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૪.૫.૯ રવિ દિવેલામાં પાક-નિંદણ હરીફાઈના કટોકટીના સમયનો અભ્યાસ

દક્ષિણ ગુજરાતના ભારે વરસાદવાળા વિભાગ (કૃષિ આબોહવાકીય પરિસ્થિતિ-૩)માં રવિ દિવેલા ઉગાડતા ખેડૂતોને દિવેલાનું વધુ ઉત્પાદન અને નફો મેળવવા માટે પાકના વાવેતર બાદ ૪૫-૮૦ દિવસ સુધી પાકને નિંદણમુક્ત રાખવાની સલાહ આપવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૩, પ્રાધ્યાપક અને વડા, સસ્ય વિજ્ઞાન વિભાગ, ન.મ.કૃ.મ., ન.કૃ.યુ., નવસારી]

રવિ દિવેલામાં પાક-નિંદણ હરીફાઈના કટોકટીના સમયનો અભ્યાસ

૪.૫.૧૦ સંસાધનોની અછતમાં દિવેલા પાકનું વધુ ઉત્પાદન લેવા માટેની ભલામણ

દક્ષિણ ગુજરાતના ભારે વરસાદવાળા વિભાગ (કૃષિ આબોહવાકીય પરિસ્થિતિ-૩)માં રવિ ઋતુ દરમ્યાન પિયત દિવેલા (જી.સી.એચ.-૭) ઉગાડતા ખેડૂતોને દિવેલાનું વધુ ઉત્પાદન અને આવક મેળવવા ભલામણ મુજબ નિંદામણ નિયંત્રણ, ખાતર વ્યવસ્થાપન અને આવશ્યકતા પ્રમાણે પાક સંરક્ષણ અપનાવવા સલાહ આપવામાં

આવે છે. આમ છતાં, મર્યાદિત કે ઓછી સાધન-સંપત્તિની સ્થિતિમાં “નિંદામણ નિંયત્રણ” > ખાતર વ્યવસ્થાપન > પાક સંરક્ષણ ક્રમ મુજબ પાકની કાળજી લેવી જોઈએ.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૩, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, કઠોળ અને દિવેલા સંશોધન કેન્દ્ર, એ.આઈ.સી.આર.પી., ન.કૃ.યુ., નવસારી]

અછતમાં દિવેલા પાકનું વધુ ઉત્પાદન

૪.૫.૧૧ દિવેલા પાક ઉપર વાવેતર અંતરની અસર તપાસવી

દક્ષિણ ગુજરાતનાં ભારે વરસાદવાળા વિભાગ (કૃષિ આબોહવાકીય પરિસ્થિતિ-૩)માં રવિ ઋતુ દરમ્યાન પિયત દિવેલા (જી.સી.એચ.-૭) ઉગાડતા ખેડૂતોને દિવેલાનું વાવેતર ૧૨૦ × ૮૦ સેમી અંતરે કરવા ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૩, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, કઠોળ અને દિવેલા સંશોધન કેન્દ્ર, એ.આઈ.સી.આર.પી., ન.કૃ.યુ., નવસારી]

દિવેલા પાક ઉપર વાવેતર અંતરની અસર તપાસવી

૪.૫.૧૨ દિવેલા પાક ઉપર ખાતરની અસર

દક્ષિણ ગુજરાતના ભારે વરસાદવાળા વિભાગ (કૃષિ આબોહવાકીય પરિસ્થિતિ-૩)માં રવિ ઋતુ દરમ્યાન પિયત દિવેલા (જી.સી.એચ.-૭) ઉગાડતા ખેડૂતોને દિવેલાનું વધુ ઉત્પાદન અને આવક મેળવવા ૧૨૦ કિલો નાઈટ્રોજન પ્રતિ હેક્ટર ત્રણ સરખા હપ્તામાં આપવા ભલામણ કરવામાં આવે છે. કુલ ૧૨૦ કિલો/હે નાઈટ્રોજન પૈકી ત્રીજા ભાગનો નાઈટ્રોજન વાવેતર વખતે પાયાના ખાતર તરીકે અને બાકી રહેતો નાઈટ્રોજન પૂર્તિ ખાતર તરીકે બે સરખા હપ્તામાં વાવેતર બાદ ૩૫-૪૦ દિવસે અને ૭૫-૮૦ દિવસે આપવો. ફોસ્ફરસ અને પોટાશ ખાતર જમીનનાં પૃથ્થકરણ અહેવાલ મુજબ આપવું.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૩, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, કઠોળ અને દિવેલા સંશોધન કેન્દ્ર, એ.આઈ.સી. આર.પી., ન.કૃ.યુ., નવસારી]

દિવેલા પાક ઉપર ખાતરની અસર

૪.૫.૧૩ ટપક સિંચાઈ દ્વારા રવિ દિવેલામાં નાઈટ્રોજન ખાતર આપવા માટેનો જથ્થો તથા સમયપત્રક નક્કી કરવા માટેનો અભ્યાસ

દક્ષિણ ગુજરાતનાં દરિયાકાંઠાનાં ભારે વરસાદવાળા ખેત આબોહવાકીય વિભાગ-૪નાં રવિ ઋતુનાં ટપક સિંચાઈથી દિવેલાનો પાક લેતા ખેડૂતોને નાઈટ્રોજન ખાતર ૧૨૦ કિલો/હે ૮ થી ૧૨ સમાન હપ્તામાં વાવણીનાં ૨૦ દિવસ બાદ ૧૦-૧૫ દિવસના ગાળે આપવાની ભલામણ કરવામાં આવેલ છે. આ પદ્ધતિ અપનાવવાથી ૮૦ કિલો/હે ખાતર ૪ હપ્તામાં આપવાથી મળતા ઉત્પાદન અને ચોખ્ખો નફા કરતા વધુ ઉત્પાદન અને વધુ ચોખ્ખો નફો મળે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૩, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, મુખ્ય ચોખા સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

ટપક સિંચાઈ દ્વારા રવિ દિવેલામાં નાઈટ્રોજન ખાતર આપવા માટેનો જથ્થો તથા સમયપત્રક નક્કી કરવા

૪.૫.૧૪ સલ્ફરની દિવેલા પાક ઉપર અસર

દક્ષિણ ગુજરાતના ભારે વરસાદવાળા વિભાગ (કૃષિ આબોહવાકીય પરિસ્થિતિ-૩)માં રવિ ઋતુ દરમ્યાન પિયત દિવેલા (જી.સી.એચ.-૭) ઉગાડતા ખેડૂતોએ જો જમીનમાં લભ્ય સલ્ફરનું પ્રમાણ મધ્યમથી વધુ હોય તો, સલ્ફર આપવાની જરૂર રહેતી નથી.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૩, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, કઠોળ અને દીવેલા સંશોધન કેન્દ્ર, એ.આઈ.સી.આર.પી., ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૪.૬ ઓઈલપામ

૪.૬.૧ તેલીતાડ(ઓઈલ પામ) માટેની ભલામણ

દક્ષિણ ગુજરાતના ભારે વરસાદીય ખેત હવામાન વિભાગની ખેત આબોહવાકીય પરિસ્થિતિ-૩ માં ઓઈલ પામની ખેતી કરતા ખેડૂતોને વધુ ચોખ્ખો નફો મેળવવા માટે રોપણી બાદ ત્રણ વર્ષ સુધી આંતરપાક લેવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે. કેળનો આંતર પાક (વર્ષ દીઠ ચોખ્ખી આવક રૂ.૯૯૦૦૦/- હે), હળદર(વર્ષ દીઠ ચોખ્ખી આવક રૂ.૪૨૦૦૦/- હે) અને લીલીના પાક (વર્ષ દીઠ ચોખ્ખી આવક રૂ.૧૯૦૦૦/- હે) કરતા વધુ નફાકારક માલૂમ પડે છે. વધુમાં કોઈ પણ આંતર પાક લેવાથી ઓઈલ પામની વૃદ્ધિમાં પણ સુધારો જોવા મળે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૪, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, મુખ્ય જળ અને જમીન વ્યવસ્થાપન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૪.૬.૨ ઓઈલપામ પાકમાં પિયત પદ્ધતિઓનું મુલ્યાંકન

દક્ષિણ ગુજરાતનાં વધુ વરસાદવાળા ખેત આબોહવાકીય પરિસ્થિતિ-૩ ના ખેડૂતો ઓઈલપામ વાવવા માગતા હોય તેમને ઓઈલપામનું વાવેતર ૯×૯×૯ મીટરના ત્રિકોણીયા પદ્ધતિથી કરી ટપક સિંચાઈ પદ્ધતિથી પિયત આપવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે. ટપક સિંચાઈ પદ્ધતિ ઝાડનાં થડથી શરૂઆતનાં બે વર્ષ દરમ્યાન

ખેડૂતોપયોગી સંશોધન ભલામણો-૨૦૦૪ થી ૨૦૧૪

૫૦ સેમીના અંતરે અને ત્રીજા વર્ષ પછી ૧૫૦ સેમીના અંતરે ગોઠવવાની ભલામણ છે. પધ્ધતિ અંગે તથા અન્ય વિગતો નીચે જણાવ્યા અનુસાર છે.

ટપક પધ્ધતિની વિગત

વિગત		પ્રથમ વર્ષ	ઊંચું વર્ષ	ત્રીજું વર્ષ
બે લેટરલ વચ્ચેનું અંતર (મી.)	:	૯	૨ લેટરલ / હાર	
ટપકણિયાંની ક્ષમતા (લિટર પ્રતિ કલાક)	:	૮		
ટપકણિયાંની સંખ્યા પ્રતિ છોડ દીઠ	:	૨	૧૨	૧૮
પધ્ધતિ ચલાવવા માટેનું દબાણ (કિલો પ્રતિ સે.મી ^૨)	:	૧.૨૦		
પધ્ધતિ ચલાવવા માટેનો ગાળો	:	એકાંતર દિવસે		

પધ્ધતિ ચલાવવા માટેનું સમય પત્રક

મહિના	વર્ષ		
	પ્રથમ (કલાકમાં)	ઊંચું (કલાકમાં)	ત્રીજું (કલાકમાં)
જાન્યુ. - ફેબ્રુ.	૩ થી ૩.૫	૧.૫ થી ૨.૦	૩ થી ૩.૭૫
માર્ચ - એપ્રિલ	૫ થી ૫.૫	૨.૫ થી ૩.૧૫	૫ થી ૫.૩૦
મે - જુન	૫.૫ થી ૬.૦	૨.૫ થી ૩.૫	૫.૧૫ થી ૬.૦
સપ્ટે - ઓક્ટો.	૩ થી ૩.૪	૧.૫ થી ૨.૦	૨.૫ થી ૩.૦
નવે. - ડિસે.	૪.૩ થી ૪.૬	૨.૨ થી ૨.૫	૧.૭૫ થી ૨.૨૫

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૨, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, જળ અને જમીન વ્યવસ્થાપન સંશોધન એકમ, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

ઓઈલપામનાં પાકમાં પિયત પધ્ધતિઓનું મુલ્યાંકન

૫. રોકડીયા પાકો

૫.૧ કપાસ

જાતો :

૫.૧.૧ જી.એસ.એચ.-૧૮૭૭ (ગુ. કપાસ સંકર-૧૨)

ગુ. કપાસ સંકર-૧૨ ઈન્ડ્રાહીરસુટમ પ્રકારની વહેલી પાકતી સંકર કે જે ગુ. કપાસ સંકર -૬, ગુ. કપાસ સંકર -૮, ગુ. કપાસ સંકર-૧૦ પર અનુક્રમે ૨૫.૮, ૧૫.૮ તથા ૨૪.૦% બિનપિયત વિસ્તારમાં વધુ ઉત્પાદન આપે છે. આ સંકર મોટા જીડવા તથા સારી તંતુ ગુણવત્તા ધરાવે છે. આ સંકરનો દેખાવ બિન પિયત વિસ્તારમાં સારો છે. તેથી બિન પિયત વિસ્તાર માટે ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૪, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, મુખ્ય કપાસ સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., અઠવા લાઈન્સ, સુરત]

૫.૧.૨ કપાસ : ગુજરાત કપાસ-૨૦ (જીએસએચવી-૯૭/૫૯)

આ એક મધ્યમ લંબતારી હિરસુટમ જાત છે. જેનું સરેરાશ ઉત્પાદન ૧૭૬૦ કિગ્રા/હેકટર છે. પિયત પરિસ્થિતિમાં આ જાત ગુ.કપાસ-૧૦, ગુ.કપાસ-૧૬, ગુ.-કપાસ-૧૮ અને એલઆરએ-૫૧૬૬ કરતા અનુક્રમે ૨૯.૨, ૩૦.૫, ૨૫.૧ અને ૫૦.૪% વધુ ઉત્પાદન આપે છે. આ જાત યુસીયા પ્રકારની જીવાતો જેવી કે લીલા તડતડીયા, મોલોમશી, થ્રીપ્સ તથા જીડવાની ઈયળો સામે મધ્યમ પ્રતિકારકતા ધરાવે છે. રોગની બાબતમાં બેક્ટેરીયલ બ્લાઈટ સામે મધ્યમ પ્રતિકારકતા તથા બળીયા ટપકાના રોગ સામે મધ્યમ રોગ ગ્રાહ્યતા તથા ગ્રે-મિલડયુથી મુક્ત હોય છે. આ જાત સમગ્ર ગુજરાત રાજ્યના પિયત વિસ્તાર માટે ભલામણ કરવામાં આવેલ છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૮, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, મુખ્ય કપાસ સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., અઠવા લાઈન્સ, સુરત]

૫.૧.૩ કપાસ: જી.એન. કપાસ-૨૫

આ જાત દક્ષિણ ગુજરાત, મધ્ય ગુજરાત અને ઉત્તર ગુજરાતના બિનપિયત વિસ્તાર માટે ભલામણ કરવામાં આવેલ છે. આ જાત બિનપિયત વિસ્તારમાં સરેરાશ ૧૫૦૦ કિલો/હે કપાસનું ઉત્પાદન આપેલ છે જે દિગ્વિજય કરતા ૬૩% ગુ. કપાસ-૧૭ કરતા ૫૭.૩% અને ગુ. કપાસ - ૨૩ કરતા ૧૮% વધુ છે. આ જાતના રૂનું ઉત્પાદન ૫૯૬.૭૨ કિલો/હે છે. આ જાતની રૂની ટકાવારી ૩૯.૩૨, તારની લંબાઈ ૨૩.૧૦ મિમિ (૨.૫% સ્પાન લેન્થ), તારની બારીકાઈ ૪.૮ એમવી અને તારની મજબુતાઈ ૧૭.૮૯ ગ્રામ/ટેક્સ છે.

[ભલામણ વર્ષ : ૨૦૧૦, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, મુખ્ય કપાસ સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., અઠવા લાઈન્સ, સુરત]

કપાસ: જી.એન. કપાસ-૨૫

૫.૧.૪ ગુ.કપાસ સંકર-૬ (બીજી-૨)

બોલ ગાર્ડ-૨ (મોન-૧૫૯૮૫ લવેન્ટ) ધરાવતી જાત ગુ. કપાસ સંકર-૬ (બીજી-૨) જાતની ચકાસણી તેના નોન બીટી કાઉન્ટર પાર્ટ અને અન્ય નક્કી કરેલ નિયંત્રિત જાતો સાથે કરવામાં આવી હતી. આ સંકર જાતે કપાસનું ૧૯૮૧ કિલો/હેક્ટર ઉત્પાદન આપેલ હતું કે જે તેના નોન બીટી કાઉન્ટર પાર્ટ કરતા ૩૪.૪% વધારે અને આરસીએચ-૨ (બીજી-૨), વીઆઈસીએચ-૫ (બીજી-૨) અને ગુ. કપાસ સંકર-૧૨ (નોન બીટી) કરતા અનુક્રમે ૧૨.૬%, ૧૩.૬% અને ૬% વધુ જણાયેલ હતું. તંતુ ચકાસણીની બાબતમાં આ જાત તેના નોન બીટી કાઉન્ટર પાર્ટ જેટલી જ ગુણવત્તા ધરાવે છે. આ સંકર જાત લશ્કરી ઈયળ, લીલી ઈયળ તથા ગુલાબી ઈયળ જેવી જીવાતોથી મુક્ત રહી હતી. યુસિયા પ્રકારની જીવાતોનું પ્રમાણ નવી બીટી જાત અને અન્ય જાતોમાં સરખા જણાયા હતા. ગુ.કપાસ સંકર-૬ (બી.જી.-૨) જાત જાહેરક્ષેત્રની પ્રથમ બી.જી-૨ સંકર કપાસને ખેડૂતો માટે માન્ય રાખવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૨, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, મુખ્ય કપાસ સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., અઠવા લાઈન્સ, સુરત]
ગુ.કપાસ સંકર-૬ (બીજી-૨)

૫.૧.૫ ગુ.કપાસ સંકર-૮ (બીજી-૨)

બોલ ગાર્ડ-૨ (મોન ૧૫૯૮૫ ઈવેન્ટ) ધરાવતી જાત ગુ.કપાસ સંકર-૮ (બીજી-૨) જાતની ચકાસણી તેના સામાન્ય ગુ. કપાસ સંકર-૮ અને અન્ય નક્કી કરેલ નિયંત્રિત જાતો સાથે કરવામાં આવી હતી. આ સંકર જાતે કપાસનું ૨૨૩૧ કિલો/હેક્ટર ઉત્પાદન આપેલ હતું કે જે તેના પ્રતિપક્ષી સામાન્ય જાત કરતા ૨૧.૩% વધારે અને આરસીએચ-૨ (બીજી-૨), વીઆઈસીએચ-૫ (બીજી-૨) અને ગુ.કપાસ સંકર-૧૨ (નોન બીટી) કરતા અનુક્રમે ૨૬.૮%, ૨૮.૪% અને ૧૯.૪% વધુ જણાયેલ હતું. તંતુ ચકાસણીની બાબતમાં આ જાત તેના પ્રતિપક્ષી સામાન્ય જાત જેટલી જ ગુણવત્તા ધરાવે છે. આ સંકર જાત લશ્કરી ઈયળ, લીલી ઈયળ તથા ગુલાબી ઈયળ જેવી જીવાતોથી મુક્ત રહી હતી. યુસિયા પ્રકારની જીવાતોનું પ્રમાણ નવી બીટી જાત અને અન્ય જાતોમાં સરખા જણાયા

હતા. ગુ.કપાસ સંકર-૮ (બીજી-૨) જાતને જાહેર ક્ષેત્રની પ્રથમ બીજી-૨ સંકર કપાસને ખેડૂતો માટે માન્ય [ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૨, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, મુખ્ય કપાસ સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., અઠવા લાઈન્સ, સુરત]

ગુ.કપાસ સંકર-૮ (બીજી-૨)

૫.૧.૬ કપાસ: ગુ.ન. કપાસ - ૨૨

કપાસની ગુ.ન. કપાસ ૨૨ જાત સમગ્ર ગુજરાત રાજ્યના પિયત અને બિનપિયત વિસ્તાર માટે ભલામણ કરવામાં આવી છે. આ જાત પિયત-બિનપિયતની સમગ્ર પરિસ્થિતિમાં સરેરાશ ૧૮૩૪ કિગ્રા/હેક્ટર કપાસનું ઉત્પાદન આપે છે. જે ગુજરાત કપાસ-૧૮, કપાસ-૧૬ અને કપાસ-૧૦ કરતા આશરે ૮ થી ૪૫% વધુ છે. આ જાત રાષ્ટ્રીય કક્ષાએ લીલા તડતડીયા સામે સંપૂર્ણપણે પ્રતિકારક માલુમ પડેલ છે તેમજ મોલોમશી(એફિડ) અને શ્રીપ્સ સામે પણ મહદ અંશે પ્રતિકારકતા ધરાવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૩, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, મુખ્ય કપાસ સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., અઠવા લાઈન્સ, સુરત]

કપાસ: ગુ.ન. કપાસ - ૨૨

૫.૧.૭ કપાસ: ગુ.ન. સંકર કપાસ-૧૪

ગુજરાત રાજ્યના પિયત વિસ્તારમાં કપાસ પકવતા ખેડૂતો માટે સને ૨૦૧૪માં હીરસુટમ પ્રજાતિની સંકર જાત ગુ.ન. સંકર કપાસ-૧૪ની ભલામણ કરવામાં આવી છે. આ જાતનું કપાસનું સરેરાશ ઉત્પાદન ૨૫૫૨ કિગ્રા/હે મળેલ છે. જે ગુજરાત સંકર કપાસ-૧૦, ગુજરાત સંકર કપાસ-૧૨ અને અંકુર-૬૫૧ કરતાં અનુક્રમે ૨૬.૧, ૧૬.૨ અને ૭૦.૫% વધારે છે. વધુમાં આ જાતના રૂનું ઉત્પાદન હેક્ટરે ૮૩૧ કિગ્રા આવેલ છે. જે ગુજરાત સંકર કપાસ-૧૦, ગુજરાત સંકર કપાસ-૧૨ અને અંકુર-૬૫૧ કરતાં અનુક્રમે ૩૦.૪, ૧૬.૩ અને ૬૬.૦% વધારે છે. તારની ગુણવત્તા જોઈએ તો આ સંકર લંબતારી તારવાળો (૨૮.૮ એમ.એમ.), તારની સારી મજબુ તાઈવાળો (૨૩.૮ ગ્રામ/ટિક્ષ), તારની ખૂબ સારી પરિપકવતા(૦.૮૪), તારની સરખાઈ(૫૧) તેમજ સરેરાશ તારની બારીકાઈવાળો (૪.૬) છે.

રાષ્ટ્રીય કક્ષાએ ગુ.ન. સંકર કપાસ-૧૪ એ લીલા તડતડીયા સામે પ્રતિકારક શક્તિ ધરાવતી માલુમ પડેલ છે. આ ઉપરાંત બેક્ટેરીયલ બ્લાઈટ તેમજ ઓલ્ટરેનેરીયા બ્લાઈટ જેવા રોગો સામે પણ અંશતઃ સહતા શક્તિ ધરાવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૪, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, મુખ્ય કપાસ સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., અઠવા લાઈન્સ, સુરત]

કપાસ: ગુ.ન. સંકર કપાસ-૧૪

ખેતી પદ્ધતિ :

૫.૧.૮ બિન પિયત કપાસ જાત ગુ.ક.-૨૩ માટે ખાતરનો અભ્યાસ

દક્ષિણ ગુજરાત ઝોન -૨ માં બિનપિયત પરિસ્થિતિમાં કપાસ ઉગાડતાં ખેડૂતોને આથી ભલામણ કરવામાં આવે છે. કપાસની જાત ગુ.ક.-૨૩નું વધારે ઉત્પાદન અને વધુ નફો મેળવવા માટે ૧૨૦× ૮૦ સેમીના અંતરે વાવેતર કરી પ્રતિ હેક્ટર ૮૦ કિગ્રા નાઈટ્રોજન ત્રણ સરખાં હપ્તામાં આપવો. એટલે કે પ્રથમ હપ્તો કપાસ ઉગ્યા

બાદ ૨૫ થી ૩૦ દિવસે અને બાકીના બે હપ્તા એક એક મહિનાના અંતરાય બાદ આપવા. ફોસ્ફરસ આપવો ફાયદાકારક નથી.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૪, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, કપાસ સંશોધન પેટા કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., ભરૂચ]

૫.૧.૯ ચોમાસુ કપાસમાં નિતારનો અભ્યાસ

દક્ષિણ ગુજરાત ખેત હવામાન વિસ્તાર(ખેતી આબોહવા પરિસ્થિતિ-૫)માં ચોમાસુ કપાસ પાકનું બે ચાસ વચ્ચે ૧૨૦ સેમીનું અંતર રાખી વાવેતર કરતાં ખેડૂતોને કપાસનાં ચાર અથવા બે ચાસ પછી ૨૨.૫ સેમી ઉંડી નીક કરવાની સલાહ છે. આમ કરવાથી ૮૩% વધુ આવક મળે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૫, સહ સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, કૃષિ સંશોધન કેન્દ્ર ન.કૃ.યુ., તણાણા]

૫.૧.૧૦ કપાસની ખેતીમાં ખાતરનો અભ્યાસ

નર્મદા પિયત વિસ્તારમાં આવેલ બારાપટ્ટીમાં કપાસની ખેતી કરતા ખેડૂતોને નફાકારક વધુ ઉત્પાદન મેળવવાની સાથે જમીન સુધારણા માટે ૧૦ ટન/હે છાણિયું ખાતર અથવા ૬ ટન/હે જીપ્સમ અથવા ૬ ટન/હે પ્રેસમડ આપવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૫, સહ સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, કૃષિ સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., તણાણા]

૫.૧.૧૧ ગુજરાત કપાસ એમડીએચ-૧૧માં ખાતરનો અભ્યાસ

દક્ષિણ ગુજરાત ઝોન-૨માં બિનપિયત વિસ્તારમાં પ્રથમ નર વંધ્ય દેશી સંકર કપાસ (ગુજરાત કપાસ એમડીએચ-૧૧) ઉગાડતા ખેડૂતોને આથી ભલામણ કરવામાં આવે છે. ગુજરાત કપાસ એમડીએચ-૧૧ને હેક્ટર દીઠ ૮૦:૦૦ કિગ્રા નાઈટ્રોજન : ફોસ્ફરસ આપવો.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૬, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, કપાસ સંશોધન પેટા કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., ભરૂચ]

૫.૧.૧૨ ગુજરાત કપાસ સંકર-૧૨માં નાઈટ્રોજન ખાતરની ભલામણ

દક્ષિણ ગુજરાત ઝોન-૨નાં બિનપિયત વિસ્તારમાં કપાસ ઉગાડતા ખેડૂતોને આથી ભલામણ કરવામાં આવે છે કે નવો હાઈબ્રીડ, ગુજરાત કપાસ સંકર-૧૨ને બે હાર વચ્ચે ૧૨૦ સેમીના અંતરે વાવેતર કરી હેક્ટર દીઠ ૮૦ કિલોગ્રામ નાઈટ્રોજન બે થી ત્રણ સરખા ભાગમાં જમીનમાં જરૂરી ભેજ હોય ત્યારે આપવો.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૮, સહ સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, વિભાગીય કપાસ સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., ભરૂચ]

૫.૧.૧૩ બિન પિયત વિસ્તારમાં ગુજરાત કપાસ સંકર-૧૨ના ઉત્પાદન ઉપર ખેડની ઉંડાઈ અને

જમીનની તેયારીની અસર

દક્ષિણ ગુજરાત (વિભાગ-૨)ના બિન પિયત પરિસ્થિતિમાં કપાસ (ગુજરાત કપાસ સંકર-૧૨) ઉગાડતા ખેડૂતોને કપાસનું વધુ ઉત્પાદન મેળવવા માટે ચોમાસા પહેલા ૨૦ સેમી ઉંડી હળની ખેડ કરવાની તથા વાવેતર માટે નીક-પાળા પદ્ધતિ અપનાવવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૮, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, મુખ્ય કપાસ સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., અઠવા લાઈન્સ, સુરત]

૫.૧.૧૪ ગુજરાત કપાસ સંકર-૧૨માં સંકલિત પોષણ વ્યવસ્થા

દક્ષિણ ગુજરાત (વિભાગ-૨)ના કપાસ (ગુજરાત કપાસ સંકર-૧૨) ઉગાડતા ખેડૂતોને કપાસનું વધુ ઉત્પાદન મેળવવા તથા જમીનની ફળદ્રુપતા જાળવી રાખવા માટે ૭૫ ટકા ભલામણ કરેલ નાઈટ્રોજનનો જથ્થો યુરિયાનાં રૂપમાં (૧૮૦ કિલો નાઈટ્રોજન) + ૨૫ ટકા નાઈટ્રોજન દિવેલીના ખોળના રૂપમાં (૧.૨ ટન/હે) આપવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૮, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, મુખ્ય કપાસ સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., અઠવા લાઈન્સ, સુરત]

૫.૧.૧૫ બીટી સંકર કપાસ (આરસીએચ-૨ બીટી)માં અંતર અને ખાતરની ભલામણ

દક્ષિણ ગુજરાત ઝોન-૨ના પિયત વિસ્તારમાં બીટી વિસ્તારમાં બીટી સંકર કપાસ (આરસીએચ-૨ બીટી) ઉગાડતા ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે કપાસની બે હાર વચ્ચે ૧૨૦ સેમી અને બે છોડ વચ્ચે ૪૫ સેમીનું અંતર રાખી, પ્રતિ હેક્ટર ૨૪૦ કિલો નાઈટ્રોજન (ચાર સરખા હપ્તામાં વાવેતર પછી ૨૫ દિવસનાં અંતરે) તેમજ જમીનમાં ફોસ્ફરસનું પ્રમાણ ઓછું હોય તો હેક્ટર દીઠ ૪૦ કિલો ફોસ્ફરસ આપવું.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૦, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, મુખ્ય કપાસ સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., અઠવા લાઈન્સ, સુરત]

૫.૧.૧૬ ગુજરાત કપાસ સંકર-૧૦માં પોટેશીયમ નાઈટ્રેટ (KNO₃)ના દ્રાવણનો છંટકાવ

દક્ષિણ ગુજરાત ઝોન-૨ના પિયત વિસ્તારમાં ગુજરાત કપાસ સંકર-૧૦ ઉગાડતા ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે ભમરી, ફુલ અને જીડવાની વિકાસ અવસ્થાએ ૩% પોટેશીયમ નાઈટ્રેટ (KNO₃)ના દ્રાવણનો છંટકાવ કરવાથી કપાસનું આર્થિક રીતે નફાકારક ઉત્પાદન મળે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૦, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, મુખ્ય કપાસ સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., અઠવા લાઈન્સ, સુરત]

૫.૧.૧૭ કપાસના પાકમાં સંકલિત નિંદણ નિયંત્રણ

દક્ષિણ ગુજરાત ઝોન-૨નાં પિયત વિસ્તારમાં બીટી સંકર કપાસ ઉગાડતા ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે, કપાસનું વધુ ઉત્પાદન અને ચોખ્ખો નફો મેળવવા માટે કપાસનો પાક ઉગ્યા પહેલા પેન્ડીમિથાલિન

૧ કિલો સક્રિય તત્વ/ હેક્ટર મુજબ પ્રમાણ રાખી છંટકાવ કરવો તથા કપાસની વાવણી પછી ૩૦ અને ૬૦ દિવસે હાથથી નિંદામણ કરવું.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૧, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, મુખ્ય કપાસ સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., અઠવા લાઈન્સ, સુરત]

૫.૧.૧૮ બી.ટી. કપાસમાં નાઈટ્રોજન અને પોટાશ પુરવઠાનો સુમેળ કરી પાણી અને પોષક તત્વોની કાર્યક્ષમતા વધારવી

દક્ષિણ ગુજરાત ઝોન-૨નાં પિયત વિસ્તારમાં બીટી સંકર કપાસ (આરસીએચ-૨) ઉગાડતા ખેડૂતોને કપાસનું વધુ ઉત્પાદન અને ચોખ્ખો નફો મેળવવા માટે નાઈટ્રોજનનો ભલામણ કરેલ ૨૪૦ કિલો/હેક્ટર જથ્થો પાંચ સરખા હપ્તામાં વાવણી પછી ૩૦, ૬૦, ૭૫, ૯૦ અને ૧૦૫ દિવસે આપવા ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૩, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, મુખ્ય કપાસ સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., અઠવા લાઈન્સ, સુરત]

૫.૧.૧૯ બીટી કપાસમાં ઈથીલીનનો છંટકાવ

દક્ષિણ ગુજરાતના બીટી કપાસ વાવેતર કરતા ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે, કપાસ પાકમાં વધુ ઉત્પાદન અને નફો મેળવવા માટે ભમરી બેસવાની અવસ્થાએ (વાવણીના ૩૫-૪૦ દિવસ પછી) ૪૫ પીપીએમ ઈથીલીન (૧૧.૨૫ મિલિ/૧૦ લિ વ્યાપારીક બનાવટ ૩૯%) નો છંટકાવ કરવો.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૧, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, મુખ્ય કપાસ સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., અઠવા લાઈન્સ, સુરત]

૫.૧.૨૦ બીટી સંકર કપાસની વધુ ઉત્પાદન મેળવવાની તાંબ્રિકતા

દક્ષિણ ગુજરાતના પિયત વિસ્તારમાં બીટી સંકર કપાસ અથવા નોન બીટી સંકર કપાસ ઉગાડતા ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે કપાસના વધુ ઉત્પાદન અને વળતર મેળવવા માટે પાકમાં વાવણી પછી ૯૫ દિવસે છોડની ડૂંખ તોડી અને ૧૦૫ દિવસે ફળાઉ ડાળીઓની ટોચ છેડા પરથી કાપવી.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૨, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, મુખ્ય કપાસ સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., અઠવા લાઈન્સ, સુરત]

પાક સંરક્ષણ :

૫.૧.૨૧ કપાસના પાકમાં જીડવાની ગુલાબી ઈયળનું અસરકારક નિયંત્રણ

દક્ષિણ ગુજરાતમાં ગું.ક.સંકર-૧૦ની ખેતી કરતાં ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે. કપાસના પાકમાં જીડવાની ગુલાબી ઈયળના અસરકારક અને પોષણક્ષમ નિયંત્રણ માટે સ્પીનોસેડ ૪૮ એસ.સી. ૫૦ ગ્રામ સ.ત./હે (૧૦૦ મિલિ/હે)(આર્થિક ગુણોત્તર ૧:૩:૫૮, સલામત દવાના વધારાનો લાભ), ડેલ્ટામેથ્રીન ટેબલેટ ૨૫% અથવા બીટાસાયફલુથ્રીન ૨.૫ એસ.સી. ૧૮ ગ્રામ સ.ત./હે (૭૨૦ મિલિ/હે)(આર્થિક ગુણોત્તર ૧:૬.૧૦)

દવાનો ગુલાબી ઈયળનો ઉપદ્રવ થયેથી ૧૦ દિવસના અંતરે છંટકાવ કરવો.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૫, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, મુખ્ય કપાસ સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., અઠવા લાઈન્સ, સુરત]

૫.૧.૨૨ કપાસના ખુણિયા ટપકા રોગના નિયંત્રણ માટેનો અભ્યાસ

દક્ષિણ ગુજરાતના કપાસ ઉગાડતા ખેડૂતોને આથી ભલામણ કરવામાં આવે છે કે ખુણિયા ટપકા રોગના અસરકારક અને પોષણક્ષમ નિયંત્રણ મેળવવા માટે જૈવિક નિયંત્રણ સ્યુડોમોનાસ ફલ્યુરેસન્સ વડે બીજ માવજત (૧૦ ગ્રામ/કિલો બીજ) આપી વાવણી કરવી અને વાવણીના ૩૦ દિવસ બાદ ૦.૨ મુજબ ૩૦ દિવસના અંતરે સ્યુડોમોનાસ ફલ્યુરેસન્સના ત્રણ છંટકાવ કરવા.

[ભલામણ વર્ષ : ૨૦૧૦, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, મુખ્ય કપાસ સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., અઠવા લાઈન્સ, સુરત]

૫.૧.૨૩ કપાસના મીલીબગ્સનાં નિયંત્રણ માટેનો અભ્યાસ

દક્ષિણ ગુજરાત એગ્રો ક્લાઈમેટિક ઝોન-૨નાં કપાસ પકવતા ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે કપાસના મીલીબગ્સનાં અસરકારક અને પર્યાવરણલક્ષી નિયંત્રણ માટે ઉપદ્રવ શરૂ થયેથી ઈમીડાક્લોપ્રીડ ૭૦ વે.ગ્રે. % ૦.૦૦૩૭૫ % (૦.૫૩ ગ્રામ/૧૦ લિટર પાણી) અથવા એસીટામીપ્રીડ ૨૦ એસ.પી. ૦.૦૦૪ % (૨ ગ્રામ/૧૦ લિટર પાણીમાં) અથવા એસીટામીપ્રીડ ૨૦ એસ.પી. + ક્લોરપાયરીફોસ ૨૦ ઈસી ૦.૦૦૪ % + ૦.૦૫ % (૨ ગ્રામ + ૨૫ મિલિ /૧૦ લીટર પાણી) પૈકીની કોઈ પણ એક દવાનો વારાફરતી ૧૫ દિવસના અંતરે છંટકાવ કરવાથી વધુ ઉત્પાદન અને સારું વળતર મળી શકે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૦, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, મુખ્ય કપાસ સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., અઠવા લાઈન્સ, સુરત]

૫.૧.૨૪ કપાસની ગુલાબી ઈયળનાં નિયંત્રણ માટેનો અભ્યાસ

દક્ષિણ ગુજરાત એગ્રો ક્લાઈમેટિક ઝોન-૨નાં કપાસ (ગુ.કપાસ સં. ૧૦) બનાવતા ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે કપાસની ગુલાબી ઈયળનાં અસરકારક નિયંત્રણ માટે ફેરોમોન ટ્રેપમાં સતત ૩ રાત્રિ સુધી ૮ કુદા પ્રતિ પિંજરની આર્થિક ક્ષમ્યમાત્રાએ ભલામણ કરેલ દવાનો છંટકાવ કરવો જેથી ગુલાબી ઈયળોનો ઉપદ્રવ અને નુકશાન ઘટે અને ૧૮.૫૮ ટકા ઉત્પાદનમાં થતું નુકશાન અટકાવી શકાય .

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૦, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, મુખ્ય કપાસ સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., અઠવા લાઈન્સ, સુરત]

૫.૧.૨૫ બીટી કપાસમાં પાન લાલ થતા અટકાવવા માટેનું વ્યવસ્થાપન

દક્ષિણ ગુજરાત ખેત હવામાન વિભાગ-૨ (એઈએસ ૨) વિસ્તારમાં બીટી કપાસ ઉગાડતા ખેડૂતોને કપાસમાં લાલ પાન થતા અટકાવી વધુ ઉત્પાદન તથા આર્થિક રીતે વધારે વળતર મેળવવા માટે જમીન ચકાસણીના

અહેવાલ મુજબ ભલામણ કરેલ રાસાયણીક ખાતરો સાથે હેક્ટર દીઠ ૧૦ ટન છાણિયુ ખાતર આપવું અને ફુલ આવવાના સમયે ૨% યુરિયાનો છંટકાવ કરવો ત્યાર બાદ જીડવાના વિકાસની અવસ્થા દરમ્યાન ૧% યુરિયા તથા ૧% મેગ્નેશિયમ સલ્ફેટનો છંટકાવ કરવો.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૩, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, મુખ્ય કપાસ સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., અઠવા લાઈન્સ, સુરત]

બીટી કપાસમાં પાન લાલ થતા અટકાવવા ૧% યુરિયા તથા ૧% મેગ્નેશિયમ સલ્ફેટનો છંટકાવ

૫.૨ શેરડી

જાતો :

૫.૨.૧ કો.એન.૦૩૧૩૧ (ગુજરાત સુગરકેન-૪)

આ જાતે કા.સી. ૬૭૧ તથા કો.એન. ૯૫૧૩૨ જાતો કરતા શેરડીનું વધુ ઉત્પાદન અનુક્રમે ૩૬.૨૨ તથા ૩૧.૫૩ ટકા રોપાણમાં અને ૨૩.૪૭ અને ૨૮.૨૧ અને ટકા લામ પાકમાં આપેલ છે. આ જાત વહેલી પાકતી, ઢળે નહીં તેવી, વધુ ખાંડ ધરાવતી, સુકારા-રાતડા રોગો સામે મધ્યમ પ્રતિકારક છે. તેમજ કીટકો અને અન્ય નુકસાનકારકોનો ઉપદ્રવ નગણ્ય જોવા મળેલ હોઈ જાતને દક્ષિણ ગુજરાત વિસ્તાર માટે ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૫, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, વિભાગીય શેરડી સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૫.૨.૨ શેરડીની જાત કો.એન-૦૫૦૭૧ (ગુજરાત શેરડી-૫)

આથી દક્ષિણ ગુજરાતના શેરડી ઉગાડતા ખેત આબોહવા-ઉના ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે શેરડીની વહેલી પાકતી જાત કો.એન.-૦૫૦૭૧ (ગુજરાત શેરડી-૫) કે જે વધુ ઉત્પાદન, ખાંડની રીકવરી, રોગ

પ્રતિકારક શક્તિ તથા લામ પાકની સારી શક્તિ ધરાવતી જાત છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૭, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, શેરડી સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૫.૨.૩ શેરડીની કો.એન.૦૫૦૭૨ (ગુજરાત શેરડી-૬)

આથી શેરડી ઉગાડતા ખેત વિસ્તારના—૩ના ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે શેરડીની મધ્યમ મોડી પાકતી જાત કો.એન. ૦૫૦૭૨ (ગુજરાત શેરડી-૬) કે જે વધુ ઉત્પાદન, વધુ ખાંડની રીકવરી, રોગ પ્રતિકારક શક્તિ તથા લામ પાકની સારી શક્તિ ધરાવતી જાત છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૭, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, શેરડી સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૫.૨.૪ શેરડી: કો.એન. ૦૪૧૩૧ (જી.એન. સુગરકેન-૭)

શેરડીની જાત કો.એન.૦૪૧૩૧ એ કો. ૮૫૦૧૧× કો. ૮૩૪૭ના સંકરણથી વિકસાવવામાં આવેલી છે. વધુ ખાંડ ધરાવતી, મધ્યમ મોડી પાકતી અને સારા લામ પાકની ક્ષમતા ધરાવે છે. આ જાતનું અનુક્રમે કો. ૮૬૦૩૨, કો.એન. ૮૧૧૩૨ અને કો.એન. ૦૫૦૭૨ કરતા ૧૫.૬, ૧૪.૪ અને ૨.૩ ટકા વધુ ઉત્પાદન(૧૩૪ ટન/પ્રતિ હેકટર) મળેલ છે. આ જાત રાતડા, સુકારા અને જીવાતો સામે મધ્યમ પ્રતિકારક માલુમ પડેલ છે. આ જાતની ગુણવત્તા જોઈએ તો રસમાં ખાંડના ટકા ૧૮.૧૩, રસની શુદ્ધતા ૮૮.૧૬, વ્યાપારી ખાંડના ટકા ૧૨.૬૬ અને સાંઠામાં રેસાના ૧૪.૮૩ ટકા જોવા મળેલ છે. આ જાતમાં ફુલો આવતા નથી અને ઢળી પડતી નથી, જેથી યાંત્રિક કાપણી માટે અનુકૂળ છે. દક્ષિણ ગુજરાતના શેરડી ઉગાડતા ખેડૂતોને ગુજરાત સુગરકેન-૭ વાવેતર માટે ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૧, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, શેરડી સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૫.૨.૫ શેરડી: ગુજરાત નવસારી શેરડી-૮ (જી.એન.એસ.-૮)

શેરડીની વહેલી પાકતી જાત જી.એન.એસ.—૮ જે કો.એસ. ૮૪૩૬ × કો. ૮૬૦૦૨નાં સંકરણ દ્વારા મેળવવામાં આવેલ છે. આ જાતે ચેક જાત કો.એન. ૦૫૦૭૧ જી.એન.એસ.—૫ કરતાં સરેરાશ ૧૦.૩૭ % શેરડીનું વધુ ઉત્પાદન ૮ રોપાણ પાક અને ત્રણ લામ પાકનાં અખતરાઓમાં આપેલ છે. આ જાત ચેક જાત કરતાં શેરડીનાં રસનાં ગુણવત્તામાં પણ સારૂ પરિણામ આપેલ છે. આ જાત રોગો જેવાંકે રાતડો, સુકારો સામે મધ્યમ પ્રતિકારક છે. તથા ચાબુક આંજિયા સામે પ્રતિકારક છે. આ જાત દક્ષિણ ગુજરાત વિસ્તારમાં વાવેતર માટે ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૩, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક(શેરડી), શેરડી સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

શેરડી: ગુજરાત નવસારી શેરડી-૮ (જી.એન.એસ.-૮)

ખેતી પદ્ધતિ :

૫.૨.૬ શેરડી પાકમાં નાઈટ્રોજન ખાતરનો અભ્યાસ

દક્ષિણ ગુજરાતની ભારે વરસાદવાળા ખેત આબોહવાકીય પરિસ્થિતિ-૩ વિસ્તારના શેરડી ઉગાડતાં ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે, શેરડીના પાકને ૨૫૦ કિગ્રા નાઈટ્રોજન/હેક્ટરે ચાર હપ્તે આપવો જેમાં (૧) ૧૫% નાઈટ્રોજન પાયાના ખાતર વખતે (૨) ૩૦% નાઈટ્રોજન વાવણીના ૪૫ દિવસ પછી, (૩) ૨૦% નાઈટ્રોજન વાવણીના ૮૦ દિવસ પછી ૩૫% નાઈટ્રોજન વાવણીના ૧૫૦ દિવસે એટલે કે છેવટના ભારે પાળા ચઢાવતી વખતે આપવાથી શેરડીની જાત સી.ઓ.એલ.કે.-૮૦૦૧નું કવોલીટી સાથે વધુ ઉત્પાદન મેળવી શકાય છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૫, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, વિભાગીય શેરડી સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૫.૨.૭ શેરડીની ખેતીમાં લીલો પડવાસ, છાંણિયું ખાતર અને દિવેલી ખોળની અસર તપાસવી

દક્ષિણ ગુજરાતના ભારે વરસાદવાળા ખેત હવામાન પરિસ્થિતિ-૩ વિભાગમાં નવેમ્બર થી માર્ચ સુધી શેરડી ઉગાડતાં ખેડૂતો માટે ભલામણ કરવામાં આવે છે કે, શેરડી (કો- એન-૮૧૧૩૨)માં ભલામણ કરેલ રાસાયણિક ખાતરો ઉપરાંત રોપણી પહેલા બે મહિને શણનો લીલો પડવાસ અથવા છાંણિયું ખાતર ૧૦ ટન + દિવેલીનો ખોળ ૦.૫ ટન/ હેક્ટર આપવા શેરડીના રોપણ તેમજ લામપાકનું નફાકારક ઉત્પાદન તેમજ જમીનની ફળદ્રુપતા જાળવી શકાય છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૫, પ્રાધ્યાપક અને વડા, સસ્ય વિજ્ઞાન વિભાગ તેમજ કૃષિ રસાયણશાસ્ત્ર વિભાગ, ન.મ.કૃ.મ., ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૫.૨.૮ શેરડી પાકમાં નિંદામણનાશકનો અભ્યાસ

દક્ષિણ ગુજરાતના ભારે વરસાદવાળા ખેત હવામાન પરિસ્થિતિ-૩ વિભાગમાં શેરડી ઉગાડતા ખેડૂતો માટે ભલામણ કરવામાં આવે છે કે, શેરડીના પાકમાં ત્રણ વખત ૩૦, ૬૦ અને ૯૦ દિવસે હાથથી નિંદામણ કરવું. જો સમયસર મજૂરો મળતાં ન હોય તો નીચે મુજબની નિંદામણનાશક દવાનો છંટકાવ કરવો.

- (૧) એટ્રાઝીન (પ્રિ. ઈમરજન્સ) ૨ કિલો/હેક્ટરે છાંટવું અને ૨, ૪-ડી સોડીયમ સોલ્ટ વાવણીના ૬૦ દિવસ પછી ૧ કિલો/હેક્ટરે છાંટવું.અથવા.....
- (૨) મેટ્રાબ્યુઝીન (પ્રિ. ઈમરજન્સ) ૧કિલો/હેક્ટરે છાંટવું અને વાવણીના ૬૦ દિવસ પછી એક વખત હાથથી નિંદામણ કરવું.અથવા.....
- (૩) પેન્ડીમીથાલીન (પ્રિ. ઈમરજન્સ) ૧કિલો/હેક્ટરે છાંટવું અને વાવણીના ૬૦ દિવસ પછી એક વખત હાથથી નિંદામણ કરવું.અથવા.....
- (૪) ગ્લાયફોસેટ ૧કિલો/હેક્ટરે વાવણીના ૨૦ દિવસ બાદ છાંટવું અને વાવણીના ૬૦ દિવસ પછી એક વખત હાથથી નિંદામણ કરવું.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૫, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, વિભાગીય શેરડી સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૫.૨.૯ શેરડી પાકમાં નિંદામણનો અભ્યાસ

દક્ષિણ ગુજરાતના ભારે વરસાદવાળા ખેત હવામાન પરિસ્થિતિ-૩ વિભાગમાં શેરડી ઉગાડતા ખેડૂતો માટે ભલામણ કરવામાં આવે છે કે, શેરડીના પાકને વાવણી કર્યાના ૩૦ થી ૧૫૦ દિવસ દરમિયાન અથવા પ્રથમ ૯૦ દિવસ સુધી નિંદામણ રહિત રાખવું.

[ભલામણ વર્ષ : ૨૦૦૫, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, વિભાગીય શેરડી સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૫.૨.૧૦ શેરડીની જાત કો.એન. ૯૧૧૩૨માં ખાતરનો અભ્યાસ

દક્ષિણ ગુજરાતના ખેત આબોહવાકીય (પરિસ્થિતિ-૩) વિસ્તારના શેરડી ઉગાવતા ખેડૂતો કે જેઓ શેરડીની જાત કો.એન. ૯૧૧૩૨ વાવેતર કરે છે તેમને હેક્ટરે ભલામણ કરેલ રાસાયણિક ખાતરની (૨૫૦-૧૨૦-૧૨૫-ના.ફો.પો. કિલો/હે સાથે ૨૫.૦ ટન/હે છાણીયુ ખાતર આપવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.)

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૬, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, વિભાગીય શેરડી સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

પ.૨.૧૧ શેરડી પાકમાં નિંદામણનો અભ્યાસ

દક્ષિણ ગુજરાતની ખેત આબોહવાકીય પરિસ્થિતિમાં શેરડી ઉગાડતા ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે, શેરડીની રોપણી જોડીયા હાર પધ્ધતિથી (૬૦-૧૨૦-૬૦ સેમી) કરી ચણાનો આંતરપાક લેવો અને પેન્ડીમેથાલીન (પ્રી.ઇમરજન્સ) ૧.૦ કિલો/હે ના છંટકાવ કરવાથી વધુ વળતર સાથે સારૂ ઉત્પાદન મેળવી શકાય. તેમ ન કરવું હોય તો શેરડીનું સામાન્ય પધ્ધતિથી (૮૦ સેમી) અથવા ટવીન્સ રો પધ્ધતિથી (૧૨૦ સેમી) વાવેતર કરી ચણાનો આંતરપાક સાથે પ્રી.ઇમરજન્સ પેન્ડીમેથાલીન ૧.૦ કિ/હે ના છંટકાવ કરવો. અથવા ત્રણ વખત હાથથી નિંદામણ (૩૦, ૬૦, અને ૯૦ દિવસ વાવણી પછી) કરી અને બે વખત આંતરખેડ (૪૫ અને ૯૦ દિવસે) કરવાથી પણ વધુ ઉત્પાદન મેળવી શકાય છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૬, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, વિભાગીય શેરડી સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

પ.૨.૧૨ શેરડીની ખેતીમાં છાણિયા ખાતરનો અભ્યાસ

દક્ષિણ ગુજરાતના ખેત આબોહવાકીય (પરિસ્થિતિ-૩) વિસ્તારના શેરડી ઉગાડતા ખેડૂતો કે જેઓ શેરડીની જાત કો.એન. ૯૧૧૩૨ વાવેતર કરે છે. તેમને હેક્ટરે ભલામણ કરેલ રસાયણિક ખાતરની (૨૫૦-૧૨૫-૧૨૫) ના.ફો.પો. કિલો/હે) સાથે ૨૫.૦ ટન/હે છાણિયુ ખાતર આપવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૬, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, વિભાગીય શેરડી સંશોધન કેન્દ્ર, ન.મ.કૃ.મ., ન.કૃ.યુ., નવસારી]

પ.૨.૧૩ શેરડીની ખેતીમાં પતારી જમીનમાં દાઝવાનો ઉપયોગ

દક્ષિણ ગુજરાતની આબોહવાકીય (પરિસ્થિતિ-૩)માં શેરડી ઉગાડતા ખેડૂતો માટે ભલામણ કરવામાં આવે છે કે, શેરડીની જાત કો.એન. ૯૧૧૩૨ના બે લામ પાક લેવા માટે શેરડીનાં લામ પાકને ભલામણ કરેલ રસાયણિક ખાતરના ૧૦૦% પ્રમાણે (૩૦૦-૬૨.૫-૧૨.૫ ના.ફો.પો./હે) ખાતર આપી, ૧૦ ટન પતારી/હે ભેળવવાથી શેરડીનું વધુમાં વધુ ઉત્પાદન મેળવી શકાય છે. સીમાત ખેડૂતોને ભલામણ કરેલ રસાયણિક ખાતરના ફક્ત ૭૫% સાથે ૧૦ ટન પતારી/હે ભેળવવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

ઉપરોક્ત બંને પરિસ્થિતિમાં જમીનની ગુણવત્તામાં ફેરફાર થયા વિના ખરીફ ઋતુમાં ડાંગરનું વધુમાં વધુ ઉત્પાદન મેળવી શકાય છે.

નોંધ :- એક ટન શેરડીની પતારી કોહડાવવા માટે, ૧૦ કિલો સીગલસુપર ફોસ્ફેટ + ૮.૦ કિલો યુરીયા + ૧.૦ કિલો ડીકંપોઝીંગ કલ્ચરનો ૧૦૦.૦૦ કિલો છાણમાં ભેળવી તેની રગડી બનાવી પતારી પર રેડવી.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૬, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, જમીન વિજ્ઞાન વિભાગ, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૫.૨.૧૪ શેરડીની ખેતીમાં રાસાયણિક ખાતર સાથે પતારી જમીનમાં ભેળવવી અને બાયોફર્ટીલાઈઝરનો અભ્યાસ

આથી દક્ષિણ ગુજરાતના ભારે વરસાદવાળા ખેત આબોહવાકીય પરિસ્થિતિ-૩ વિસ્તારના શેરડી ઉગાડતા ખેડૂતો માટે ભલામણ કરવામાં આવે છે કે શેરડીમાં આર્થિક રીતે પોષણક્ષમ સાથે વધુ ઉત્પાદન મેળવવા તેમજ જમીનની ટકાઉ-તંદુરસ્તી જાળવવા રોપણ પાકને ૧૦૦ ટકા ભલામણ કરેલ રાસાયણિક ખાતર (૨૫૦-૧૨૫-૧૨૫ ના.ફો.પો. કિગ્રા/હે પ્રમાણે) સાથે ૨૫ ટકા નાઈટ્રોજન છાણિયા ખાતરમાંથી તેમજ બાયોફર્ટીલાઈઝર (એઝેટોબેક્ટર + ફોસ્ફેટ કલ્ચર ૨ કિગ્રા/હે પ્રમાણે) આપવું જ્યારે લામ પાકને ૧૦૦ ટકા ભલામણ કરેલ રાસાયણિક ખાતર (૩૦૦-૬૨.૫-૧૨૫ ના.ફો.પો. કિગ્રા/હે) સાથે ૧૦ ટન/હે મુજબ શેરડીની પતારી જમીનમાં ભેળવવી અને ઉપર મુજબ બાયોફર્ટીલાઈઝર પણ આપવું.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૭, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, જમીન વિજ્ઞાન અને સં.વૈ. શેરડી, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૫.૨.૧૫ લીલો પડવાશ-શેરડી પાક ક્રમમાં ફોસ્ફરસનું વ્યવસ્થાપન :-

લીલો પડવાશ-શેરડી પાક ક્રમ અપનાવતાં દક્ષિણ ગુજરાત (ઝોન-૨)નાં ખેત આબોહવાકીય પરિસ્થિતિ-૧ નાં ખેડૂતોને લીલો પડવાશ ન કરવાની સરખામણીમાં ૨૪% વધારે શેરડીનું ઉત્પાદન અને ૧૪% વધારે ચોખ્ખું વળતર મેળવવા માટે ઈક્કડનો લીલો પડવાશ કરતાં પહેલાં ૧૫ ટન/હે એકલો પ્રેસમડ અથવા ૦.૫ ટન/હે રોક ફોસ્ફેટ + ૧૦ ટન/હે પ્રેસમડ નાખવાની સલાહ આપવામાં આવે છે. તદ્દુપરાંત, વધારે ઉત્પાદન અને ચોખ્ખું વળતર મેળવવા માટે તેઓને ભલામણ કરેલ ફોસ્ફરસનું ૨૪% પ્રમાણ + ફોસ્ફરસ સોલ્યુબલાઈઝ બેક્ટેરીયાનું કલ્ચર નાખવાની ભલામણ છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૮, સહસંશોધન વૈજ્ઞાનિક, કૃષિ સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., અણલીયા]

૫.૨.૧૬ શેરડીના પાકમાં ટપક સિંચાઈ પદ્ધતિ દ્વારા કેળના થડના રસનું મુલ્યાંકન

દક્ષિણ ગુજરાત વધુ વરસાદવાળા ખેત આબોહવાકીય પરિસ્થિતિ-૩નાં શેરડી પકવતા ખેડૂતોને વધુ ચોખ્ખો નફો મેળવવા કેળના થડનો રસ ૫૦૦૦ લિટર પ્રતિ હેક્ટર તેમજ ૬૦ ટકા ભલામણ કરેલ ખાતરનો જથ્થો (૧૫૦:૭૫:૭૫, નાઈટ્રોજન : ફોસ્ફોરસ:પોટાશ કિગ્રા/હેક્ટર) જેમાં ફોસ્ફરસ ખાતરનો પૂરેપૂરો, જથ્થો અને ૧૫ ટકા નાઈટ્રોજન અને પોટાશ પાયામાં અને બાકીનો નાઈટ્રોજન અને પોટાશ ૧૦ સરખા હપ્તામાં ૧૦ દિવસનાં આંતરે રોપણીબાદ ૬૦ દિવસ પછી ટપક સિંચાઈ પદ્ધતિથી આપવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

ટપક પદ્ધતિની વિગત

- બે લેટરલ વચ્ચેનું અંતર : ૧૮૦ સેમી

- બે ટપકણિયાં વચ્ચેનું અંતર: ૬૦ સેમી
- ટપકણિયાંની ક્ષમતા: ૪ લિટર પ્રતિ કલાક
- પધ્ધતિ ચલાવવા માટેનું દબાણ: ૧.૪ : કિગ્રા. પ્રતિ સેમી^૨
- પધ્ધતિ ચલાવવા માટેનો સમય: શિયાળા: ૧.૫૦ – ૨.૦૦ કલાક
ઉનાળા: ૨.૦૦ – ૨.૭૫ કલાક

- પધ્ધતિ ચલાવવા માટેનો ગાળો: એકાંતરે દિવસ

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૨, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, જળ અને જમીન વ્યવસ્થાપન સંશોધન એકમ, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

શેરડીના પાકમાં કેળના થડના રસનું મુલ્યાંકન

પ.૨.૧૭ શેરડીના પાકમાં છાણિયું ખાતર, બાયોકમ્પોસ્ટ અને કેળના થડીયામાથી બનાવેલ વર્મીકમ્પોસ્ટની તુલના કરવી

દક્ષિણ ગુજરાત વધુ વરસાદ વાળા ખેત આબોહવાકીય પરિસ્થિતિ—ઉનાં શેરડી પકવતાં ખેડૂતોને વધુ ચોખ્ખો નફો મેળવવા છાણિયું ખાતર ૨૦ ટન પ્રતિ હેક્ટર તથા ભલામણ કરેલ રસાયણિક ખાતરનો જથ્થો (૨૫૦:૧૨૫:૧૨૫, નાઈટ્રોજન : ફોસ્ફોરસ:પોટાશ કિ/હે) આપવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે. છાણિયા ખાતરની અવેજીમાં કેળનાં થડીયાનાં નકામા કચરામાંથી બનાવેલ વર્મીકમ્પોસ્ટ ૫ ટન પ્રતિ હેક્ટર ભલામણ કરેલ રસાયણિક ખાતર સાથે આપવાથી પણ ફાયદો થાય છે.

ટપક પદ્ધતિની વિગત

- બે લેટરલ વચ્ચેનું અંતર : ૧૮૦ સેમી
- બે ટપકણિયાં વચ્ચેનું અંતર : ૬૦ સેમી
- ટપકણિયાંની ક્ષમતા: ૪ લિટર પ્રતિ કલાક
- પદ્ધતિ ચલાવવા માટેનું દબાણ : ૧.૨૦ કિગ્રા. પ્રતિ સેમી^૨
- પદ્ધતિ ચલાવવા માટેનો સમય:
શિયાળા: ૧.૫૦ – ૨.૦૦ કલાક, ઉનાળા : ૨.૦૦ – ૨.૭૫ કલાક
- પદ્ધતિ ચલાવવા માટેનો ગાળો : એકાંતરે દિવસ

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૨, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, જળ અને જમીન વ્યવસ્થાપન સંશોધન એકમ, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

શેરડીના પાકમાં સેન્દ્રિય ખાતરનો અભ્યાસ

૫.૨.૧૮ શેરડીના પાકમાં ભેજની જાળવણી

દક્ષિણ ગુજરાતના ભારે વરસાદ ધરાવતા વિસ્તાર (ખેત આબોહવાકીય પરિસ્થિતિ-૩)નાં શેરડી ઉગાડતા ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે જમીનની તૈયારી મોલ્ડબોર્ડ પ્લાઉથી કરી, ૭૫ સેમીના અંતરે રોપણી કરવાથી અને સાથે ભલામણ કરેલ પિયત પદ્ધતિ અપનાવવાથી વધુ ઉત્પાદન અને સારું વળતર મેળવી શકાય છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૩, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, શેરડી સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૫.૨.૧૯ શેરડીના પાકની જુદી જુદી રોપણી પદ્ધતિમાં યોગ્ય પિયત વ્યવસ્થા

દક્ષિણ ગુજરાતના ભારે વરસાદ ધરાવતા વિસ્તાર (ખેત આબોહવાકીય પરિસ્થિતિ-૩)નાં શેરડી ઉગાડતા ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે શેરડીની રોપણી જોડીયા હાર પદ્ધતિ કમ ટ્રેન્ચથી (૩૦-૧૫૦ સેમી હારના અંતરે) અને ૮૦ મિમિ ઉંડાઈએ ૧૫ પિયતો (૦.૯ IW/CPE) એટલે કે પ્રથમ પિયત રોપણી સમયે અને બાકીના પિયતો શિયાળામાં ૧૯-૨૦ દિવસે અને ઉનાળામાં ૧૩-૧૪ દિવસના અંતરે આપવાથી વધુ ઉત્પાદન અને સારૂ વળતર મેળવી શકાય છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૩, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, શેરડી સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૫.૨.૨૦ શેરડીનું વધુ ઉત્પાદન મેળવવા રાસાયણિક ખાતર સાથે જૈવિક સ્થાનિક એસીટોબેક્ટર તેમજ પી.એસ.બી. પી.એન.બી. ૧ કલ્ચરની અસર તપાસવી

દક્ષિણ ગુજરાતના ખેત આબોહવાકીય પરિસ્થિતિ-૩નાં શેરડીની ખેતી કરતા ખેડૂતોને સલાહ છે કે શેરડીનું વધુ ઉત્પાદન મેળવવા તથા ૫૦% નાઈટ્રોજન તેમજ ફોસ્ફરસયુક્ત રાસાયણિક ખાતરોની બચત કરવા માટે રાસાયણિક ખાતરની ભલામણના ૫૦:૫૦:૧૦૦% ના.ફો.પો. તથા સ્થાનિક એસીટોબેક્ટર તેમજ પી.એસ.બી. કલ્ચર ૧×૧૦^૮ સીએફયુ/મિલિને ૧ ટકા ગોળના દ્રાવણમાં પ્રત્યેક ૩૦૦ મિલિ/હે પ્રમાણે મિશ્ર કરી શેરડીના કટકાને ૩૦ મિનિટ માટે માવજત આપવી તેમજ સ્થાનિક એસીટોબેક્ટર અને પી.એસ.બી. કલ્ચર (૧×૧૦^૮ સીએફયુ/મિલિ) પ્રત્યેક એક લિટર/હે મુજબ ૧૦૦ કિગ્રા ભરભરી માટી સાથે ભેળવી પ્રથમ વાવણી સમયે ચાસમાં અને બીજી વાર પાળા ચઢાવતી વખતે જમીનમાં આપવું.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૩, પ્રાધ્યાપક અને વડા, વનસ્પતિ રોગશાસ્ત્ર વિભાગ, ન.મ.કૃ.મ., ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૫.૨.૨૧ શેરડીની સેન્દ્રિય ખેતી પદ્ધતિમાં ખાડા પદ્ધતિથી ઉગાડેલ શેરડીની ઉત્પાદકતા ઉપર સેન્દ્રિય ખાતરોના જુદા જુદા પ્રમાણોની અસર તપાસવી

દક્ષિણ ગુજરાતના ખેડૂતો જે સેન્દ્રિય ખેતીમાં ખાડા પદ્ધતિથી (૨.૪ મી × ૧.૨ મીના અંતરે ૦.૪૫ મી ઉંડાઈ અને ૦.૬ મી ગોળાકાર) શેરડીનું રોપણ કરે છે તેને દરેક ખાડામાં ૧.૪ કિગ્રા વર્મીકમ્પોસ્ટ + ૦.૪૩ કિગ્રા દિવેલીનો ખોળ અથવા ૦.૪ કિગ્રા લીબોળીનો ખોળ ખાડા પુરતી વખતે આપવો અને ૦.૭ કિગ્રા વર્મીકમ્પોસ્ટ + ૦.૨૧૫ કિગ્રા દિવેલીનો ખોળ અથવા ૦.૨ કિગ્રા લીબોળીનો ખોળ પ્રથમ હપ્તા તરીકે પિલાણ અવસ્થાએ આપવો અને આજ પ્રમાણેનો સેન્દ્રિય ખાતરનો જથ્થો પાળા ચઢાવતી વખતે દરેક ખાડામાં બીજા હપ્તા તરીકે આપવો.

નોંધ:

- બે આંખ ધરાવતા ૮ ટુકડાને ટ્રાઈકોડર્મા અને સ્યુડોમોનાસની માવજત આપી ખાડામાં રોપવા.

- દરેક ખાડામાં ૧૦૦ મિલિ ૦.૫ ટકા એઝેટોબેક્ટરનું દ્રાવણ અને ૦.૫ ટકા પીએસબીનું દ્રાવણ રોપણી વખતે અને ૦.૫ ટકા એસીટોબેક્ટરનું દ્રાવણ પાળા ચઢાવતી વખતે આપવું.

૨ ટકા ગૌમુત્ર અને ૨ ટકા છાશનાં મિશ્રણનો પીલાણ અવસ્થાએ અને સાંઠાના વિકાસ અવસ્થાએ છંટકાવ કરવો.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૩, પ્રાધ્યાપક, કૃષિરસાયણ વિભાગ, અસ્પી બાગાયત-વ-વનીય મહાવિદ્યાલય, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

ખાડા પધ્ધતિથી ઉગાડેલ શેરડીની ઉત્પાદકતા ઉપર સેન્દ્રિય ખાતરોના જુદા જુદા પ્રમાણોની અસર તપાસવી

૫.૨.૨૨ જમીન સુધારણા અને નાઇટ્રોજનનાં જુદા જુદા પ્રમાણનું શેરડી (કો. એન. ૦૫૦૭૧)ની જાત પર અસરકારકતા તપાસવી (રોપાણ અને લામ પાક)

દક્ષિણ ગુજરાતના ભારે વરસાદ ધરાવતા વિસ્તાર (ખેત આબોહવાકીય પરિસ્થિતિ-૩)ના શેરડી ઉગાડતા ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે શેરડીની જાત કો. એન. ૦૫૦૭૧ ઉગાડતા હોય ત્યારે બાયોકમ્પોસ્ટ ૧૫ ટન/હે અથવા મરઘાનું ખાતર ૫ ટન/હે અથવા દિવેલી ખોળ ૨ ટન/હે. ની સાથે ભલામણ કરેલ ૧૨૫ ટકા નાઈટ્રોજન (૩૧૨.૫ કિગ્રા/હે રોપાણ અને ૩૭૫ કિગ્રા/હે લામ પાકમાં) સાથે ૧૦૦ ટકા ફોસ્ફરસ અને પોટાશના જથ્થો (અનુક્રમે ૧૨૫-૧૨૫ કિગ્રા/હે રોપાણ અને ૬૨.૫-૧૨૫ કિગ્રા/હે લામ પાકમાં) એસીટોબેક્ટર ૨ કિગ્રા/હે સાથે જમીનમાં આપવાથી વધુ ઉત્પાદન, સાડૂ વળતર અને જમીનની તંદુરસ્તી જળવાઈ રહે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૪, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, શેરડી સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

પાક સંરક્ષણ :

૫.૨.૨૩ શેરડીની મુખ્ય જીવાતોનું નિયંત્રણ

દક્ષિણ ગુજરાતની ખેત આબોહવાકીય પરિસ્થિતિ-૩ માં શેરડીની જાત સીઓએન ૯૧૧૩૨ ઉગાડતા ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે શેરડીની મુખ્ય જીવાતો સામે રક્ષણ મેળવવા માટે નીચે મુજબના પગલા લેવા.

- (૧) રોપણી બાદ ૧૨૦ દિવસે એન્ડોસલ્ફાન ૩૫ ઈસી ૦.૦૭૫ ટકા પ્રમાણે છંટકાવ કરવો. રોપણી બાદ ૧૩૫ દિવસે હેક્ટર દીઠ ૪૦,૦૦૦ **ટ્રાયકોગ્રામા ચીલોનીસ** પરજીવોઓ છોડવા અને રોપણી બાદ ૧૫૦ દિવસે કાર્બોફ્યુરાન ૩ ટકા દાણાદાર દવા હેક્ટર દીઠ ૧ કિગ્રા સક્રિયતત્વ પ્રમાણે જમીનમાં આપવી (સી.બી.આર. ૧:૩.૬૮) અથવા
- (૨) બિયારણના ટુકડાને ડાયમીથોએટ ૩૦ ઈસી ૦.૧ ટકાના પ્રવાહી મિશ્રણમાં બોળવા, રોપણી બાદ ૩૦ દિવસે કાર્બોફ્યુરાન ૩ ટકા દાણાદાર દવા હેક્ટર દીઠ ૧ કિગ્રા સક્રિયતત્વ પ્રમાણે જમીનમાં આપવી અને રોપણી બાદ ૧૨૦ દિવસે એન્ડોસલ્ફાન ૩૫ ઈસી ૦.૦૭૫ ટકા પ્રમાણે છંટકાવ કરવો (સી.બી.આર. ૧:૩.૩૩)

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૭, પ્રાધ્યાપક અને વડા, કિટકશાસ્ત્ર વિભાગ, ન.મ.કૃ.મ., ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૬. ફળપાકો

૬.૧ આંબો

ખેતી પધ્ધતિ :

૬.૧.૧ આંબાની નવી ઉછરતી કલમોમાં માટલા પધ્ધતિથી પિયત

દક્ષિણ ગુજરાતના ભારે વરસાદવાળા વિસ્તારમાં આંબાની ખેતી કરતાં ખેડૂતોને આંબાની નવી ઉછરતી કલમો (૧-૪ વર્ષ) માટે માટીના માટલા પધ્ધતિથી પિયત આપવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે. માટલા દસ લિટરની ક્ષમતાવાળા એક અથવા સાત લિટરની ક્ષમતાવાળા બે જમીનમાં ખાડા બનાવી, થડની બાજુમાં મૂકવા અને દર અઠવાડીયે એકવાર પાણીથી ભરવા. જેનાથી ખામણ પધ્ધતિની સરખામણીએ અનુક્રમે ૫૦ ટકા અને ૩૦ ટકા પાણીની બચત થાય છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૭, સહ પ્રધ્યાપક, કૃષિ ઈજનેરી, જળ અને જમીન વ્યવસ્થાપન સંશોધન એકમ, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૬.૧.૨ કેસરનું નવું આંબાવાડીયું બનાવવામાં નૂતન કલમ સીધી ખેતરમાં કરવી

આંબાની કેસર જાતનું નવું આંબાવાડીયું બનાવવા ઈચ્છતા ગુજરાતના ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે આંબાની નૂતન કલમ સીધી ખેતરમાં કરવાની પધ્ધતિ અપનાવવાથી વધુ ઉત્પાદન અને ચોખ્ખો નફો મળે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૮, પ્રાધ્યાપક, બાગાયત વિભાગ, અસ્પી બાગાયત-વ-વનીય મહાવિદ્યાલય, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૬.૧.૩ આંબાની ભલામણ થયેલ સંકર જાતોનો અભ્યાસ

દક્ષિણ ગુજરાતના ભારે વરસાદીય વિસ્તાર ખેત આબોહવાકીય પરિસ્થિતિ-૨ ના ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે કેસર અને હાફુસ પછી ચોખ્ખી આવક મેળવવા માટે તેમની નવી વાડીમાં આંબાની નિયમિત ફળતી સંકર જાતો આમ્રપાલી અને મલ્લીકાનો સમાવેશ કરવો.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૮, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, કૃષિ પ્રાયોગિક કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., પરીયા]

૬.૧.૪ આંબાની આશાર્પદ સંકર જાતોની ચકાસણી

દક્ષિણ ગુજરાતના ભારે વરસાદીય વિસ્તારના ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે કેસર અને હાફુસ પછી વધુ ચોખ્ખી આવક મેળવવા માટે તેમની નવી વાડીમાં આંબાની નિયમિત ફળતી સંકર જાતો સોનપરી અને નિલ્કાન્સોનો સમાવેશ કરવો.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૮, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, કૃષિ પ્રાયોગિક કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., પરીયા]

૬.૧.૫ આંબા રોપ ઉછેર નર્સરીમાં નિંદામણ નિયંત્રણ

દક્ષિણ ગુજરાતના ભારે વરસાદવાળા વિસ્તાર (કૃષિ આબોહવાકિય પરિસ્થિતિ-૩)ના નર્સરીમાં આંબા રોપ ઉછેરતા ખેડૂતોને નર્સરીમાં નિંદામણ નિયંત્રણ કરી તંદુરસ્ત રોપ તૈયાર કરવા અને વધુ આવક મેળવવા ગોટલા રોપ્યા પછી તુરંત જ એટ્રાઝીન અથવા પેન્ડીમેથીલીન ૨.૦ કિલો સક્રિય તત્વ પ્રતિ હેક્ટર પ્રમાણે ૫૦૦ લિટર પાણીમાં ભેળવીને છંટકાવ કરવાની અથવા ડાંગરનું પરાળ પ્રતિ હેક્ટર ૧૦ ટન પ્રમાણે પાથરીને નિંદામણ નિયંત્રણ કરવાની અથવા રોપણી બાદ ૩૦, ૬૦ અને ૯૦ દિવસે આંતરખેડ કરવાની સલાહ આપવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૯, પ્રાધ્યાપક અને વડા, સસ્ય વિજ્ઞાન વિભાગ, ન.મ.કૃ.મ., ન.કૃ.યુ, નવસારી]

૬.૧.૬ નવા આંબાના વાવેતરમાં ઓછા દબાણ હેઠળ ચાલતા સૌર પંખીગ સિસ્ટમ વડે પોરસ પાઈપ પધ્ધતિથી પિયત

આથી દક્ષિણ ગુજરાતના આબોહવાકીય વિસ્તાર (ઝોન-૩)માં કેરી(કેસર)ના ઝાડ ઉછેરતા ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે, પોરસ પાઈપ પિયત પધ્ધતિ દ્વારા છોડથી બે(૨) મીટર દૂર અને વીસ (૨૦) સેમી જમીનની અંદર ૦.૪ કિલો પ્રતિ સેમીના દબાણ થી ૦.૯૦ પીઈએફ થી એકાંતરે પાણી આપતા છોડનો સારો વિકાસ થાય છે. આ માટે છોડની વિકાસ અવસ્થાના પહેલા, બીજા અને ત્રીજા વર્ષ દરમિયાન એકાંતરે અનુક્રમે ૩૬, ૧૪૦ અને ૧૬૦ લિટર પ્રતિ છોડ પાણી આપવું જ્યારે ત્યારપછીના (ફળ અવસ્થાના) ચોથા, પાંચમાં અને છઠ્ઠા વર્ષ દરમિયાન એકાંતરે અનુક્રમે ૧૫૬, ૧૬૦ અને ૨૦૦ લિટર પ્રતિ છોડ પાણી આપવું

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૯, પ્રાધ્યાપક અને વડા, કૃષિ ઈજનેરી વિભાગ, ન.મ.કૃ.મ., ન.કૃ.યુ, નવસારી]

૬.૧.૭ હાફુસની નવી વાડીમાં આંબાની અન્ય જાતોનું મિશ્ર રોપણ

દક્ષિણ ગુજરાતના ભારે વરસાદવાળા વિસ્તાર-૧ અને કૃષિ આબોહવાકીય પરિસ્થિતિ-૩ માં આંબા જાત હાફુસની નવી વાડી બનાવતા ખેડૂતોને ૧૦ મી × ૧૦ મી ના સામાન્ય અંતરે વાવેલ હાફુસના ચાર ઝાડ વચ્ચે એક નિલ્ફાન્સો જાતનું ઝાડ પૂરક ઝાડ તરીકે રોપવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે જેનાંથી બાર વર્ષ સુધી વધુ ચોખ્ખી આવક અને આવક ખર્ચનો ગુણોત્તર મળે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૯, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, પ્રાદેશિક બાગાયત સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૬.૧.૮ આંબામાં વહેલા ફુલ મેળવવા રસાયણોનો ઉપયોગ

દક્ષિણ ગુજરાતના ભારે વરસાદવાળા વિસ્તાર-૧ અને કૃષિ આબોહવાકીય પરિસ્થિતિ-૩ માં ૩૫ વર્ષથી વધુ ઉંમરની આંબાની જાતો આફુસ, કેસર અને રાજાપુરીમાં વહેલા ફુલ મેળવવા તેમજ વધુ આર્થિક ફાયદો અને આવક ખર્ચનો ગુણોત્તર મેળવવા માટે જુલાઈ માસની મધ્યમાં પેકલોબુટ્રાઝોલ ૫ ગ્રામ સક્રિય તત્વ ઝાડ દીઠ

(કલ્ટર ૨૦ મિલિ લીટર ઝાડ દીઠ) જમીનમાં આપવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૮, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, પ્રાદેશિક બાગાયત સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૬.૧.૯ આંબાના સામાન્ય અંતરે વાવેતરમાં ઝાડની છટણીની ઉત્પાદન પર અસર, જાત-કેસર

ગુજરાતના આંબા કેસર જાતનું ૧૦ × ૧૦ મીટરના અંતરે વાવેતર કરતા ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે ફળ ઉતાર્યા બાદ તુરત જ વચ્ચેની મુખ્ય ડાળી તેમજ ગીચ ડાળીઓની છટણી દર ચોથા વર્ષે કરવાથી ફળોની ગુણવત્તાને કોઈ અસર થયા વગર વધુ ફળો તથા ઉત્પાદન સારું મળે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૧, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, કૃષિ પ્રાયોગિક કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., પરીયા]

૬.૧.૧૦ ઘનિષ્ઠ પદ્ધતિથી તૈયાર કરેલ આંબાવાડીયામાં છટણીનું મહત્વ. જાત-કેસર

ગુજરાતના આંબા કેસર જાતની ઘનિષ્ઠ વાવેતર પદ્ધતિથી ૫ × ૫ મીટરના અંતરે ખેતી કરતાં ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે, ફળ ઉતાર્યા બાદ તુરત જ ૧૦ સેમી અથવા ૨૦ સેમી ડાળીઓને છટણી એકાંતરે વર્ષ કરવાથી ફળોની ગુણવત્તાને કોઈ અસર થયા વગર વધુ ફળો તથા ઉત્પાદન મળે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૧, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, કૃષિ પ્રાયોગિક કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., પરીયા]

૬.૧.૧૧ હાકુસ આંબામાં પેકલોબ્યુટ્રાઝોલની ભલામણ

ગુજરાતના આંબાની હાકુસ જાતનું વાવેતર કરતાં ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે ઓગષ્ટના પહેલા પખવાડીયામાં પેકલોબ્યુટ્રાઝોલ ૪ ગ્રામ પ્રતિ ઝાડ દર વર્ષે અથવા ૪ ગ્રામ અને ૨ ગ્રામ પ્રતિ ઝાડ એકાંતરવર્ષે ભલામણ કરેલ ખાતરના દોઢ ગણા ખાતર સાથે (પ્રતિ ઝાડ ૧૫૦ કિગ્રા છાણીયું ખાતર, અને ૧૧૨૫: ૨૪૦: ૧૧૨૫ ગ્રા.ના.ફો.પો. પ્રતિ ઝાડ) પુખ્ત વયના ઝાડને આપવાથી કેરીનું ઉત્પાદન તથા ગુણવત્તા વધુ મળે છે અને કેરી અઠવાડીયું વહેલી તૈયાર થાય છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૨, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, કૃષિ પ્રાયોગિક કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., પરીયા]

૬.૧.૧૨ કેસર જાતમાં પ્લાસ્ટીક આવરણની ભલામણ

ગુજરાતમાં આંબાની કેસર જાતનું વાવેતર કરતા ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે ઓક્ટોબર-નવેમ્બર માસમાં ઝાડના થડની ૧.૫ મીટર અંતર સુધી ૧૦૦ માઈક્રોન જાડાઈના કાળા રંગના પોલીથીલીન પ્લાસ્ટીકનું આવરણ કરવાથી સારી ગુણવત્તા અને ટકાઉશક્તિ ધરાવતા ફળોનું વધુ ઉત્પાદન સાથે વધુ નફો મળે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૨, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, કૃષિ પ્રાયોગિક કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., પરીયા]

૬.૧.૧૩ કેસર જાતમાં સુક્ષ્મ તત્વોનો છંટકાવ

ગુજરાતમાં આંબાની કેસર જાતનું વાવેતર કરતાં ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે ૫૦ % ફુલધારણની અવસ્થાએ ૧૦ લિટર પાણીમાં ૧૨ ગ્રામ બોરીક એસીડ એકલુ અથવા ૩૬ ગ્રામ કેલ્શિયમ નાઈટ્રેટ સાથે મિશ્ર કરી છંટકાવ કરવાથી વધુ ઉત્પાદન સાથે વધુ નફો મળે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૨, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, કૃષિ પ્રાયોગિક કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., પરીયા]

૬.૧.૧૪ આંબાના ફળ (જાત : કેસર) ઉપર કેળના થડનો રસ અને વર્મીવોસની અસરો

દક્ષિણ ગુજરાતના વધુ વરસાદવાળા ખેત આબોહવાકીય પરિસ્થિતિ—અંતર કેસરની આંબાવાડી ધરાવતા ખેડૂતોને કેરીનાં સારા જવણ, વધુ ઉત્પાદન અને વધુ આવક મેળવવા કેળનાં થડનો રસ અને વર્મીવોસ સરખાં પ્રમાણમાં ૫ ટકા સેન્દ્રિય દ્રાવણનાં ચાર છંટકાવ કરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે. જેમાં પ્રથમ છંટકાવ મોરની ડુંખ નીકળે ત્યારે, બીજો છંટકાવ ૨૫% મોર ખીલે ત્યારે (પ્રથમ છંટકાવનાં ૧૫ દિવસ પછી), ત્રીજો છંટકાવ ૫૦% મોર ખીલે ત્યારે (પ્રથમ છંટકાવનાં ૨૫ દિવસ પછી) અને છેલ્લો છંટકાવ બધા જ મોર ખીલી જાય ત્યારે (પ્રથમ છંટકાવનાં ૩૫ દિવસ પછી).

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૨, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, જળ અને જમીન વ્યવસ્થાપન સંશોધન એકમ, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

આંબાના ફળ(જાત: કેસર) ઉપર કેળના થડનો રસ અને વર્મીવોસની અસરો

૬.૧.૧૫ આંબાની કેસર જાતમાં સેન્દ્રિય ખેતીની શક્યતા

દક્ષિણ ગુજરાતના ભારે વરસાદવાળા વિસ્તારમાં(એ.ઈ.એસ-૩) સેન્દ્રિય ખેતી પદ્ધતિથી આંબાની કેસર જાત ઉગાડતા ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે, ૨૦ વર્ષના કેસરના ઝાડને ૧૦૦ ટકા નાઈટ્રોજનનો જથ્થો લીબોળી ખોળના(૪.૫% નાઈટ્રોજન) રૂપમાં અને ૧૦૦ કિગ્રા છાશિયુ ખાતર તેમજ ૨૫૦ ગ્રામ એઝોટોબેક્ટર અને ૨૫૦ ગ્રામ પી.એસ.બી. પ્રતિ ઝાડ જુન માસમાં આપવાથી સેન્દ્રિય ખેતી કરતા ખેડૂતો જમીનની ગુણવત્તામાં સુધારા સાથે સારી ગુણવત્તાવાળા ફળો તેમજ વધુ ઉત્પાદન સાથે વધારે ચોખ્ખી આવક તેમજ વધુ આવક ખર્ચ ગુણોત્તર મેળવી શકે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૪, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, પ્રાદેશિક બાગાયત સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૬.૧.૧૬ ગીચ થઈ ગયેલ હાકુસ જાતની આંબાવાડીમાં છટણી

ગીચ થઈ ગયેલ હાકુસ જાતની આંબાવાડી ધરાવતા ગુજરાતના ખેડૂતોને ફળની વધુ સંખ્યા, ઉત્પાદન સાથે વધુ આર્થિક નફો મેળવવા ભલામણ કરવામાં આવે છે કે ઝાડના મધ્ય ભાગની ટોચની મુખ્ય ડાળી દુર કરવી તેમજ ડાળીઓ ગીચ થઈ ગયેલ હોય ત્યાં સુધી છટણી કરવી.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૪, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, કૃષિ પ્રાયોગિક કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., પરીયા]

૬.૧.૧૭ કેસર જાતના આંબામાં ફૂલ અને ફળના નિયમન માટે જુદા જુદા રસાયણોની અસરકારકતા તપાસવી

ગુજરાતમાં આંબાની કેસર જાતમાં વધુ ઉત્પાદન અને વધુ આર્થિક વળતર મેળવવા ૧ ટકા પોટેશિયમ ડાયહાઈડ્રોજન ફોસ્ફેટ(KH₂PO₄) એકલું અથવા ૧ ટકા પોટેશિયમ નાઈટ્રેટ(KNO₃) સાથે ઓક્ટોબરના છેલ્લા અઠવાડિયાથી નવેમ્બરનાં પહેલા અઠવાડિયા દરમિયાન છંટકાવ (નવી પીલવણીના ૪૫ દિવસ બાદ) કરવાની ભલામણ છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૪, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, કૃષિ પ્રાયોગિક કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., પરીયા]

પાક સંરક્ષણ :

૬.૧.૧૮ આંબાની જીવાતોના નિયંત્રણનો અભ્યાસ

દક્ષિણ ગુજરાતમાં આંબા ઉગાડનારા ખેડૂતો સલાહ આપવામાં આવે છે કે, આંબાની મહત્વની જીવાતો જેવીકે, મધીયો, ટ્રિપ્સ, આંબાની ગાંઠીયા માખી અને આંબાની ફુલ ભમરીના નિયંત્રણ માટે મોનોક્રોટોફોસ ૩૬% (૦૦.૫ % અથવા ૧.૨૫ મિલિ/લિટર) (ખર્ચ આવકનો ગુણોત્તર ૧:૪૧.૬૮) અથવા થાયોમેથોકઝામ ૨૫% (૦.૦૦૮૪% અથવા ૦.૩૪ ગ્રામ લિટર) (ખર્ચ આવકનો ગુણોત્તર ૧:૩૬.૬૩) અથવા ઈમીડાકલોપ્રિડ ૧૭.૮%

(૦.૦૦૫ % અથવા ૦.૨૮ મિલિ/લિટર) (ખર્ચ આવકનો ગુણોત્તર ૧:૩૦.૮૬)ના છંટકાવો મોર નીકળવાના સમયે અને ત્યાર બાદના છંટકાવો જરૂર મુજબ કરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે આ જંતુનાશક દવાઓના ઉપયોગથી વધુ ફળ બેસણ તેમજ ઉત્પાદ અને કુદરતી શત્રુઓના રક્ષણ સાથે જોવા મળે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૫, મદદનીશ સંશોધન વૈજ્ઞાનિક (કિટકશાસ્ત્ર), કૃષિ સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., પરીયા]

૬.૧.૧૯ આંબાના ઘનિષ્ઠ વાવેતરમાં રોગોનું પ્રમાણ તપાસવું

આંબાની કેસરમાં ઘનિષ્ઠ વાવેતર કરવાથી (૧૦×૨.૫ ની અથવા ૧૦×૫ મી) આંબાના વિવિધ રોગો જેવા કે કાળી ડાળીનો રોગ, ડાળીનો સુકારો, કાલપ્રણ અને ભુકીછારો તથા આંબાના ગૌણ રોગોનું પ્રમાણ સામાન્ય વાવેતર (૧૦× ૧૦ મી) કરતા વધુ જોવા મળે છે જેથી કેરીનું ઉત્પાદન ઓછું થાય છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૫, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, કૃષિ સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., પરીયા]

૬.૧.૨૦ આંબાવાડીમાં ડેઘા અને શ્રીપ્સનું નિયંત્રણ

દક્ષિણ ગુજરાતના આંબાવાડી ધરાવતા ખેડૂતોને સલાહ આપવામાં આવે છે. કે ડેઘાં અને શ્રીપ્સ જેવી જીવાતો સામાન્ય રીતે ફુલ અવસ્થાએ વાતાવરણમાં ભેજનું પ્રમાણ વધારે હોય ત્યારે વધુ જોવા મળતી હોય તેની ક્ષમ્યમાત્રા (ડેઘા માટે ૫ બચ્ચા અથવા પુખ્ત/રૂંખ અથવા મોર અને શ્રીપ્સ માટે સરેરાશ ૧૦ ટકા નુકશાન) વટાવે ત્યારે જરૂરિયાત મુજબ સુચિ પત્રકમાં ભલામણ કરેલ દવાઓ જેવી કે ઈમીડાકલોપ્રીડ ૦.૦૦૫ ટકા – ૨.૫ મિલિ અથવા થાયોમેથોક્ઝામ ૦.૦૦૮ ટકા ૩.૨ ગ્રામ પ્રતિ ૧૦ લિટર પાણીનો વારાફરતી નુકશાન અટકાવવા છંટકાવ કરવો.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૮, મદદનીશ સંશોધન વૈજ્ઞાનિક (કીટક), કૃષિ પ્રાયોગિક કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., પરીયા]

૬.૧.૨૧ આંબાવાડીમાં ફળમાખીનું નિયંત્રણ

દક્ષિણ ગુજરાતના આંબાવાડી ધરાવતા ખેડૂતોને સલાહ આપવામાં આવે છે કે આંબાવાડીમાં સામાન્ય રીતે એપ્રિલ થી જુલાઈ માસ દરમ્યાન અને ખાસ કરીને જૂન માસમાં પાછલા પખવાડીયાથી જુલાઈ માસના પાછલા પખવાડીયા દરમ્યાન જ્યારે મોરેથી ફળ તૈયાર થવાના અને મોરેથી ફળ ઉતારવાના સમયે હોય અને સાથે સૂર્યપ્રકાશ ઓછો હોય, વાતાવરણમાં ભેજનું પ્રમાણ વધુ પડતું હોય અને વરસાદ પડતો હોય કે વરસાદની ઋતુ ચાલુ હોય તેને લીધે ફળમાખીનું પ્રમાણ વધુ પડતું હોય અને વરસાદ પડતો હોય કે વરસાદનું ઋતુ ચાલુ હોય તેને લીધે ફળ ફળમાખીથી નુકશાન તેની ક્ષમ્યમાત્રા ૧૦ ટકાથી વધુ હોય ત્યારે ખેડૂતોએ ભલામણ મુજબની સાવચેતીના પગલા લેવા. (એપ્રિલથી જુલાઈ માસ દરમ્યાન મીથાઈલ યુજીનોલ યુક્ત પ્લાયવુડ ટ્રેપ હેક્ટર દીઠ ૧૦ મુકવા. તેમજ ખરી પડેલા ફળો એકત્ર કરી તેનો નાશ કરવો.)

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૮, મદદનીશ સંશોધન વૈજ્ઞાનિક (કીટક), કૃષિ પ્રાયોગિક કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., પરીયા]

૬.૧.૨૨ આંબામાં આવતા ભૂકીછારા રોગનું પૂર્વાનુમાન

દક્ષિણ ગુજરાતમાં આંબાની ખેતી કરતા ખેડૂતોને ચેતવણી આપવામાં આવે છે કે આંબાની કેસર જાતમાં ભૂકીછારાના રોગનો ઉપદ્રવ નવેમ્બરના ત્રીજા અઠવાડિયાથી ડિસેમ્બરના બીજા અઠવાડિયામાં (મોર ખીલવાની અવસ્થાએ) જોવા મળે છે. જેથી ખેડૂતોને સલાહ આપવામાં આવે છે કે ઉપરોક્ત સમય દરમિયાન આંબાના પાકમાં ભૂકીછારાથી થતું નુકશાન અટકાવવા ભલામણ મુજબના પાકસંરક્ષણના ઉપાયો કરવા.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૩, મદદનીશ સંશોધન વૈજ્ઞાનિક (રોગ), કૃષિ પ્રાયોગિક કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., પરીયા]

આંબામાં આવતા ભૂકીછારો

૬.૧.૨૩ આંબાની ફળમાખી માટે આર્થિક ક્ષમ વ્યવસ્થાપન

આંબાની ખેતી કરતા ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે, આંબામાં ફળમાખીના નિયંત્રણ માટે બજારમાં મળતા મિથાઈલ યુજીનોલ ઘરાવતા લાકડાના ટુકડાને પ્લાસ્ટિક બોટલમાં લખોટી કદની કેરીઓ થાય ત્યારે હેકટરે ૧૦ ટ્રેપ મુજબ મૂકવાથી વધારેમાં વધારે નર ફળમાખીને ટ્રેપ કરી શકાય છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૪, મદદનીશ સંશોધન વૈજ્ઞાનિક (કીટક), કૃષિ પ્રાયોગિક કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., પરીયા]

ફળમાખી માટેનું પ્લાસ્ટીકનું ટ્રેપ

પ્લાસ્ટિક બોટલનો ફળમાખી ટ્રેપ બનાવવામાં ઉપયોગ

૬.૧.૨૪ આંબામાં ઈમિડાકલોપ્રિડ ૧૭.૮ એસ.એલ.ના અવશેષો અને તેનું ઘોવાણ

આંબામાં મધીયાના નિયંત્રણ માટે ફળ લખોટી કદના થાય ત્યાં સુધી જરૂરિયાત મુજબ ઈમિડાકલોપ્રિડ ૧૭.૮ એસ.એલ. ૩ મિલિ/૧૦ લિટર પાણી/ઝાડ (૦.૫૩ ગ્રામ સ.ત./ઝાડ) પ્રમાણે ૧૫ દિવસના આંતરે છંટકાવ કરતા, ફળમાં દવાના અવશેષો જોવા મળતા નથી. ઈમિડાકલોપ્રિડની કોડેક્ષ પ્રમાણે મહત્તમ અવશેષ મર્યાદા ૦.૨ માઈક્રોગ્રામ પ્રતિ ગ્રામને ધ્યાનમાં રાખીને દક્ષિણ ગુજરાતના ખેડૂતોને છંટકાવ અને ઉતાર વચ્ચે એક દિવસનો સમયગાળો રાખવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૪, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, ફૂડ ટેસ્ટીંગ લેબોરેટરી, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

કાપણી પછીની તાંત્રીકતા/મૂલ્ય વૃદ્ધિ

૬.૧.૨૫ કેસર કેરીના પાકવાની શરૂઆત અને ટકાઉ ક્ષમતા ઉપર પ્રિ-કુલીંગ અને પેકેજીંગની અસર

ખેડૂત અને વેપારીઓને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે, કેસર કેરીના ફળ ઉતાર્યા બાદ ફળને પ્રિ-કુલ રૂમમાં ૧૦°સે. તાપમાને ૩૦૦-૩૫૦ મી^૩/મી હવાના પ્રવાહમાં ૮ કલાક સુધી પ્રિ-કુલ કરવા જેથી ફળનું મધ્યમ તાપમાન ૧૦ ± ૧°સે. લાવી શકાય અને ત્યાર બાદ ૭૫ માઈક્રોનની પોલીપ્રોપેલીનની બેગમાં બંધ કરી ૧૧ ± ૧° સે. તાપમાન અને ૯૦-૯૫% આદ્રતાએ સંગ્રહ કરવાથી તેની પાકવાની પ્રક્રિયા ૨૫ દિન સુધી મોડી કરી શકવાની સાથે સાથે તેની ટકાઉ ક્ષમતા ૩૫ દિવસ સુધી વધારી શકાય છે.

કેસર કેરીના પાકવાની શરૂઆત અને ટકાઉ ક્ષમતા ઉપર પ્રિ-કુલીંગ અને પેકેજીંગની અસર

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૩, સહપ્રાધ્યાપક, પી.એચ.ટી., ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૬.૧.૨૬ અપરિપકવ અને ખરણને કારણે પડી ગયેલ કેરીમાંથી ત્વરિત ખાઈ શકાય તેવા અચારની રીત

ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે, ખરણના કારણે પડી ગયેલ અપરિપકવ કેરીના ફળ(મરવા) માંથી

ત્વરીત ખાઈ શકાય તેવા અચાર(મોરીયા) બનાવવા માટે તેને ઘોઈ, કાપી, અનુક્રમે ગરમ(૫૦° સે.) પાણીમાં ૫ મિનિટ, ૨% મીઠાના દ્રાવણમાં ૫ મિનિટ અને ૫% એસીટીક એસીડના દ્રાવણ (સરકા)માં ૫ મિનિટ ડુબાડયા બાદ મસાલો અને સીંગ તેલ ભેળવી ૭૫ માઈક્રોનની એચડીપીઈની કોથળીમાં બંધ કરવાથી તેની સેલ્ફલાઈફ સામાન્ય તાપમાને અને ફ્રીઝમાં અનુક્રમે ૬ અને ૧૫ દિવસ સુધી મેળવી શકાય છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૩, સહપ્રાધ્યાપક, પી.એચ.ટી., ન.કૃ.યુ., નવસારી]

અપરિપકવ અને ખરણને કારણે પડી ગયેલ કેરીમાંથી બનાવેલ અચાર

૬.૧.૨૭ હાફ્સ કેરીના ફળ ઊતાર્યા બાદ ફળને પ્રિકુલીંગ અને પેકેજીંગ દ્વારા ટકાઉ ક્ષમતા વધારવાનો અભ્યાસ

ખેડૂતો અને વેપારીઓ ને ભલામણ કરવામા આવે છે કે, હાફ્સ કેરીના ફળ ઊતાર્યા બાદ ફળને પ્રિકુલીંગ રૂમમાં ૧૦° સે. તાપમાને અને ૩૦૦-૩૫૦ મી^૩/મી હવાના પ્રવાહમાં ૮ કલાક સુધી પ્રિકુલ કરવા જેથી ફળનુ મધ્ય તાપમાન ૧૦ ± ૧° સે. લાવી શકાય અને ત્યાર બાદ ૩૫ માઈક્રોનની પોલીપ્રોપેલીનની બેગમાં બંધ કરી ૧૧ ± ૧° સે. તાપમાન અને ૯૦-૯૫ % આદ્રતા એ સંગ્રહ કરવાથી તેની પાકવાની પ્રક્રિયા ૧૫ દિન સુધી મોડી કરી શકવાની સાથે સાથે તેની ટકાઉ ક્ષમતા ૩૦ દિવસ સુધી વધારી શકાય છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૪, સહ સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, પી.એચ.ટી. વિભાગ, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૩૦ દિવસ બાદ વેક્યુમ પેકેજીંગમાં હાફ્સ કેરી

૬.૨ ચીકુ

ખેતી પધ્ધતિ :

૬.૨.૧ રાયણનો છોડ કલમ બાંધવાલાયક કદનો કરવા માટે નર્સરીમાં આપવાની માવજત

નર્સરી મેન અને ખેડૂતો કે જેઓ ચીકુના મુલકાંડ માટે રાયણના છોડ ઉછેરવા માંગતા હોય તેમણે ૧૬ મહિનામાં રાયણનો છોડ કલમ બાંધવા લાયક કદનો થઈ જાય તે માટે નર્સરીમાં પ્રતિ વર્ગ મીટરમાં ૧૧.૫ ગ્રામ નાઈટ્રોજન (૨૫ ગ્રામ યુરીયા/મીટર) વાવણી બાદ ૩ માસ થી ૧૧ માસ સુધી દર મહિને આપવું અને સાથે જીબ્રેલીક એસીડ વૃદ્ધિ નિયંત્રક ૨૦૦ મિગ્રા/લિ પ્રમાણે વાવણી બાદ ૩, ૬ અને ૯ માસે છંટકાવ કરવા ભલામણ કરવામાં આવે છે. વાવણી પહેલા પાયામાં ગાદી ક્યારામાં પ્રતિ વર્ગ મીટર દીઠ ૫ કિગ્રા છાણીયું ખાતર અને ૫૦૦ ગ્રામ દિવેલી ખોળ આપવો.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૪, પ્રાધ્યાપક, ફળ વિભાગ, અસ્પી બાગાયત-વ-વનીય મહાવિદ્યાલય, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૬.૨.૨ ચીકુ પાકમાં ટપક સિંચાઈ પધ્ધતિની શક્યતાનો અભ્યાસ.

દક્ષિણ ગુજરાતના ભારે વરસાદી વિસ્તારના (ખેતી આબોહવા પરિસ્થિતિ) ચીકુ કાલીપત્તીની ખેતી કરતા ખેડૂતોના પુષ્ટ પિયત પધ્ધતિથી શિયાળામાં ૧૬ દિવસના આંતર અને ઉનાળામાં ૧૦ દિવસના આંતરે પિયત આપવું. (૮૦.૮૦ આઈ.ડબલ્યુ./સી.પી.ઈ.) જ્યાં પાણીની અછત છે અને ઝાડ ૧૦ વર્ષ કરતા મોટા છે ત્યાં ડ્રીપ પધ્ધતિથી ૦.૭૫ પી.ઈ.એફ.થી પિયત આપવું. જેથી ૧૪% પાણીનો બચાવ કરી શકાય છે. આ માટેની ડ્રીપ પધ્ધતિમાં ઝાડના થડની એક મીટરના અંતરે બે ટપકણિયા વચ્ચે ૪૦ સેમી અંતર રાખી ૮ લિટર/કલાકના નિકાસ દરવાળા કુલ ૮ ટપકણિયાને ઝાડને ફરતે પ્રશાખામાં નળીઓમાં ગોઠવણી કરી પધ્ધતિને ૧.૨ કિલો ગ્રામ/સેમી^૨ના દબાણથી શિયાળામાં બે દિવસના આંતરે ૪ થી ૫ કલાક અને ઉનાળા દરમ્યાન ૮ થી ૧૦ કલાક ચલાવી પિયત આપવું.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૧, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, કૃષિ પ્રાયોગિક કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., પરીયા]

૬.૨.૩ ચીકુ પાકમાં તબક્કાવાર પોષક તત્વોની જરૂરીયાત નક્કી કરવી, જાત-કાલીપત્તી

દક્ષિણ ગુજરાતના ભારે વરસાદવાળા વિસ્તારની માટિયાળ ગોરાડુ જમીનમાં ચીકુની કાલીપત્તી જાતની વાડી ઘરાવતા ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે ચીકુના પુખ્ત વયના ઝાડો માટે પ્રતિ વર્ષ ભલામણ કરેલ રાસાયણિક ખાતર એટલે કે ૧૦૦૦-૫૦૦-૫૦૦ ગ્રામ ના.ફો.પો./ઝાડ/વર્ષ હાલની ભલામણ મુજબ બે સરખા હપ્તામાં જુન અને ઓક્ટોબરમાં આપવાને બદલે નાઈટ્રોજન, ફોસ્ફરસ અને પોટાશ ત્રણ હપ્તામાં એટલે

કે ૨૫૦-૫૦૦-૧૨૫ ગ્રામ ના.ફો.પો./ઝાડ જુન માસમાં, ૫૦૦-૦૦-૨૫૦ ગ્રામ ના.ફો.પો./ઝાડ ઓગસ્ટ માસમાં અને ૨૫૦-૦૦-૧૨૫ ગ્રામ ના.ફો.પો./ઝાડ ઓક્ટોબર માસમાં આપવું. છાણિયુ ખાતર છોડ દીઠ ૧૦૦ કિલોગ્રામ પ્રમાણે જુન માસમાં આપવું. આમ કરવાથી વધુ ઉત્પાદન મળે છે તેમજ નફા અને ખર્ચનો ગુણોત્તર ૩.૭૮ રહે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૩, સહ સંશોધન વૈજ્ઞાનિક(ફળ), ફળ સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., ગણદેવ]

ચીકુ પાકમાં તબક્કાવાર પોષક તત્વોની જરૂરીયાત નક્કી કરવી, જાત-કાલીપત્તી

૬.૨.૪ ચીકુની કાલીપત્તી જાતમાં રસાયણોના છંટકાવની ઉત્પાદન અને ગુણવત્તા પર અસરકારકતા

દક્ષિણ ગુજરાતમાં ચીકુની કાલીપત્તી જાતમાં શિયાળાની ઋતુ દરમિયાન સારી ગુણવત્તા વાળા મોટા કદના ફળનું વધુ ઉત્પાદન તથા નફો મેળવવા ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે નવેમ્બર-ડીસેમ્બર-જાન્યુઆરી માસના પ્રથમ અઠવાડિયા દરમિયાન ૧ ગ્રામ જીબ્રેલીક એસીડ ૧૦ લિટર પાણી મુજબ છંટકાવ કરવો

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૪, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, કૃષિ પ્રાયોગિક કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., પરીયા]

પાક સંરક્ષણ :

૬.૨.૫ ચીકુની કળી કોરનાર ઈયળના નિયંત્રણનો અભ્યાસ

દક્ષિણ ગુજરાતના ચીકુની કાલીપત્તી જાતનું વાવેતર ધરાવતા ખેડૂતોને ચીકુની કળી કોરનાર ઈયળોના અસરકારક નિયંત્રણ માટે વધારે કળી-ફુલ હોય ત્યારે ૨૦ દિવસના અંતરે નીચે જણાવ્યા મુજબની જંતુનાશક દવાઓ પૈકી કોઈ પણ એક દવાના બે છંટકાવ કરવાની ભલામણ છે.

(૧) ડાયકલોરોવોસ ૭૫ ઈસી ૦.૩ ટકાનું દ્રાવણ (૪ મિલિ /૧૦ લિટર પાણીમાં)

- (૨) લેમડા સાયહેલોથ્રીન ૦.૦૦૫ ટકાનું દ્રાવણ (૧૦ મિલિ/ ૧૦ લિટર પાણીમાં)
- (૩) પ્રોફેનોફોસ (૪૦ ટકા) સાયપરમેથ્રીન(૪ટકા) ના મિશ્રણના ૦.૦૪૪ ટકા પ્રમાણે દ્રાવણ (૧૦ મિલિ/૧૦ લિટર પાણીમાં)
- (૪) ક્લોરપાયરીફોસ(૫૦ ટકા) +સાયપરમેથ્રીન(૫ ટકા)ના મિશ્રણના ૦.૦૫૫ ટકા પ્રમાણનું
[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૪, સહ સંશોધન વૈજ્ઞાનિક(કિટકશાસ્ત્ર), ફળ સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., ગણદેવી]

૬.૨.૬ ચીકુની જીવાતો(કળી કોરનાર ઈયળ અને ફળમાખી)નું સંકલિત નિયંત્રણ

દક્ષિણ ગુજરાતના ચીકુની (કાલીપત્તી જાત) વાડી ધરાવતા ખેડૂતોને ચીકુની જીવાતોના (કળી કોરનાર ઈયળ અને ફળમાખી) અસરકારક અને પોષણક્ષમ નિયંત્રણ માટે નીચે પૈકી કોઈપણ એક સંકલિત જીવાત નિયંત્રણ સૂચિપત્રનો અમલ કરવાની ભલામણ છે.

સૂચિપત્રક-૧

- કળી કોરનાર ઈયળના નિયંત્રણ માટે કાળી તુલસીમાંથી બનાવેલ (૫૦૦ ગ્રામ કાળી તુલસીના પાન+૧ લિટર પાણીને ઈલેક્ટ્રીક ગ્રાઈન્ડરમાં દળીને કપડાથી ગાળીને તેમાં ૨ મી.મી. ડાયકલોરવોશ (ઉમેરવું) એક ટ્રેપ દર બે ઝાડ દીઠ માર્ચ થી જુન મહિના દરમ્યાન મુકવા અને તેની સાથે નીચે પ્રમાણેના છંટકાવ કરવા.
 - પ્રથમ છંટકાવ : નીમ્બીસીડીન ૦.૩ % (માર્ચનું બીજું પખવાડીયું)
 - બીજો છંટકાવ : ડાયકલોરવોશ ૦.૦૩ % (એપ્રિલનું પ્રથમ પખવાડીયું)
 - ત્રીજા છંટકાવ : નીમ્બીસીડીન ૦.૩ % (એપ્રિલનું બીજું પખવાડીયું)
 - ચોથો છંટકાવ : પ્રોફેનોફોસ+ સાયપરમેથ્રીનનું ૦.૦૪૪ % નું દ્રાવણ (મેનું પ્રથમ પખવાડીયું)
- ફળમાખીના નિયંત્રણ માટે મિથાઈલ યુજીનોલ ટ્રેપ (૧ ટ્રેપ/૧૦ ઝાડ)

સૂચિપત્રક-૨

- પ્રથમ છંટકાવ : ડાયકલોરવોશ ૦.૩ % (માર્ચનું બીજું પખવાડીયું)
- બીજો છંટકાવ : પ્રોફેનોફોસ+ સાયપરમેથ્રીનનું ૦.૦૪૪ % નું દ્રાવણ (એપ્રિલનું પ્રથમ પખવાડીયું)
- ત્રીજા છંટકાવ : મોનોફોટોફોસ ૦.૦૫ +ડાયકલોરવોશ ૦.૦૩ % નું દ્રાવણ (એપ્રિલનું બીજું પખવાડીયું)
- ચોથો છંટકાવ : ક્લોરપાયરીફોસ ૦.૦૫ % (મેનું પ્રથમ પખવાડીયું)

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૭, સહ સંશોધન વૈજ્ઞાનિક(કિટકશાસ્ત્ર), ફળ સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., ગણદેવી]

કાપણી પછીની તાંત્રીકતા/મૂલ્ય વૃદ્ધિ

૬.૨.૭ ચીકુના ફળની ટકાઉ શક્તિ પર કેલ્શિયમ હાઈડ્રોક્સાઈડ (ચુનો)ની અસર તપાસવી.

ગુજરાતના ચીકુવાડી વિસ્તારવાળા ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે, ચીકુને તોડયા પછી ૧% ચૂનાના દ્રાવણમાં ૫ મિનિટ સુધી ડુબાડી સુકાયા બાદ વેટ રબીગ (પાણીમાં ઘોળવું) કરવાથી ફળોના દેખાવમાં સુધારો થાય છે અને તે ફળોની ગુણવત્તામાં અસર વિના ટકાઉ શક્તિ વધે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૧, પ્રાધ્યાપક, ફળ વિભાગ, અસ્પી બાગાયત-વ-વનીય મહાવિદ્યાલય, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૬.૨.૮ ચીકુની ટકાઉ શક્તિ પર પેકેજીંગ, પ્રિકુલીંગ અને કોલ્ડસ્ટોરેજનો અભ્યાસ

ચીકુના જથ્થાબંધ વેપારીઓ (સહકારી મંડળીઓ/વેપારીઓ)ને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે, ચીકુની ટકાઉ શક્તિ વધારવા માટે કોલ્ડ ચેઈન સ્થાપવું જરૂરી છે. ચીકુની લણણી બાદ ફળોને ૧૦° સે તાપમાને ૮ કલાક સુધી પ્રિકુલીંગની માવજત આપવી જોઈએ ત્યારબાદ ફળોને ૫૦ માઈક્રોનની ૧.૨% કાણાવાળી પોલીથીન બેગમાં ભરી સીએફબી બોક્સમાં મુકવા અને તેને ૧૨° સે તાપમાને કોલ્ડ સ્ટોરેજમાં સંગ્રહ કરવા જોઈએ. આ માવજતથી ચીકુ ના ફળોની ગુણવત્તાને અસર થયા વગર ૧૫ દિવસ સુધી સંગ્રહ કરી શકાય છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૧, પ્રાધ્યાપક, ફળ વિભાગ, અસ્પી બાગાયત-વ-વનીય મહાવિદ્યાલય, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૬.૨.૯ ચીકુના ફળમાં પ્રિકુલીંગની ભલામણ

ચીકુના ખેડૂતો અને વેપારીઓને ફળ ઉતાર્યા બાદ ૨° સેટીગ્રેડ તાપમાને ૨૮૩-૩૪૦ મી^૩/મિનિટ હવાના પ્રવાહના દરે ૫ કલાક સુધી પ્રિકુલ કરવા માટે ભલામણ કરવામાં આવે છે, જેથી ફળનું મધ્ય તાપમાન ૮° સેન્ટીગ્રેડ લાવી શકાય અને તેની પાકવાની પ્રક્રિયાને બે દિવસ મોડી કરી શકાય છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૨, મદદનીશ પ્રાધ્યાપક, પોસ્ટ હાર્વેસ્ટ ટેકનોલોજી, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

પ્રિકુલ કરેલ ચીકુ

પ્રિકુલ કરેલ ચીકુની ૭ દિન સુધી સંગ્રહ બાદની પરિસ્થિતિ

૬.૨.૧૦ ફ્રિઝ ડ્રાઈડ ચીકુ ચીપ્સ બનાવવા માટેની ભલામણ

આથી ચીકુનું પ્રોસેસીંગ કરતા પ્રોસેસરોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે ચીકુનાં પરીપકવ ફળ કે જેની પરીપકવતાની અવસ્થા દરમ્યાન ટી.એસ.એસ., રીડયુસીંગ સુગર, ટોટલ સુગર, ભેજ અને ફર્મનેસ અનુક્રમે ૨૦-૨૨° Brix, ૧૧-૧૨%, ૧૭-૧૮%, ૮૬-૮૮% (w.b.) અને ૪-૫ kgf/cm² પહોંચે એટલે પ્રોસેસીંગ મા વાપરવા અને તેની ૫ મિલિમીટર જાડાઈની ચીરીઓ પાડી, -૩૦°હ તાપમાને ૧૦ કલાક યિજવી, (૭૬૦ મિલિમીટર Hgf સુનિશ્ચિત શૂન્યાવકાશ માં ૭૦°હ તાપમાને ફ્રિઝ ડ્રાઈયીંગ કરતા મહત્તમ સુકવણીના દરસાથે સારી ગુણવત્તાની પ્રોડક્ટ મેળવતા લાભ અને ખર્ચનો ગુણોત્તર ૯.૫૦% વધે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૨, મદદનીશ પ્રાધ્યાપક, પોસ્ટ હાર્વેસ્ટ ટેકનોલોજી, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

ફ્રિઝ ડ્રાઈડ ચીકુ ચીપ્સ બનાવવા માટેનું ફ્રિઝ ડ્રાઈયર મશીન

ફ્રિઝ ડ્રાઈડ કરેલ ચીકુ ચીપ્સ

૬.૩ કેળ

જાતો :

૬.૩.૧ કેળની ખેતી માટે જાત ગ્રાન્ડ નૈનની ભલામણ

દક્ષિણ ગુજરાતના ખેડૂતોની ભલામણ કરવામાં આવે છે. વહેલી પરિપકવતા મેળવવાની સાથે સારી ગુણવત્તાવાળા ફળો અને સૌથી વધુ આવક : ખર્ચનો ગુણોત્તર અને આવક મેળવવા માટે કેળ જાત ગ્રાન્ડ નૈન જાતનું વાવેતર કરવું જોઈએ.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૭, પ્રાધ્યાપક, બાગાયત વિભાગ, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

ખેતી પધ્ધતિ :

૬.૩.૨ કેળની જોડિયા હાર પધ્ધતિથી મહત્તમ છોડની સંખ્યા વાળા વાવેતરમાં રાસાયણીક ખાતરનો અભ્યાસ

દક્ષિણ ગુજરાતના ભારે વરસાદવાળા વિસ્તારની માટિયાળ જમીનમાં કેળની બસરાઈ જાતની જોડિયા હાર પધ્ધતિથી મહત્તમ છોડની સંખ્યા વાવેતર કરી ખેતી કરનારા ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે, છોડ દીઠ ૧૫૦ ગ્રામ નાઈટ્રોજન અને પોટાશ અનુક્રમે યુરિયા અને મ્યુરેટ ઓફ પોટાશના રૂપમાં પાણીમાં ઓગાળી ટપક પધ્ધતિ દ્વારા રોપણી પછીના ત્રણ માસ બાદ ૬ સરખાં હપ્તામાં ૧૫ દિવસના અંતરે આપવો. આથી હેક્ટરે ૧૦૬.૦૧ ટન જેટલું કેળાનું ઉત્પાદન મળે છે અને આવકનો ગુણોત્તર ૧:૨:૫૫ રહે છે. છોડ દીઠ ૮૦ ગ્રામ ફોસ્ફરસ રોપણી વખતે ખાડામાં આપવો જોઈએ.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૪, સહ સંશોધન વૈજ્ઞાનિક(ફળ), ફળ સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., ગણદેવી]

૬.૩.૩ કેળની ખેતીમાં પેશી સંવર્ધન છોડ અને રાસાયણીક ખાતરોનો અભ્યાસ

દક્ષિણ ગુજરાતના ભારે વરસાદવાળા ઝોન-૧ અને ખેત પરિસ્થિતિ-૩ ના ખેડૂતોને કેળની ગ્રાન્ડ નૈન જાતની રોપણી માટે પેશી સંવર્ધનથી તૈયાર કરેલ છોડ ઉપયોગમાં લેવા ભલામણ કરવામાં આવે છે. વધુમાં તેની છોડ દીઠ ૩૦૦ ગ્રામ નાઈટ્રોજન ૪ હપ્તામાં રોપ્યા પછી ૨, ૩, ૪ અને ૫ માસે આપવાની પણ ભલામણ કરવામાં આવે છે. પાયામાં છાણિયું ખાતર ૧૦ કિલો પ્રતિ છોડ, ૮૦ ગ્રામ ફોસ્ફરસ રોપણી બાદ ત્રીજા માસે અને ૨૦૦ ગ્રામ પોટાશ પ્રતિ છોડ ત્રણ સરખાં હપ્તામાં રોપણી બાદ ૩, ૪ અને ૫ માસે આપવા.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૬, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, પ્રાદેશિક બાગાયત સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૬.૩.૪ કેળની ખેતીમાં રાસાયણીક અને જૈવિક ખાતરોનો અભ્યાસ

દક્ષિણ ગુજરાતનો ભારે વરસાદવાળા ઝોન-૧ અને ખેત પરિસ્થિતિ-૩ ના કેળની ગ્રાન્ડ નૈન જાત ઉગાડતા ખેડૂતોને વધુ ખર્ચ નફાના ગુણોત્તર સાથે સૌથી વધુ આવક મેળવવા છોડ દીઠ ૧૦ કિલો છાણિયું ખાતર, ૨૫૦ ગ્રામ નાઈટ્રોજન, ૪૫ ગ્રામ ફોસ્ફરસ અને ૨૦૦ ગ્રામ પોટાશ, ૬ કિગ્રા એઝોટોબેક્ટર પ્રતિ હેક્ટર સાથે આપવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે. છાણિયું ખાતર પાયામાં રોપણી પહેલા આપવું. જૈવિક ખાતર રોપણી બાદ પહેલા અને બીજા મહિને બે સરખા હપ્તામાં આપવું. જ્યારે ફોસ્ફરસનો સંપૂર્ણ જથ્થો રોપણી બાદ ત્રીજા માસે અને નાઈટ્રોજન અને પોટાશ રોપણી બાદ ૩, ૪ અને ૫ માસે ત્રણ સરખાં હપ્તામાં આપવા.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૬, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, પ્રાદેશિક બાગાયત સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૬.૩.૫ કેળ પાકમાં ખાતરનો અભ્યાસ

દક્ષિણ ગુજરાતના વધુ વરસાદવાળા ઝોન-૧ અને કૃષિ પરિસ્થિતિ-૩ માં કેળ જાત ગ્રાન્ડ નૈનની રોપણી કરતા ખેડૂતોને કેળમાં વધુ નફો : ખર્ચનું ગુણોત્તર સાથે વધુ આવક મેળવવા ૩૦૦ ગ્રામ નાઈટ્રોજન, ૯૦ ગ્રામ ફોસ્ફરસ અને ૨૦૦ ગ્રામ પોટાસ પ્રતિ છોડ આપવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે. છાણિયું ખાતર ૧૦ કિલો પ્રતિ છોડ પાયાના ખાતર તરીકે આપવું. નાઈટ્રોજન ખાતર ચાર સરખા હપ્તામાં રોપણી પછી ૨, ૩, ૪ અને ૫ મહિને આપવું.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૭, પ્રાધ્યાપક, બાગાયત સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૬.૩.૬ કેળની ગ્રાન્ડ નૈન જાતના વિકાસ, ઉત્પાદન અને ગુણવત્તા પર જૈવિક ખાતરોની અસર

જમીન ગુજરાતના ભારે વરસાદવાળા વિસ્તાર-૧ ખેત આબોહવાકીય પરિસ્થિતિ-૩ ની માટિયાળ ગોરડું જમીનમાં કેળની ગ્રાન્ડ નૈન જાતનું વાવેતર કરતા ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે પ્રતિ છોડ ૫૦ ગ્રામ એઝોસ્પારીલમ કલ્ચર રોપણીના બે માસે આપવું અને સાથે ૧૦૦ ટકા ભલામણ કરેલ ખાતર (૧૦ કિગ્રા છાણીયુ ખાતર + ૨૦૦ ગ્રામ નાઈટ્રોજન + ૯૦ ગ્રામ ફોસ્ફરસ + ૨૦૦ ગ્રામ પોટાશ) આપવાથી નિયંત્રક કરતા ૧૬.૮૬ % વધુ ઉત્પાદન મળે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૯, સહ સંશોધન વૈજ્ઞાનિક(ફળ), ફળ સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., ગણદેવી]

૬.૩.૭ કેળની ગ્રાન્ડ નૈન જાતમાં આંતરપાકનો અખતરો

દક્ષિણ ગુજરાતના ભારે વરસાદવાળા વિસ્તાર-૧ ખેત આબોહવાકીય પરિસ્થિતિ-૩ ની માટિયાળ ગોરાડું જમીનમાં કેળની ગ્રાન્ડ નૈન જાતનું વાવેતર કરતા ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે કેળની રોપણી ૧.૮ × ૧.૮ મીટર અંતરે ચોમાસાના અંતમાં કરી આંતરપાક તરીકે ૪૫ × ૩૦ સેમી અંતરે કોબીજની ગોલડનએકર જાતનો પાક લેવાથી આર્થિક રીતે વધુ આવક મળે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૯, સહ સંશોધન વૈજ્ઞાનિક(ફળ), ફળ સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., ગણદેવી]

૬.૩.૮ કેળની ઉંચી ગુણવત્તા, વધુ ઉત્પાદન અને વધુ વળતર મેળવવા માટે કેળાની લૂમ સંપૂર્ણ ખુલ્લા બાદની માવજત

દક્ષિણ ગુજરાતના ભારે વરસાદવાળા વિસ્તાર-૧ અને કૃષિ આબોહવાકીય પરિસ્થિતિ-૩ ના કેળ ગ્રાન્ડ નૈન જાત ઉગાડતા ખેડૂતોને કેળાની ઉંચી ગુણવત્તા, વધુ ઉત્પાદન અને વધુ વળતર મેળવવા માટે કેળાની લૂમ સંપૂર્ણ ખુલ્લા બાદ તેન પર જીબ્રેલીક એસિડ ૧૦૦ મીલી ગ્રામ પ્રતિ લિટરના દ્રાવણનો છંટકાવ કરી ૫૦ માઈક્રોનની ભુરી પ્લાસ્ટિકની બાંચ (બન્ને બાજુ ખુલ્લી) ચઢાવવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૯, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, પ્રાદેશિક બાગાયત સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૬.૩.૯ કેળ પાકના ઉત્પાદન ઉપર છાણિયું ખાતર, ભાયો કમ્પોસ્ટ અને કેળના થડમાંથી બનાવેલ અળસિયા ખાતરની(ટપક પદ્ધતિ) અસર અંગેનો અભ્યાસ.

દક્ષિણ ગુજરાતના કેળ ઉગાડતા ખેડૂતોને વધુ ઉત્પાદન અને વધુ નફો મેળવવા તથા જમીનની ફળદ્રુપતા જાળવણી માટે ભલામણ કરેલ રાસાયણિક ખાતર (૩૦૦:૯૦:૨૦૦ ગ્રામ ના.ફો.પો./છોડ) ઉપરાંત છોડ દીઠ ૫ કિગ્રા છાણિયુ ખાતર અથવા કેળના થડમાંથી બનાવેલ અળસિયાનું ખાતર ૩ કિગ્રા/છોડ આપવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

ટપક પદ્ધતિની વિગત

- બે લેટરલ વચ્ચેનું અંતર – ૨.૪ સેમી
- બે ટપકણિયા વચ્ચેનું અંતર – ૬૦ સેમી
- ટપકણિયાની ક્ષમતા – ૪ લિટર/કલાક
- ટપક પદ્ધતિ ચલાવવા માટેનું દબાણ – ૧.૨૦ કિગ્રા/સેમી^૨
- ચલાવવાનો ગાળો – એકાંતર દિવસે

ટપક પદ્ધતિ ચલાવવાનો સમય

- શિયાળાની ઋતુ દરમિયાન – ૧ કલાક ૧૫ મિનિટ થી ૨ કલાક ૩૦ મિનિટ
- ઉનાળાની ઋતુ દરમિયાન – ૨ કલાક ૩૦ મિનિટ થી ૩ કલાક ૧૫ મિનિટ

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૧, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, જળ અને જમીન વ્યવસ્થાપન સંશોધન એકમ, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૬.૩.૧૦ કેળ પાકમાં ટપક પદ્ધતિથી કેળના થડના રસની (sap) પ્રવાહી ખાતર તરીકે અસર ચકાસવી.

દક્ષિણ ગુજરાતના ટપક સિંચાઈ પદ્ધતિથી કેળ ઉગાડતાં ખેડૂતોને વધુ ઉત્પાદન અને ચોખ્ખો નફો મેળવવા ૮૦% ભલામણ કરેલ રાસાયણિક ખાતર (૨૪૦:૭૨:૧૬૦ ગ્રામ ના.ફો.પો./છોડ)ની સાથે ૩ લિટર/છોડ પ્રમાણે કેળનાં થડનું પ્રવાહી (sap) આપવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે. કેળનાં થડનું પ્રવાહી (sap) ટપક સિંચાઈ પદ્ધતિ મારફત કેળની રોપણીનાં ૬૦ દિવસ બાદ દસ સરખા હપ્તામાં દસ દિવસનાં અંતરે આપવો.

ટપક પદ્ધતિની વિગત-

- બે લેટરલ વચ્ચેનું અંતર – ૨.૪ સેમી

- બે ટપકણિયા વચ્ચેનું અંતર- ૬૦ સેમી
- ટપકણિયાની ક્ષમતા- ૪ લિટર/કલાક
- ટપક પદ્ધતિ ચલાવવા માટેનું દબાણ- ૧.૨૦ કિગ્રા/સેમી^૨
- ચલાવવાનો ગાળો- એકાંતર દિવસે

ટપક પદ્ધતિ ચલાવવાનો સમય

- શિયાળાની ઋતુ દરમ્યાન- ૧ કલાક ૧૫ મિનિટ થી ૨ કલાક ૩૦ મિનિટ
- ઉનાળાની ઋતુ દરમ્યાન- ૨ કલાક ૩૦ મિનિટ થી ૩ કલાક ૧૫ મિનિટ

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૧, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, જળ અને જમીન વ્યવસ્થાપન સંશોધન એકમ, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૬.૩.૧૧ કેળના પાકમાં વિકાસના જુદા જુદા તબક્કા દરમ્યાન પિયતની જરૂરિયાત નક્કી કરવી.

દક્ષિણ ગુજરાતના વધુ વરસાદવાળા વિસ્તારમાં કેળની જાત ગ્રાન્ડનૈનની ખેતી કરતા ખેડૂતોને વધારે ઉત્પાદન સહિત વધુ નફો મેળવવા માટે પાકના નીચે મુજબના જુદા જુદા વૃદ્ધિ વિકાસના તબક્કાઓ દરમ્યાન ટપક પદ્ધતિ દ્વારા પિયત આપવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

વિકાસનો તબક્કો	ભાષ્મીભવન ગુણાંક	માસ	ચલાવવાનો સમય (મિનિટ)
રોપણીથી પુષ્પકળી ભેદીકરણ	૦.૮	જુલાઈ-નવેમ્બર	૧૪૦-૧૫૦ (વરસાદવાળા દિવસો સિવાય)
પુષ્પકળી ભેદીકરણથી ફૂલછોડો નીકળવા સુધી	૦.૬	ડિસેમ્બર-એપ્રિલ	૧૪૦-૧૫૦
ફૂલછોડો નીકળ્યાથી છેલ્લો કાતરો ખુલ્લા થવા સુધી	૦.૭	મે	૧૮૦-૧૯૦
છેલ્લો કાતરો ખુલ્યાથી કાપણીના એક માસ પહેલા સુધી	૦.૮	જુન	૨૩૫-૨૪૫ (વરસાદવાળા દિવસો સિવાય)

ટપક પદ્ધતિનું વિગતવાર વર્ણન:

નળીઓ વચ્ચેનું અંતર	: ૧.૮ મીટર
ટપકણિયા વચ્ચેનું અંતર	: છોડના થડથી બંને બાજુએ ૩૦ સેમી (બે ટપકણિયા)
ટપકણિયાનો નિકાસ દર	: ૪ લિટર પ્રતિ કલાક
પદ્ધતિ ચલાવવા માટે દબાણ	: ૧.૨ કિલો પ્રતિ ચો.સેમી
પદ્ધતિ ચલાવવાનું પુનરાવર્તન	: એકાંતરે દિવસે

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૧, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, જળ અને જમીન વ્યવસ્થાપન સંશોધન એકમ, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૬.૩.૧૨ કેળની જાત ગ્રાન્ડનેનમાં ટપક પિયત અને પોષક તત્વોની જરૂરિયાતની આંતરક્રિયાનો અભ્યાસ

દક્ષિણ ગુજરાતના વધુ વરસાદવાળા વિસ્તારમાં કેળની જાત ગ્રાન્ડનેનની ખેતી કરતા ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે, કેળાનું વધુ ઉત્પાદન સહિત વધારે નફો મેળવવા માટે ટપક પદ્ધતિ ૦.૭૦ બાષ્પીભવન ગુણાંકે ચલાવવી અને સાથે ભલામણ કરેલ નાઈટ્રોજન ૭૫ ટકા અને ફોસ્ફરસ તેમજ પોટાશ ૧૦૦% મુજબ રસાયણિક ખાતર આપવું.

ટપક પદ્ધતિનું વિગતવાર વર્ણન:

નળીઓ વચ્ચેનું અંતર	: ૧.૮ મીટર
ટપકણિયા વચ્ચેનું અંતર	: છોડના થડથી બંને બાજુએ ૩૦ સેમી (બે ટપકણિયા)
ટપકણિયાનો નિકાસ દર	: ૪ લિટર પ્રતિ કલાક
પદ્ધતિ ચલાવવા માટે દબાણ	: ૧.૨ કિલો પ્રતિ ચો.સેમી
પદ્ધતિ ચલાવવાનો સમય	: શિયાળામાં ૧૨૦-૧૩૦ મિનિટ અને ઉનાળામાં ૧૭૦-૧૮૦ મિનિટ
પદ્ધતિ ચલાવવાનું પુનરાવર્તન	: એકાંતરે દિવસે

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૧, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, જળ અને જમીન વ્યવસ્થાપન સંશોધન એકમ, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૬.૩.૧૩ કેળ પાકમાં તબક્કાવાર પોષક તત્વોની જરૂરિયાત નક્કી કરવી, જાત-ગ્રાન્ડ નેન

દક્ષિણ ગુજરાતના ભારે વરસાદવાળા વિસ્તારની માટિયાળ ગોરાડુ જમીન અને સમાન આબોહવાકીય પરિસ્થિતિમાં કેળની ગ્રાન્ડ નેન જાતની ખેતી કરતા ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે ભલામણ કરેલ રાસાયણિક

ખાતર નાઈટ્રોજન અને પોટાશના ૮૦ ટકા એટલે કે ૨૪૦ ગ્રામ નાઈટ્રોજન અને ૧૬૦ ગ્રામ પોટાશ/છોડ જે પૈકી પ્રથમ હપ્તે ૯૬ ગ્રામ નાઈટ્રોજન અને ૪૦ ગ્રામ પોટાશ ત્રીજા માસે (વાનસ્પતિક અવસ્થા), બીજા હપ્તે ૭૨ ગ્રામ નાઈટ્રોજન અને ૫૬ ગ્રામ પોટાશ પાંચમા માસે (પુષ્પકલી ભેદીકરણ અવસ્થા), ત્રીજા હપ્તે ૭૨ ગ્રામ નાઈટ્રોજન-૪૦ ગ્રામ પોટાશ સાતમા માસે (ફુલ અવસ્થા) અને ચોથા હપ્તે ૦ ગ્રામ નાઈટ્રોજન - ૨૪ ગ્રામ પોટાશ નવમા માસે (લુમનો વિકાસ) આપવો. છાણિયુ ખાતર ૧૦ કિલોગ્રામ અને ફોસ્ફરસનો સંપૂર્ણ જથ્થો ૯૦ ગ્રામ પ્રતિ છોડ મુજબ રોપણી સમયે આપવો. આમ કરવાથી ૨૦% ખાતરની બચત સાથે વધુ ઉત્પાદન મળે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૩, સહ સંશોધન વૈજ્ઞાનિક(ફળ), ફળ સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., ગણદેવી]

કેળ જાત: ગ્રાન્ડ નૈન

૬.૩.૧૪ કેળ પાકમાં ટપક સાથે આંતરપાક પદ્ધતિ

દક્ષિણ ગુજરાતનાં ખેડૂતો કે જેઓએ કેળનાં પાકમાં ટપક સિંચાઈ પદ્ધતિ અપનાવેલ હોય તેવા ખેડૂતોને કેળની બે હાર વચ્ચે ડુંગળીનો પાક આંતર પાક તરીકે લઈ વધુ ચોખ્ખી આવક મેળવી શકે છે.

ડુંગળીનો પાક કેળની હારની બંને બાજુએ ૪૦ સેમીનાં અંતરે ચાર લાઈન કેળનાં થડની ચારે બાજુ ૨૦ સે.મી. ખુલ્લી જગ્યા રાખી ૮(આઠ) હારમાં(૮૦ સેમી અંતરે) અથવા ડુંગળીની આઠ હાર કેળની બે હાર વચ્ચે વાવવી. વધુમાં કેળ તથા ડુંગળી પાક આધારીત ભલામણ કરવામાં આવેલ રસાયણિક ખાતર બંને પાકોને આપવું

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૩, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, જળ અને જમીન વ્યવસ્થાપન સંશોધન એકમ, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

કેળ પાકમાં ટપક સાથે આંતરપાક પદ્ધતિ

૬.૩.૧૫ કેળનાં પાકમાં કેળાની લૂમ નીકળ્યા પછી સ્લીવિંગ તેમજ જુદા જુદા રસાયણોની અસર

દક્ષિણ ગુજરાતમાં કેળ વાવતા ખેડૂતોને કેળમાં સંપૂર્ણ લૂમ નીકળ્યા પછી ચિલાચાલુ પદ્ધતિ કરતાં વધુ ઉત્પાદન તેમજ ચોખ્ખો નફો મેળવવા માટે નીચે જણાવ્યા અનુસારની પદ્ધતિ અનુસરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે. જેમાં...

- ૦.૫ ટકાનાં હોગલેન્ડ દ્રાવણ (કાર્બોન્ડીઝમ(૦.૫ ટકા)) કેળનાં થડનો એનરીય સેપ (૧ટકા)નો છંટકાવ સંપૂર્ણ કેળાની લૂમ નીકળે પછી તાત્કાલિક કરવો.
- ત્યાર પછી કેળાની લૂમનાં અંતનો નર ફૂલનો ભાગ દૂર કરી પાઉચ ફીડીંગ માટે પાઉચ બાંધવું જેમાં તાજુ ગાયનું છાણ(૩૦૦-૫૦૦ ગ્રામ) ' ૧૮ ગ્રામ મિક્ષચર- કે જેમાં પોટેશીયમ સલ્ફેટ(K_2SO_4 : $(NH_4)_2SO_4$ 1:2) તેમજ એમોનીયમ સલ્ફેટ ૧:૨ પ્રમાણમાં રાખી પાઉચ તૈયાર કરવું.
- ત્યાર બાદ તરત જ કેળની આખી લૂમ ઉપર ૧૬-૧૮ માઈક્રોનની જાડાઈવાળા પ્લાસ્ટીક બેગ ચઢાવવી.

ઉપરોક્ત પદ્ધતિ અપનાવવાથી કેળાંની ૩-૪ દિવસ વધુ સેલ્ફ લાઈફ સાથે ફળોની ગુણવત્તા સુધરે છે. તેમજ કેળાંની ૧૭ દિવસ જેટલી વહેલી પરિપકવતા આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૪, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, જળ અને જમીન વ્યવસ્થાપન સંશોધન એકમ, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૬.૩.૧૬ કેળના વાવેતરનાં સમય સિવાય વાવેતર સાથે આચ્છાદિત (Nune) પાક તેમજ ખાતર વ્યવસ્થાપન

દક્ષિણ ગુજરાતના ખેડૂતો સિઝન સિવાય કેળનું વાવેતર જાન્યુઆરી - ફેબ્રુઆરી માસમાં કરવા માંગતા હોય તેમને કેળનાં વાવેતર સાથે કેળની હારની બંને બાજુમાં આચ્છાદિત નર્સ પાક તરીકે તલનું વાવેતર કરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે. તલનો પાક વાવેતરનાં બે મહિના પછી કાપી જમીન ઉપર આવરણ તરીકે ઉપયોગમાં

લેવો. વધુમાં નીચે જણાવ્યા અનુસાર ખાતર પધ્ધતિ ઉપરાંત ૫ કિલો છાણિયુ ખાતર/છોડ દીઠ આપવું.

નર્સ પાક તરીકે તલનું વાવેતર

ખાતરનું સમય પત્રક (ભલામણ કરેલ ખાતર ૧૮૦:૯૦:૧૦૦ : ના.ફો.પો. ગ્રામ/છોડ) ટકામાં

તત્વો	વાવણી પછીનાં દિવસે ખાતર (ટકામાં)						
	વાવણી સમયે	૩૦	૬૦	૯૦	૧૨૦	૧૫૦	૧૮૦
નાઈટ્રોજન	૧૦	૧૦	૨૦	૩૦	૩૦	—	—
ફોસ્ફરસ	૧૦૦	—	—	—	—	—	—
પોટેશિયમ	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૨૦	૨૦	૨૦

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૪, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, જળ અને જમીન વ્યવસ્થાપન સંશોધન એકમ, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૬.૩.૧૭ કેળનાં પાકમાં ફૂલો નીકળતાં પહેલાં એનરીય સેપ(કેળનાં થડનો રસ)ની ઉત્પાદન/ગુણવત્તા ઉપર અસર તપાસવી(જાત: ગ્રાન્ડનેન)

દક્ષિણ ગુજરાત વિભાગનાં કેળ ઉગાડતા ખેડૂતોને આથી ભલામણ કરવામાં આવે છે કે, કેળનાં થડનો એનરીય સેપ ૧૨૦ મિલિ/છોડ દીઠ—ત્રણ સરખા ભાગમાં કોર્ન ફીડીંગ મારફત એક મહિનાના ગાળે કેળની વાવણી કર્યા બાદ ત્રણ મહિના પછી આપવાની ભલામણ છે.

અથવા

કેળનાં થડનો એનરીય સેપ પૂરેપૂરો જથ્થો (૧૨૦ મિલિ/છોડ) કેળ વાવ્યા પછી છ મહિને આપવો.

અથવા

કેળનાં થડનો એનરીય સેપ ૨૪૦ મિલિ/છોડ કેળ વાવ્યા પછીનાં ત્રણ મહિના બાદ છ સરખા હપ્તામાં ઈન્જેક્શન મારફત ૧૫ દિવસનાં ગાળે આપવાની ભલામણ છે.

કોર્ન ફીડીંગ મારફત(એનરીય સેપ)

ઈન્જેક્શન મારફત(એનરીય સેપ)

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૪, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, જળ અને જમીન વ્યવસ્થાપન સંશોધન એકમ, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૬.૩.૧૮ કેળમાં વધારાનાં પીલા દૂર કરવા (De – Suckering)

દક્ષિણ ગુજરાતનાં કેળનું વાવેતર કરતાં ખેડૂતોને આથી સલાહ આપવામાં આવે છે કે, ૨-૪- ડી. (૬૦ ગ્રામ/ લિટર દ્રાવણ) ૩-૫ ટીપાં/પીલા ઉપર નાંખવાથી વધારાનાં પીલા ફૂટતાં અટકે છે. વધુમાં તેઓને ૪ ગ્રામ સિં.સુ.ફો. પીલા દીઠ પણ આપી શકાય છે. સિં.સુ.ફો.નાં ઉપયોગથી પીલા નીકળતા અટકાવી શકાય છે. તેમજ ભલામણ કરેલ ફોસ્ફરસ યુક્ત ખાતરનાં જથ્થામાંથી (૬૪ ગ્રામ/છોડ દીઠ) ઉપરોક્ત જથ્થો (૪ ગ્રામ/છોડ) બાદ કરી ફોસ્ફરસ યુક્ત ખાતર (સિં.સુ.ફો.) આપવું.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૪, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, જળ અને જમીન વ્યવસ્થાપન સંશોધન એકમ, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૬.૩.૧૯ કેળના ઉત્પાદન, જમીન અને પાકની તંદુરસ્તી પર જુદા જુદા જૈવિક ખાતરોની અસર તપાસવી

દક્ષિણ ગુજરાત ખેત આબોહવાકીય પરિસ્થિત-૩માં કેળનું વાવેતર કરતાં ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે જમીનની તથા કેળના પાકની તંદુરસ્તી જાળવવા માટે સ્થાનીય એજેટોબેક્ટર(NAUAZN-1, સીએફયુ-૧૦૮/ મિલિ) ૧૦ મિલિ/છોડ અને પીએસબી(NAUAZN-2, સીએફયુ-૧૦૮/મિલિ) ૧૦ મિલિ/છોડ સાથે છાણિયુ ખાતર ૫૦૦ ગ્રામ/છોડ, બે હપ્તામાં છાણિયા ખાતર સાથે મિશ્રણ કરી વાવેતર સમયે તેમજ ત્રીજા મહિને જમીનમાં આપવાથી ભલામણના રાસાયણિક ખાતરના ૫૦% નાઈટ્રોજન અને ૫૦% ફોસ્ફરસની બચત થાય છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૪, પ્રાધ્યાપક અને વડા, વનસ્પતિ રોગશાસ્ત્ર વિભાગ, ન. મ.કૃ.મ., ન.કૃ.યુ., નવસારી]

પાક સંરક્ષણ :

૬.૩.૨૦ કેળમાં આવતા કંદના સડાના રોગનું જૈવિક નિયંત્રણ

દક્ષિણ ગુજરાતના ભારે વરસાદવાળા ખેત આબોહવાકીય વિસ્તાર-ઉના કેળ ઉગાડતા ખેડૂતોને, કેળમાં આવતા કંદના સડાના રોગના આર્થિક તેમજ અસરકારક રીતે નિયંત્રણ કરવા માટે જૈવિક નિયંત્રક ટ્રાઈકોડર્મા હર્જીયાનમ ૫૦ ગ્રામ/છોડ (ખર્ચ આવક ગુણોત્તર ૧:૫૫) અથવા ટ્રાયકોડર્મા વીરીડી ૫૦ ગ્રામ/છોડ + સ્યુડોમોનાસ ફ્લોરેસન્સ ૧૫ ગ્રામ/છોડ + પેસીલોમાઈસીસ લીલાસીનસ ૧૦ ગ્રામ/છોડ (ખર્ચ આવક ગુણોત્તર ૧:૨૫) જમીનમાં વાવતા પહેલા કંદ રોપવાના ખાડામાં આપવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ : ૨૦૦૭, પ્રાધ્યાપક અને વડા, વનસ્પતિ રોગશાસ્ત્ર વિભાગ, ન.મ.કૃ.મ., ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૬.૩.૨૧ કેળના શીગાટોકા ટપકાં અને ડીઈટોનેલા ઝાળ રોગોના નિયંત્રણ માટે

દક્ષિણ ગુજરાત (એઈએસ III)ના કેળ ઉગાડતા ખેડૂતોને કેળમાં આવતા પાનનાં શીગાટોકા ટપકાં અને ડીઈટોનેલા ઝાળ રોગોના અસરકારક અને પોષણક્ષમ રીતે નિયંત્રણ કરવા માટે વેલેડોમાયસીન (સીથમાર ૩ એલ. ૧ મિલિ/લિટર) અથવા કાર્બેન્ડાઝીમ + મેન્કોઝેબ (સિક્સર ૭૫ % વે.પા. ૧ ગ્રામ/લિટર) અથવા કોપર હાઈડ્રોક્સાઈડ (કોસાઈડ ૧૦૧ ૨ ગ્રામ/લિટર.) ના ૨૧ દિવસના અંતરે ચાર છંટકાવ કરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે. પ્રથમ છંટકાવ રોપણીના ૮માં મહિનાથી શરૂ કરવો.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૦, પ્રાધ્યાપક અને વડા, વનસ્પતિ રોગશાસ્ત્ર વિભાગ, ન.મ.કૃ.મ., ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૬.૩.૨૨ કેળના જીવાણુંથી થતાં કંદના સડાનું સંકલિત રોગ નિયંત્રણ

દક્ષિણ ગુજરાત ખેત આબોહવાકીય વધુ વરસાદવાળા વિસ્તારના કેળની ખેતી કરતાં ખેડૂતોને કેળના કંદના સડાના રોગના અસરકારક નિયંત્રણ માટે સ્ટ્રેપ્ટોસાયકલીન સલ્ફેટ ૯ % + ટેટ્રાસાયકલીન હાયડ્રોક્સાઈડ ૫૦૦ પીપીએમ (૦.૫ ગ્રામ/લિટર) (૦.૦૦૫ %, ૧૫૦ ગ્રામ સ.ત.) રોપણી બાદ ૧૫ દિવસે, બીજા અને ચોથા મહિને છોડ દીઠ એક લીટર દ્રાવણ થડની ફરતે જમીનમાં આપવું અને સાથે ૬ મહિનાં સુધીમાં ત્રણ વખત શણનો લીલો પડવાશ બે હાર વચ્ચે કરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે. આ તૈયાર મિશ્રણનો છેલ્લો છંટકાવ અને કાપણી વચ્ચે ૧૮૦ દિવસનો સમયગાળો જાળવવો.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૪, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, ફળ સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., ગણદેવી]

૬.૩.૨૩ કેળમાં આવતા સીગાટોકા પાનના ટપકા, પાનનો સુકારો તથા કંદના કહોવારાના વ્યવસ્થાપન માટે જુદા જુદા મોડયુલની ચકાસણી

દક્ષિણ ગુજરાત ખેત આબોહવાકીય પરિસ્થિતિ-૩નાં ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે કેળમાં આવતા પાનના ટપકાં અને પાનના સુકારાના રોગના અસરકારક નિયંત્રણ માટે નીચે મુજબનું સંકલિત રોગ વ્યવસ્થાપન મોડયુલ અપનાવવું

- તંદુરસ્ત કંદની પસંદગી કરવી.
- રોગગ્રસ્ત પાનનો બાળીને નાશ કરવો.
- કંદને ટ્રાયકોડર્મા વીરડીના(સીએફયુ-૧૦^૦/ગ્રામ) ૧૦ ગ્રામ/લિટરના દ્વાવણમાં ૩૦ મિનિટ માવજત આપવી.
- જમીન માવજતમાં ટ્રાયકોડર્મા વીરડીના(સીએફયુ-૧૦^૦/ગ્રામ)૫૦ગ્રામ/છોડ + સ્યુડોમોનાસ ફ્લુરોસન્સ (સીએફયુ-૧૦^૬/ગ્રામ) ૧૫ મિલિ/છોડ + પેસીલોમાઈસીસ લીલાસીનસ (સીએફયુ-૧૦^૦/ગ્રામ) ૧૦ ગ્રામ/છોડ પ્રમાણે વાવતી વખતે આપવું.
- વાવેતરના આઠમાં મહિને સ્યુડોમોનાસ ફ્લુરોસન્સ(સીએફયુ-૧૦^૬/ગ્રામ) ૫ મિલિ/લિટર પ્રમાણે અને નવમાં તથા દશમાં મહિને પ્રોપીકોનાઝોલ ૨૫% ઈસી @ ૧ મિલિ/લિટર + ૦.૫ ગ્રામ/લિટર ડીટરજન્ટ પાવડર સાથે ભેળવીને છંટકાવ કરવો.
- આ ફૂગનાશક દવાના છંટકાવ અને કાપણી વચ્ચે ૪૫ દિવસનો સમય ગાળો જાળવવો.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૪, પ્રાધ્યાપક અને વડા, વનસ્પતિ રોગશાસ્ત્ર વિભાગ, ન. મ.કૃ.મ., ન.કૃ.યુ., નવસારી]

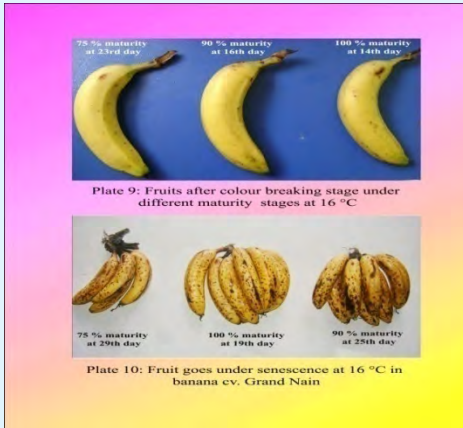
કાપણી પછીની તાંત્રીકતા/મૂલ્ય વૃદ્ધિ

૬.૩.૨૪ કેળ જાત ગ્રાન્ડ જૈનમાં પરિપક્વતા અને સંગ્રહ તાપમાનની જીવન કાળ અને ગુણવત્તા પર અસર તપાસવી

દક્ષિણ ગુજરાતના ભારે વરસાદવાળા વિસ્તારની મધ્યમ કાળી તથા ગોરાડુ જમીનમાં કેળની ગ્રાન્ડ જૈન જાતની ખેતી કરતા ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે (૧) કેળની નિકાસ કરવાના હેતુ માટે ૭૫ %

પરિપકવતાએ (ડોડો નીકળ્યાનાં ૭૫ દિવસ પછી) લુમ ઉતારી ૧૨° સે. તાપમાને શીતાગારમાં રાખવા. (૭૫ % પરિપકવતાએ લુમ ઉતારવાથી ૧૦૦ % પરિપકવતાની સરખામણીએ લુમના વજનમાં ૧૯.૫૫ % ઘટાડો જોવા મળેલ) (૨) કેળાને દુરના બજારમાં મોકલવાના હેતુ માટે ૯૦ % પરિપકવતાએ (ડોડો નીકળ્યાનાં ૯૦ દિવસ પછી) લુમ ઉતારી ૧૪° સે. તાપમાને શીતાગારમાં સંગ્રહવા. (૯૦% પરિપકવતાએ લુમ ઉતારવાથી ૧૦૦% પરિપકવતાની સરખામણીએ લુમના વજનમાં ૧૦.૦૭ % ઘટાડો જોવા મળેલ) (૩) કેળાને નજીકના બજારમાં મોકલવાના હેતુ માટે ૧૦૦ % પરિપકવતાએ (ડોડો નીકળ્યાના ૧૦૦ દિવસ પછી) ઉતારી ૧૬° સે. તાપમાને શીતાગારમાં સંગ્રહવા. આ ભલામણ કરેલ માવજતોથી ફળોની ગુણવત્તામાં ઘટાડો થયા સિવાય તેમની સંગ્રહ શક્તિ વધારી શકાય છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૦, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, પ્રાદેશિક આગાયત સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

કેળની ગ્રાન્ડ નૈન જાતમાં પરિપકવતા અને સંગ્રહ તાપમાનની જીવન કાળ અને ગુણવત્તા પર અસર

૬.૩.૨૫ કેળ પાકમાં લુમો ઉતારવા પૂર્વેની તાંત્રિકતા થકી કેળાની વિવિધ બનાવટો અંગે અભ્યાસ

દક્ષિણ ગુજરાતનાં કેળનું વાવેતર કરતાં ખેડૂતો માટે નીચે જણાવ્યા અનુસાર સંકલિત ખાતર વ્યવસ્થાપનની ભલામણ છે. જેનાંથી સેન્દ્રિય અને રસાયણિક ખાતર વ્યવસ્થાપનની સાપેક્ષમાં વધુ નફો મેળવી શકાય છે. વધુમાં સેન્દ્રિય અથવા રસાયણિક ખાતર વ્યવસ્થાપન થકી જમીનની ફળદ્રુપતા જળવાઈ રહે છે.

કેળની બનાવટો લક્ષી ભલામણો

અ.નં.	બનાવટો	જાત + ખાતર પદ્ધતિ	આંક (સરેરાશ ગુણાંકમાં)
૧.	વેફર	(૧) ગ્રાન્ડ નૈન + સેન્દ્રિય > સંકલિત > રાસાયણિક	> ૭
		(૨) બસરાઈ + સેન્દ્રિય	
૨.	લોટ	(૧) ગ્રાન્ડ નૈન + સેન્દ્રિય	> ૮
		(૨) બસરાઈ + સેન્દ્રિય	
		(૩) મહાલક્ષ્મી + સેન્દ્રિય	
૩.	અંજીર	(૧) ગ્રાન્ડ નૈન + સેન્દ્રિય	~ ૮
		(૨) મહાલક્ષ્મી + સેન્દ્રિય	
		(૩) બસરાઈ + સેન્દ્રિય	
૪.	સોસ	(૧) ગ્રાન્ડ નૈન + સેન્દ્રિય	~ ૮
		(૨) બસરાઈ + સેન્દ્રિય	
		(૩) મહાલક્ષ્મી + સેન્દ્રિય	
૫.	પૂરી	(૧) ગ્રાન્ડ નૈન + સેન્દ્રિય	~ ૮
		(૨) મહાલક્ષ્મી + સેન્દ્રિય	
		(૩) બસરાઈ + સેન્દ્રિય	
૬.	થીઝ	(૧) ગ્રાન્ડ નૈન + સેન્દ્રિય	~ ૮
		(૨) મહાલક્ષ્મી + સેન્દ્રિય	
		(૩) બસરાઈ + સેન્દ્રિય	

નોંધ :- બે મહિનાનાં સંગ્રહનાં પાયાનાં અભ્યાસ અનુસાર સરેરાશ ગ્રહણઆંક – OPA.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૩, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, જળ અને જમીન વ્યવસ્થાપન સંશોધન એકમ, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૬.૩.૨૬ કેળા પકવવા માટે ઈથીલીન ગેસનો ઉપયોગ

ખેડૂતો અને વેપારીઓને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે, સામાન્ય રીતે 'ગ્રાન્ડ નૈન' કેળાને પકવવા માટે, ૧૬° સે. તેમજ ૧૦૦ પીપીએમ ઈથીલીન ગેસમાં બંધ પકવવાના કોઠારમાં ૯૦-૯૫% આદ્રતા એ ૧૫૦-૨૦૦ મી^૩/મી હવાના પ્રવાહમાં ૪૮ કલાક રાખી ત્યાર બાદ ૪૮ કલાક ફરતી હવામાં રાખવા જેથી એક સરખા પીળા કલરના કેળા પાકે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૪, સહ સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, પી. એચ. ટી. વિભાગ, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

ભલામણ કરેલ પદ્ધતિમાં કેળા પાકવાની વિવિધ અવસ્થાઓ

૬.૪ નાળિયેરી

૬.૪.૧ નાળિયેરીની ઈરીયોફાઈડ કથીરી (એસેરીયા ગુરેરોનીસ)નું વ્યવસ્થાપન

દક્ષિણ ગુજરાત ઝોન (૧થી ૪)નાં નાળિયેરી ઉગાડતા ખેડૂતોને વધુ સંખ્યામાં તંદુરસ્ત તરોફા ઈરીયોફાઈડ કથીરીના ઓછા ઉપદ્રવ માટે સંકલીત કીટ નિયંત્રણ પેકેજ કે જેમાં પ્રતિ વર્ષ નાળિયેરીના ઝાડ દીઠ ૫૦ કિલો છાણીયું ખાતર, ૫ કિલો લીબોળીનો ખોળ, ૫૦૦ ગ્રામ બોરેક્ષ તથા ૫૦૦ ગ્રામ નાઈટ્રોજન, ૩૨૦ ગ્રામ ફોસ્ફરસ અને ૧૨૦૦ ગ્રામ પોટાશ બે હપ્તામાં આપવા સાથે લીમડાચુકત ૧૫૦૦ પીપીએમ જંતુનાશક દવાના (ત્રણ છંટકાવ/વર્ષ) કરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ : ૨૦૧૦, પ્રાધ્યાપક, કિટકશાસ્ત્ર વિભાગ, ન.મ.કૃ.મ., ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૬.૫ પપૈયા

ખેતી પધ્ધતિ :

૬.૫.૧ પપૈયાની ખેતી-પધ્ધતિમાં ટપક પિચત પધ્ધતી, ખાતર અને આવરણનો અભ્યાસ

દક્ષિણ ગુજરાતના પપૈયાની ખેતી કરતા ખેડૂતોને પપૈયાનું વધુ ઉત્પાદન અને ચોખ્ખો નફો મેળવવા માટે નીચે મુજબની ખેતી-પધ્ધતિ અપનાવવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

- રોપણી અંતર - ૨.૫ × ૨.૫ મીટર

૧ ટપક પિચત પધ્ધતી

- શિયાળામાં - એકાંતર દિવસે - ૨૦-૩૦ લિટર/છોડ
- ઉનાળામાં - એકાંતર દિવસે - ૩૦-૫૦ લિટર/છોડ

૨ પધ્ધતિની વિગત

- બે લેટરલ વચ્ચેનું અંતર : ૨.૫ મીટર
- બે ટપકણીયા વચ્ચેનું અંતર : થડની બન્ને બાજુએ થી ૩૦ સેમી દુર.
- ટપકણીયાંની ક્ષમતા : ૮ લિટર/કલાક.
- પધ્ધતિ ચલાવવા માટે દબાણ : ૧.૨ કિગ્રા પ્રતિ ચો. સેમી.

૩. ખાતર : ૨૦૦ : ૨૦૦ : ૨૫૦ ના. ફો. પો. ગ્રામ/છોડ.

ફોસ્ફરસ : પૂરેપૂરો પાયામાં આપવો.

નાઈટ્રોજન અને પોટાશ : રોપણી બાદ ૩૦ દિવસ પછી ૧૪ સરખા હપ્તામાં-૧૫ દિવસનાં ગાળે આપવું.

૪. આવરણ : ૫૦ માઈક્રોન જાડાઈવાળ કાળા પ્લાસ્ટીકથી છોડની લાઈનમાં આવરણ કરવું (લેટરલની લાઈનમાં ૨ મીટર લંબાઈ અને ૧ મીટર પહોળાઈ).

આ ખેતી-પધ્ધતિ અપનાવાથી ૪૦% સુધી પાણીની બચત પણ થાય છે.

પપૈયામાં ટપક સાથે આવરણનો ઉપયોગ

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૦, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, જળ અને જમીન વ્યવસ્થાપન સંશોધન એકમ, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૬.૫.૨ પપૈયા પાકમાં ટપક સિંચાઈ સાથે રાસાયણીક ખાતરનો અભ્યાસ

દક્ષિણ ગુજરાતના ભારે વરસાદવાળા વિસ્તારમાં (એ.ઈ.એસ-૩) પપૈયાની મધુબિંદુ જાત ઉગાડતા ખેડૂતોને ફર્ટીગેશન અપનાવી, ભલામણ કરેલ નાઈટ્રોજન અને પોટાશનો ૮૦ ટકા જથ્થો (૧૬૦ ગ્રામ નાઈટ્રોજન અને ૨૦૦ ગ્રામ પોટાશ/છોડ) બાર સરખા હપ્તામાં ફેરોપણી પછી ૪૫માં દિવસે શરૂ કરી પંદર દિવસના સમયગાળે ટપક સિંચાઈ દ્વારા આપવો અને ખામણા દીઠ ૧૦ કિલો છાણિયું ખાતર પાયામાં તેમજ છોડ દીઠ ૧૦૦ ગ્રામ ફોસ્ફરસ ખાતર જમીનમાં ફેરોપણી બાદ દોઢ અને ત્રણ મહિને આપવું. રૂઢિગત સિંચાઈ પદ્ધતિની સરખામણીમાં ટપક સિંચાઈ પદ્ધતિ અને ફર્ટીગેશન અપનાવવાથી ખેડૂતો સારી ગુણવત્તાવાળા ફળો તેમજ ૩૨ ટકા વધુ ઉત્પાદન સાથે ૨૦ ટકા પાણી તેમજ ખાતરનો બચાવ કરી વધુમાં વધુ આવક ખર્ચનો ગુણોત્તર ૩.૫૦ મેળવી શકે છે.

ટપક સિંચાઈ પદ્ધતિની વિગત:

- બે લેટરલ (૧૬ મીમી) વચ્ચેનું અંતર: ૨.૧ મીટર
- બે ટપકણિયા વચ્ચેનું અંતર: થડની બંને બાજુએથી ૩૦ સેમી દુર
- ટપકણિયા ક્ષમતા: ૮ લિટર/કલાક
- ટપકણિયા સંખ્યા: ૨ (બે)
- પદ્ધતિ ચલાવવા માટે દબાણ : ૧.૨ કિલો/સેમી^૨

- પધ્ધતિ ચલાવવાનો સમય:

ઓગસ્ટ થી સપ્ટેમ્બર : ૫૦ મિનિટ (વરસાદી દિવસો સિવાય)

ઓક્ટોબર થી ફેબ્રુઆરી : ૭૦ મિનિટ

માર્ચ પછી : ૨ કલાક

- પધ્ધતિ ચલાવવાનો ગાળો : એકાંતરા દિવસે

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૧, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, જળ અને જમીન વ્યવસ્થાપન સંશોધન એકમ, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

પપૈયા પાકમાં ટપક સિંચાઈ સાથે રાસાયણીક ખાતર

૬.૫.૩ સેન્દ્રિય ખેતી પધ્ધતિથી ઉગાડેલ પપૈયાના ઉત્પાદન અને ગુણવત્તા ઉપર સેન્દ્રિય ખાતરોના જુદા જુદા પ્રમાણોની અસર

દક્ષિણ ગુજરાતનાં ભારે વરસાદવાળા આબોહવાકિય વિસ્તાર(પરિસ્થિતિ-૩)નાં ખેડૂતો જે સેન્દ્રિય ખેતીથી પપૈયા ઉગાડે છે તેઓને વધુ ઉત્પાદન અને સારી ગુણવત્તાવાળા પપૈયા લેવા છોડ દીઠ ૮ લિટર કેળના થડનો રસ અને ભલામણ મુજબનો નાઈટ્રોજન (૨૦૦ ગ્રામ/છોડ) બાયોકમ્પોષ્ટ, અળસિયાનું ખાતર અને દિવેલી ખોળમાંથી સરખા પ્રમાણમાં આપવાની ભલામણ છે. સેન્દ્રિય ખાતર નીચે જણાવેલ સમય પત્રક મુજબ આપવું.

- રોપણી સમયે છોડ દીઠ ૨૨૨ ગ્રામ બાયોકમ્પોષ્ટ + ૨૫૬ ગ્રામ અળસિયાનું ખાતર + ૭૬ ગ્રામ દિવેલી

ખોળ ૦.૬ ગ્રામ એઝોટોબેક્ટર + ૦.૬ ગ્રામ પીએસબી આપવું.

- રોપણી બાદ બે મહિને છોડ દીઠ ૧૧૧ ગ્રામ બાયોકમ્પોઝ્ટ ત્ર ૧૨૮ ગ્રામ અળસિયાનું ખાતર + ૩૮ ગ્રામ દિવેલી ખોળ આપવો. આજ પ્રમાણેનો સેન્દ્રિય ખાતરનો જથ્થો રોપણી બાદ ચાર મહિને આપવો.
- રોપણીના બે મહિના બાદ કેળના થડનો રસ ૧ લિટર પ્રતિ છોડ લેખે દર મહિને ૮ મહિના સુધી આપવો.

નોંધ:-

- પપૈયાની દરેક ચાર હાર બાદ બે હાર મકાઈની પિંજર પાક તરીકે ઉગાડવી.
- રોપણીના બે મહિના બાદ ટ્રાયકોડર્મા અને સ્યુડોમોનાસ દરેકનું ૦.૫ ટકાનું દ્રાવણ છોડ દીઠ ૫૦૦ મિલિ રેડવું.
- રોપણીના ત્રણ, છ અને નવ મહિના બાદ ૧.૫ ટકા ગૌમુત્ર + ૧.૫ ટકા છાશ + ૦.૫ ટકા ગોળના દ્રાવણનો છંટકાવ કરવો.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૩, પ્રાધ્યાપક, કૃષિરસાયણ વિભાગ, અસ્પી બાગાયત-વ-વનીય મહાવિદ્યાલય, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

સેન્દ્રિય ખેતી પધ્ધતિથી ઉગાડેલ પપૈયાના ઉત્પાદન અને ગુણવત્તા ઉપર સેન્દ્રિય ખાતરની અસર

૬.૫.૪ પપૈયાની રેડ લેડી તાઈવાન જાત પર કેલ્શીયમ, જસત, લોહ અને બોરોનના છંટકાવની વૃદ્ધિ, ઉત્પાદન અને ગુણવત્તા ઉપર અસર

દક્ષિણ ગુજરાત ભારે વરસાદવાળા વિસ્તારમાં (એ.ઈ.એસ.-૩) પપૈયાની રેડ લેડી તાઈવાન જાત ઉગાડતા ખેડૂતોને પપૈયાની રોપણી બાદ ૬૦, ૯૦ અને ૧૨૦ દિવસ પછી કેલ્શીયમ નાઈટ્રેટ ૧૦૦૦ + બોરેક્ષ

૩૦ + ઝિંક સલ્ફેટ ૨૦૦ + ફેરસ સલ્ફેટ ૨૦૦ મિગ્રા/લિટરના કુલ ત્રણ છંટકાવ કરવા, તેમજ ભલામણ મુજબ ખાતર આપવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે, જે રૂઢિગત પદ્ધતિની સરખામણીમાં ગૌણ તત્વોના ત્રણ છંટકાવ કરવાથી ખેડૂતો સારી ગુણવત્તાવાળા ફળો તેમજ વધુ ઉત્પાદન મેળવી વધારે ચોખ્ખી આવક સાથે વધુ આવક ખર્ચ ગુણોત્તર મેળવી શકે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૪, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, કૃષિ પ્રાયોગિક કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., પરીયા]

પાક સંરક્ષણ :

૬.૫.૫ પપૈયાના રીંગસ્પોટ વાયરસનું સંકલિત રોગ નિયંત્રણ

દક્ષિણ ગુજરાત ખેત આબોહવાકિય વધુ વરસાદવાળા વિસ્તારના પપૈયાની ખેતી કરતા ખેડૂતોને પપૈયાના રીંગસ્પોટ વાયરસ રોગના અસરકારક નિયંત્રણ માટે પપૈયાના છોડને નાયલોન નેટ ૪૦-૬૦ મેશની અંદર ઉગાડી રોપણીના ત્રણ દિવસ પહેલાં એસીફેટ ૭૫ એસ.પી. ૧.૫ ગ્રામ/લિટર પાણી મુજબ છંટકાવ કરી રોપવા તથા પ્લોટ ફરતે મકાઈની બે લાઈન ૧૫ દિવસ પહેલાં વાવવી ત્યારબાદ એક ટકા લીમડાનું તેલ ૨ મિલિ/લિટર અને એસીફેટ ૭૫ એસ.પી. ૧.૫ ગ્રામ/લિટર પાણી (૦.૧૧%, ૬૭૫ ગ્રામ સ.ત./હે) મુજબ ૧૫ દિવસના અંતરે ૫ મહિના સુધી છંટકાવ કરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે. આ કિટનાશક દવાના છેલ્લા છંટકાવ અને કાપણી વચ્ચે ૨૪૦ દિવસનો સમયગાળો જાળવવો.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૪, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, પ્રાદેશિક બાગાયત સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

પપૈયાના રીંગસ્પોટ વાયરસ ચિન્હો

૬.૬ જમરૂખ

૬.૬.૧ જમરૂખની ખેતીમાં સેન્દ્રીય ખેતીની શક્યતા

દક્ષિણ ગુજરાતના ભારે વરસાદવાળા વિસ્તાર-૧ અને કૃષિ આબોહવાકીય પરિસ્થિતિ-૩ માં જમરૂખની સેન્દ્રીય ખેતી કરવા ઈચ્છતા ખેડૂતોને વધુ ચોખ્ખી આવક મેળવવા જમરૂખની સરદાર (એલ-૪૯) જાતની રોપણી કરવી. મૃગબહાર માવજત આપ્યા બાદ ઝાડ દીઠ ૬૦ કિલો છાણીયુ ખાતર (૫૦૦ ગ્રામ નાઈટ્રોજન પ્રતિ ઝાડ બરાબર)ની સાથે જૈવિક ખાતર, એઝેટોબેક્ટર અને પીએસબી દરેક ઝાડ દીઠ ૧૦૦ ગ્રામ આપવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ : ૨૦૦૯, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, પ્રાદેશિક બાગાયત સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૬.૭ કાજુ

પાક સંરક્ષણ :

૬.૭.૧ કાજુના પાકની જીવાતોનું સંકલિત નિયંત્રણ

દક્ષિણ ગુજરાતના ભારે વરસાદવાળા વિસ્તાર-૧, પરિસ્થિતિ-૨નાં ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે, કાજુની અગત્યની જીવાતો જેવી કે મોસ્ક્યુટો બગ, થ્રીપ્સ, એપલ વેધક અને નટ વેધકના નિયંત્રણ માટે ફૂલ આવવાના સમયે થાયોમિથોકઝામ ૨૫ ડબલ્યુ જી ૦.૦૦૮૪% (૩.૨ ગ્રામ/૧૦ લિટર પાણીમાં), ફૂલ અવસ્થાએ એન્ડોસલ્ફાન ૩૫ ઈસી ૦.૦૭% (૨૦ મિલિ/૧૦ લિટર પાણીમાં) અને ફળ બેસવાના સમયે કાર્બોસલ્ફાન ઈસી ૦.૧%(૪૦ મિલિ./૧૦ લિટર પાણીમાં)નો છંટકાવ કરવો.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૧, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, કૃષિ પ્રાયોગિક કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., પરીયા]

૬.૭.૨ કાજુના પાકમાં ટીમોસ્કીટો બગનું રાસાયણિક નિયંત્રણ

દક્ષિણ ગુજરાતમાં કાજુની ખેતી કરતાં ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે નવી ફૂટ, ફૂલો (મોર) અને ફળ બેસવાની અવસ્થાએ એસીટામીપ્રીડ ૨૦ એસ.પી. ૦.૦૦૪ % (૨ ગ્રામ/૧૦ લિ. પાણી)નો છંટકાવ કરવાથી કાજુને નુકશાન કરતા ટી મોસ્કીટો બગનું અસરકારક નિયંત્રણ કરી વધુ ઉત્પાદન મેળવી શકાય છે. એસીટામીપ્રીડના છંટકાવ અને ઉતાર વચ્ચેનો ગાળો ૪૭ દિવસ જાળવવો.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૩, મદદનીશ સંશોધન વૈજ્ઞાનિક (કીટક), કૃષિ પ્રાયોગિક કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., પરીયા]

૬.૮ તડબૂચ

૬.૮.૧ તડબૂચ પાકમાં ટપક પદ્ધતિ સાથે મલ્ટીગ તેમજ વાવેતર પદ્ધતિ અંગેનો અભ્યાસ

દક્ષિણ ગુજરાતના ઉનાળુ ઋતુ દરમ્યાન ગાદી કચારા ઉપર તડબૂચનું વાવેતર કરતાં ખેડૂતોને તડબૂચ જોડીયા હાર પદ્ધતિ સાથે ટપક ' કાળા પ્લાસ્ટીકનું જમીન ઉપર આવરણ (૫૦ માઈક્રોન અને ૩૮% કવરેજ) કરવાથી વધુ ઉત્પાદન તેમજ વધુ ચોખ્ખો નફો મેળવી શકશે. તેમજ આ પદ્ધતિ અપનાવવાથી પ્રણાલિકાગત પિયત પદ્ધતિની સરખામણીએ ૨૯ ટકા જેટલી પાણીની બચત કરી શકાય છે.

વધુમાં રસાયણિક ખાતર તરીકે ફોસ્ફરસ યુક્ત ખાતરનો પૂરેપૂરો જથ્થો તેમજ ૧૦ ટકા નાઈટ્રોજન અને પોટાશ પાયામાં આપવું અને બાકીનો નાઈટ્રોજન અને પોટાશ ટપક પદ્ધતિ મારફત આઠ સરખા હપ્તામાં આઠ દિવસનાં ગાળે પાકની ૩-૪ પાનની અવસ્થાથી ખાતર આપવાની શરૂઆત કરવી.

તડબૂચ પાકમાં ટપક પદ્ધતિ સાથે મલ્ટીગ

ટપક પદ્ધતિની વિગત :			
૧	લેટરલનું અંતર	:	૪ મીટર
૨	ટપકણીયાનું અંતર	:	૧ મીટર
૩	ટપકણીયાનો સ્ત્રાવ	:	૮ લિટર/કલાક
૪	ચલાવવાનું દબાણ	:	૧.૨ કિગ્રા/ સેમી ^૨
૫	ચલાવવાનો ગાળો	:	એકાંતર દિવસે
૬	ચલાવવાનો સમય	:	માર્ચ - ૩.૫- ૪.૦ કલાક એપ્રિલ- ૪.૦- ૪.૫ કલાક મે -જુન - ૪.૫-૫.૨૫ કલાક

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૪, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, જળ અને જમીન વ્યવસ્થાપન સંશોધન એકમ, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૭. શાકભાજી

૭.૧ રીગણ

૭.૧.૧ રીગણની ખેતીમાં ઓછી ખર્ચાળ ટપક પદ્ધતિનો અભ્યાસ

પચ્ચીસથી પાંત્રીસ ચોરસ મીટર જેટલો ખાલી વિસ્તાર અને પ્રતિ દિન આશરે ૩૫ લિટર પાણીની સગવડ ધરાવતાં વ્યક્તિઓને ઓછી ખર્ચાળ ટપક પદ્ધતિથી અપનાવીને રીગણની ખેતી કરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે. સદર વિસ્તારમાં ૪.૮ મીટર લંબાઈ વાળી કુલ ૪ જોડીયા હાર (૦.૬ મીટર હાર વચ્ચે × ૦.૬ મીટર છોડ વચ્ચે × ૧.૨ મીટર જોડીયા હારો વચ્ચે) બે છોડ વચ્ચે ૬૦ સેમીના અંતર રાખી રોપણી કરતાં ખેડૂત આશરે ૩૦૦-૩૫૦ રૂપિયાનો ચોખ્ખી આવક મેળવી શકે છે. જોડીયા હાર મુકેલ લેટરેલ પાઈપ પર ૬૦ સેમી ના અંતરે બે છોડ વચ્ચે એક માઈક્રોટયુબ લગાવવી. આ પદ્ધતિથી એકાંતરા દિવસે પાણી આપવું.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૪, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, મુખ્ય જમીન અને જળ વ્યવસ્થાપન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૭.૧.૨ રીગણની ખેતીમાં ટપક પદ્ધતિ અને રાસાયણિક ખાતરનો અભ્યાસ

દક્ષિણ ગુજરાત ભાગ-૨ આબોહવા પરિસ્થિતિ-૧માં રવી/ઉનાળું રીગણ ઉગાડતા ખેડૂતોને ડ્રીપ પદ્ધતિથી પિયત કરી ૮૦ કિગ્રા નાઈટ્રોજન/હેક્ટરે ખાતર આપવાની સલાહ છે. જેને લઈને ૧૧% વધુ ઉત્પાદન અને ૫% વધુ નફો મળે છે. તેમજ ૩૬% તથા ૨૦% નાઈટ્રોજન ખાતરનો બચાવ થાય છે. પાકની વાવણી જોડીયા પદ્ધતિથી (૬૦×૬૦×૧૨૦ સેમીના અંતરે) કરવી. લેટરલ પાઈપની ગોઠવણી ૧.૮ મીટરના અંતરે અને ટપકણીયા ૪ લિટર/કલાક કેપેસિટીનાં ૬૦ સેમીના અંતરે રાખવા.

આ પદ્ધતિથી પિયત એક દિવસના અંતરે ૧.૨ કિગ્રા/સેમી^૨ દબાણે ડીસેમ્બરના ૧.૩૦ કલાક, ફેબ્રુઆરીમાં ૨.૩૦ કલાક ચલાવવી માર્ચ તથા એપ્રિલ મહિનામાં પાક વીણી પૂરી થાય ત્યાં સુધી ૩.૦ કલાક સુધી ચલાવવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૪, સહ સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, કૃષિ સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., અછાલીયા]

૭.૧.૩ રીગણની ખેતીમાં ખાતર વ્યવસ્થા

દક્ષિણ ગુજરાતમાં શિયાળાની ઋતુમાં રીગણની " સુરતી રવૈયા" જાતની ખેતી કરતાં ખેડૂતોને, રીગણનું વધુ ઉત્પાદન મેળવવા તથા જમીનની તંદુરસ્તી સુધારવા માટે રીગણના છોડને પ્રતિ હેક્ટર ૭૫% ભલામણ કરેલ રાસાયણિક ખાતરના જથ્થાની(૭૫:૨૮:૨૮ કિગ્રામ ના.ફો.પો.) સાથે ૨૦ ટન પ્રેસમડ અથવા ૧૦ ટન બાયોકમ્પોસ્ટ આપવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૭, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, પ્રાદેશિક બાગાયત સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૭.૧.૪ રીંગણની ખેતીમાં ટપક પિયત સાથે ખેતી પદ્ધતિની ભલામણ

દક્ષિણ ગુજરાતના શિયાળુ રીંગણની(જાત-સુરતી રવૈયા) ખેતી કરતા ખેડૂતોને ૪૦ ટકા વધુ ઉત્પાદન અને ૪૪ ટકા વધુ ચોખ્ખો નફો મેળવવા માટે નીચે જણાવ્યા અનુસાર ખેતી પદ્ધતિ અપનાવવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

૧. જોડીયા હાર વાવેતર : ૦.૬ × ૦.૬ × ૧.૨ મીટર

૨. ટપક પિયત પદ્ધતિની વિગત :

- બે લેટરલ વચ્ચે અંતર – ૧.૮ મીટર
- બે ટપકણીયા વચ્ચે અંતર – ૧.૦ મીટર
- ટપકણીયાની ક્ષમતા – ૮ લિટર પ્રતિ કલાક
- પદ્ધતિ ૧.૨૫ કિલો/ચો. સેમી ના દબાણે

નવેમ્બર થી જાન્યુઆરી – ૧.૫ કલાક,

ફેબ્રુઆરી થી માર્ચ – ૨.૫ કલાક અને

એપ્રિલ થી જુન – ૩.૦૦ કલાક – એકાંતર દિવસે ચલાવવી.

૩. ફર્ટિગેશનનું પત્રક-૮૦:૫૦:૫૦ ના.ફો.પો. કિગ્રા/હે (૮૦ ટકાના ભલામણ કરેલ જથ્થો) જેમાંથી ૧૬:૫૦ :૫૦ ના.ફો.પો. કિ/હે પાયામાં અને બાકીનો ૬૪ કિ/હે નાઈટ્રોજન ચાર સરખા હપ્તામાં એક મહિનાનાં ગાળે વાવેતર કર્યા પછી આપવું.

૪. ૨૫ માર્ઈક્રોનનાં કાળા પ્લાસ્ટીકનું આવરણ ૪૫% વિસ્તારમાં કરવું.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૮, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, જળ અને જમીન વ્યવસ્થાપન સંશોધન એકમ, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૭.૧.૫ ક્ષારચુકત પાણીથી રીંગણ - ડાંગર પાક પદ્ધતિ અંગતો અભ્યાસ

દક્ષિણ ગુજરાતનાં ભારે વરસાદવાળા વિસ્તારના (ખે.આ.પ.-૩) શિયાળામાં જોડીયાહાર પદ્ધતિ અપનાવી રીંગણમાં ટપક પદ્ધતિ ધ્વારા ક્ષારવાળા પાણીથી (૪.૦ ડે. સેમી. સુધી) પિયત કરતા ખેડૂતોને શેરડીની પતારી અથવા કાળા પ્લાસ્ટીક (૨૫ માર્ઈક્રોનું ૫૦ ટકા આવરણ) નું આવરણ કરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે. ક્ષારવાળા પાણીથી પિયત રીંગણની રોપણી બાદ ૩૦ અથવા ૪૫ દિવસ બાદ શરૂ કરવું. જેથી ખેડૂત ૧૭ ટકા વધુ ઉત્પાદન અને ૧૧ ટકા વધુ ચોખ્ખી આવક મેળવી શકે.

વધુમાં રીગણનાં પાક બાદ ચોમાસુ ડાંગર લેવાની સલાહ આપવામાં આવે છે. આમ કરવાથી રીગણમાં પિયત માટે વપરાયેલ ક્ષારવાળા પાણીની જમીન પર માઠી અસર થતી નથી. સાથે સાથે ક્ષારીય પાણીના વપરાશથી વધતા જતા વિનિમય પામતા સોડીયમના ટકા કાબુમાં રાખવા માટે દર ૨ અથવા ૩ વર્ષે ૫૦ ટકા જીપ્સમ જરૂરિયાત આધારીત જીપ્સમ આપવાની પણ સલાહ આપવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૮, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, જળ અને જમીન વ્યવસ્થાપન સંશોધન એકમ, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૭.૧.૬ કેળના થડના પ્રવાહીની શાકભાજીના ઘરૂ ઉછેર ઉપર અસર

દક્ષિણ ગુજરાતનાં ભારે વરસાદવાળા ખેત આબોહવાકીય પરિસ્થિતિ— ઉનાં શાકભાજીનાં ઘરૂ જેવા કે રીગણ/મરચી ઉછેરતાં ખેડૂતોને ઘરૂ ૮ થી ૧૦ દિવસ વહેલું તૈયાર કરવા માટે કેળનાં થડનાં રસનું દ્રાવણ અથવા કેળનાં થડનો રસ વર્મીવોસનું દ્રાવણ ૧:૧ પ્રમાણે છાંટવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે. ઘરૂ બે પાંદડાનું થાય ત્યાર પછી ચાર દિવસનાં અંતરે ચાર છંટકાવ કરવાની ભલામણ છે. આ પ્રકારનાં છંટકાવ કરવાથી ઘરૂ ઉછેર કરતા ખેડૂતો વધુ ચોખ્ખી આવક મેળવી શકે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૧, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, જળ અને જમીન વ્યવસ્થાપન સંશોધન એકમ, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૭.૨ ટામેટા

૭.૨.૧ ટામેટાની ખેતીમાં એગ્રોનેટ અને ટીસ્યુ કલ્ચરના છોડનો ઉપયોગ

દક્ષિણ ગુજરાતના હાયબ્રીડ ટામેટાની ખેતી કરતા ખેડૂતોને આથી ભલામણ કરવામાં આવે છે કે, ઉનાળામાં એગ્રોનેટ(૫૦ ટકા)નો ઉપયોગ કરી ટીસ્યુ કલ્ચરના છોડ વાવવા જેવી વધુ ઉત્પાદન મળે છે અને વધુ આર્થિક ફાયદો મેળવી શકાય છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૪, પ્રાધ્યાપક, શાકભાજી વિભાગ, અસ્પી બાગાયત-વ-વનીય મહાવિદ્યાલય, નવસારી]

૭.૨.૨ ટામેટાની ખેતીમાં સુધારેલ પાક-પદ્ધતિ

કેન્દ્ર ખાતેના ફાર્મ તથા ખેડૂતોના ખેતરે ગોઠવવામાં આવેલ નિદર્શનના આધારે ફલિત થયેલ છે કે, સુધારેલ પાક-પદ્ધતિ, ટપક પદ્ધતિથી-જોરિયા હારમાં વાવેતર, ફર્ટિગેશન અને આવરણ(૫૦ માઈક્રોન કાબું પ્લાસ્ટિક)નાં ઉપયોગથી ટામેટાના પાકનું ૪૭ ટકા જેટલું વધુ ઉત્પાદન સાથે ૫૦ ટકા જેટલા પિયત પાણી અને ૪૦ ટકા જેટલા નાઈટ્રોજન ખાતરની બચત થઈ શકે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૫, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, મુખ્ય જળ અને જમીન વ્યવસ્થાપન સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૭.૨.૩ ગ્રીન હાઉસમાં સંકર ટામેટાની ખેતી માટે ખાતરનો અભ્યાસ

દક્ષિણ ગુજરાત ભારે વરસાદવાળા વિસ્તારના એકમ વિસ્તારમાં છોડની વધુ સંખ્યા (૫૦×૬૦ સેમી) રાખી ગ્રીન હાઉસમાં સંકર ટામેટાની ખેતી કરતાં ખેડૂતોને સામાન્ય પરિસ્થિતિમાં ભલામણ (૨૫૦:૧૨૫:૧૨૫ એન.પી.કે. કિગ્રા/હે) કરેલ ખાતરના જથ્થા કરતાં સવાયું ખાતર આપવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે. પરંતુ વધુ ઉત્પાદન લેવાથી જમીનમાં સુક્ષ્મ તત્વોની માત્રા ઘટે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૭, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, જળ અને જમીન વ્યવસ્થાપન સંશોધન એકમ, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૭.૨.૪ ટામેટાની ખેતીમાં સેન્દ્રિય ખેતીની શક્યતા તપાસવી, જાત જુનાગઢ ટમેટા-૩

દક્ષિણ ગુજરાતનાં ભારે વરસાદવાળા આબોહવાકીય વિસ્તારના ખેડૂતો કે જેઓ સેન્દ્રિય ખેતીથી ટામેટા ઉગાડે છે તેઓને વધુ ઉત્પાદન અને વળતર મેળવવા ભલામણ મુજબનો ૭૫ કિગ્રા નાઈટ્રોજન/હે સેન્દ્રિય ખાતર દ્વારા નીચે જણાવેલ સમય પત્રક મુજબ આપવો. ફેરોપણી સમયે ૧.૦૩ ટન/હે બાયોકમ્પોસ્ટ (૧.૫૪% ના.) + ૦.૪૪ ટન/હે દિવેલી ખોળ (૪.૬૩% ના.) અથવા ૦.૨ ટન/હે લીબોળી ખોળ (૪.૫% ના.) + ૨.૩૨ ટન/હે વર્મીકમ્પોસ્ટ (૧.૩૨% ના.) આપવું. આજ પ્રમાણેનો જથ્થો ફેરોપણીના એક મહિના બાદ આપવો.

નોંધ :

- ૨ કિગ્રા/હે એઝેટોબેક્ટર બાયોફર્ટીલાઈઝર સામાન્ય માવજત તરીકે આપવું.
- ફેરોપણી સમયે ઘરૂને ૦.૧% નાં ટ્રાયકોર્મીનાં દ્રાવણમાં આશરે ૫ મીનીટ સુધી બોળી ૬૦ સેમી × ૬૦ સેમીનાં અંતરે રોપવા.
- ફેરોપણી બાદ એક- એક મહિનાનાં આંતરે ૦.૫% નો વર્મીવોશ અને ૧ % નો ગૌમૂત્રનો છંટકાવ કરવો.
- પાકની ફરતે મકાઈનો પિંજર પાક ઉગાડવો.

પ્રતિ હેક્ટર ૪૦ સ્ટીકીટ્રેપ લગાવવા.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૪, પ્રાધ્યાપક અને વડા, શાકભાજી વિભાગ, અસ્પી બાગાયત-વ-વનીય મહાવિદ્યાલય, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૭.૩ ભીડા

૭.૩.૧ ભીડાની ખેતીમાં ખાતર, નિંદણ નિયંત્રણ અને પાક ફેરબદલીનો અભ્યાસ

ખરીફ ભીડાની લીલી શીગોનું મહત્તમ નફાકારક ઉત્પાદન મેળવવા દક્ષિણ ગુજરાતના ભારે વરસાદવાળા વિસ્તારમાં પાકને ભલામણ કરેલ ૧૦૦-૫૦-૦૦ ના.ફો.પો. કિલો/હે ઉપરાત સાડૂ કોહવાયેલું છાણિયું ખાતર

પ્રતિ હેક્ટર ૧૫ ટન પ્રમાણે આપી પેન્ડીમિથાલીન ૧.૩૫ કિલો/હે વાવણી બાદ ૨-૩ દિવસે છાંટી નિંદણ નિયંત્રણ કરવું. જેની કોઈપણ જાતની આડ અસર વિના ત્યાર પછી કોબીજનો પાક લેવા ખેડૂતોને સલાહ આપવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૫, પ્રાધ્યાપક અને વડા, સસ્ય વિજ્ઞાન વિભાગ, ન.મ.કૃ.મ., ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૭.૩.૨ ભીડાની ખેતીમાં પિયત અને કાળા પ્લાસ્ટીકના આવરણનો અભ્યાસ

દક્ષિણ ગુજરાતના ભારે વરસાદવાળા વિસ્તારમાં દરિયા કાંઠાની ક્ષારગ્રસ્ત જમીન (ખેત આબોહવા પરિસ્થિતિ -૪)માં ઉનાળું ભીડા (પરભણી કાંતી) લઈ ખેડૂત રૂ.૩૦,૦૦૦/હે ચોખ્ખો નફો મેળવી શકે છે. વધુ ચોખ્ખો નફો અને ઉત્પાદન મેળવવા અનુક્રમે કુલ-૭ પિયત (૧.૦૦ બાષ્પ ગુણોત્તર), કાળા પ્લાસ્ટીકનું આવરણ અને ૧૨૫ કિગ્રા ના./હે આપવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે. પ્રથમ પિયત વાવણી સમયે, બીજું અને ત્રીજું ૧૮ થી ૨૦ દિવસના ગાળે તથા બાકીના ચાર પિયત ૧૦-૧૨ દિવસના અંતરે આપવા.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૫, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, ક્ષારીય જમીન સુધારણા સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., (દાંતી) નવસારી]

૭.૩.૩ કથીરીની જીવાત સામે ભીડાની ઓછી ગ્રાહ્ય જાત

ઓછી રૂંવાટીવાળા ભીડાની જાતોમાં કથીરીનો ઉપદ્રવ ઓછો જોવા મળે છે. ભીડાની જાતો એ.ઓ.એલ.-૦૪-૦૨ અને જે.ઓ.એલ.-૦૫-૦૭ કથીરીના ઉપદ્રવ માટે ઓછી ગ્રાહ્ય છે. જ્યારે ભીડાની જાતો જેવી કે પરભણીકાંતિ, જી.ઓ.-૨ અને જે.ઓ.એલ.-૦૫-૦૩ કથીરીના ઉપદ્રવ માટે વધુ ગ્રાહ્ય છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૮, પ્રાધ્યાપક, કિટકશાસ્ત્ર વિભાગ, ન.મ.કૃ.મ., ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૭.૩.૪ ભીડાની કથીરી(ટેટ્રાનિકસ મેકફરલેની)માં ડાયકોફોલ સામે પ્રતિકારકતા

દક્ષિણ ગુજરાત વિસ્તારમાં ભીડા ઉગાડતા ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે ભીડાની કથીરી (ટેટ્રાનિકસ મેકફરલેની)માં ડાયકોફોલ સામે પ્રતિકારકતા જોવા મળતા તેના અસરકારક નિયંત્રણ માટે ડાયકોફોલનો ઉપયોગ ટાળી અન્ય કથીરીનાશકોનો ઉપયોગ કરવો.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૯, પ્રાધ્યાપક અને વડા, કિટકશાસ્ત્ર વિભાગ, ન.મ.કૃ.મ., ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૭.૩.૫ ભીડા પાકમાં અંતર અને સાઈકોસેલની અસર

દક્ષિણ ગુજરાતમાં ઉનાળુ ભીડાની જાત ગુજરાત ભીડા -૨ ની ખેતી કરતાં ખેડૂતોને ભીડાનું વધુ ઉત્પાદન તથા ચોખ્ખો નફો મેળવવા માટે ભીડાની વાવણી ૪૫ × ૨૦ સેમીના અંતરે કરવાની તથા સાઈકોસેલ (૧૦૦%) નામનાં વૃદ્ધિ નિયંત્રકનો (૧.૦ મિલિ/૧લિટર પાણીમાં) ભીડાની વાવણી બાદ ૩૦ દિવસે છંટકાવ કરવાની ભલામણ છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૧, પ્રાધ્યાપક, શાકભાજી વિભાગ, અસ્પી બાગાયત-વ-વનીય મહાવિદ્યાલય, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૭.૪ ડુંગળી

૭.૪.૧ ડુંગળીના પાકમાં નાના કુવારા પિયત પદ્ધતિનો ફર્ટીગેશન સાથેનો અભ્યાસ

દક્ષિણ ગુજરાતના ભારે વરસાદવાળા વિસ્તારના ડુંગળી ઉગાડતા ખેડૂતોને ડુંગળીના પાકમાં નાના કુવારા પિયત પદ્ધતિનો ફર્ટીગેશન સાથે ઉપયોગ કરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે. આ પદ્ધતિથી ૨૩ ટકા જેટલી વધુ આવક ૨૦ ટકા ખાતરની બચત સાથે ૪૨ ટકા જેટલાં પિયતના પાણીની બચત રેલાવીને પિયત પદ્ધતિની સરખામણી થાય છે. જેમાં ૫૦ ટકા નાઈટ્રોજન, યુરિયા ખાતરનાં રૂપમાં રોપણી વખતે બાકીના જથ્થો રોપણી પછી ૩૦, ૪૫ અને ૬૦ દિવસે કુવારા પિયત પદ્ધતિ સાથે આપો. નાના કુવારા પદ્ધતિને ૨×૨ મીટરના અંતરે ગોઠવી ૦.૬ બાખ્ખીભવન ગુણોત્તર પ્રમાણે ૧.૫ કિગ્રા/ચો.સેમી દબાણે આઠ કલાક ચાલવવાથી ૫૦ મિમિ જેટલી ઉડાઈનું પિયત આપી શકાય છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૫, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, મુખ્ય જમીન અને જળ વ્યવસ્થાપન સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૭.૪.૨ ડુંગળીની ખેતીમાં મીનીસ્પ્રિંકલર પદ્ધતિ અને રાસાયણિક ખાતરનો અભ્યાસ

દક્ષિણ ગુજરાતના ભારે વરસાદવાળા દમણ ગંગા નહેર વિસ્તાર અને વલસાડ જિલ્લાનાં ખેડૂતોને ડાંગર પછી ક્યારેક જમીનમાં ડુંગળીના પાક લેવા ઈચ્છતા હોય તેઓએ વધારાનું ઉત્પાદન અને આવક મેળવવા પાણી ખાતર આપવા મીનીસ્પ્રિંકલર પદ્ધતિનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ. તેઓએ ૫૦ કિલો/હેક્ટર ફોસ્ફરસ અને ૫૦ કિલો/હેક્ટર પોટેશિયમ રોપણી કરતી વખતે પાયાના ડોઝ તરીકે આપવું અને બાકીનું નાઈટ્રોજન (કુલ ૧૦૦ હેક્ટર કિલો/હેક્ટર)ના ત્રણ ભાગમાં એટલે કે પહેલુ પાયાના ડોઝ તરીકે અને બીજુ અને ત્રીજુ ૨૦ દિવસના અંતરે યુરિયાને પાણીમાં ઓગાળી મીનીકુવારાની વેન્યુરીથી આપવું.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૫, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, કૃષિ સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., પરીયા]

૭.૪.૩ ડુંગળીની ખેતીમાં ખાતર વ્યવસ્થા

દક્ષિણ ગુજરાત ભારે વરસાદવાળા વિસ્તાર(ખેત આબોહવાકીય પરિસ્થિતિ-૩)માં ચોમાસુ ડાંગર પછી ડુંગળીની ખેતી કરતાં ખેડૂતોને વધુ ઉત્પાદન અને વધુ ચોખ્ખો નફો મેળવવાની સાથે પાણીની બચત કરવા માટે ડુંગળીની રોપણી ૧.૫ મીટર પહોળાઈના ગાદી ક્યારા ઉપર કરી ૩૦ સેમી પહોળાઈ અને ૨૦ સેમી ઉડાઈની નીક બનાવી હેક્ટર દીઠ જીપ્સમ ૬ ટન ઉપરાંત ૧૦૦ % ભલામણ કરેલ ખાતર અથવા ૫૦% ભલામણ કરેલ ખાતર અને ૬ ટન પ્રેસમડ આપવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે. પ્રેસમડ અને રાસાયણિક ખાતરના સંયુક્ત ઉપયોગથી ડુંગળીની જાળવણી દરમ્યાન થતું નુકશાન ઘટાડી શકાય છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૭, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, જળ અને જમીન વ્યવસ્થાપન સંશોધન એકમ, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૭.૪.૪ ભારે કાળી જમીનમાં ડુંગળીના પાક માટે ટપક પિયત પદ્ધતીની ગોઠવણ અંગે અભ્યાસ

દક્ષિણ ગુજરાતના ભારે વરસાદવાળા વિસ્તારનાં (ખેત આબોહવાકીય પરિસ્થિતી-૩) ચોમાસું ડાંગર બાદ ડુંગળીની ખેતી કરતા ખેડૂતોને ટપક પિયત પદ્ધતી અપનાવવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે. આ પદ્ધતીથી પૃષ્ઠ પિયત પદ્ધતીની સરખામણીમાં કાંદાનું વધુ ઉત્પાદન અને ચોખ્ખો નફો મળે છે.

ટપક પિયત પદ્ધતિ ની વિગત :-

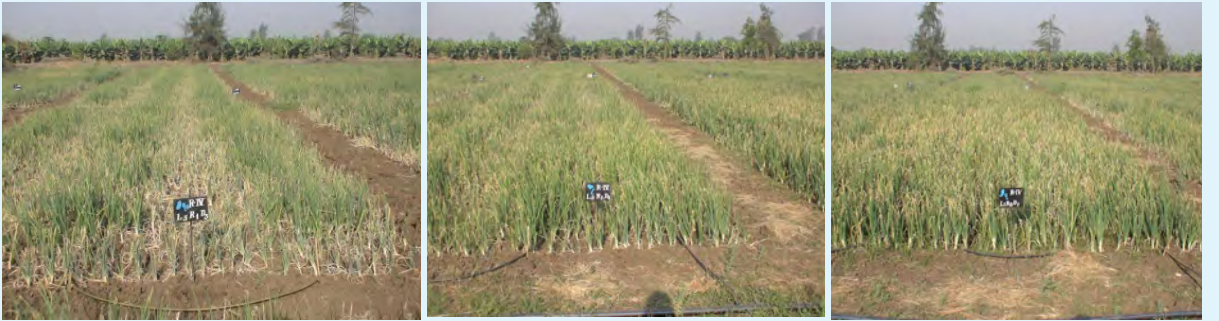
- બે લેટરલ વચ્ચેનું અંતર : ૮૦ સેમી
- બે ટપકણીયા વચ્ચેનું અંતર : ૮૦ સેમી
- પદ્ધતીનો ચલાવવા માટેનું દબાણ : ૧.૨ કિગ્રા/સેમી^૨
- ટપકણીયાંની ક્ષમતા ૪ લિટર/કલાક

પદ્ધતી ચલાવવાનો સમય :-

ટપકણીયાની ક્ષમતા	૪ લિટર / કલાક	૮ લિટર / કલાક
જાન્યુ - ફેબ્રુ	૪૦ મિનિટ	૨૦ મિનિટ
માર્ચ	૫૦ મિનિટ	૨૫ મિનિટ
એપ્રિલ	૧ કલાક - ૧૫ મિનિટ	૪૦ મિનિટ

ચલાવવાનો ગાળો એકાંતર દિવસ

નોંધ:-જે ખેડૂત પાસે ૧૨૦ સેમીના અંતરે લેટરલ સાથેની ટપક પિયત પદ્ધતિ ઉપલબ્ધ હોય તો તેનો ઉપયોગ કરી ડુંગળીનું નફાકારક ઉત્પાદન મેળવી શકાય.

ડુંગળીના પાકમાં ટપક પિયત પદ્ધતિ

[ભલામણ વર્ષ : ૨૦૧૦, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, જળ અને જમીન વ્યવસ્થાપન સંશોધન એકમ, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૭.૪.૫ ડુંગળી પાક ઉપર સિંચાઈ પદ્ધતિ સાથે કેળના થડના રસનો (Sap) ખાતર તરીકે ઉપયોગ

દક્ષિણ ગુજરાતના ભારે વરસાદવાળા ખેત આબોહવાકીય પરિસ્થિતિ—૩નાં ચોમાસુ ડાંગર પછી સફેદ ડુંગળી (જાત: જી ૩બલ્યુ-૧)નો પાક લેતાં ખેડૂતોને ડુંગળીની વાવણી ગાદી ક્યારા (૮૦ સે.મી. પહોળા સાથે ૩૦ સેમી પહોળી અને ૧૫ થી ૨૦ સેમી ઉંડી નીક) ઉપર કરી ભલામણ કરેલ રાસાયણિક ખાતરનાં ૮૦ ટકા નાઈટ્રોજન, પોટાશ (જેમા ફોસ્ફરસ ખાતરનો સંપૂર્ણ જથ્થો પાયામાં) અને કેળનાં થડનો રસ ૧૫૦૦ લી/હે વાવણી બાદ ૧૫ દિવસ પછી ૧૦ દિવસનાં અંતરે ૫ (પાંચ) સમાન હપ્તામાં ટપક સિંચાઈ પિયતથી આપવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે. આ પદ્ધતિ અપનાવવાથી ડુંગળીનું વધુ ઉત્પાદન સાથે ૩૦% પાણીનો બચાવ કરી શકાય.

ટપક પદ્ધતિની વિગત

- બે લેટરલ વચ્ચેનું અંતર : ૧૨૦ સેમી
- ટપકણિયાંની ક્ષમતા : ૮ લિટર પ્રતિ કલાક
- બે ટપકણિયાં વચ્ચેનું અંતર : ૧૦૦ સેમી
- પદ્ધતિ ચલાવવા માટેનું દબાણ : ૧.૨૦ કિલો પ્રતિ સેમી^૨
- પદ્ધતિ ચલાવવા માટેનો ગાળો : એકાંતરે દિવસ
- ચલાવવાનો સમય: ડીસે – ફેબ્રુ – ૪૦ – ૫૦ મિનિટ
માર્ચ – એપ્રિલ – ૬૦ – ૭૦ મિનિટ

ડુંગળી પાક ઉપર સિંચાઈ પદ્ધતિ સાથે કેળના થડના રસનો (Sap) ખાતર તરીકે ઉપયોગ

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૨, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, જળ અને જમીન વ્યવસ્થાપન સંશોધન એકમ, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૭.૪.૬ ડુંગળી(કાંદા)નાં પાકમાં નિંદણ નિયંત્રણ

દક્ષિણ ગુજરાતના ભારે વરસાદ વાળી કૃષિ હવામાન પરિસ્થિતિ—૩માં ખેડૂતોને ડુંગળી(કાંદા)ના પાકમાં વધુ નિંદણ નિયંત્રણ ક્ષમતા અને નફાકારક ઉત્પાદન મેળવવા માટે પેન્ડીમીથેલીન નિંદામણ નાશક દવા ૧ કિગ્રા સક્રિય તત્વ પ્રતિ હેક્ટર પ્રમાણે નિંદણના સ્ફુરણ પહેલા છંટકાવ કરી ફેરોપણી બાદ ૪૦ દિવસે એક હાથ નિંદામણ કરવાની તેમજ પ્રતિ હેક્ટરે ભલામણ કરેલ રાસાયણિક ખાતરનો પુરો જથ્થો(૧૦૦ કિગ્રા નાઈટ્રોજન, ૫૦ કિગ્રા ફોસ્ફરસ અને ૫૦ કિગ્રા પોટાશ) આપવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૨, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, જળ અને જમીન વ્યવસ્થાપન સંશોધન એકમ, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૭.૪.૮ દક્ષિણ ગુજરાતનાં દરિયાકાંઠાનાં વિસ્તાર માટે સેન્દ્રિય ડુંગળી માટે ખાતરની જરૂરીયાત

દક્ષિણ ગુજરાતનાં દરિયાકાંઠાનાં ભારે વરસાદવાળા વિસ્તાર ખેત આબોહવાકીય વિભાગ—૩નાં ખેડૂતો રવિ ઋતુ દરમ્યાન કાંદાની ખેતી સેન્દ્રિય પધ્ધતિ(ટપક સિંચાઈ) અથવા તો સંકલિત ખાતર વ્યવસ્થાપનથી (રેલાવીને પિયત) નફાકારક રીતે કરી શકે છે. સેન્દ્રિય પધ્ધતિમાં પાયામાં ૪૦ કિગ્રા/હે નાઈટ્રોજન ખાતર બાયોકમ્પોસ્ટ દ્વારા અને ૪૦ કિલો ના./હે દિવેલી ખોળ મારફતે રોપણીનાં ૪૦ દિવસ પછી આપવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે. સેન્દ્રિય પધ્ધતિ અપનાવવાથી જમીનની તંદુરસ્તી પણ સુધરે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૩, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, જળ અને જમીન વ્યવસ્થાપન સંશોધન એકમ, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

દક્ષિણ ગુજરાતનાં દરિયાકાંઠા વિસ્તારમાં સેન્દ્રિય ડુંગળીની ખેતી

૭.૪.૯ ડુંગળીની સેન્દ્રિય ખેતીમાં એન્ટીચ્ડ બનાના સેપ અને વર્મીવોશનો છંટકાવનો અભ્યાસ

દક્ષિણ ગુજરાતનાં ભારે વરસાદવાળા આબોહવાકીય વિસ્તારનાં ખેડૂતો કે જેઓ સેન્દ્રિય ખેતીથી ડુંગળી ઉગાડે છે તેઓને વધુ ઉત્પાદન અને વળતર મેળવવા ભલામણ મુજબનો નાઈટ્રોજન(૧૨૫ કિગ્રા/હે) સેન્દ્રિય ખાતર દ્વારા અને પ્રવાહી સેન્દ્રિય ખાતર નીચે જણાવેલ સમય પત્રક મુજબ આપવું.

- ફેરોપણી સમયે ૧.૨ ટન/હે બાયોકમ્પોસ્ટ(૧.૭૪% નાઈટ્રોજન), ૦.૪૫ ટન/હે. દિવેલી ખોળ(૪.૬૩% નાઈટ્રોજન) અને ૧.૬ ટન/હે વર્મીકમ્પોસ્ટ(૧.૩૨% નાઈટ્રોજન) આપવો. આજ પ્રમાણેનો જથ્થો ફેરોપણીના એક મહિના બાદ આપવો.
- પાક ઉપર ૨% નો એન્ટીઝ બનાના સેપનો છંટકાવ ફેરોપણી બાદ ૧૫, ૩૦ અને ૪૫ દિવસે કરવો.

નોંધ :

- ફેરોપણી સમયે ઘરૂને ૦.૧% નાં ટ્રાયકોડર્માનાં દ્રાવણમાં આશરે ૫ મિનિટ સુધી બોળી ૧૫ સેમી × ૧૦ સેમીનાં અંતરે રોપવા.
- પાકની ફરતે મકાઈનો પિંજર પાક ઉગાડવો.
- પ્રતિ હેક્ટર ૪૦ સ્ટીકી ટ્રેપ લગાવવા.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૪, પ્રાધ્યાપક અને વડા, કૃષિ રસાયણ અને જમીન વિજ્ઞાન વિભાગ, અસ્પી બાગાયત-વ-વનીય મહાવિદ્યાલય, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

ડુંગળીની સેન્દ્રિય ખેતીમાં એન્ટીઝ બનાના સેપ અને વર્મીવોશનો છંટકાવનો અભ્યાસ

૭.૫ કોબીજ

૭.૫.૧ કોબીજ પાકમાં જુદા જુદા સ્તરનાં ખાતરનો સેન્દ્રિય કાર્બન આધારીત અભ્યાસ

દક્ષિણ ગુજરાતનાં ખેડૂતો કે જેમની જમીનમાં ૦.૪ – ૦.૮ તેમજ એક (૧) ટકા સુધી સેન્દ્રિય કાર્બન ધરાવતી હોય તેમને કોબીજનાં વધુ ઉત્પાદન તથા ચોખ્ખો નફો મેળવવા માટે ના.ફો.પો. (નાઈટ્રોજન, ફોસ્ફરસ, પોટેશીયમ) ૧૫૦:૭૫:૭૫ કિગ્રા/હે અને ૧૨૫:૬૨.૫: ૬૨.૫ કિગ્રા/હે આપવાની ભલામણ છે.

આ પ્રકારના પેકેજથી ખાતર આપવાથી જમીનની ફળદ્રુપતા તથા જમીનની પોત જળવાઈ રહે છે.

ખાતર આપવાનો સમય :-

- ૫૦% નાઈટ્રોજન અને ૧૦૦ % ફોસ્ફરસ અને પોટાશ પાયાનાં ખાતર તરીકે આપવું.

- બાકીનો ૫૦% નાઈટ્રોજન બે સરખા હપ્તામાં કોબીજ પાકની ફેરોપણી કર્યા બાદ ૨૫ અને ૫૦માં દિવસે આપવું.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૩, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, જળ અને જમીન વ્યવસ્થાપન સંશોધન એકમ, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૭.૬ પરવળ

જાતો :

૭.૬.૧ પરવળ: સુધારેલ જાત ગુજરાત નવસારી પરવળ-૧(જી.એન.પી.જી.-૧)

નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી, નવસારી દ્વારા ગુજરાત નવસારી પરવળ ૧ નામની જાત ખેડૂતોના હિતમાં વાવેતર માટે ભલામણ કરવામાં આવેલ છે. આ જાત સ્થાનિક જાત કરતાં ૪૭.૧૩ ટકા વધુ ઉત્પાદન આપે છે. ફળ મોટા, લંબગોળ અને છેડેથી અણીદાર ગાઢા લીલા રંગના અને સરખા અંતરે સફેદ પટ્ટાવાળા હોય છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૪, પ્રાધ્યાપક અને વડા, શાકભાજી વિભાગ, અસ્પી બાગાયત-વ-વનીય મહાવિદ્યાલય, નવસારી]

ગુજરાત નવસારી પરવળ-૧(જી.એન.પી.જી.-૧)

ખેતી પદ્ધતિ :

૭.૬.૨ પરવળના પાકમાં સંકલીત પોષણ વ્યવસ્થાનો અભ્યાસ

દક્ષિણ ગુજરાતમાં પરવળની દેશી જાતની ખેતી સાથે સંકળાયેલ ખેડૂતોને પરવળનું વધુ ઉત્પાદન અને

આવક મેળવવા માટે સંકલિત ખાતર વ્યવસ્થાના ભાગરૂપે પરવળના પાકને પ્રતિ હેક્ટરે પાયામાં ૨૦ ટન છાંણીયુ ખાતર તથા ૫૦ % ભલામણ કરેલ રાસાયણિક ખાતરના જથ્થાની (૬૦ : ૩૦ : ૨૦: કિંગ્રા ના.ફો.પો.) સાથે ૧૦ ટન બાયોકમ્પોસ્ટ આપવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે. ૧૦ ટન બાયોકમ્પોસ્ટ, ફોસ્ફરસ, અને પોટાશ પાયાના ખાતર તરીકે અને પૂર્તિ ખાતર તરીકે નાઈટ્રોજન બે સરખા જથ્થામાં રોપણી કર્યા બાદ ૩૦ દિવસ અને ૧૬૦ દિવસ પછી આપવું. આજ રીતે બીજા વર્ષે છટણી કર્યા બાદ ખાતર આપવું.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૧, પ્રાધ્યાપક, શાકભાજી વિભાગ, અસ્પી બાગાયત-વ-વનીય મહાવિદ્યાલય, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૭.૬.૩ પરવળના પાકમાં પિયત વ્યવસ્થા

દક્ષિણ ગુજરાતનાં ભારે વરસાદવાળા ખેત આબોહવાકીય પરિસ્થિતિ-૩માં ૧×૨ મીટરના અંતરે દેશી પરવળ ઉગાડતાં ખેડૂતોને કાળા પ્લાસ્ટિક વડે ૫૦ ટકા આવરણ તરીકે ટપક સિંચાઈ પદ્ધતિ સાથે અપનાવવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે. જેથી વધુ ઉત્પાદન, પાણીની બચત સાથે વધુ ચોખ્ખો નફો આવરણ ન કરવાની સરખામણીએ મળે છે.

ટપક પદ્ધતિની વિગત-

- બે લેટરલ વચ્ચેનું અંતર- ૨.૦ મીટર
- બે ટપકણિયા વચ્ચેનું અંતર- ૧.૦ મીટર
- ટપકણિયાની ક્ષમતા- ૪ લિટર/કલાક
- ટપક પદ્ધતિ ચલાવવા માટેનું દબાણ- ૧.૨ કિંગ્રા/સેમી^૨
- ચલાવવાનો ગાળો- એકાંતર દિવસે

ટપક પદ્ધતિ ચલાવવાનો સમય

- શિયાળામાં- ૭૦ મિનિટ થી ૮૦ મિનિટ
- ઉનાળામાં- ૮૦ મિનિટ થી ૧૫૫ મિનિટ

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૧, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, જળ અને જમીન વ્યવસ્થાપન સંશોધન એકમ, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૭.૬.૪ પરવળના પાકમાં વૃદ્ધિ નિયંત્રક રસાયણનો અભ્યાસ

દક્ષિણ ગુજરાતમાં પરવળની "દેશી" જાતની ખેતી સાથે સંકળાયેલ ખેડૂતોને પરવળના પાકમાં ફળ ધારણના

ટકા વધારવા માટે તથા પરવળનું વધુ ઉત્પાદન મેળવવા માટે ઉનાળામાં માર્ચ, એપ્રિલ અને મે માસના પ્રથમ અઠવાડિયે આમ કુલ ત્રણ છંટકાવ વૃદ્ધિ નિયંત્રક રસાયણ એન.એ.એ ૫૦ મિગ્રા / લિટર (નેપ્થેલીન એસેટીક એસીડ) કરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૧, પ્રાધ્યાપક, શાકભાજી વિભાગ, અસ્પી બાગાયત-વ-વનીય મહાવિદ્યાલય, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૭.૬.૫ પરવળના પાકમાં પોલીઈથીલિન બેગ તથા વેક્યુમ પેકેજીંગની ભલામણ

આથી ખેડૂતો, નિકાસકારો અને વેપારીઓને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે પરવળને સાફ કરી અને ઘોઈ, ૨૫ માઈક્રોનની લો-ડેન્સિટી પોલીઈથીલિન બેગમાં પેક કરી સામાન્ય વાતવરણમાં સંગ્રહ કરવાથી ૯ દિવસ સુધી, જ્યારે વેક્યુમ પેકેજીંગ (૩૦૦ એમએમ ઓફ મરક્યુરી, ૬૦.૫ ટકા શુન્યાવકાશ અને ૧૨.૭૮ ટકા ઓક્સીજન પ્રમાણ) દ્વારા ૧૨ દિવસ સુધી, આકર્ષક અને તાજા રાખી તેની વેચાણ કરવાની અવધિ વધારી શકાય છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૨, મદદનીશ પ્રાધ્યાપક, પોસ્ટ હાર્વેસ્ટ ટેકનોલોજી, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૨૫ માઈક્રોનની લો-ડેન્સિટી પોલીઈથીલિન બેગમાં પેક કરેલ પરવળ

૨૫ માઈક્રોનની લો-ડેન્સિટી પોલીઈથીલિન બેગમાં વેક્યુમ-પેક કરેલ પરવળ

૭.૭ ગલકા

૭.૭.૧ ગલકાની ખેતીમાં શેરડીની રાળનું આવરણ અને ટપક પિચત પદ્ધતિનો અભ્યાસ

દક્ષિણ ગુજરાતના ભારે વરસાદવાળા વિભાગ (એઈએસ-૩)માં રવિ-ઉનાળું ઋતુ દરમ્યાન ગલકાની ખેતી કરતાં ખેડૂતોને ૨૩% વધુ ઉત્પાદન અને ૧૮% વધુ ચોખ્ખો નફો મેળવવા માટે શેરડીના રાળનું (૨.૫ ટન/ હેક્ટર) આવરણ અપનાવવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

પાણીની અછતવાળા વિસ્તારમાં ૫૭% પાણીની બચત મેળવી ૧.૩ હેક્ટરે જેટલો વધારાનો વિસ્તાર આજ પાકમાં પિયત હેઠળ લાવવા માટે ટપક પિયત પધ્ધતિ સાથે શેરડીના રાળનું આવરણની ભલામણ કરવામાં આવે છે. ટપક પિયત પધ્ધતિ માટે લેટરલ ૨ મીટર અને ટપકણીયાં (૪ લિ/કલાક) ૧ મીટરના અંતરે ગોઠવી પધ્ધતિ માટે ૧.૨ કિગ્રા/ચો.સેમીના દબાણે ઓક્ટોબર થી જાન્યુઆરી દરમ્યાન ૩૦ થી ૬૦ મિનિટ અને ફેબ્રુઆરીથી છેલ્લી વીણી સુધી ૬૦-૧૨૦ મિનિટ એકાંતરે દિવસે ચલાવવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૬, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, મુખ્ય જમીન અને જળ વ્યવસ્થાપન સંશોધન એકમ, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૭.૮ દૂધી

૭.૮.૧ દૂધીના પાકમાં રાસાયણિક નિંદણ નિયંત્રણ

ઉનાળુ દૂધીનું વધુ નફાકારક ઉત્પાદન મેળવવા માટે ગ્લાયફોસેટ વાવણી બાદ ૩૦ દિવસે ૧.૨ કિગ્રા/ હે અથવા પેન્ડીમિથાલીન અથવા ફ્લુક્લોરેલીન ૧.૦ કિલો પ્રતિ હેક્ટર ૫૦૦ લીટર પાણીમાં સ્ફુરણ પહેલાં છાંટી પાકને નિંદણમુક્ત રાખવા દક્ષિણ ગુજરાતના ખેડૂતોને સલાહ આપવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૬, પ્રાધ્યાપક અને વડા, સસ્ય વિજ્ઞાન વિભાગ, ન.મ.કૃ.મ., ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૭.૯ ટીડોળા

જાતો :

૭.૯.૧ ટીડોળા : ગુજરાત નવસારી ટીડોળા-૧

દક્ષિણ ગુજરાતના ટીડોળાની ખેતી સાથે સંકળાયેલ ખેડૂતોને સારી ગુણવત્તા સાથે વધુ ઉત્પાદન આપતી જાત એલ.જી. ૧૬ (ગુજરાત નવસારી ટીડોળા-૧)નું વાવેતર કરવા માટે ભલામણ કરવામાં આવે છે. આ જાત સ્થાનિક જાત કરતાં ૩૨.૮૫% વધુ ઉત્પાદન આપે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૨, પ્રાધ્યાપક, શાકભાજી વિભાગ, અસ્પી બાગાયત-વ-વનીય મહાવિદ્યાલય, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

ગુજરાત નવસારી ટીડોળા-૧

ખેતી પધ્ધતિ :

૭.૯.૨ ટીડોળાની ખેતીમાં ટપક પિયત પધ્ધતિ

દક્ષિણ ગુજરાતના ભારે વરસાદવાળા વિસ્તારમાં ટીડોળાની ખેતી (૨.૫+૨.૫ મી) કરતાં ખેડૂતોને પૃષ્ઠ પિયત પધ્ધતિની સરખામણીએ ૪૬ % વધુ ચોખ્ખી આવક અને ૩૨% પાણીની બચત મેળવવા માટે ટપક પિયત પધ્ધતિ અપનાવવા ભલામણ કરવામાં આવે છે.

બે લેટરલ વચ્ચે ૨.૫ મી અને છોડની બંને બાજુએ ૩૦ સેમી દુર ૪ લિ/કલાક ક્ષમતાવાળા ડ્રીપર રાખી પધ્ધતિને ૧.૨ કિગ્રા/ચો.મીટરના દબાણે માર્ચ થી જૂન દરમ્યાન ૧૫૦ થી ૨૫૦ મિનિટ અને ઓક્ટોબર થી ડીસેમ્બર દરમ્યાન ૧૧૦ થી ૧૬૦ મિનિટ એકાંતરે દિવસે ચલાવવી.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૭, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, જળ અને જમીન વ્યવસ્થાપન સંશોધન એકમ, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૭.૧૦ ટીડા

૭.૧૦.૧ ટીડાની ખેતીમાં પિયત તથા ખાતર વ્યવસ્થાપનનો અભ્યાસ

દક્ષિણ ગુજરાતનાં વધુ વરસાદવાળા ખેત આબોહવાકીય પરિસ્થિતિ—૩નાં ઉનાળુ ટીડાની ખેતી કરવા માંગતા ખેડૂતોને વધુ ઉત્પાદન અને વધુ ચોખ્ખો નફો મેળવવા ટપક સિંચાઈ પધ્ધતિ અપનાવવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે. વધુમાં ફોસ્ફરસ ખાતર ૧૦૦ કિલો/હે પાયામાં તથા નાઈટ્રોજન અને પોટાશ ખાતર અનુક્રમે ૧૦૦ અને ૫૦ કિલો/હે ટપક પિયત પધ્ધતિ સાથે દસ સરખા હપ્તામાં રોપણી બાદ દસ દિવસ પછી દસ દિવસનાં ગાળે આપવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

ટપક પિયત પધ્ધતિની વિગત—

- બે લેટરલ વચ્ચેનું અંતર — ૨.૦ મીટર
- બે ટપકણિયા વચ્ચેનું અંતર — ૧.૦ મીટર
- ટપકણિયાની ક્ષમતા — ૮ લિટર/કલાક
- પધ્ધતિ ચલાવવાનું દબાણ — ૧.૨ કિગ્રા/સેમી^૨
- પધ્ધતિ ચલાવવાનો ગાળો — એકાંતર દિવસે

ટપક પિયત પધ્ધતિ ચલાવવાનો સમય

માર્ચ— ૨ કલાક ૪૫ મિનિટ

એપ્રિલ — ૩ કલાક ૧૫ મિનિટ

મે અને પછી — ૩ કલાક ૩૦ મિનિટ

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૧, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, જળ અને જમીન વ્યવસ્થાપન સંશોધન એકમ, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

ટીડાની ખેતીમાં પિયત તથા ખાતર વ્યવસ્થાનો અભ્યાસ

૭.૧૧ મરચા

૭.૧૧.૧ પોલી હાઉસમાં કેપ્સીકમ મરચાંની ખેતીમાં એન.એ.એ.અને જી.એ.-૩ની ઉત્પાદન ઉપર અસર ચકાસવી

દક્ષિણ ગુજરાતનાં ખેડૂતોને પંખા અને ઘાસની ટટ્ટીવાળા પોલી હાઉસ અને ખુલ્લા ખેતરનાં બદલે કુદરતી હવા ઉજાસવાળા પોલી હાઉસમાં મરચાં (પોળી-એરોબેલા)ની ખેતી સાથે જીબ્રેલીક એસીડ-૧૦૦ મિ.ગ્રામ/લી ફૂલ બેસવાનાં સમયે અને ત્યારબાદ ૧૦ દિવસ પછી એમ બે છંટકાવ કરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે, જેનાથી વધુ ઉત્પાદન સાથે વધુ ચોખ્ખો નફો મેળવી શકાય છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૧, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, જળ અને જમીન વ્યવસ્થાપન સંશોધન એકમ, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

પોલી હાઉસમાં કેપ્સીકમ મરચાંની ખેતીમાં એન.એ.એ.અને જીએ-૩ની ઉત્પાદન ઉપર અસર

૭.૧૨ લસણ

૭.૧૨.૧ લસણના પાકમાં નાના કુવારા પિયત પદ્ધતિ, ગ્રુપ્સમ અને નાઈટ્રોજન ખાતર અંગે અભ્યાસ

દક્ષિણ ગુજરાત ભારે વરસાદવાળા વિસ્તારના (ખે.આ.પ. -૩) ચોમાસુ ડાંગર બાદ લસણની ખેતી

કરતા ખેડૂતોને પાકમાં નાના ફુવારા પિયત પધ્ધતિ અપાનાવવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે. સાથે નાઈટ્રોજન ખાતરનો ભલામણ કરેલ જથ્થાના ૮૦ ટકા યુરીયાના રૂપે (૮૦ કિગ્રા/હે) લસણનું વાવેતર કર્યાબાદ ૧૫ (પંદર) દિવસ પછી પાંચ સરખા હપ્તામાં ૧૦-૧૨ દિવસના ગાળે ફર્ટીગેશન કરવું.

વધુમાં જમીનની ભૌતિક સ્થિતિ સુધારવા માટે જીપ્સમ (ચિરોડી) ૨ ટન/હે આપવાની પણ ભલામણ કરવામાં આવે છે. આ તજજ્ઞતા અપનાવવાથી ખેડૂત ૨૦ ટકા પાણી અને નાઈટ્રોજન ખાતરની બચત સાથે ૫૧ ટકા વધુ ઉત્પાદન અને ૪૨ ટકા વધુ ચોખ્ખી આવક મેળવી શકે.

પધ્ધતિની વિગત

બે નાના ફુવારા વચ્ચેનું અંતર	– ૨.૫ × ૨.૫ મીટર
પાણી આપવાનો દર	– ૧૨.૮ મિમિ/કલાક
ભલામણ કરેલ દબાણ	– ૧.૪ કિગ્રા/સેમી ^૨
પધ્ધતિ ચલાવવાનો સમય	– ૪ કલાક/પિયત
પિયતની ઉંડાઈ	– ૫૦ મિમિ
બે પિયત વચ્ચેનો ગાળો	– નવે. થી જાન્યુ ૧૦ દિવસના આંતરે – ફેબ્રુ. થી કાપણી સુધી ૮ દિવસ ના આંતરે
પાણીની વહેંચણી	– ૭૬.૪ ટકા

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૮, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, જળ અને જમીન વ્યવસ્થાપન સંશોધન એકમ, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૭.૧૩ હળદર

જાતો:

૭.૧૩.૧ હળદરની જાત એન.વી.એસ.ટી.-૩૭

હળદરની જાત એન.વી.એસ.ટી.-૩૭

હળદરની જાત એન.વી.એસ.ટી.-૩૭નાં ઉત્તમ ઉત્પાદકતાનાં આધારે અને નીચે મુજબનાં સારા લક્ષણોનું પરિક્ષણ કરતાં, વર્ષ-૨૦૦૮-૧૦માં સદર જાતને નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી હળદર-૧ (એન.એ.યુ.ટી.-૧)નાં નામે દક્ષિણ ગુજરાત અને મધ્ય ગુજરાતનાં ખેડૂતોને રોપાણ કરવા માટે નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી, નવસારી દ્વારા ભલામણ કરવામાં આવેલ છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૦, પ્રાધ્યાપક અને વડા, વનસ્પતિ રોગશાસ્ત્ર વિભાગ, ન.મ.કૃ.મ., ન.કૃ.યુ., નવસારી]

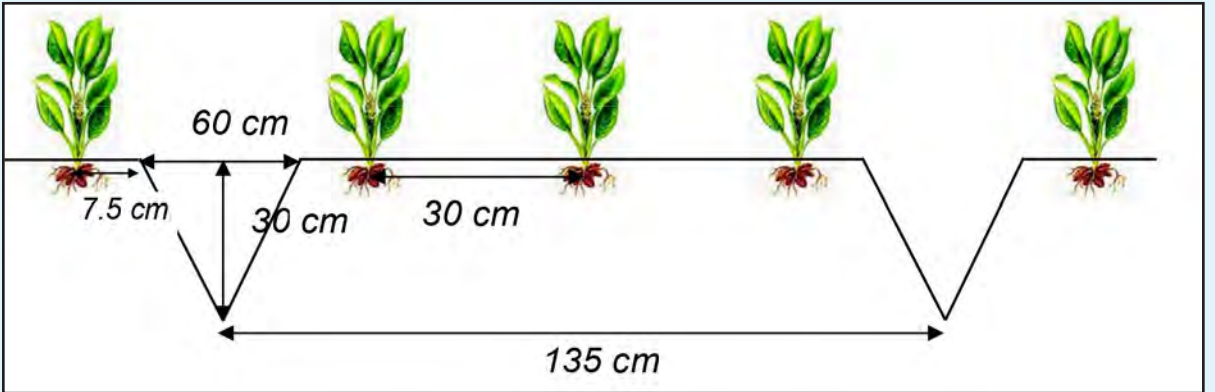
ખેતી પધ્ધતિ :

૭.૧૩.૨ હળદરનાં પાક ઉપર જમીનની રચના અને સેન્દ્રિય ખાતરની અસર

દક્ષિણ ગુજરાતનાં વધુ વરસાદવાળા વિસ્તાર (ખે.આ.પ.-૩) ભારે કાળી જમીનમાં હળદરની ખેતી કરતા ખેડૂતોને હેક્ટર દીઠ ૨૫ ટન બાયોકમ્પોસ્ટ જમીન તૈયાર કરતા સમયે રાસાયણિક ખાતરનાં ભલામણ (૬૦:૬૦:૬૦ કીગ્રા એન.પી.કે./હે) કરેલ જથ્થા ઉપરાંત આપવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

તેમજ ૬૦ સેમી પહોળી અને ૩૦ સેમી ઊંડી નીકો ૧૩૫ સેમીનાં અંતરે તૈયાર કરી વચ્ચે બનેલ ગાદી ક્યારા ઉપર હળદરની ત્રણ હારની (બે હાર વચ્ચે ૩૦ સેમી અંતર રાખી) રોપણી કરવાથી વધુ ઉત્પાદન તથા ચોખ્ખી આવક મેળવી શકાય છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૦, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, જળ અને જમીન વ્યવસ્થાપન સંશોધન એકમ, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

હળદરનાં પાકમાં જમીનની રચનાં

૭.૧૩.૩ હળદર પાકમાં ટપક પિયત પધ્ધતિ આધારિત-ગાદી ક્યારાની સાઈઝ નક્કી કરવી

દક્ષિણ ગુજરાત વિસ્તારનાં વધુ વરસાદવાળા ખેત આબોહવાકીય પરિસ્થિતિ-૩નાં ટપક પિયત સાથે હળદર(જાત-સુગંધમ) વાવતા ખેડૂતોને ગાદી ક્યારા (૮૦ સેમી પહોળાઈનાં અને ૪૫ સેમી પહોળી તેમજ ૩૦

સેમી-ઉંડી નીકો બનાવી) ઉપર ૩૦ X ૨૦ સેમીનાં અંતરે હળદરની વાવણી કરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે. સાથે જ ભલામણ કરેલ ખાતરનાં જથ્થા પૈકી ૮૦ ટકા જથ્થો (૪૮:૪૮:૬૦, નાઈટ્રોજન: ફોસ્ફરસ: પોટાશ કિગ્રા પ્રતિ હેક્ટર) આપવાનો રહે છે. જે પૈકી ફોસ્ફોરસ ખાતરનો પૂરેપૂરો અને નાઈટ્રોજન અને પોટાશ યુક્ત ખાતર નો અડધો જથ્થો વાવેતર સમયે અને બાકીનો નાઈટ્રોજન અને પોટાશ યુક્ત ખાતરનો જથ્થો ટપક સિંચાઈ મારફત નવ (૯) સરખા ભાગે ચોમાસુ પુરુ થાય પછી ૧૫ દિવસના અંતરે આપવાનો રહે છે. આ તાંત્રિકતા અપનાવવાથી ૩૨ ટકા પાણી અને ૨૦ ટકા રાસાયણિક ખાતરનો બચાવ કરી શકાય છે.

ટપક પદ્ધતિની વિગત

- બે લેટરલ વચ્ચેનું અંતર: ૧૩૫ સેમી
- ટપકણિયાંની ક્ષમતા: ૮ લિટર પ્રતિ કલાક
- બે ટપકણિયા વચ્ચેનું અંતર: ૧૦૦ સેમી
- પદ્ધતિ ચલાવવા માટેનું દબાણ: ૧.૨૦ કિલો /સેમી^૨
- પદ્ધતિ ચલાવવા માટેનો ગાળો: એકાંતર દિવસ
- પદ્ધતિ ચલાવવા માટેનો સમય

સપ્ટે.- ડિસેમ્બ. : ૪૫ – ૬૦ મિનિટ

જાન્યુ.- માર્ચ : ૫૦ – ૭૫ મિનિટ

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૨, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, જળ અને જમીન વ્યવસ્થાપન સંશોધન એકમ, ન.કૃ.યુ., નવસારી

હળદર પાકમાં ટપક પિયત પદ્ધતિ આધારિત-ગાદી ક્યારા

૭.૧૩.૪ સેન્દ્રિય ખેતી પદ્ધતિથી ઉગાડેલ હળદરની વૃદ્ધિ, ઉત્પાદન અને ગુણવત્તા ઉપર સેન્દ્રિય ખાતરોની અસર

દક્ષિણ ગુજરાતનાં ખેડૂતો જે સેન્દ્રિય ખેતી પદ્ધતિથી હળદર ઉગાડે છે તેઓ વધુ ઉત્પાદન અને ગુણવત્તા યુક્ત હળદર મેળવવા ભલામણ મુજબનો નાઈટ્રોજન (૬૦ કિગ્રા/હે) બાયોકમ્પોસ્ટ અને લીબોળી ખોળમાંથી સરખા પ્રમાણમાં આપવાની ભલામણ છે. સેન્દ્રિય ખાતર એટલે કે, પ્રતિ હેક્ટર ૮૩૦ કિગ્રા બાયોકમ્પોસ્ટ + ૨૮૦ કિગ્રા લીબોળી ખોળ રોપણી સમયે અને રોપણી બાદ ૩ મહિને આપવો.

નોંધ:

- એઝોટોબેક્ટર અને પીએસબી ૨ કિગ્રા/હે પ્રમાણે રોપણી સમયે આપવું.
- ૧.૫ ટકા ગૌમુત્ર + ૧.૫ ટકા છાસ + ૦.૫ ટકા ગોળનું મિશ્રણનો છંટકાવ રોપણી બાદ ૨ મહિને કરવો. ટ્રાઈકોડર્મા અને પીએસબી, દરેક ૦.૪ ટકાનું દ્રાવણ રોપણી બાદ ૨ મહિને જમીનમાં રેડવું.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૩, સહપ્રાધ્યાપક, કૃષિરસાયણ વિભાગ, અસ્પી બાગાયત-વ-વનીય મહાવિદ્યાલય, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

સેન્દ્રિય ખેતી પદ્ધતિથી ઉગાડેલ હળદરની વૃદ્ધિ, ઉત્પાદન અને ગુણવત્તા ઉપર સેન્દ્રિય ખાતરોની અસર

પાક સંરક્ષણ:

૭.૧૩.૫ હળદરમાં આવતા પાનના ટપકાના રોગનું વ્યવસ્થાપન

દક્ષિણ ગુજરાતમાં ખેત આબોહવાકીય વિસ્તારના ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે હળદરમાં આવતા પાનના ટપકાના રોગના અસરકારક નિયંત્રણ માટે પ્રોપીકોનાઝોલ ૨૫% ઈસી @ ૧.૦ મિલિ/લિટર અથવા કાર્બેન્ડાઝીમ ૫૦ વે.પા.નો ૦.૫ ગ્રામ/લિટર પ્રમાણે છંટકાવ રોગની શરૂઆતમાં અને ત્યારબાદ ૧૫ દિવસના અંતરે બીજો છંટકાવ કરવો. આ ફૂગનાશક દવાનો છેલ્લા છંટકાવ અને કાપણી વચ્ચે ૭૦ દિવસનો સમય ગાળો જાળવવો.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૪, પ્રાધ્યાપક અને વડા, વનસ્પતિ રોગશાસ્ત્ર વિભાગ, ન.મ.કૃ.મ., ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૭.૧૪ રતાળુ

૭.૧૪.૧ રતાળુ દેશી ગોળ જાતની રોપણી અને ખાતરની ભલામણો

દક્ષિણ ગુજરાતના ભારે વરસાદીય વિસ્તાર, એ.ઈ.એસ-૩ નાં રતાળુ દેશી ગોળ જાતની ખેતી કરતાં ખેડૂતોએ ૩૦ સે.મી. ઉંચાઈના, ૮૦ × ૮૦ સે.મી. ના અંતરે નીકપાળા પધ્ધતિથી પાળા પર વાવેતર કરી, ૨૦ ટન છાણિયુ ખાતર સાથે ભલામણ કરેલ ૮૦ : ૬૦ : ૮૦ ના.ફો.પો. કિગ્રા/હે રાસાયણિક ખાતર આપવું, વાવણી સમયે પાયામાં ૨૦ ટન/હે. છાણિયું ખાતર અને ફોસ્ફરસ પુરેપુરા સાથે અડધો નાઈટ્રોજન અને પોટાશ આપી બાકીનો અડધો નાઈટ્રોજન અને પોટાશ ખાતર બે સરખા હપ્તામાં રોપણી પછી ૮૦ અને ૧૩૫ દિવસે આપવાથી વધુ ઉત્પાદન અને મહત્તમ આર્થિક વળતર (૧ : ૨.૮૫) મેળવી શકાય છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૨, આચાર્ય, અસ્પી બાગાયત-વ-વનીય મહાવિદ્યાલય, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

રતાળુ દેશી ગોળ જાતની રોપણી

૭.૧૫ સુરણ

૭.૧૫.૧ સુરણની ખેતીમાં છોડની સંખ્યા તથા કંદના વજનની વૃદ્ધિ તથા ઉત્પાદન પર અસર

દક્ષિણ ગુજરાત ભારે વરસાદીય વાતાવરણ વિસ્તાર(એ.ઈ.એસ. ૩)નાં સુરણની ગજેન્દ્ર જાત વાવતાં ખેડૂ તોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે સુરણની ૨૫૦ ગ્રામ વજનની ગાંઠ ૬૦ સેમી × ૬૦ સેમીના અંતરે વાવવાથી મહત્તમ આર્થિક ફાયદો મેળવી શકાય છે. આ રીતે સુરણની ખેતીમાં બીયારણના ખર્ચમાં નોંધપાત્ર ઘટાડો થઈ શકે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૪, પ્રાધ્યાપક અને વડા, શાકભાજી વિભાગ, અસ્પી બાગાયત-વ-વનીય મહાવિદ્યાલય, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

સુરણની ખેતીમાં છોડની સંખ્યા તથા કંદના વજનની વૃદ્ધિ તથા ઉત્પાદન પર અસર

૭.૧૬ પાંદડાવાળા શાકભાજી

૭.૧૬.૧ મેથીનાં પાકમાં(શાકભાજી માટે) ઉછેરની પરિસ્થિતિ અને ફોસ્ફરસ ખાતર સાથે કેળનાં થડના એનરીય સેપનાં છંટકાવની અસર તપાસવી

દક્ષિણ ગુજરાતનાં ખેડૂતો નવેમ્બર-ડિસેમ્બર માસમાં શેડ-નેટ હાઉસમાં મેથી પછી મેથી પાક ઉછેરે છે. તેમને વધુ ઉત્પાદન તેમજ ચોખ્ખી આવક મેળવવા માટે નીચે જણાવેલ પદ્ધતિથી મેથી ઉગાડવાની સલાહ આપવામાં આવે છે.

- મેથી પાકમાં શાકભાજી માટેની ખેતી ખુલ્લા ખેતરમાં અથવા ૩૦% સુધીની શેડ-નેટ હાઉસમાં કરવી.
- ભલામણ કરેલ ફોસ્ફરસ ખાતર (૨૦ કિગ્રા/હે) પાયાના ખાતર તરીકે (બંને પાકો માટે, મેથી પછી મેથી) તેમજ
- કેળનાં થડનો ૨% એનરીય સેપનાં બે છંટકાવ કરવા, જેમાં પ્રથમ મેથીનાં વાવેતર પછી દસ દિવસે અને બીજો છંટકાવ વાવ્યા પછી ૨૦ દિવસે કરવો.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૩, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, જળ અને જમીન વ્યવસ્થાપન સંશોધન એકમ, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

મેથીનાં પાકમાં ઉછેરની પરિસ્થિતિ અને ફોસ્ફરસ ખાતર સાથે કેળનાં થડના એનરીય સેપનાં છંટકાવ

૭.૧૬.૨ ઉનાળાની ઋતુમાં પાંદડાંવાળા શાકભાજી ઉછેર માટે જુદી જુદી પરિસ્થિતિ અંગેનો અભ્યાસ

દક્ષિણ ગુજરાતનાં ખેડૂતો ઉનાળાની ઋતુમાં પાંદડાંવાળા શાકભાજી ઉગાડવા માટે નીચે જણાવ્યા અનુસાર શેડ-નેટ હાઉસમાં ઉછેર કરવાથી વધુ આવક મેળવી શકશે.

શેડ નેટ (ટકામાં)		અનુકુળ પાક (ઉનાળામાં)
૭૫	—	મેથી કરતાં સારો ઘાણાનો પાક
૫૦	—	—
૩૦	—	તાંદળજા કરતાં સારી પાલક
ખુલ્લાં ખેતરમાં	—	તાંદળજાની ભાજી

ઉનાળાની ઋતુમાં પાંદડાંવાળા શાકભાજી ઉછેર માટે જુદી જુદી પરિસ્થિતિ

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૩, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, જળ અને જમીન વ્યવસ્થાપન સંશોધન એકમ, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૭.૧૭ મકાઈ(સ્વીટકોર્ન)

૭.૧૭.૧ મકાઈ(સ્વીટકોર્ન)નાં પાકમાં ટપક પિયત પદ્ધતિ રચના અને ફર્ટીગેશન અંગેનો અભ્યાસ

દક્ષિણ ગુજરાતના ભારે વરસાદવાળા વિસ્તાર(ખેત આબોહવાકીય પરિસ્થિતી-૩)માં શિયાળુ સ્વીટકોર્નનો પાક લેતા ખેડૂતોને ટપક પિયત પદ્ધતિ દ્વારા નાઈટ્રોજન અને પોટાશ ખાતરનો ભલામણ કરેલ પુરેપુરો જથ્થો આપવાની સલાહ આપવામાં આવે છે. (૧૨૦ :૬૦ :૬૦ ના ફો.પો.કિલો/હે) જે પૈકી ફોસ્ફરસ ખાતરનો પુરેપુરો જથ્થો પાયામાં આપવો અને નાઈટ્રોજન અને પોટાશ ખાતર વાવણી બાદ ૩૦ દિવસ પછી શરૂઆત કરી પાંચ સરખા હપ્તામાં ૧૦ દિવસનાં ગાળે આપવું. આ પદ્ધતિ અપનાવવાથી પ્રણાલિકાગત ખેતી પદ્ધતિ કરતાં વધુ ઉત્પાદનની સાથે સાથે બમણો ચોખ્ખો નફો મેળવી શકે છે.

ટપક પિયત પદ્ધતિ ની વિગત :-

- બે લેટરલ વચ્ચેનું અંતર : ૧૨૦ સેમી (બે હાર વચ્ચે એક લેટરલ)

- બે ટપકણીયા વચ્ચેનું અંતર : ૧૦૦ સેમી
- ટપકણીયાની ક્ષમતા : ૮ લિટર/કલાક
- પધ્ધતિ ચલાવવા માટે દબાણ : ૧.૨૫ કિગ્રા/સેમી^૨
- પધ્ધતિનો ચલાવવાનો સમય

ડીસે-જાન્યુ : ૫૦ મિનિટ

ફેબ્રુ-માર્ચ : ૬૫ મિનિટ

પધ્ધતિ ચલાવવાનો ગાળો : એકાંતરા દિવસે

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૦, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, જળ અને જમીન વ્યવસ્થાપન સંશોધન એકમ, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

સ્વીટ કોર્નમાં ટપક પિયત પધ્ધતિ

૭.૧૭.૨ શિયાળુ મકાઈ(સ્વીટ કોર્ન)માં છોડની સંખ્યા અને નિંદણ વ્યવસ્થાપન તથા પછીના મગના પાકમાં અવશેષક અસર તપાસવી.

દક્ષિણ ગુજરાતના ભારે વરસાદવાળી કૃષિ હવામાન પરિસ્થિતિ—૩માં ખેડૂતોને શિયાળુ મકાઈ(સ્વીટ કોર્ન) "માધુરી" જાતનું મહત્તમ નફાકારક ઉત્પાદન મેળવવા માટે પાકને ૪૫ સેમી × ૨૦ સેમીનાં અંતરે વાવણી કરવાની સલાહ આપવામાં આવે છે. તથા મકાઈના પાકને નિંદણ મુક્ત રાખવા પાકનો સ્ફુરણ પહેલા એટ્રાજીન નિંદામણ નાશક દવા પ્રતિ હેક્ટરે ૧ કિલોગ્રામ સક્રિય તત્વ પ્રમાણે છંટકાવ કરી વાવણી બાદ ૪૦ દિવસે હાથ વડે નિંદામણ કરવું અથવા ત્રણ વખત હાથથી નિંદામણ કરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે. અખતરાને આધારે એ પણ જાણવા મળેલ છે કે, નિંદામણ નાશકના ઉપયોગથી કોઈ પણ પ્રકારની અવશેષક અસર ઉનાળુ મગ ઉપર જોવા મળતી નથી.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૧, પ્રાધ્યાપક અને વડા, સસ્ય વિજ્ઞાન વિભાગ, ન.મ.કૃ.મ., ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૭.૧૮ સેલીકોર્નિયા

૭.૧૮.૧ કાંઠા વિસ્તારમાં મરચલ (સેલીકોર્નિયા) માટે જમીનની તૈયારી અને વાવણી પદ્ધતિ અંગે અભ્યાસ

દક્ષિણ ગુજરાતનાં ભારે વરસાદવાળા કાંઠા વિસ્તારનાં (ખે.આ.પ. -૪) ખેડૂતોને દરિયા કિનારા લગતની પડતર પડેલ જમીનમાં મરચલની (સેલીકોર્નિયા) ખેતી કરવાની સલાહ આપવામાં આવે છે. સેલીકોર્નિયાનું વધુ ઉત્પાદન અને નફો મેળવવા માટે તેની વાવણી સુકા ગાદી કયારા ઉપર પૂંખીને કરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૮, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, જળ અને જમીન વ્યવસ્થાપન સંશોધન એકમ, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૭.૧૮.૨ સેલીકોર્નિયા પાકમાં સંકલિત ખાતર વ્યવસ્થા

દક્ષિણ ગુજરાતના ભારે વરસાદીય ખેત હવામાન વિભાગની કાંઠા વિસ્તાર(એ.ઇ.એસ.-૪)ના દરિયાની નજીકમાં આવેલ પડતર જમીન ધરાવતા ખેડૂતોને સેલીકોર્નિયાની ખેતી કરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે. સેલીકોર્નિયાને ખાતર આપ્યા વગરની સાપેક્ષમાં ત્રણ ગણુ વધુ ઉત્પાદન અને નફો મેળવવા માટે બાયોકમ્પોસ્ટ @ ૨૦ ટન/હે અને રાસાયણિક ખાતર ૨૫૦: ૭૫: ૫૦ ના.ફો.પો. કિલો/હે પ્રમાણેનું ખાતર આપવાની ભલામણ છે. જેમાં પાયામાં ૫૦% નાઈટ્રોજન તેમજ ફોસ્ફરસ અને પોટાશની પૂરેપૂરી માત્રા આપવી અને બાકી રહેલો ૫૦% નાઈટ્રોજનનો જથ્થો વાવણી પછી ૧૧૦ દિવસે આપવો.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૨, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, જળ અને જમીન વ્યવસ્થાપન સંશોધન એકમ, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

સેલીકોર્નિયા પાકમાં સંકલિત ખાતર વ્યવસ્થા

૭.૧૮.૩ દક્ષિણ ગુજરાતનાં ભાંભરા પાણીમાં ઝીંગા ઉછેર-સેલીકોર્નીયા(મરચલ)ની ખેતી

દક્ષિણ ગુજરાતનાં ખેત આબોહવાકીય પરિસ્થિતિ-૪નાં ભારે વરસાદવાળા વિસ્તારનાં ભાંભરા પાણીમાં ઝીંગા ઉછેરતા ખેડૂતોને ઝીંગાનાં તળાવની નજીકમાં પડતર જમીન ઉપલબ્ધ હોય તો શાકભાજીના પાક તરીકે સેલીકોર્નીયા(મરચલ)ની ખેતી કરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે. વધુમાં, તેઓને સેલીકોર્નીયાની લીલી ભાજીનું વધુ ઉત્પાદન અને વધુ ચોખ્ખો નફો મેળવવા ૨૫૦:૭૫:૫૦ ના.ફો.પો. ક્રિયા/હેક્ટર ખાતર આપી માછલી ઉછેર દરમ્યાન તળાવમાંથી નિકાલ કરવામાં આવનાર પાણીથી પાકને પિયત આપવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૪, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, જળ અને જમીન વ્યવસ્થાપન સંશોધન એકમ, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

દક્ષિણ ગુજરાતનાં ભાંભરા પાણીમાં ઝીંગા ઉછેર-સેલીકોર્નીયા(મરચલ)ની ખેતી

૯. ફૂલપાકો

૯.૧ ગુલાબ

૯.૧.૧ ગુલાબની ખેતીમાં સંકલિત વ્યવસ્થાપન

દક્ષિણ ગુજરાતના વધુ વરસાદવાળા ઝોન-૧ અને કૃષિ પરિસ્થિતિ-૩માં ગુલાબ જાત ગ્લેડીએટરના વાવેતરમાં રસ ધરાવતા ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે ગુલાબમાં શિયાળા અને ઉનાળામાં સારી જાતના ફૂલો અને વધુ આર્થિક ઉત્પાદન મેળવવા માટે ગુલાબના છોડનું વાવેતર ૫૦% શેડ નેટમાં કરવું અને છોડને ૩/૪ ભાગનો નાઈટ્રોજન (૫૬.૨૫ ગ્રામ પ્રતિ છોડ) + ૨ ગ્રામ એઝોટોબેક્ટર + બીએ ૧૦૦ મિલિગ્રા/લિટરના છંટકાવની માવજત આપવી. એઝોટોબેક્ટર છટણી બાદ તુરંત જ આપવું. નાઈટ્રોજન બે હપ્તામાં એટલે કે છટણી પછી ૭ દિવસે અન પ્રથમ હપ્તા બાદ ૩૦ દિવસે આપવો. બીજો ૧૦૦ મિલિગ્રામ/લિટરનો છંટકાવ છટણી બાદ ૧૫ દિવસે કરવો. ફોસ્ફરસ અને પોટાશ ૨૫ ગ્રામ/છોડ અને છાણિયું ખાતર ૫ કિગ્રા/છોડ છટણી બાદ ૭ દિવસે આપવો. ચોમાસાની ઋતુમાં એગ્રોશેડ નેટ કાઢી નાંખવી.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૭, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, પ્રાદેશિક બાગાયત સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૯.૧.૨ ગ્રીનહાઉસમાં ઉગાડાતા ગુલાબની ટકાઉ શક્તિ વધારવા માટેનો અભ્યાસ

ગ્રીનહાઉસમાં ગુલાબ ઉગાડતા ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે, જ્યારે ફૂલોનો વધારે જથ્થો બજારમાં આવે ત્યારે ગુલાબના કટ ફૂલોના સંગ્રહ માટે કોલ્ડ સ્ટોરેજમાં ૨° સે તાપમાને પોલી પ્રોપિલીન (૨૪ માઈક્રોન) પેકેજ સાથે થતી સૂકી સંગ્રહ પદ્ધતિમાં સંગ્રહાયેલા ફૂલોની ગુણવત્તા અને કાપ્યા પછીનું જીવન પાણી અથવા એલ્યુમીનીયમ સલ્ફેટના દ્રાવણમાં થતી ભીની સંગ્રહ પદ્ધતિ કરતાં વધુ અસરકારક છે. આ પ્રકારની સૂકી સંગ્રહ પદ્ધતિ દ્વારા કપાયેલા ફૂલોની જે તે અવસ્થામાં ૧૦ દિવસ સુધી જાળવી શકાય છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૧, પ્રાધ્યાપક, ફૂલ વિભાગ, અસ્પી બાગાયત-વ-વનીય મહાવિદ્યાલય, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

ગુલાબના કટ ફૂલ

૮.૧.૩ નેચરલી વેન્ટીલેટેડ પોલીહાઉસમાં ગુલાબની જાતોનું મૂલ્યાંકન

દક્ષિણ ગુજરાતના ભારે વરસાદીય વિસ્તાર ઝોન-૧ના ખેત આબોહવાકીય પરિસ્થિતિ-૩માં નેચરલી વેન્ટીલેટેડ પોલીહાઉસમાં ગુલાબના ફૂલોની ખેતી કરતા ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે, પેન્શન અને ફર્સ્ટ રેડ ગુલાબની જાતોનું વાવેતર કરવાથી સારી ગુણવત્તા, ફૂલોનું વધારે ઉત્પાદન અને આર્થિક આવક મળે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૧, પ્રાધ્યાપક, ફૂલ વિભાગ, અસ્પી બાગાયત-વ-વનીય મહાવિદ્યાલય, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

ફર્સ્ટ રેડ ગુલાબની જાત

૮.૨ લીલી

૮.૨.૧ કૂરકેરીયા(બગીચાનો છોડ)ની નવી જાત

કૂરકેરીયા એક બગીચાનો છોડ છે જે કઠિન વાતાવરણમાં પણ વૃદ્ધિ પામે છે. આ છોડના પાંદડા લીલા છે. ઉપાધન સંવર્ધનથી આ લીલા છોડમાંથી એક નવી જાત ઉત્પન્ન કરવામાં આવી છે. આ નવી જાતમાં પાંદડાની કિનારીઓ સફેદ છે. તેમજ છોડની ઉંચાઈ, ઘેરાવો અને પાંદડાની સંખ્યા માતૃ છોડ કરતાં વધુ હોય તેની સુંદરતાં વધુ છે. ભલામણ નીચે મુજબ છે. લીલી કૂરકેરીયા જાતમાંથી નવી સફેદ કિનારીવાળી જાત ઉત્પન્ન કરવામાં આવી છે.

[ભલામણ વર્ષ : ૨૦૦૪, પ્રાધ્યાપક, ફ્લોરીકલ્ચર વિભાગ, અસ્પી બાગાયત-વ-વનીય મહાવિદ્યાલય, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૮.૨.૨ સ્પાઈડર લીલીના (ફૂલપાક) પાકમાં પિયત વ્યવસ્થા

દક્ષિણ ગુજરાતનાં ભારે વરસાદ વાળા વિસ્તારમાં નહેરનાં પાણીથી પિયત સાથે સ્પાઈડર લીલી (ફૂલ પાક)ની ખેતી કરતા ખેડૂતોને લીલીના પાકને ૬૦ મિમિ ઉંડાઈવાળા કુલ ૨૦ પિયત આપવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે. જેમાં શિયાળા (નવે.-ફેબ્રુ) દરમ્યાન ૧૩ થી ૧૫ દિવસ અને ઉનાળા (માર્ચ-જુન) દરમ્યાન ૭ થી ૧૦ દિવસનાં ગાળે પિયત આપવાથી પરંપરાગત પિયત પદ્ધતિ (પાણી ભરી રાખવું) કરતાં વધુ ફૂલની કળી તથા ચોખ્ખો નફો મળે છે.

ઉપરાંત લીલી ઉગાડતાં ખેડૂતો કે જેઓ ભૂગર્ભજળ અને નહેરનાં પાણીનો ઉપયોગ કરે છે, તેઓને ટપક સિંચાઈ પદ્ધતિ અપનાવવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે. જેમાંથી ઉત્પાદનમાં ઘટાડો થયા સિવાય ૪૦ ટકા પાણીની બચત કરી શકાય.

ટપક પદ્ધતિની વિગત-

- બે લેટરલ વચ્ચેનું અંતર- ૧૮૦ સેમી
- બે ટપકણિયા વચ્ચેનું અંતર- ૯૦ સેમી
- ટપકણિયાની ક્ષમતા- ૮ લિટર/કલાક
- ટપક પદ્ધતિ ચલાવવા માટેનું દબાણ- ૧.૨ કિગ્રા/સેમી^૨
- ચલાવવાનો ગાળો- એકાંતર દિવસે, ટપક પદ્ધતિ ચલાવવાનો સમય
- શિયાળામાં- ૧કલાક ૧૫ મિનિટ થી ૧કલાક ૪૦ મિનિટ
- ઉનાળામાં- ૧કલાક ૪૦ મિનિટ થી ૨ કલાક ૩૦ મિનિટ

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૧, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, જળ અને જમીન વ્યવસ્થાપન સંશોધન એકમ, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

સ્પાઈડર લીલી

૮.૩ ગલગોટા

૮.૩.૧ ગલગોટાની ખેતીમાં પિયત અને આવરણનો અભ્યાસ

દક્ષિણ ગુજરાતના ભારે વરસાદવાળા વિભાગ (એઈએસ-૩)માં ઉનાળું ગલગોટાની ખેતી કરતાં ખેડૂતોને વધુ ઉત્પાદન મેળવવા માટે કુલ-૮ પિયત આપવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે. પહેલું પિયત રોપણી સમયે, બીજું અને ત્રીજું ૨૦-૨૨ દિવસના અંતરે અને બાકી રહેલ ૪ પિયત ૧૪-૧૬ દિવસના ગાળે આપવા. ગલગોટાનાં ફુલનું ૨૫% વધુ ઉત્પાદન અને ૨૯% વધુ નફો મેળવવા માટે શેરડીની રાળનું (૫ ટન/હે) આવરણ કરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે. જો શેરડીની રાળ ઉપલબ્ધ ન હોય તો કાળા પ્લાસ્ટિકનું (૨૫ માઈક્રોન ૧૦૦% કવરેજ) આવરણ કરી ૨૭% વધુ ઉત્પાદન અને ૧૪% વધુ ચોખ્ખો નફો મેળવી શકાય છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૬, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, મુખ્ય જમીન અને જળ વ્યવસ્થાપન સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૮.૪ રજનીગંધા

૮.૪.૧ રજનીગંધા પાકમાં મૂલ્યવૃદ્ધિ

રજનીગંધા વાવતા ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે, રજનીગંધાના સફેદ રંગને ખાદ્ય પદાર્થોના કલરની માવજત આપી તેમાં મૂલ્યવૃદ્ધિ કરી શકાય છે. ૦.૩ ટકાના (૩ ગ્રામ કલર/લિટર પાણી) ખાદ્ય રંગની માવજત એક કલાક રજનીગંધાની ઢાંડીને આપવાથી તેમાં લાલ, પીળો કે વાદળી રંગ ફુલોને ચડાવી શકાય છે. ઢાંડી પરના ફુલોની ખિલવાની સંખ્યામાં તેમજ તેની કાપણી પછીના જીવનમાં વધારો કરવા માટે ૩૦૦ પીપીએમ ૮-હાઈડ્રોક્સી કવીનોલીન સાથે ૪ ટકા ના સુક્રોઝના દ્રાવણની માવજત આપવાથી એક દિવસનો વધારો કરી શકાય છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૮, પ્રાધ્યાપક અને વડા, બાગાયત વિભાગ, અસ્પી બાગાયત-વ-વનીય મહાવિદ્યાલય, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૮.૫ ગોલ્ડનરોડ

૮.૫.૧ ગોલ્ડનરોડના ફુલોની ગુણવત્તાવાળું ઉત્પાદન અને કાપણી પછીનો જીવન કાળ વધારવાની ચકાસણી

ફુલોની ખેતી કરતાં ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે ગોલ્ડનરોડના ફુલોને કાપ્યા પછી વધુ સમય જાળવી રાખવા પરિપક્વ વણખૂલ્યા ફુલની અવસ્થાએ કાપણી કરવી. વધુ સારી ગુણવત્તાવાળું કાપણી પછીનું જીવન મેળવવા માટે ૦.૦૨ % ૮-હાઈડ્રોક્સી કવીનોલીન (૨૦૦ મિલિગ્રામ પ્રતિ લિટર) સાથે ૨% સુક્રોઝના (૨૦ ગ્રામ પ્રતિ લિટર) દ્રાવણની માવજત આપવાથી ૧૧ દિવસ સુધી ફુલો તાજા રહે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૮, પ્રાધ્યાપક અને વડા, બાગાયત વિભાગ, અસ્પી બાગાયત-વ-વનીય મહાવિદ્યાલય, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૮.૫.૨ ગોલ્ડન રોડના ફૂલોને વધુ સમય જાળવી રાખવા જુદી જુદી અવસ્થાએ કાપણીની અસર

ફુલોની ખેતી કરતાં ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે ગોલ્ડન રોડના ફૂલોને રોપ્યા પછી વધુ સમય જાળવી રાખવા પરિપક્વ વણખૂલ્યા ફુલની અવસ્થાએ કાપણી કરવી. વધુ સારી ગુણવત્તાવાળું કાપણી પછીનું જીવન મેળવવા માટે ૦.૦૨ % ૮-હાઈડ્રોક્સી કવીનોલીન (૨૦૦ મિલિગ્રામ પ્રતિ લિટર) સાથે ૨ % સુક્રોઝના (૨૦ ગ્રામ પ્રતિ લિટર) દ્રાવણની માવજત આપવાથી ૧૧ દિવસ સુધી ફુલો તાજા રહે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૮, પ્રાધ્યાપક, ફૂલ વિભાગ, અસ્પી બાગાયત-વ-વનીય મહાવિદ્યાલય, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૮.૬ ગ્લેડીયોલસ

૮.૬.૧ ગ્લેડીયોલસ (ફૂલ પાક)માં પિયત સાથે ખાતર વ્યવસ્થા.

દક્ષિણ ગુજરાતનાં ગ્લેડીયોલસની ખેતી શિયાળા ઋતુ દરમ્યાન કરવા માંગતા ખેડૂતોને ટપક સિંચાઈ પધ્ધતિ સાથે ૨૦૦ કિલો/હે નાઈટ્રોજન અને ૧૦૦ કિલો/હે ફોસ્ફરસ ખાતર આપવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે. રાસાયણિક ખાતર રોપણી બાદ ૩૦ દિવસ પછી શરૂઆત કરી કુલ ૧૦ સરખા હપ્તામાં એક અઠવાડિયાનાં અંતરે આપવું. આ ઉપરાંત ૧૦૦ કિલો/હે ફોસ્ફરસ અને ૧૦ ટન/હે છાણીયું ખાતર પાયામાં આપવું. આ પ્રમાણેની ખેતી પધ્ધતિથી પરંપરાગત ખેતી કરતાં વધુ ઉત્પાદન અને વધુ ચોખ્ખો નફો મેળવી શકાય છે.

ટપક પધ્ધતિની વિગત:

- બે લેટરલ વચ્ચેનું અંતર— ૧૨૦ સેમી
- બે ટપકણિયા વચ્ચેનું અંતર— ૬૦ સેમી
- ટપકણિયાની ક્ષમતા— ૩ લિટર/કલાક
- ટપક પધ્ધતિ ચલાવવા માટેનું દબાણ— ૧.૨ કિગ્રા/સેમી^૨
- ચલાવવાનો ગાળો— એકાંતર દિવસે
- ટપક પધ્ધતિ ચલાવવાનો સમય

નવે. — ૧.૦૦ કલાક ૪૫ મિનિટ

ડિસે. — ૧.૦૦ કલાક ૨૦ મિનિટ

જાન્યુ. — ૧.૦૦ કલાક ૩૫ મિનિટ

ફેબ્રુ. — ૨.૦૦ કલાક ૦૫ મિનિટ

માર્ચ — ૨.૦૦ કલાક ૪૫ મિનિટ

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૧, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, જળ અને જમીન વ્યવસ્થાપન સંશોધન એકમ, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

ગ્લેડીયોલસ (ફૂલ પાક)માં પિયત સાથે ખાતર

૮.૬.૨ દક્ષિણ ગુજરાતમાં ગ્લેડીયોલસની ખેતી

દક્ષિણ ગુજરાતના ભારે વરસાદીય ઝોન-૧નાં ખેત આબોહવાકીય પરિસ્થિતિ-૩માં ફુલોની ખેતી કરતા ખેડૂતોને ગ્લેડીયોલસ (તલવાર લીલી)ની સેન્સેરે(સફેદ) જાતનું સારી ગુણવત્તાવાળી વધુ ફુલોની ઘાંડી (સ્પાઈ ક)નાં ઉત્પાદન લેવા માટે વાવવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે. જો ખેડૂતો બજારની માંગને અનુરૂપ જુદા જુદા રંગના ગ્લેડીયોલસનું વાવેતર કરવા માંગતા હોય તો અન્ય જાતો જેવી કે પંજાબ ડોન (પીચ સાથે લાલ ગળો), પ્રીસીલા (સફેદ ગુલાબી), શગુન (ક્રીમ), સિટેસિનસ હાઈબ્રિડ (કેસરી પીળા ગળા સાથે), ગુંજન (આછો પીચ) અને અમેરિકન બ્યુટી (ગુલાબી) જેવી જાતોની પણ સારી ગુણવત્તાવાળા ફુલોના ઉત્પાદન લેવા માટે વાવવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૨, આચાર્ય, અરુપી બાગાયત-વ-વનીય મહાવિદ્યાલય, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

સિટેસિનસ હાઈબ્રિડ

પ્રીસીલા

ગુંજન

સેન્સેરે

શગુન

પંજાબ ડોન

૮.૬.૩ ગ્લેડીયોલસની અમેરિકન બ્યુટી જાતમાં સંકલિત નિંદામણ નિયંત્રણ

દક્ષિણ ગુજરાતના ગ્લેડીયોલસની ખેતી કરતા ખેડૂતોને અસરકારક નિંદામણ માટે નિંદણનાશક પેન્ડીમીથેલીન પ્રીઈમરજન્સ તરીકે ૦.૭૫ કિગ્રા/હે (પ્રથમ પિયત આપીને એક દિવસ બાદ) પ્રમાણે છંટકાવ કરી ત્યારબાદ ૫૦ દિવસે હાથથી નિંદામણ કરવા અથવા ૨૫, ૫૦ અને ૭૫ દિવસે હાથથી નિંદામણ કરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે, જેથી હેક્ટરે વધુ ચોખ્ખી આવક તેમજ સારી ગુણવત્તાયુક્ત ફૂલોનું ઉત્પાદન મેળવી શકાય છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૪, પ્રાધ્યાપક, ફૂલ વિભાગ, અસ્પી બાગાયત-વ-વનીય મહાવિદ્યાલય, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

ગ્લેડીયોલસની જાત અમેરિકન બ્યુટી

૮.૭ મોગરા

૮.૭.૧ મોગરાની વિવિધ જાતોનું મૂલ્યાંકન

દક્ષિણ ગુજરાતના ભારે વરસાદીય વિસ્તાર ઝોન -૧ ખેત આબોહવાકીય પરિસ્થિતિ -૩માં ફૂલોની ખેતી કરતા ખેડૂતોને મોગરાની લાંબી કળી અને ડબલ ફુલોવાળી બારમાસી જાતનું વાવેતર કરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે કારણ કે આ જાત સીગલ સ્થાનિય દેશી જાત (લોકલ ચેક) કરતા ૪૪.૫૩ % વધુ ઉત્પાદન આપે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૧, પ્રાધ્યાપક, ફૂલ વિભાગ, અસ્પી બાગાયત-વ-વનીય મહાવિદ્યાલય, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

મોગરાની ડબલ ફુલોવાળી જાત

૮.૮ ગુલછડી

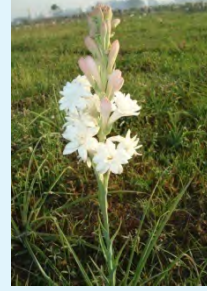
૮.૮.૧ ગુલછડીની જાતોનું મૂલ્યાંકન

ગુલછડીની ખેતી કરતા ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે, ગુલછડીની સુધારેલી સીગલ જાતોમાં પ્રજવલ અને ડબલ જાતોમાં સુવાસિનીનું કટ ફૂલો (કટ ફલાવર) માટે વાવેતર કરવું જેમાં સ્થાનિય સીગલ અને ડબલ (લોકલ) જાતો કરતાં અનુક્રમે ૧૭૧.૨૨% અને ૧૨૭.૨૮% ચોખ્ખો નફો તેમજ સારી ગુણવત્તાનાં ફૂલો મળે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૧, પ્રાધ્યાપક, ફૂલ વિભાગ, અસ્પી બાગાયત-વ-વનીય મહાવિદ્યાલય, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

ગુલછડીની સીગલ જાત: પ્રજવલ

ગુલછડીની ડબલ જાત: સુવાસિનીન

૮.૯ હેલિકોનિયા

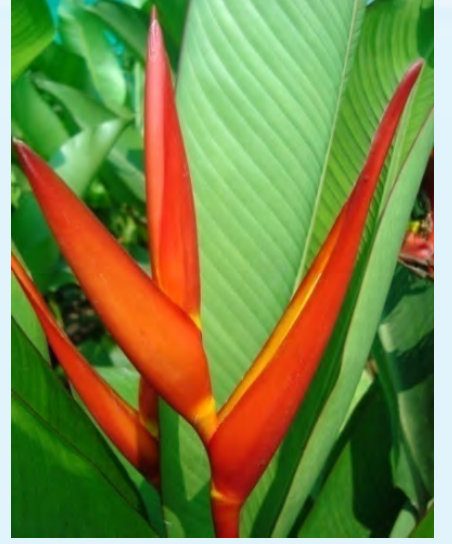
૮.૯.૧ હેલિકોનિયામાં લીલી શેડ નેટની ભલામણ

દક્ષિણ ગુજરાતના ભારે વરસાદીય ઝોન-૧ ખેત આબોહવાકીય પરિસ્થિતિ-૩માં ફૂલોની ખેતી કરતા ખેડૂતોને હેલિકોનિયા સ્ટ્રીક્ટા ની આઈરીસ બીનોચી (લાલ) જાતનું સારી ગુણવત્તાવાળા વધુ ફૂલો (સ્પાઈક)નું ઉત્પાદન લેવા માટે વાવવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે. વધુમાં જો ખેડૂતો બજારની માંગને અનુરૂપ જુદા રંગ અને આકારવાળી હેલિકોનિયાની જાતોની રોપણી કરવા માંગતા હોય તો તેઓને અન્ય જાતો જેવી કે પેરોટ બીક (લાલ રંગની પીળી કિનારી), લોબસ્ટર કલ્-૨ (નારંગી લાલ), પેડ્રો ઓર્ટીઝ (ચેરી લાલ), વેગનેરીયા રેડ (લાલ), ઓરેંજ (ક્રીમસન) અને ગોલ્ડન ટોર્ચ (પીળો) ને પણ સારી ગુણવત્તાવાળા ફૂલોના ઉત્પાદન લેવા માટે વાવવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે. હેલિકોનિયા રોપણી કર્યા બાદ ૩(ત્રણ) વર્ષ સુધી ૫૦% લીલી શેડ નેટમાં સારી ગુણવત્તાનાં ફૂલોનું ઉત્પાદન આપે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૨, આચાર્ય, અસ્પી બાગાયત-વ-વનીય મહાવિદ્યાલય, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

હેલિકોનિયા જાત: આઈરીસ બીનોચી

હેલિકોનિયા જાત: રેડ ટોચ

૮.૯-૨ હેલિકોનીયામાં જિબ્રેલીક એસિડની ભલામણ

હેલિકોનીયા ઉગાડતા ખેડૂતોને ભલામણ છે કે હેલિકોનીયાની જાત ગોલ્ડન ટોચના ફુલોને (સ્પાઈક) ત્રણ ટોચની પાંખડીઓ ખૂલે તે અવસ્થાએ કાપવાથી ફુલોની ગુણવત્તા સારી મળે છે. આગળ ફુલોના વેપારીઓને (છૂટક અને જથ્થાબંધ ખરીદદાર) ભલામણ કરવામાં આવે છે કે એક દિવસ પછી કપાયેલા હેલિકોનીયાના ફુલોને જિબ્રેલીક એસિડ ૧૦૦ મિલિ ગ્રામ/લિટરનો છંટકાવ(એકાંતરે બે વાર) કરવાથી ફુલોનો રંગ અને તાજગી લાંબા સમય (બે અઠવાડિયા) સુધી જળવાય રહે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૨, આચાર્ય, અસ્પી બાગાયત-વ-વનીય મહાવિદ્યાલય, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૮.૧૦ જર્બેરા

૮.૧૦.૧ પોલીહાઉસમાં જર્બેરાની ખેતી

દક્ષિણ ગુજરાતના ભારે વરસાદીય વિસ્તાર ઝોન-૧ ખેત આબોહવાકીય પરિસ્થિતિ-૩માં નેચરલી વેન્ટીલેટેડ પોલીહાઉસમાં જર્બેરાના ફુલોની ખેતી કરતા ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કેમેડમોઈસેલ(લાલ), ડ્રીમ(ગુલાબી) અને ગુકી (પીળો) જર્બેરાની જાતોનું વાવેતર કરવાથી સારી ગુણવત્તાવાળા ફુલોનું વધારે ઉત્પાદન અને વધારે આર્થિક આવક મળે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૨, આચાર્ય, અસ્પી બાગાયત-વ-વનીય મહાવિદ્યાલય, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

Mademoiselle

Cauca

Gucci

Batavia

Dream

જર્બેરાની વિવિધ જાતો

૮.૧૧ સેવંતી

૮.૧૧.૧ દક્ષિણ ગુજરાતની ખેત આબોહવાકીય પરિસ્થિતિમાં સેવંતીની જાતોનું મુલ્યાંકન

દક્ષિણ ગુજરાતના ભારે વરસાદીય ઝોન-૧ ખેત આબોહવાકીય પરિસ્થિતિ-૩માં ફૂલોની ખેતી કરતા ખેડૂતોને સેવંતીની રતલામ સિલેક્શન (સફેદ) જાતને વાવવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે. જે તેના સફેદ કલર અને સારી ગુણવત્તાને લીધે સારી બજારની માંગ ધરાવે છે. આ ઉપરાંત, બજારમાં સેવંતીના પીળા અને લાલ રંગના ફૂલોની માંગ પણ હોય છે. જેના માટે રેડ ગોલ્ડ (લાલ) અને સીએસ-૧૬ (પીળી) જેવી જાતોનું વાવેતર કરીને સારી ગુણવત્તાવાળા ફૂલોનું ઉત્પાદન લઈ શકાય છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૩, પ્રાધ્યાપક, ફૂલ વિભાગ, અસ્પી બાગાયત-વ-વનીય મહાવિદ્યાલય, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

સેવંતીની જાતો: રતલામ સિલેક્શન (સફેદ), રેડ ગોલ્ડ (લાલ), સીએસ-૧૬ (પીળી)

૯. કૃષિ ઈજનેરી

૯.૧ નહેર પિયત વિસ્તારમાં ક્ષારીય જમીનમાં ડ્રેનેજ પદ્ધતિ અને પાકની ભલામણો

દક્ષિણ ગુજરાતના નહેર પિયત વિસ્તારમાં પાણી ભરાવાના અને ક્ષારીય જમીનની મુશ્કેલી વાળા ખેડૂતોને નફાકારક પાક ઉત્પાદન મેળવવા માટે ડ્રેનેજ પદ્ધતિ અપનાવવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે. ડ્રેનેજ અપનાવવાથી જમીન સપાટીથી સરેરાશ આશરે ૬૦ સેમી પાણીનું સ્તર નીચું રહે અને જમીનમાં રહેલ દ્રાવ્ય ક્ષારોમાં અંદાજીત ૬૫ ટકા જેટલો ઘટાડો થાય.

- (૧) આ માટે બે ડ્રેનેજ પાઈપ વચ્ચેનું અંતર ૪૫ મીટર રાખી જમીન સપાટીથી ૦.૯ થી ૧.૨ મીટર જેટલી ઉંડાઈએ કાણાંવાળી પીવીસી પાઈપ નાંખવી. આંતરીક આવક દર (૫૮ ટકા), નફા ખર્ચનો ગુણોત્તર (૧:૧:૭) અને ૨ વર્ષમાં ખર્ચનું વળતર મેળવવાનાં મુદ્દાઓ ધ્યાને લેતા શેરડીના પાક માટે આ પદ્ધતિ નફાકારક છે.
- (૨) આવી જ રીતે નબળી આર્થિક પરિસ્થિતિવાળા ખેડુતોએ બે ડ્રેનેજ વચ્ચેનું અંતર ૬૦ મીટર રાખી સરેરાશ ૮૦ સેમી ઉંડાઈની ખુલ્લી ડ્રેનેજ બનાવવી જોઈએ. આંતરીક આવક દર (૧૧૪ ટકા), નફા ખર્ચનો ગુણોત્તર (૧:૨:૯) અને ૨ વર્ષમાં ખર્ચનું વળતર મેળવવાના મુદ્દા ધ્યાને લેતા ડાંગરના પાક માટે આ પદ્ધતિ નફાકારક છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૪, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, મુખ્ય જમીન અને જળ વ્યવસ્થાપન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૯.૨ દક્ષિણ ગુજરાતના કુદરતી સ્ત્રોતોનો ટકાઉ ઉપયોગ માટેના અભ્યાસ

દક્ષિણ ગુજરાતના કુદરતી સ્ત્રોતોનો ટકાઉ ઉપયોગ અર્થ કરેલ ભૂમિ વપરાશનો અભ્યાસ આધારિત તારણો.

- તાલુકામાં આવેલ ભૌગોલિક પરિસ્થિતિને અનુરૂપ નવા પાકોનું સૂચન.
- દક્ષિણ ગુજરાતના તાલુકા પ્રમાણે “મુદ્દાવાર નકશા” તૈયાર કર્યા.
- દક્ષિણ ગુજરાતમાં આવેલી જમીનની શ્રેણીવાર પાક ઉત્પાદનને માઠી અસર કરતા પરિબળોની તારવણી કરેલ છે.

[ભલામણ વર્ષ : ૨૦૦૬, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, મુખ્ય જળ અને જમીન વ્યવસ્થાપન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૯.૩ વરસાદના પાણીને ભૂતળમાં ઉતારવા માટેનો અભ્યાસ

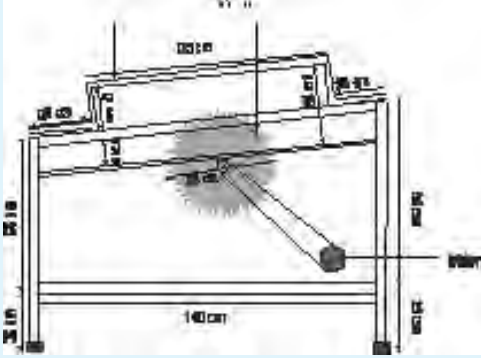
દક્ષિણ ગુજરાતનાં કાંઠા વિસ્તારનાં ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે તેમણે તેમના ખેતરોના નિયાણવાળા ભાગમાં અથવા નિતારનીકની બાજુમાં ૪.૦ મી × ૩.૦ મી × ૨.૦ મીટરની અનુક્રમે લંબાઈ, પહોળાઈ અને ઉંડાઈ ધરાવતા ગારણ ખાડાઓ બનાવવા જોઈએ, ખાડાઓ ખોદતા પહેલાં, પ્રથમ એક વીફર સુધી (અંદાજીત ૧૨ મીટરની ઉંડાઈ) ૨૦૦ મિમિનાં પીવીસીના સ્ટેઈનર પાઈપ ઉતારી વરસાદના પાણીને ભૂતળ માં ઉતારવું જોઈએ કે જેથી ભૂતળ પાણીની ગુણવત્તા અને સપાટીમાં આંશિક સુધારો કરી શકાય. પાઈપને ગારણ ખાડાના તળિયાથી ૦.૬ મી જેટલો ઉંચો રાખવો અને ઉપરથી કેપ વડે બંધ કરી દેવો.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૦, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, જળ અને જમીન વ્યવસ્થાપન સંશોધન એકમ, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૯.૪ કેળનાં થડનાં ફાડા કરવા માટેનું યંત્ર

કેળની ખેતી કરતાં જે ખેડૂતો કેળનાં થડમાંથી રેસા કાઢવા માટે રાસ્પાડોર ઉપયોગ કરતા હોય તેમને કેળનાં થડનાં બે ફાડા કરવા માટે જળ અને જમીન સંશોધન એકમ, ન.કૃ.યુ., નવસારી દ્વારા બનાવેલ કટર મશીનનો ઉપયોગ કરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે. આ કટર મશીનનો ઉપયોગ કરવાથી મજૂર દ્વારા થડનાં બે ફાડા કરવાની સરખામણીએ હેક્ટરે ૩૦ ટકા જેટલી વધારાની ચોખ્ખી આવક મળે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૧, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, જળ અને જમીન વ્યવસ્થાપન સંશોધન એકમ, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

કેળનાં થડનાં ફાડા કરવાનું મશીનની રચના

કેળનાં થડનાં ફાડા કરવાનું મશીન

૯.૫ નર્મદા જીલ્લાના ડેડીયાપાડા તાલુકામાં વરસાદી પાણીનો મહત્તમ ઉપયોગ કરી પાકોમાંથી વધુ ઉત્પાદન મેળવવા માટેનો અભ્યાસ

- ખેડૂતોને ચોમાસામાં વરસાદી પાકોમાંથી મહત્તમ ઉત્પાદન મેળવવા જુલાઈ મહિનાનાં પ્રથમ અઠવાડિયાથી વાવેતર કરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.
- ખેડૂતોને વરસાદનું પાણી પોતાના ખેતરમાં રોકવા માટે બંધપાળા તેમજ વહેતા પાણીનો સંગ્રહ કરવા ખેત તલાવડી બનાવવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે કે જેથી વરસાદી પાકોમાંથી મહત્તમ ઉત્પાદન મેળવવા સપ્ટેમ્બર મહિનાના પ્રથમ અઠવાડિયા પછી પાકોને પૂરક પિયત કરી શકાય.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૪, આચાર્ય, કૃષિ ઈજનેરી કોલેજ, ન.કૃ.યુ., પારસી ટેકરા, ડેડીયાપાડા]

૯.૧૦ પીવાના પાણી માટે વરસાદી પાણીનો સંગ્રહ

સમગ્ર ભારત દેશમાં પીવાના પાણી માટે વરસાદનું પાણી સંગ્રહ કરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે. સુક્ષ્મ જીવાણુઓનો વિકાસ ન થાય તે માટે ૧૦૦૦ લિટર/વ્યક્તિ/વર્ષ ક્ષમતા ધરાવતી ટાંકી એવી રીતે બનાવવી કે જેથી પ્રકાશ અને હવાની અવર જવર ન થાય. પાણીની ટાંકી જમીનની સપાટીથી અડધો મીટર (૦.૫ મીટર) ઉપર રાખવી કે જેથી વરસાદના કારણે જમીનના ધોવાણવાળું પાણી ટાંકીની અંદર આવતું રોકી શકાય. આ વરસાદી પાણીને ડંકી અથવા ઈલેક્ટ્રિક મોટર વડે બહાર કાઢી તેનો જરૂરીયાત મુજબનો વપરાશ કરી શકાય.

ધ્યાનમાં રાખવા જેવી બાબતો

- ચોમાસામાં વરસાદ આવતા પહેલાં અગાસીની છત અને ટાંકીની જોડાણવાળી પાઈપો સાફ કરવી તેમજ પહેલા વરસાદના પાણીનો સંગ્રહ ન કરતાં તેને પાઈપ દ્વારા બહાર જવા દેવું.
- છતના પાણીમાં રહેલી સેન્દ્રીય અશુદ્ધિઓ દુર કરવા પાણીના સંગ્રહની ટાંકી પહેલા તેને ૩૦ – ૫૦ સેમીના અનુક્રમે રેતી, નાની કાંકરી અને મોટી કાંકરી ના આવરણ માંથી પસાર કરવું.
- ૫૦૦૦ લિટરની ક્ષમતા ધરાવતી પાણીની ટાંકીમાં ૭ લિટરની ક્ષમતા વાળા માટીના માટલામાં કળીચુનો ભરી તેને માજરપાટના કપડાથી બાંધી ટાંકીમાં ડુબાડી દેવું.
- ટાંકીની દીવાલોને પણ કળીચુનાથી રંગવી.

ઉપરોક્ત કાળજીઓ છતાં સમય જતાં અનએરોબીક બેક્ટેરીયાનો વિકાસ થઈ શકે છે તેને અટકાવવા માટે પાણીનો ઉપયોગ કરતાં પહેલા તેને ગરમ કરવું અથવા ૦.૫ ગ્રામ કલોરીનની ગોળી ૨૦ લીટર પાણીમાં નાખવી અથવા પાણીનો ઉપયોગ કરતા પહેલા તેને ૮ – ૧૦ કલાક કોપરના વાસણ/પાત્રમાં રાખવું અથવા બજારમાં મળતા યુવી ફિલ્ટરનો ઉપયોગ કરવો.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૪, પ્રાધ્યાપક, ફોરેસ્ટ્રી કોલેજ, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

વરસાદી પાણીનો પીવાના પાણી તરીકે સંગ્રહ કરવા ટાંકીની રચના

૯.૧૧ પાણીને સુક્ષ્મ જીવાણુઓ રહીત કરવા માટે કોપરનાં પાત્રનો ઉપયોગ

પીવાના પાણીને કોઈ પણ પ્રકારના સુક્ષ્મ જીવાણુઓ રહીત કરવા માટે તેને કોપરના પાત્રમાં ૧૨ અને ૨૪ કલાક સંગ્રહ કરવાથી અનુક્રમે ૮૫ % અને ૯૦ % કોલીફોર્મ તથા ૬૭ % અને ૮૧ % ટોટલ બેક્ટેરીયલ કાઉન્ટ ઘટાડી શકાય છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૪, પ્રાધ્યાપક, ફોરેસ્ટ્રી કોલેજ, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૧૦. ઘાસચારાના પાકો

૧૦.૧ જુવાર

જાત:

૧૦.૧.૧ જુવાર : ઘાસચારાની જુવાર, સી.એસ.વી. ૨૧ એફના સમર્થન અંગેની દરખાસ્ત

જુવારની ઘાસચારા માટેની જાત સી.એસ.વી. ૨૧ એફ અખીલ ભારતીય લેવલે ભલામણ થયેલ હતી. જેને વર્ષ ૨૦૧૩ દરમ્યાન ગુજરાત રાજ્યમાં એન્ડોર્સમેન્ટ કરી રાજ્યના ખેડૂતોને વાવવા માટે ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૩, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, મુખ્ય જુવાર સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., અઠવા લાઈન્સ, સુરત]

ઘાસચારાની જુવાર: સી.એસ.વી. ૨૧ એફ

ખેતી પધ્ધતિ :

૧૦.૧.૨ ઘાસચારાની જુવારમાં આંતરપાક દ્વારા જમીનનો કાર્યક્ષમ ઉપયોગ

દક્ષિણ ગુજરાતના વધુ વરસાદની કૃષિ આબોહવાકીય પરિસ્થિતી—૩માં ઘાસચારાની જુવાર પકવતાં ખેડૂતોને લીલા ચારાનું વધુ ઉત્પાદન અને નફો મેળવવા માટે બે હાર જુવાર સાથે એક હાર ચોળાની આંતરપાક પધ્ધતિ ૩૦ સેમીના અંતરે અપનાવવાની સલાહ આપવામાં આવે છે. આ પધ્ધતિથી જમીનનો કાર્યક્ષમ ઉપયોગ થાય છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૦, પ્રાધ્યાપક અને વડા, સસ્ય વિજ્ઞાન વિભાગ, ન.મ.કૃ.મ., ન.કૃ.ય, નવસારી]

૧૦.૧.૩ નાઈટ્રોજન, ફોસ્ફરસ અને પોટાશના જુદા જુદા પ્રમાણનો એક વાટવાળી ઘાસચારાની જુવારની જાતો પર પ્રતિભાવ

દક્ષિણ ગુજરાતના ખેત આબોહવાકીય વિસ્તાર—૨માં ઘાસચારાની જુવાર ઉગાડતા ખેડૂતોને લીલા ઘાસચારાનું આર્થિક રીતે પોષણક્ષમ વધુ ઉત્પાદન મેળવવા જુવારની સુધારેલી જાત સી.એસ.વી. ૨૧ એફના

પાકમાં પ્રતિ હેક્ટરે ૧૨૦ કિલો નાઈટ્રોજન અને ૬૦ કિલો ફોસ્ફરસ જે પૈકી અડધો નાઈટ્રોજન અને પુરેપુરો ફોસ્ફરસ પાયામાં તેમજ બાકીનો અડધો નાઈટ્રોજન પૂર્તિ ખાતર તરીકે વાવણી બાદ ૩૦ દિવસે નાંખવાની સલાહ આપવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૩, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, મુખ્ય જુવાર સંશોધન કેન્દ્ર, અઠવા લાઈન્સ, ન.કૃ.યુ., સુરત]

૧૦.૨ હાઈબ્રીડ નેપીયર

૧૦.૨.૧ હાઈબ્રીડ નેપીયર જાત સીઓ-૩ના લીલા ઘાસચારાના ઉત્પાદન ઉપર જુદી જુદી માત્રામાં નાઈટ્રોજન, ફોસ્ફરસ અને પોટાશની અસર

દક્ષિણ ગુજરાતનાં ભારે વરસાદ વાળા ખેત આબોહવાકીય વિસ્તાર-૩ના હાઈબ્રીડ નેપીયર ઘાસચારો ઉગાડતા ખેડૂતોને ઘાસનું વધુ ઉત્પાદન (ખર્ચ : નફો ગુણોત્તર - ૨.૬૫) મેળવવા માટે ૮૦૦ કિગ્રા નાઈટ્રોજન સાથે ફોસ્ફરસ અને પોટાશ બન્ને ૬૦ કિગ્રા પ્રતિ હેક્ટરે આપવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે. ઉપરોક્ત ખાતરો પૈકી હેક્ટરે ૧૦૦ કિગ્રા નાઈટ્રોજન સાથે બધોજ ફોસ્ફરસ અને પોટાશ પાયાના ખાતર તરીકે આપવો તેમજ બાકીનો નાઈટ્રોજન ૮ સરખા હપ્તામાં દરેક કાપણી પછી આપવા. આ ઉપરાંત હેક્ટરે ૨૦ ટન છાણિયુ ખાતર દર વર્ષે ચોમાસા પહેલા અવશ્ય આપવું.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૮, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, જમીન વિજ્ઞાન વિભાગ, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૧૦.૩ ઓટ

૧૦.૩.૧ ઓટના પાકમાં બીજ ઉત્પાદન માટેનો અભ્યાસ

દક્ષિણ ગુજરાતનાં વધુ વરસાદની કૃષિ આબોહવાકીય પરિસ્થિતી-૩માં વધુ બીજ ઉત્પાદન અને નફો મેળવવા માટે લીલા ચારા માટે ઓટની કાપણી ન કરવાની સલાહ આપવામાં આવે છે. ઓટના પાકને પ્રતિ હેક્ટરે ૧૨૦ કીગ્રા નાઈટ્રોજન ત્રણ સરખાં હપ્તામાં વાવણી સમયે અને પાયામાં અને વાવણી બાદ ૩૦ અને ૪૫ દિવસે તેમજ ફોસ્ફરસ ૩૦ કિગ્રા પ્રતિ હેક્ટરે આપવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૦, પ્રાધ્યાપક અને વડા, સસ્ય વિજ્ઞાન વિભાગ, ન.મ.કૃ.મ., ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૧૦.૪ રજકો

૧૦.૪.૧ રજકો-ઘાસચારાની જુવાર પાક પધ્ધતિમાં ખાતરની ભલામણ

દક્ષિણ ગુજરાતના વધુ વરસાદની કૃષિ આબોહવાકીય પરિસ્થિતી-૩માં રજકો-ઘાસચારાની જુવાર પાક પધ્ધતિ અપનાવતા ખેડૂતોને ઘાસચારાનું વધુ ઉત્પાદન અને નફો મેળવવા માટે રજકામાં ૫૦ કિગ્રા ફોસ્ફરસ સીંગલ

સુપર ફોસ્ફેટમાંથી વામ કલ્ચર (૨ કિગ્રા/હે) સાથે ઘાસચારાની જુવારમાં ૫૦ ટકા ભલામણ કરેલ રાસાયણિક ખાતર (૪૦ કિગ્રા નાઈટ્રોજન અને ૨૦ કિગ્રા ફોસ્ફરસ પ્રતિ હેક્ટરે) આપવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૦, પ્રાધ્યાપક અને વડા, સસ્ય વિજ્ઞાન વિભાગ, ન.મ.કૃ.મ., ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૧૦.૫ કાયરુ

૧૦.૫.૧ ચોમાસુ કુદરતી ઘાસ કાયરુમાં નાઈટ્રોજન અને કાપણી વ્યવસ્થાપન

દક્ષિણ ગુજરાતનાં વધુ વરસાદની કૃષિ આબોહવાકીય પરિસ્થિતિ—૩માં ખેડૂતોને કાયરુ ઘાસચારાના પાકમાં ૧૨૦ કિલો નાઈટ્રોજન(૫૦ ટકા નાઈટ્રોજન પાયામાં, ૨૫ ટકા નાઈટ્રોજન પ્રથમ કાપણી પછી (૪૫ દિવસે) અને બાકીના ૨૫ ટકા નાઈટ્રોજન બીજી કાપણી પછી (૭૫ દિવસે) અને ૨૦ કિલો ફોસ્ફરસ પાયામાં પ્રતિ હેક્ટરે આપી વાવણી પછી ૪૫, ૭૫ અને ૧૦૫ દિવસે એમ ત્રણ કાપણી લેવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૧, પ્રાધ્યાપક અને વડા, સસ્ય વિજ્ઞાન વિભાગ, ન.મ.કૃ.મ., ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૧૦.૬ સુગરબીટ

૧૦.૬.૧ દૂધાળ ભેંસોમાં લીલાચારાના પર્યાય તરીકે સુગરબીટ ખવડાવવું

આથી પશુપાલકોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે સુરતી ભેંસોના આહારમાં દાણ (૨૫%), કપાસ ખોળ (૭%), હાઈબ્રીડ નેપીયર (૨૮%) અને ડાંગર પરાળ (૪૦%) જેવા ઘટકો ધરાવતો આહાર લીલાચારાની તંગીના સમયે ૧૮% દાણ, ૧૩% કપાસીયા ખોળ, ૧૪% હાઈબ્રીડ નેપીયર, ૩૭% ડાંગર પરાળ અને ૧૭% સુગરબીટ કંદના આહાર વડે દૂધ ઉત્પાદન, બંધારણ અને ખોરાકીય ખર્ચમાં નુકશાની વિના ફેરબદલ કરી શકાય.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૪, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, એલ.આર.એસ., પશુ ચિકિત્સા અને પશુપાલન મહાવિદ્યાલય, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

દૂધાળ ભેંસોમાં લીલાચારાના પર્યાય તરીકે સુગરબીટનો ઉપયોગ

૧૧. વનીય પાકો

૧૧.૧ જંગલી ઝાડોની ખેતીનું મૂલ્યાંકન

દક્ષિણ ગુજરાતના ભારે વરસાદવાળા વિસ્તાર ઝોન -૧માં વૃક્ષ ઉછેરવા માંગતા ખેડૂતોને ૨૦ વર્ષના લાંબા ગાળાના પાક તરીકે ૪ મીટર × ૪ મીટર ના અંતરે કિલાઈ અથવા અર્જુન સાદડનું બ્લોકમાં વાવેતર કરવાથી સારી આવક મળી શકે છે. (૨૦ વર્ષે આર્થિક ફાયદો (BCR) અનુક્રમે ૪૪.૯૩ અને ૩૬.૪૫)

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૧, પ્રાધ્યાપક, ફોરેસ્ટ્રી કોલેજ, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૧૨. સુગંધીત પાકો

૧૨.૧ પામારોઝાની ખેતમાં પિયત અને ખાતરની ભલામણ

દક્ષિણ ગુજરાતનાં ભારે વરસાદવાળા વિસ્તાર (ખેત આબોહવાકીય પરિસ્થિતિ-૩)માં પામારોઝાની ખેતી કરતા ખેડૂતોને વધુ તેલનું ઉત્પાદન અને ચોખ્ખો નફો મેળવવા આથી ભલામણ કરવામાં આવે છે કે પાકને વર્ષ દરમ્યાન કુલ-૧૫ પિયત આપવા (૦.૬ બાષ્પીભવન ગુણોત્તર) અને ૧૦૦ કિ/હે નાયટ્રોજન કુલ સરખા છ હપ્તામાં આપવો સાથે સાથે પાયાનાં ખાતર તરીકે ૬૦ કિલો ફોસ્ફરસ/હે, ૪૦ કિલો પોટાશ/હે અને ઝીંક સલ્ફેટ ૧૦ કિ/હે દર વર્ષે આપવું.

પિયતનું સમય પત્રક :

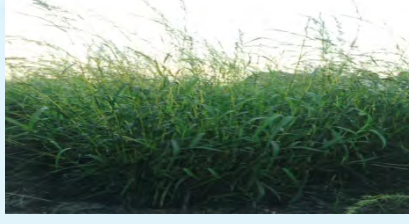
શિયાળાની ઋતુમાં (ઓક્ટોબર-ફેબ્રુઆરી) ૨૫-૨૭ દિવસે અને ઉનાળામાં (માર્ચ થી જુન) ૧૨-૧૪ દિવસના ગાળે પિયત આપવા.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૮, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, જળ અને જમીન વ્યવસ્થાપન સંશોધન એકમ, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૧૨.૨ પામારોઝા ઘાસમાં- સંકલિત પોષક તત્વોનું વ્યવસ્થાપન

દક્ષિણ ગુજરાતનાં વધુ વરસાદવાળા વિસ્તાર(ખેત આબોહવાકીય પરિસ્થિતિ-૩)ના પામારોઝા ઘાસની ખેતી કરતા ખેડૂતોને પામારોઝાનું સુગંધિત તેલનાં વધુ ઉત્પાદન અને ચોખ્ખી આવક મેળવવા માટે પાકને હેક્ટર દીઠ ૧૫ ટન છાણિયુ ખાતર, ૧૫૦ કિલો નાઈટ્રોજન અને ૬૦ કિલો ફોસ્ફરસ/હેક્ટર દર વર્ષે આપવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે. જેમા નાઈટ્રોજન ત્રણ સરખા હપ્તામાં એટલેકે દરેક કાપણી બાદ આપવું. જ્યારે ફોસ્ફરસનો સંપૂર્ણ જથ્થો પાયાનાં ખાતર તરીકે હેક્ટર દીઠ ૬૦ કિગ્રા આપવું જ્યારે પોટાશ ખાતરનો વપરાશ જમીન ચકાસણી આધારે કરવો.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૦, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, જળ અને જમીન વ્યવસ્થાપન સંશોધન એકમ, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

પામારોઝા ઘાસ

૧૨.૩ એકેશીયા મેન્જીયમના વિકાસ અને ઉત્પાદનનો અભ્યાસ

દક્ષિણ ગુજરાતનાં ભારે વરસાદવાળા વિસ્તાર ઝોન -૧માં વૃક્ષ ઉછેરવા માંગતા ખેડૂતોને ટૂંકા ગાળાના ઝડપથી ઉગતા વૃક્ષ (૫ વર્ષે કાપી શકાય તેવા)ની ખેતી કરવા ૨.૫ મી × ૨.૫ મીટરના અંતરે એકેશીય મેન્જીયમ ઉછેરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે. (૫ વર્ષે આર્થિક ફાયદો (BCR) અનુક્રમે ૧૩.૯૯)

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૧, પ્રાધ્યાપક, ફોરેસ્ટ્રી કોલેજ, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૧૩. કમ્પોસ્ટ ખાતર

૧૩.૧ વર્મી કમ્પોસ્ટ

૧૩.૧.૧ વર્મી કમ્પોસ્ટીંગ પદ્ધતિ દ્વારા પોષક તત્વોથી સમૃદ્ધ ખાતર બનાવવું

દક્ષિણ ગુજરાતના ખેડૂતો છાણ અને શેરડીની પતારીનું ૭૦:૩૦ પ્રમાણ રાખી વર્મી કમ્પોસ્ટીંગ પદ્ધતિ દ્વારા પોષક તત્વોથી સમૃદ્ધ ખાતર બનાવી શકાય છે.

વર્મી કમ્પોસ્ટીંગ દ્વારા એક ટન કાચા માલમાંથી સમૃદ્ધ સેન્દ્રિય ખાતર બનાવવાની રીત :

- વર્મી કમ્પોસ્ટીંગ માટે ઝાડના છાયા વાળી ઉંચી જગ્યા પસંદ કરો. ૧૫×૫ મીટરના વર્મી કમ્પોસ્ટીંગ બેડ ઉપર ૧૪૦ કિગ્રા ઢોરના છાણ અને ૬૦ કિગ્રા શેરડીની પતારીનું સ્તર બનાવો.
- આ સ્તરને પુરતા પાણીથી ભીજવો. (કાચા માલમાં આશરે ૬૦ % ભેજનું પ્રમાણ રહે તે રીતે)
- ૧ કિ.ગ્રા. સુક્ષ્મ જીવાણુવાળું ડીકમ્પોઝીંગ કલ્ચર (વસંતદાદા ઈન્સ્ટીટ્યુટ પૂનાનું), ૮ કિલોગ્રામ યુરિયા, ૧૦ કિ.ગ્રા. સુપર ફોસ્ફેટ અને ૧૦૦ કિગ્રા ઢોરનું છાણ ભેગા કરીને પાણીમાં રબડી બનાવો. દરેક શેરડીની પતારીના સ્તર પર પાંચમા ભાગની રબડી બનાવી તેમાથી પાંચમા ભાગની રબડી પહેલા સ્તર પર છાંટો.
- આ રીતે ઢોરના છાણ અને શેરડીની પતારીના કુલ પાંચ સ્તર બનાવો.
- વર્મી કમ્પોસ્ટના ઢગલાને છાણથી લીપી તેને કંતાનથી ઢાંકી દો. ૬૦ % જેટલો ભેજ જાળવીને માલને એક મહિના સુધી કહોવાવા દો. આ દરમ્યાન બે વખત કાચા માલને ઉપરતળે કરો.
- એક માસ બાદ ૨.૫ કિગ્રા જેટલા અળસિયા (જાત યુડ્રીલસ એન્જિન) છોડો. વર્મી કમ્પોસ્ટના ઢગલામાં ૧૪ થી ૧૫ જગ્યાએ હવાની અવર-જવર માટે નાના કાણાં પાડો.
- વર્મી કમ્પોસ્ટીંગના સમગ્ર સમયગાળા દરમ્યાન ૬૦ ટકા જેટલો ભેજ જાળવી રાખવો. ૭૫ થી ૮૦ દિવસમાં રાખોડી રંગનું સમૃદ્ધ સેન્દ્રિય ખાતર તૈયાર થશે. તૈયાર સમૃદ્ધ સેન્દ્રિય ખાતર બહાર કાઢવાના છ દિવસ પહેલા પાણીનો છંટકાવ કરવાનું બંધ કરવું.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૮, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, જમીન વિજ્ઞાન વિભાગ, ન.કૃ.યુ., નવસારી, વૈજ્ઞાનિક ઉપયોગી ભલામણ]

૧૩.૧.૨ ગુણવત્તા સભર વર્મિકમ્પોસ્ટ બનાવવાની પદ્ધતિ

દક્ષિણ ગુજરાતના ખેડૂતોને ખાસ કરીને જેઓ કેળની ખેતી કરતા હોય તેઓને સલાહ આપવામાં આવે છે કે ત્રણ મહિનામા ગુણવત્તાસભર વર્મિકમ્પોસ્ટ બનાવવા, ઢોરનું છાણ અને કેળના થડના ટુકડાઓ (૨ થી ૩

સેમી સાઈઝના) ૧:૧ના પ્રમાણ મુજબ રાખીને ૫ ટકા રોક ફોસ્ફેટ ઉમેરીને ડીકોમ્પોઝીંગ કલ્ચરના ઉપયોગથી એક મહિના સુધી વિઘટન કર્યા બાદ અળસિયાના(જાત-**ઈયુડ્રીલસ એન્જિની**)ના ઉપયોગથી બે મહિના સુધી વર્મિકમ્પોસ્ટીંગ થવા દેવાથી વર્મિકમ્પોસ્ટના કાર્બન : નાઈટ્રોજનનો ગુણોત્તર ૧૬:૧ અને કુલ નાઈટ્રોજન, ફોસ્ફરસ અને પોટાશીયમ તત્વો અનુક્રમે આશરે ૨.૪%, ૧.૪% અને ૦.૭% મળી રહે. વધુમાં ખેડૂતોને સલાહ છે કે, ઢોરનું છાણ અને કેળના થડના ટુકડાઓ વારાફરતી થર (૬ થી ૭ સેમી ઉંચાઈના ૫ થી ૬ સ્તર) બનાવે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૩, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, જમીન વિજ્ઞાન વિભાગ, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૧૩.૨ કમ્પોસ્ટ

૧૩.૨.૧ ટૂંકા સમયમાં ફળદ્રુપ કમ્પોસ્ટ ખાતર બનાવો

દક્ષિણ ગુજરાતના ખેડૂતો છાણ, ઘઉંનું ગોતર, તુવેર અને વાલનું ગોતર, ગ્લીસીરીડીયા, સુબાબુલ અને શણના ડાળ - પાંદડા, રોક ફોસ્ફેટ, ગાય / ભેસનું મુત્ર, દિવેલીનો ખોળ, છાણિયુ ખાતર અને માટીનો નીચે દર્શાવ્યા મુજબના ગુણોત્તરમાં સુક્ષ્મ જીવાણુઓના કલ્ચર સાથે ઉપયોગ કરીને ૪૦ થી ૫૦ દિવસમાં જુદી-જુદી કક્ષાનું ફળદ્રુપ છાણિયુ ખાતર બનાવી શકાય છે. જો ખેડૂતો પાસે ફક્ત છાણ હોય તો પણ આ પદ્ધતિ અપનાવીને ટુકા સમયમાં છાણીયુ ખાતર કરતાં ઉચી ગુણવત્તા ધરાવતું કમ્પોસ્ટ ખાતર બનાવી શકે છે.

ફળદ્રુપ છાણિયા ખાતરની કક્ષા	જુદ-જુદા પદાર્થોનો ગુણોત્તર	કાર્બન : નાઈટ્રોજન ગુણોત્તર
પ્રથમ કક્ષા	૫૦:૨૫:૫:૧૦:૫:૩:૨ [છાણ :ગ્લીસીરીડીયા, સુબાબુલ અને શણના ડાળ-પાંદડા : રોક ફોસ્ફેટ : ગાય/ભેસનું મુત્ર : દિવેલીનો ખોળ : છાણિયુ ખાતર : માટી].	૧૨.૫
દ્વિતીય કક્ષા	૫૦:૨૫:૫:૧૦:૫:૩:૨ [છાણ : તુવેર અને વાલનું ગોતર : રોક ફોસ્ફેટ: ગાય/ભેસનું મુત્ર : દિવેલીનો ખોળ : છાણિયુ ખાતર : માટી].	૧૪.૭
તૃતીય કક્ષા	૫૦:૨૫:૫:૧૦:૫:૩:૨ [છાણ:ઘઉંનું ગોતર: રોક ફોસ્ફેટ: ગાય/ભેસનું મુત્ર : દિવેલીનો ખોળ : છાણિયુ ખાતર : માટી].	૨૨.૫
ચતુર્થ કક્ષા	૧૦૦ % છાણ	૨૬.૦

છાણમાંથી ફળદ્રુપ ખાતર બનાવવાની પદ્ધતિ

ખાડા-વ-ઢગલા પદ્ધતિથી ઉપર દર્શાવ્યા મુજબના પદાર્થોનો ગુણોત્તર જાળવી ફળદ્રુપ છાણિયુ ખાતર બનાવી શકાય છે. જેના માટે ત્રણ મીટર લાંબો, બે મીટર પહોળો અને એક મીટર ઉંડો ખાડો બનાવી ખાડાને ચારે બાજુથી યોગ્ય પ્રમાણમાં પાણીથી ભિજવી કાચા માલના બે થી ત્રણ સેમીના કટકાને તળીયેથી ઉપર સુધી જુદા-જુદા સ્તરોમાં પાથરવાં. દરેક સ્તરની જાડાઈ ૫ સેમી જેટલી રાખવી. દરેક સ્તર પાથરીયા પછી તેને પૂરતા પ્રમાણમાં પાણીથી ભિજવવું અને પૂરતા સમય સુધી પણી સોસાવા દેવું. સાથે સાથે દરેક સ્તર પછી છંટકાવ કરવા માટે ઈ. એમ. - ૧ નો કાચો માલ ભિજાય ત્યા સુધી છંટકાવ કરવો. આ જ પ્રમાણે બાકીના બધા સ્તરો તૈયાર કરવા. ત્યાર બાદ આખા ઢગલાને છાણની રબડીથી લીપી (૩ સેમીનું સ્તર) તેને શણના કંતાનથી ઢાકીને કહોવાણ થવા

દેવું. સમગ્ર ગાળા દરમ્યાન ૫૦ થી ૫૫ ટકા ભેજનું પ્રમાણ જાળવવું અને ભેજનું પ્રમાણ વધે નહી તેની તકેદારી રાખવી. ૪૦ થી ૫૦ દિવસમાં ગાઢ બદામી થી કાળા રંગનું ફળદ્રુપ છાણિયુ ખાતર તૈયાર થશે.

છંટકાવ માટેના સક્રિય સુક્ષ્મ જીવાણુઓનું દ્રાવણ બનાવવાની રીત:

૧ લિટર ઈ.એમ. - ૧ ના માતૃ દ્રાવણ સાથે ૨ કિગ્રામ ગોળ, ૧૭ લિટર પાણીમાં ઓગાળીને ૨૦ લિટર હવા ચુસ્ત પ્લાસ્ટીક કારબામાં લઈ ૭ થી ૧૦ દિવસ સુધી અંધારામાં રાખવું. ત્યાર બાદ આ દ્રાવણમાંથી છંટકાવ માટેનું દ્રાવણ તૈયાર કરવા માટે ૧૭૦ મિલિ આગળ બનાવેલ ઈ.એમ.- ૧ દ્રાવણમાં ૧૦૦ ગ્રામ ગોળ ઓગાળી તેમાં પાણી ઉમેરી ૧૦ લિટર દ્રાવણ બનાવવું.

સમૃદ્ધ કમ્પોસ્ટ ખાતરમાં પોષક તત્વોની માત્રા:

ફળદ્રુપ છાણિયા ખાતરની કક્ષા	સેન્ટ્રિય કાર્બન (ટકા)	નાઈટ્રોજન (ટકા)	ફોસ્ફરસ (ટકા)	પોટાશ (ટકા)	કેલ્સીયમ (ટકા)	મેગ્નેશીયમ (ટકા)	લોહ (ppm)	મેગ્નીઝ (ppm)	જસત (ppm)	તાંબુ (ppm)
પ્રથમ કક્ષા	૪૦.૦	૩.૧૯	૧.૫૮	૦.૮૬	૨.૫૪	૪.૧૧	૫૦૫૨	૧૪૧૦	૩૯૬	૮૭
દ્વિતીય કક્ષા	૪૦.૧	૨.૭૨	૧.૫૧	૦.૯૧	૨.૩૫	૩.૦૮	૪૬૯૦	૧૦૨૨	૧૮૯	૭૧
તૃતીય કક્ષા	૪૧.૯	૧.૮૬	૧.૩૩	૦.૬૬	૨.૧૧	૩.૦૨	૩૯૬૪	૮૯૮	૨૬૮	૫૮
ચતુર્થ કક્ષા	૪૨.૨	૧.૬૪	૧.૦૧	૦.૬૦	૨.૯૧	૨.૯૧	૩૬૮૨	૮૫૧	૧૮૭	૬૧

* બજારમાં સુક્ષ્મ જીવાણુઓના અલગ અલગ કન્સોરસીયમ કલ્ચર મળે છે. સદર અખતરમાં ઈએમ. ૧ કલ્ચર વાપરવામાં આવેલ જે માર્કેટીંગ કરતી સંસ્થા પાસેથી મેળવેલ છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૯, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, જમીન વિજ્ઞાન વિભાગ, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૧૩.૨.૨ ગુણવત્તાસભર કમ્પોસ્ટ બનાવવાની પદ્ધતિ

દક્ષિણ ગુજરાતનાં ખેડૂતોને ખાસ કરીને જેઓ કેળની ખેતી કરતા હોય તેઓને સલાહ આપવામાં આવે છે કે, સુક્ષ્મ જીવાણુસભર (લેક્ટોબેસીલસ સ્પી., રોડોસ્ચુડોમોનાસ સ્પી. અને સેકારોમાઈસીસ સ્પી.) માતૃ દ્રાવણમાંથી તૈયાર કરેલા “છંટકાવ કરવા માટે સુક્ષ્મ જીવાણુઓના દ્રાવણના” ઉપયોગથી ૫૩ થી ૫૫ દિવસમાં ગુણવત્તાસભર કમ્પોસ્ટ ખાતર ઝડપથી બનાવવા, ઢોરનું છાણ અને કેળના થડના ટુકડાઓ (૨ થી ૩ સેમી સાઈઝના) ૧:૧નું પ્રમાણ રાખીને વારાફરતી થર (૬ થી ૭ સેમી ઉંચાઈના ૫ થી ૬ સ્તર) બનાવીને તેના ઉપર ૫ ટકા રોક ફોસ્ફેટ ઉમેરીને દરેક સ્તર ઉપર “છંટકાવ કરવા માટે સુક્ષ્મ જીવાણુઓના દ્રાવણ” દ્વારા બરાબર છંટકાવ કરીને સંતૃપ્ત કરી ૫૩ થી ૫૫ દિવસ એટલે કે વર્મિકમ્પોસ્ટ બનાવવા માટે સમયના આશરે ૩૫ દિવસ કે ઓછા સમય થવા દેવાથી કમ્પોસ્ટના કાર્બન: નાઈટ્રોજનનો ગુણોત્તર ૧૮.૮:૧ અને કુલ નાઈટ્રોજન, ફોસ્ફરસ અને પોટાશીયમ તત્વો અનુક્રમે આશરે ૨.૧%, ૧.૬% અને ૦.૮% મળી રહે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૩ સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, જમીન વિજ્ઞાન વિભાગ, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૧૪. અન્ય ભલામણો

૧૪.૧ દક્ષિણ ગુજરાતમાં ગ્રીન હાઉસ એક મોજણી

ગ્રીન હાઉસમાં મોજણી આધારીત નીચે મુજબનાં તારણો મળેલ

૧. દ. ગુજરાતમાં ગ્રીન હાઉસમાં ઝરબેરા, ગુલાબ, કારનેશન અને મરયાનાં પાકો આર્થિક રીતે પોષણક્ષમ છે.
 - બધા પાકોની સરખામણીમાં ફૂલ પાકો કરવાથી સારામાં સારું વળતર મરયાની સરખામણીમાં આપે છે.
૨. ખેડૂતોને નડતર આધારિત મુખ્ય મુશ્કેલીઓ.
 - ગુજરાતમાં કોઈ નિર્માણ કરનારી કંપની નથી.
 - સરકાર મારફત કોઈ પણ માહિતી ઉપલબ્ધ નથી.
 - ગુજરાતમાં ટ્રેનિંગ કેન્દ્રોનો આભાવ
 - વાવેતર માટે જરૂરી મટીરીયલ્સનો અભાવ અને વધુ કિંમત
 - રોગ અને જીવાતો
 - ઉનાળાનું વધારે ગરમ હવામાન
 - વધુ પડતો ઈલેક્ટ્રીકલ ચાર્જ
 - ખાતરની વધારે કિંમત

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૮, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, જળ અને જમીન વ્યવસ્થાપન સંશોધન એકમ, ન.કૃ.યુ., નવસારી, વૈજ્ઞાનિક ઉપયોગી ભલામણ]

૧૪.૨ પચોલીની ખેતી-એક મોજણી

મોજણી આધારિત-નીચે જણાવ્યા પ્રમાણે તારણો મળેલ

૧. દક્ષિણ ગુજરાતમાં પચોલીનું વાવેતર આર્થિક રીતે પોષણક્ષમ છે.
૨. ખેડૂતોને મુંઝવતી મુશ્કેલીઓ
 - વરસાદના મહિનાઓ દરમ્યાન પાણીનો ભરાવો
 - રોગ અને જીવાત
 - નિંદામણ નિયંત્રણ
 - સારી જાતોની અછત
 - પાણી અને પોષક તત્વોનું વ્યવસ્થાપન અંગે મુશ્કેલી
 - ખેડૂતોમાં પચોલીની ખેતી અંગેની જાગૃતિનો અભાવ.
૩. અન્ય મુશ્કેલીઓ
 - ગુણવત્તા સભર બિયારણની અછત
 - બિયારણની વધારે પડતી કિંમત

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૮, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, જળ અને જમીન વ્યવસ્થાપન સંશોધન એકમ, ન.કૃ.યુ., નવસારી, વૈજ્ઞાનિક ઉપયોગી ભલામણ]

૧૫. રેશમના કીડાનો ઉછેર

૧૫.૧ શેતુરની ચૂસીયા પ્રકારની જીવાતો (શ્રીપ્સ અને સફેદમાખી)નું નિયંત્રણ

દક્ષિણ ગુજરાત (ખેત આબોહવાકીય પરિસ્થિતિ-૩)માં શેતુરના રેશમના કીડાનો ઉછેર કરતા ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે શેતુરની ચૂસીયા પ્રકારની જીવાતો (શ્રીપ્સ અને સફેદમાખી)ના નિયંત્રણ માટે ડાયક્લોરોવોસ ૭૬ ટકાનો છંટકાવ કરવો તથા રેશમના કીડાના સફળ ઉછેર માટે શેતુરના પાન માવજતના ૭ દિવસ પછી સલામત રીતે વાપરી શકાય.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૭, પ્રાધ્યાપક અને વડા, કિટકશાસ્ત્ર વિભાગ, ન.મ.કૃ.મ., ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૧૫.૨ રેશમના કીડાના ઉછેર માટે શેતુરની જાતોનો અભ્યાસ

શેતુરના રેશમના કીડાની જાત નિસ્તારી × એનબી ડીના સફળ ઉછેર માટે શેતુરની એસ -૧૬૩૫, ટીઆર-૧૦ અને કે-૨ જાતો સારી જણાતાં દક્ષિણ ગુજરાતમાં ભારે વરસાદવાળા ખેત આબોહવાકીય વિસ્તાર (૧ થી ૪)ના ખેડૂતોને શેતુરના રેશમના કીડાના ઉછેર માટે ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૯, પ્રાધ્યાપક અને વડા, કિટકશાસ્ત્ર વિભાગ, ન.મ.કૃ.મ., ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૧૫.૩ એરી રેશમના કીડા ઉછેર માટે દિવેલા જાતોની ભલામણ

દક્ષિણ ગુજરાતમાં ખેત આબોહવાકીય પરિસ્થિતિ-૩ના ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે (૧ થી ૪ ના) રેશમના કીડાના ઉછેર માટે દિવેલાની જીસીએચ-૫ અને જીસીએચ-૪ જાતોના પાનનો ઉપયોગ કરવાથી એરી રેશમનું વધુ ઉત્પાદન મળે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૦૯, પ્રાધ્યાપક અને વડા, કિટકશાસ્ત્ર વિભાગ, ન.મ.કૃ.મ., ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૧૫.૪ રેશમ કીડા ઉછેરમાં દિવેલા અને ટેપિયોકોની ભલામણ

દક્ષિણ ગુજરાતની ખેત આબોહવાકીય પરિસ્થિતિ ત્રણના ખેડૂતોને દિવેલાના રેશમના કીડા ઉછેરવા માટે દિવેલાના પાનનો અથવા ટેપિયોકોના પાનનો ઉપયોગ કરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૨, પ્રાધ્યાપક, કિટકશાસ્ત્ર વિભાગ, ન.મ.કૃ.મ., ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૧૫.૫ દિવેલાના રેશમના કીડા ઉછેર માટે દિવેલાની જીવાતના નિયંત્રણ માટે અસરકારક અને સલામત જંતુનાશક

દક્ષિણ ગુજરાતની ખેત આબોહવાકીય પરિસ્થિતિ-૩માં દિવેલાના રેશમના કીડા ઉછેર કરતાં ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે દિવેલાના પાકની જીવાતોના નિયંત્રણ માટે ડાયક્લોરોવોસ ૭૬ ટકા ઈસી દવા ૦.૦૫ ટકાનો છંટકાવ કરી દિવેલાના પાન ૧૦ દિવસ પછી દિવેલાના રેશમના કીડા ઉછેર માટે સલામત રીતે વાપરી શકાય.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૩, પ્રાધ્યાપક અને વડા, કિટકશાસ્ત્ર વિભાગ, ન.મ.કૃ.મ., ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૧૫.૬ રેશમના કીડા ઉછેર માટે શેતુરની જાત ટીઆર-૧૦

દક્ષિણ ગુજરાતનાં રેશમના કીડા ઉછેર કરતા ખેડૂતોને શેતુરના રેશમના કીડાની સંકર જાત પીએમ ×

સીએસઆર-૨ ના સફળ ઉછેર માટે શેતુરની એસ-૩૦, એસ-૩૬ અને ટીઆર-૧૦ જાતોની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૪, પ્રાધ્યાપક અને વડા, કિટકશાસ્ત્ર વિભાગ, ન. મ.કૃ.મ., ન.કૃ.યુ., નવસારી]

રેશમના કીડા ઉછેર માટે શેતુરની જાત ટીઆર-૧૦

૧૬. પશુપાલન

૧૬.૧ ચરવા જતા અને બાંધી રાખેલ અશ્વના પેટમાં કરમીયાનું પ્રમાણ તપાસવું

ચરવા જતા અશ્વોના પેટમાં કરમીયાનું પ્રમાણ તબેલામાં બાંધી રાખેલ અશ્વની સરખામણીમાં વધુ જોવા મળતા હોવાથી અશ્વોને ચરવા છોડવાનું ટાળવું જોઈએ.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૧, પ્રાધ્યાપક, ટી.વી.સી.સી., વનબંધુ પશુચિકિત્સા અને પશુપાલન મહાવિદ્યાલય, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૧૬.૨ સંકર ગાય અને ભેંસોની આર્થિક રીતે સરખામણી

દક્ષિણ ગુજરાતના પશુપાલકો માટે ભેંસો કરતા સંકર ગાયો રાખવી આર્થિક રીતે વધુ ફાયદાકારક છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૧, પ્રાધ્યાપક, ટી.વી.સી.સી., વનબંધુ પશુચિકિત્સા અને પશુપાલન મહાવિદ્યાલય, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૧૬.૩ પશુપાલનમાં આહાર અને પશુ વ્યવસ્થાની ભલામણ

નવસારી જીલ્લાના નવસારી અને જલાલપોર તાલુકામાં પશુપાલકોને ચારો ટુકડા કર્યા બાદ મીશ્રણ કરી ખવડાવવા, ચારો વધુ હોય ત્યારે સંગ્રહ કરવા, પાડીયા/વાછરડા જનમ્યા બાદ ૨ કલાકની અંદર ખીરૂ પીવડાવવા, પશુ કોઠારાની સાફ-સફાઈ કરવા, મીનરલ મિશ્રણ ખવડાવવા તેમજ સુકા ફુલ હેન્ડ પદ્ધતિથી દુધ દોહન કરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૨, પ્રાધ્યાપક અને વડા, એલ.પી.એમ., વનબંધુ પશુચિકિત્સા અને પશુપાલન મહાવિદ્યાલય, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૧૬.૪ ઊર્ધ્વર પક્ષીના ઉછેરમાં હર્બલ પૂરક આહારોની અસર

બ્રોઇલર્સના ખોરાકમાં ૦.૫% લસણનો પાવડર ઉમેરવાથી ૬ અઠવાડિયાની ઉંમરે તેમના વજનમાં (૮.૫%) નોંધપાત્ર વધારો થવાથી વધુ વળતર મળે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૩, પ્રાધ્યાપક અને વડા, પશુ આહાર વિભાગ, વનબંધુ પશુચિકિત્સા અને પશુપાલન મહાવિદ્યાલય, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૧૬.૫ સૂરતી ભેંસની પાડીઓના ખોરાકમાં બાયપાસ પ્રોટીન વાળુ સમતોલ દાણ આપવાથી તેના વિકાસ પર થતી અસર

દક્ષિણ ગુજરાતના પશુપાલકોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે, ફક્ત કપાસિયા ખોળને બદલે ૫૦% સાદુ સમતોલ દાણ અને ૫૦% બાયપાસ પ્રોટીન (ફોર્માલિડહાઇડ ઉપચારીત) વાળુ સમતોલ દાણ (૧૫ થી ૧૭ મહિનાઠ ની) ઉછરતી સૂરતી પાડીઓને ૬ માસ સુધી આપવાથી સરેરાશ રોજીદા વજનમાં ૧૭% જેટલો વધારો થાય છે અને ૧૩% જેટલો ખર્ચ પ્રતિ કિગ્રા શારિરીક વજન વધારા દીઠ ઘટે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૩, પ્રાધ્યાપક અને વડા, પશુ આહાર વિભાગ, વનબંધુ પશુચિકિત્સા અને પશુપાલન મહાવિદ્યાલય, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૧૬.૬ સૂરતી ભેંસોનો સ્વભાવ અને દૂધ ઉત્પાદન પર અસર તપાસવી.

સૂરતી ભેંસના પ્રથમ વિયાણના વેતરના શરૂઆતના ૧૦૦ દિવસો દરમિયાન શાંત સ્વભાવવાળી ભેંસોનું દૂધ ઉત્પાદન તોફાની સ્વભાવવાળી ભેંસોની સરખામણીમાં વધુ હોય છે. આથી પશુપાલકોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે, તોફાની સ્વભાવવાળી સૂરતી ભેંસના પ્રથમ વિયાણના શરૂઆતના ૧૦૦ દિવસમાં અંગત કાળજી રાખવી જોઈએ.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૪, પ્રાધ્યાપક, એલ.પી.એમ., પશુ ચિકિત્સા અને પશુપાલન મહાવિદ્યાલય, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૧૭. મત્સ્યપાલન

૧૭.૧ મત્સ્યપાલનમાં વર્મીકમ્પોસ્ટનો આહાર તરીકે ઉપયોગ

દક્ષિણ ગુજરાતના દરિયા કાંઠા વિસ્તારમાં મીઠા પાણીમાં મત્સ્યપાલન કરતા ખેડૂતોને ઉત્પાદન ખર્ચ ઘટાડવા માટે ફક્ત સુમિશ્રિત પશુઆહારને બદલે ૩૦ ટકા કેળના થડીયામાંથી બનાવેલ વર્મીકમ્પોસ્ટ અને ૭૦ ટકા સુમિશ્રિત પશુઆહાર (બીઆઈએસ ટાઈપ-૨) પેલેટેડ મિશ્રણ રોહુ માછલીને ખોરાકરૂપે આપવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૧૨, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, જળ અને જમીન વ્યવસ્થાપન સંશોધન એકમ, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

નોંધ: CIBRCની ગાઈડલાઈન મુજબ પેસ્ટીસાઈડ દવાનો ઉપયોગ કરવો. વેબ સાઈટ www.cibrc.nic.in પર માહિતી ઉપલબ્ધ છે.

૧૮. રજીસ્ટ્રેશન માટે ૨૬ કરવામાં આવેલ, નિયંત્રિત ઉપયોગ કરવા માટે તેમજ બાન મુકવામાં આવેલ જંતુનાશક દવાઓ/રસાયણોની યાદી

(૧) ભારતમાં બાન/પ્રતિબંધ મૂકેલ પેસ્ટીસાઈડ/ફોરમ્યુલેશન

(અ) પેસ્ટીસાઈડ બનાવવા ઉપર, આચાત તેમજ વપરાશ માટે બાન/પ્રતિબંધ મૂકેલ પેસ્ટીસાઈડ:

અ.નં.	નામ	અ.નં.	નામ
૧.	આલ્ડીકાર્બ	૧૫.	હેપ્ટાક્લોર
૨.	આલ્ડ્રીન	૧૬.	લીન્ડેન
૩.	બેન્ઝિન હેક્ઝાક્લોરાઈડ	૧૭.	મેલીક હાઈડ્રાઈડ
૪.	કેલ્શિયમ સાઈનાઈડ	૧૮.	મેનાઝોન
૫.	ક્લોરબેન્ઝિલેટ	૧૯.	મેટ્રોઝુરોન
૬.	ક્લોરડેન	૨૦.	નાઈટ્રોફેન
૭.	ક્લોરોફેનવીનફોસ	૨૧.	પેરાક્વેટ ડાયમિથાઈલ સલ્ફેટ
૮.	કોપર એસીટોરસેનાઈટ	૨૨.	પેન્ટાક્લોરો નાઈટ્રોબેન્ઝેઈન
૯.	ડીબ્રોમોકલોરોપ્રોપેન	૨૩.	પેન્ટાક્લોરોફીનોલ
૧૦.	ડીલ્ડ્રીન	૨૪.	ફીનાઈલ મરક્યુરી એસીટેટ
૧૧.	એન્ડ્રીન	૨૫.	સોડીયમ મિથેઈન આર્સોનેટ
૧૨.	ઈથાઈલ મરક્યુરી ક્લોરાઈડ	૨૬.	ટ્રાયક્લોરો એસીટીક એસીડ (ટીસીએ)
૧૩.	ઈથાઈલ પેરાથીયોન	૨૭.	ટ્રેટાડીફોન
૧૪.	ઈથાઈલ ડીબ્રોમાઈડ	૨૮.	ટોકસાફીન (કેમ્ફેક્લોર)

(બ) પેસ્ટીસાઈડ ફોરમ્યુલેશન બનાવવા ઉપર, આચાત તેમજ વપરાશ માટે બાન/પ્રતિબંધ મૂકેલ પેસ્ટીસાઈડસ:

૧. કાર્બોફ્યુરાન ૫૦ ટકા એસપી	૩. મેથોમાઈલ ૨૪ ટકા ફોરમ્યુલેશન
૨. મેથોમાઈલ ૧૨.૫ ટકા એલ	૪. ફોસ્ફોમિડોન ૮૫ ટકા એસએલ

(ક) પેસ્ટીસાઈડ ફોરમ્યુલેશન વપરાશ માટે બાન/પ્રતિબંધ મૂકેલ છે પરંતુ નિકાસ માટે બનાવવા ઉપર બાન/પ્રતિબંધ મૂકેલ નથી:

૧. કેપ્ટાફોલ ૮૦ ટકા પાવડર
૨. નીકોટીન સલ્ફેટ

(૩) પાછી ખેંચી લીધેલ પેસ્ટીસાઈડ:

૧. ડેલાપોન	૫. પેરાડાયકલોરોબેન્ઝેઇન (પીડીસીબી)
૨. ફેરબમ	૬. સીમાઝીન
૩. ફોરમોથીયોન	૭. વોરફેરીન
૪. નીકલ ક્લોરાઈડ	

(૨) પેસ્ટીસાઈડ્સ રીફ્યુઝ્ડ રજીસ્ટ્રેશન:

અ. નં.	નામ	અ.ઠ નં.	નામ
૧.	એમોનિયમ સલ્ફામેટ	૧૦.	ફેન્ટીન એસીટેટ
૨.	એઝીનફોસ ઈથાઈલ	૧૧.	ફેન્ટીન હાઈડ્રોક્સાઈડ
૩.	એઝીનફોસ મિથાઈલ	૧૨.	લેડ આર્સનેટ
૪.	બિનાપાક્રિલ	૧૩.	લેપ્ટોફોસ (ફોસવેલ)
૫.	કેલ્શિયમ આર્સનેટ	૧૪.	મેસ્ફોસ્ફોલન
૬.	કાર્બોફેનોથિયોન	૧૫.	મેવીનફોસ (ફોસટ્રીન)
૭.	ચીનોમિથિયોનેટ (મોરેસ્ટન)	૧૬.	૨, ૪, ૫-ટી
૮.	ડાયક્રોટોફોસ	૧૭.	થાયોડીમેટોન/ડાયસલ્ફોટોન
૯.	ઈપીએન	૧૮.	વેમીડોથીયોન

(૩) દેશમાં વપરાશ માટે પ્રતિબંધિત પેસ્ટીસાઈડ્સ:

અ.નં.	નામ	પ્રતિબંધની વિગત
૧.	એલ્યુમિનિયમ ફોસ્ફાઈડ	ફક્ત સરકાર દ્વારા ઉપયોગ માટે માન્ય
૨.	કેપ્ટાફોલ	ફક્ત સીડ ટ્રેસર તરીકે ઉપયોગ માટે માન્ય, છંટકાવ માટે પ્રતિબંધિત
૩.	સાયપરમેન્થ્રિન	સાય પર મેન્થ્રિન ૩ ટકા ધુમાડો પેદા કરવા ફક્ત
૪.	ડેઝોમેટ	ચાના પાક માટે પ્રતિબંધિત
૫.	ડાયાઝીનોન	ખેતીમાં ઉપયોગ માટે પ્રતિબંધિત ફક્ત ગૂહ વપરાશ માટે માન્ય
૬.	ડાયકલોરો ડાયફીનાઈલ ટ્રાયકલોરોથેન (ડીડીટી)	વાર્ષિક ૧૦૦૦૦ મે. ટનની મર્યાદામાં લોક સ્વાસ્થ્ય કાર્યક્રમ ઉપયોગ માટે માન્ય
૭.	ફેનીટ્રોથીયોન	ફક્ત તીડ નિયંત્રણ માટે માન્ય, ખેતી માટે પ્રતિબંધિત

૮.	ફેન્થીયોન	ફક્ત તીડ નિયંત્રણ માટે માન્ય, ખેતી માટે પ્રતિબંધિત
૯.	લીન્ડેન (ગામા-એચસીએચ)	તા.૨૪-૩-૨૦૧૩ થી ખેતી માટે પ્રતિબંધિત
૧૦.	મિથોક્સી ઈથાઈલ મરક્યુરી ક્લોરાઈડ (એમઈએમસી)	ફક્ત બટાટા અને શેરડીમાં બીજ માવજત માટે માન્ય, ખેતી માટે પ્રતિબંધિત
૧૧.	મિથાઈલ બ્રોમાઈડ	ફક્ત સરકાર દ્વારા ઉપયોગ માટે માન્ય
૧૨.	મિથાઈલ પેરાથિયોન	મિથાઈલ પેરાથિયોન ૫૦ ટકા ઈસી અને ૨ ટકા ડીપી ફોરમ્યુલેશન ફળ અને શાકભાજી પાકો માટે પ્રતિબંધિત જે પાકોમાં મધમાખી પરાગનયન વાહક ન હોય તેવા પાકોમાં ઉપયોગ માટે માન્ય
૧૩.	મોનોક્રોટોફોસ	ફક્ત શાકભાજીના પાકો માટે પ્રતિબંધિત
૧૪.	સોડીયમ સાયનાઈડ	કપાસની ગાંસડીઓના નિષ્ણાંતની દેખરેખ સિવાય ફ્યુ મિગેશન પ્રતિબંધિત

(૪) સુપ્રિમ કોર્ટ દ્વારા દેશમાં ઉત્પાદન, વેચાણ અને વપરાશ માટે પ્રતિબંધિત જંતુનાશક

(૧) એન્ડોસલ્ફાન*

* સદર જંતુનાશક સેન્ટ્રલ જંતુનાશક બોર્ડ દ્વારા રજીસ્ટ્રેશનમાંથી રદ કરેલ નથી.

દરેક ખેડૂતમિત્રોએ કૃષિ તીર્થધામ સમા

સરદાર સ્મૃતિ કેન્દ્રની અવશ્ય મુલાકાત લેવી જોઈએ

સરદારશ્રીની સ્મૃતિ ગુજરાતના કૃષક જીવંત રહે, યુવા કૃષક વર્ગને પ્રેરણારૂપ બને અને ગુજરાતનો ખેડૂત ભારતના કૃષિ ક્ષેત્રે નિરંતર ગૌરવયુક્ત ફાળો આપે તેવા શુભ આશયથી ગુજરાતની કૃષિ યુનિવર્સિટી દ્વારા ખેડૂત સમુદાય માટે તીર્થ સમાન એવા સરદાર સ્મૃતિ કેન્દ્રની સ્થાપના કરવામાં આવી છે. આ કૃષિ તીર્થધામો પરથી ખેડૂ તોને નજીવી કિંમતે જરૂરી કૃષિ સાહિત્યનું વિતરણ કરવામાં આવે છે તેમજ ખેતી અંગેનું માર્ગદર્શન પુરૂ પાડવામાં આવે છે. તો દરેક ખેડૂતમિત્રોએ આ કૃષિ તીર્થધામોની મુલાકાત લેવી હિતાવહ છે.

ગુજરાતના કૃષિ તીર્થધામસમા સરદાર સ્મૃતિ કેન્દ્રો

- (૧) નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી, નવસારી. ફોન: (૦૨૬૩૭) ૨૮૨૫૭૨
- (૨) જૂનાગઢ કૃષિ યુનિવર્સિટી, જૂનાગઢ. ફોન: (૦૨૮૫) ૨૬૭૨૦૮૦
- (૩) આણંદ કૃષિ યુનિવર્સિટી, આણંદ. ફોન: (૦૨૬૮૨) ૨૬૩૪૫૭
- (૪) સરદાર કૃષિનગર દાંતીવાડા કૃષિ યુનિવર્સિટી, સરદાર કૃષિનગર. ફોન: (૨૭૪૮) ૨૭૮૪૩૭

ખેડૂતોપયોગી સંશોધન ભલામણો-૨૦૦૪ થી ૨૦૧૪

ભલામણો અંગે વધુ જાણકારી માટે નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટીની સબંધિત કચેરીઓની યાદી

અ. નં.	યુનિટ/ સબ યુનિટ કચેરીઓ	ફોન નંબર
૧	સંશોધન નિયામક અને અનુસ્નાતક વિદ્યાશાખાધ્યક્ષશ્રી, નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી, નવસારી.	02637-283160
૨	વિસ્તરણ શિક્ષણ નિયામકશ્રી, નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી, નવસારી.	02637-282026
૩	આચાર્ય અને ડીનશ્રી, ન.મ.કૃષિ મહાવિદ્યાલય, નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી, નવસારી	02637-282766
૪	આચાર્ય અને ડીનશ્રી, અસ્પી બાગાયત-વ-વનીય મહાવિદ્યાલય, નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી, નવસારી.	02637-282745
૫	આચાર્ય અને ડીનશ્રી, પશુ ચિકિત્સા અને પશુપાલન મહાવિદ્યાલય, નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી, નવસારી.	02637-282299
૬	આચાર્ય અને ડીનશ્રી, અસ્પી એગ્રી બિઝનેસ મેનેજમેન્ટ ઈન્સ્ટીટ્યુટ, નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી, નવસારી.	02637-282960
૭	સંશોધન વૈજ્ઞાનિકશ્રી, મુખ્ય શેરડી સંશોધન કેન્દ્ર, નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી, નવસારી.	02637-282136
૮	સંશોધન વૈજ્ઞાનિકશ્રી, જળ અને જમીન વ્યવસ્થાપન સંશોધન એકમ, નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી, નવસારી.	02637-292103
૯	સંશોધન વૈજ્ઞાનિકશ્રી, જમીન વિજ્ઞાન વિભાગ, નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી, નવસારી	-
૧૦	સંશોધન વૈજ્ઞાનિકશ્રી, પશુ સંશોધન કેન્દ્ર, નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી, નવસારી.	02637-282465
૧૧	નોડલ ઓફિસરશ્રી(મેગાસીડ), કઠોળ અને દીવેલા સંશોધન કેન્દ્ર, નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી, નવસારી.	-
૧૨	પ્રાધ્યાપકશ્રી, કૃષિ અર્થશાસ્ત્ર વિભાગ, નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી, નવસારી.	02637-282771
૧૩	પ્રોગ્રામ કોર્ડીનેટરશ્રી, કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્ર, નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી, નવસારી.	02637-282008
૧૪	આચાર્યશ્રી, પોલીટેકનીક ઈન હોર્ટીકલ્ચર, નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી, દાંડ રોડ, નવસારી.	02637-282459
૧૫	સંશોધન વૈજ્ઞાનિકશ્રી, કૃષિ પ્રાયોગિક કેન્દ્ર, નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી, પરીયા, તા.પારડી, જિ.વલસાડ	0260-2337227
૧૬	આચાર્યશ્રી, પોલીટેકનીક ઈન હોર્ટીકલ્ચર, નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી, પરીયા, તા.પારડી, જિ.વલસાડ	0260-2337227
૧૭	સહ સંશોધન વૈજ્ઞાનિકશ્રી, ખરસાણી સંશોધન કેન્દ્ર, નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી, વણારસી, તા.વાંસદા, જિ.નવસારી	02630-222018
૧૮	સહ સંશોધન વૈજ્ઞાનિકશ્રી, ફળ સંશોધન કેન્દ્ર, નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી, ગણદેવી, જિ.નવસારી	02634-262326
૧૯	આચાર્યશ્રી, કૃષિ મહાવિદ્યાલય, નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી, વઘઈ, જિ. ડાંગ	02631-246688
૨૦	સંશોધન વૈજ્ઞાનિકશ્રી, હલકા ધાન્ય સંશોધન કેન્દ્ર, નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી, વઘઈ, જિ. ડાંગ	02631-246243
૨૧	પ્રોગ્રામ કોર્ડીનેટરશ્રી, કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્ર, નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી, વઘઈ, જિ. ડાંગ	02631-246239

ખેડૂતોપયોગી સંશોધન ભલામણો-૨૦૦૪ થી ૨૦૧૪

૨૨	આચાર્યશ્રી, પોલીટેકનીકલ ઈન એગ્રીકલ્ચર, નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી, વઘઈ જિ. ડાંગ	02631-246282
૨૩	સહ સંશોધન વૈજ્ઞાનિકશ્રી, પ્રાદેશિક ચોખા સંશોધન કેન્દ્ર, નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી, વ્યારા-૩૯૪૬૫૦, જિ.તાપી	02626-220212
૨૪	પ્રોગ્રામ કોર્ડિનેટરશ્રી, કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્ર, નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી, વ્યારા-૩૯૪૬૫૦, જિ.તાપી	02626-221869
૨૫	આચાર્યશ્રી, પોલીટેકનીક ઈન એગ્રીકલ્ચર, નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી, વ્યારા-૩૯૪૬૫૦, જિ.તાપી	02626-220328
૨૬	સંશોધન વૈજ્ઞાનિક શ્રી, મુખ્ય કપાસ સંશોધન કેન્દ્ર, નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી, અઠવા લાઈન્સ, સુરત.	0261-2666097
૨૭	સંશોધન વૈજ્ઞાનિકશ્રી, મુખ્ય જુવાર સંશોધન કેન્દ્ર, નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી, અઠવા લાઈન્સ, સુરત.	0261-2668132
૨૮	ડીનશ્રી, ગુજરાત એગ્રીકલ્ચરલ, બાયોટેકનોલોજી ઈન્સ્ટીટ્યુટ, નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી, અઠવા લાઈન્સ, સુરત.	0261-2668046
૨૯	પ્રોગ્રામ કોર્ડિનેટરશ્રી, કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્ર, નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી, અઠવા લાઈન્સ, સુરત.	0261-2655565
૩૦	મદદનીશ સંશોધન વૈજ્ઞાનિકશ્રી, ઘઉં સંશોધન કેન્દ્ર, નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી, બારડોલી-૩૯૪૬૦૨, જિ.સુરત	02622-220389
૩૧	મદદનીશ સંશોધન વૈજ્ઞાનિકશ્રી, કૃષિ સંશોધન કેન્દ્ર, નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી, માંગરોળ, જિ.સુરત	02629-220116
૩૨	આચાર્યશ્રી, કૃષિ મહાવિદ્યાલય, નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી, મક્તમપુર, ભરૂચ-૩૯૨૦૧૨	02642-246152
૩૩	સહ સંશોધન વૈજ્ઞાનિકશ્રી, એન.એ.આર.પી., નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી, મક્તમપુર, ભરૂચ-૩૯૨૦૧૨	02642-245590
૩૪	સહ સંશોધન વૈજ્ઞાનિકશ્રી, પ્રાદેશિક કપાસ સંશોધન કેન્દ્ર, નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી, મક્તમપુર, ભરૂચ-૩૯૨૦૧૨	02642-245253
૩૫	આચાર્યશ્રી, પોલીટેકનીક ઈન એગ્રીકલ્ચર, નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી, મક્તમપુર, ભરૂચ-૩૯૨૦૧૨	02642-245152
૩૬	મદદનીશ સંશોધન વૈજ્ઞાનિકશ્રી, કપાસ સુકારા સંશોધન કેન્દ્ર, નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી, હાંસોટ-૩૯૩૦૩૦, જિ.ભરૂચ	02642-262048
૩૭	સહ સંશોધન વૈજ્ઞાનિકશ્રી, કપાસ સંશોધન પેટા કેન્દ્ર, નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી, અછાલીયા-૩૯૩૧૨૦, જિ.ભરૂચ	02645-234348
૩૮	મદદનીશ સંશોધન વૈજ્ઞાનિકશ્રી, કપાસ સંશોધન કેન્દ્ર, નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી, તણાણા-૩૯૨૦૨૫, જિ.ભરૂચ	02641-238449
૩૯	આચાર્યશ્રી, કૃષિ ઈજનેરી કોલેજ, નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી, દેડીયાપાડા, જિ. નર્મદા	02649-235200
૪૦	પ્રોગ્રામ કોર્ડિનેટરશ્રી, કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્ર, નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી, દેડીયાપાડા, જિ. નર્મદા	02649-234501
૪૧	આચાર્યશ્રી, પોલીટેકનીક ઈન કૃષિ ઈજનેરી, નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી, દેડીયાપાડા, જિ. નર્મદા	02649-235200

ગુણવત્તા અને વિશ્વસનીયતાનું પ્રતિક નૌરોજી સીડ અને બાયોફર્ટીલાઈઝર

નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી દ્વારા ઉત્પાદિત અગત્યના પાકોની સુધારેલી/સંકર જાતોના બિયારણ અદ્યતન પ્રોસેસિંગ પ્લાન્ટમાં પ્રોસેસ કરી, તૈયાર કરી, સીલ બંધ બેગ "નારોજી સીડ" ના નામથી પેકિંગ કરીને વેચાણ કરવામાં આવે છે. આ ઉપરાંત જુદા-જુદા પાકો માટે અગત્યના જૈવિક ખાતર (બાયો ફર્ટીલાઈઝર)નું ઉત્પાદન તથા વેચાણ કરવામાં આવે છે.

ખેડૂત મિત્રોને બિયારણ, જૈવિક ખાતર તેમજ કલમો માટે નીચે દર્શાવેલ સરનામે/ફોન ઉપર સંપર્ક સાધવાથી જરૂરી માર્ગદર્શન મળશે.

બિયારણ

નોડલ ઓફીસ સીડ અને
વિભાગીય વડા કઠોળ અને દિવેલા સંશોધન કેન્દ્ર,
નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી,
નવસારી-૩૯૬ ૪૫૦
ફોન: ૦૨૬૩૭-૨૮૨૯૬૫

જૈવિક ખાતર

પ્રાધ્યાપક અને વડા
વનસ્પતિ રોગશાસ્ત્ર વિભાગ
નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી, નવસારી-૩૯૬ ૪૫૦
ફોન: ૦૨૬૩૭-૨૮૨૭૭૧-૭૫
એક્ષ.નં. ૧૨૧૦

રોપા/કલમો

પ્રાધ્યાપક અને વડા,
બાગાયત વિભાગ,
નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી,
નવસારી-૩૯૬ ૪૫૦
ફોન: ૦૨૬૩૭-૨૮૨૪૬૪

ખેડૂતોપયોગી સંશોધન ભલામણો-૨૦૦૪ થી ૨૦૧૪

૨૨	આચાર્યશ્રી, પોલીટેકનીકલ ઈન એગ્રીકલ્ચર, નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી, વઘઈ જિ. ડાંગ	02631-246282
૨૩	સહ સંશોધન વૈજ્ઞાનિકશ્રી, પ્રાદેશિક ચોખા સંશોધન કેન્દ્ર, નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી, વ્યારા-૩૯૪૬૫૦, જિ.તાપી	02626-220212
૨૪	પ્રોગ્રામ કોર્ડિનેટરશ્રી, કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્ર, નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી, વ્યારા-૩૯૪૬૫૦, જિ.તાપી	02626-221869
૨૫	આચાર્યશ્રી, પોલીટેકનીક ઈન એગ્રીકલ્ચર, નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી, વ્યારા-૩૯૪૬૫૦, જિ.તાપી	02626-220328
૨૬	સંશોધન વૈજ્ઞાનિક શ્રી, મુખ્ય કપાસ સંશોધન કેન્દ્ર, નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી, અઠવા લાઈન્સ, સુરત.	0261-2666097
૨૭	સંશોધન વૈજ્ઞાનિકશ્રી, મુખ્ય જુવાર સંશોધન કેન્દ્ર, નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી, અઠવા લાઈન્સ, સુરત.	0261-2668132
૨૮	ડીનશ્રી, ગુજરાત એગ્રીકલ્ચરલ, બાયોટેકનોલોજી ઈન્સ્ટીટ્યુટ, નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી, અઠવા લાઈન્સ, સુરત.	0261-2668046
૨૯	પ્રોગ્રામ કોર્ડિનેટરશ્રી, કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્ર, નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી, અઠવા લાઈન્સ, સુરત.	0261-2655565
૩૦	મદદનીશ સંશોધન વૈજ્ઞાનિકશ્રી, ઘઉં સંશોધન કેન્દ્ર, નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી, બારડોલી-૩૯૪૬૦૨, જિ.સુરત	02622-220389
૩૧	મદદનીશ સંશોધન વૈજ્ઞાનિકશ્રી, કૃષિ સંશોધન કેન્દ્ર, નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી, માંગરોળ, જિ.સુરત	02629-220116
૩૨	આચાર્યશ્રી, કૃષિ મહાવિદ્યાલય, નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી, મકતમપુર, ભરૂચ-૩૯૨૦૧૨	02642-246152
૩૩	સહ સંશોધન વૈજ્ઞાનિકશ્રી, એન.એ.આર.પી., નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી, મકતમપુર, ભરૂચ-૩૯૨૦૧૨	02642-245590
૩૪	સહ સંશોધન વૈજ્ઞાનિકશ્રી, પ્રાદેશિક કપાસ સંશોધન કેન્દ્ર, નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી, મકતમપુર, ભરૂચ-૩૯૨૦૧૨	02642-245253
૩૫	આચાર્યશ્રી, પોલીટેકનીક ઈન એગ્રીકલ્ચર, નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી, મકતમપુર, ભરૂચ-૩૯૨૦૧૨	02642-245152
૩૬	મદદનીશ સંશોધન વૈજ્ઞાનિકશ્રી, કપાસ સુકારા સંશોધન કેન્દ્ર, નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી, હાંસોટ-૩૯૩૦૩૦, જિ.ભરૂચ	02642-262048
૩૭	સહ સંશોધન વૈજ્ઞાનિકશ્રી, કપાસ સંશોધન પેટા કેન્દ્ર, નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી, અછાલીયા-૩૯૩૧૨૦, જિ.ભરૂચ	02645-234348
૩૮	મદદનીશ સંશોધન વૈજ્ઞાનિકશ્રી, કપાસ સંશોધન કેન્દ્ર, નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી, તણાણા-૩૯૨૦૨૫, જિ.ભરૂચ	02641-238449
૩૯	આચાર્યશ્રી, કૃષિ ઈજનેરી કોલેજ, નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી, દેડીયાપાડા, જિ. નર્મદા	02649-235200
૪૦	પ્રોગ્રામ કોર્ડિનેટરશ્રી, કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્ર, નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી, દેડીયાપાડા, જિ. નર્મદા	02649-234501
૪૧	આચાર્યશ્રી, પોલીટેકનીક ઈન કૃષિ ઈજનેરી, નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી, દેડીયાપાડા, જિ. નર્મદા	02649-235200

ગુણવત્તા અને વિશ્વસનીયતાનું પ્રતિક નૌરોજી સીડ અને બાયોફર્ટીલાઈઝર

નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી દ્વારા ઉત્પાદિત અગત્યના પાકોની સુધારેલી/સંકર જાતોના બિયારણ અદ્યતન પ્રોસેસિંગ પ્લાન્ટમાં પ્રોસેસ કરી, તૈયાર કરી, સીલ બંધ બેગ "નૌરોજી સીડ" ના નામથી પેકિંગ કરીને વેચાણ કરવામાં આવે છે. આ ઉપરાંત જુદા-જુદા પાકો માટે અગત્યના જૈવિક ખાતર (બાયો ફર્ટીલાઈઝર)નું ઉત્પાદન તથા વેચાણ કરવામાં આવે છે.

ખેડૂત મિત્રોને બિયારણ, જૈવિક ખાતર તેમજ કલમો માટે નીચે દર્શાવેલ સરનામે/ફોન ઉપર સંપર્ક સાધવાથી જરૂરી માર્ગદર્શન મળશે.

બિયારણ

નોડલ ઓફીસ સીડ અને
વિભાગીય વડા કઠોળ અને દિવેલા સંશોધન કેન્દ્ર,
નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી,
નવસારી-૩૯૬ ૪૫૦
ફોન: ૦૨૬૩૭-૨૮૨૮૬૫

જૈવિક ખાતર

પ્રાધ્યાપક અને વડા
વનસ્પતિ રોગશાસ્ત્ર વિભાગ
નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી, નવસારી-૩૯૬ ૪૫૦
ફોન: ૦૨૬૩૭-૨૮૨૭૭૧-૭૫
એક્ષ.નં. ૧૨૧૦

રોપા/કલમો

પ્રાધ્યાપક અને વડા,
બાગાયત વિભાગ,
નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી,
નવસારી-૩૯૬ ૪૫૦
ફોન: ૦૨૬૩૭-૨૮૨૪૬૪